

קובץ גליונות

פרשת תזריע-החודש

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א בהיכל ישיבת חברון

מצורף:

מיוחד לקובץ גליונות: ליקוט מיוחד
ממשאות ההספד שנשא מרן המשגיח
הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א
בהיכלי הישיבות והכוללים בארה"ק

הספדים ושיחות מיוחדות, במשנתו
של רבינו הקדוש מרן **שר התורה**
כפי שנמסרו ע"י גדולי ישראל בימי
השבעה

זמני השבת

בחסות:

גִּילְיוֹנוֹת דָּוִד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארקו

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:23	7:36	8:15
בני ברק	6:38	7:37	8:13
קרית ספר	6:32	7:36	8:15
בית שמש	6:22	7:36	8:15
אופקים	6:31	7:37	8:14
חיפה	6:32	7:38	8:14
ליקוואוד	7:03	8:34	8:45

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

השמחה במעונם

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב
הר"ר **שלמה רוזנשטיין** שליט"א

עורך הגליונות החשובים
"**הפרשה המחנכת**" ו"**מסביב לשולחן**"

לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
בשמחת **נישואי בתו** שתחי'
יהי רצון שיזכו להקים בית נאמן בישראל
על אדני התורה והיראה

בברכה מרובה
מערכת 'קובץ גליונות'

הודעה חשובה

שבוע הבא יופץ ה"קובץ גליונות"
לחג הפסח

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת
משבתות השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים
הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• א ניסן תזריע	• ג תמוז חקת
• ח ניסן מצורע	• י תמוז בלק
• טו ניסן חג הפסח	• יז תמוז פינחס
• כב ניסן אחרי	• כד תמוז מטות
• כט ניסן קדושים	• ב אב מסעי
• ו אייר אמור	• ט אב דברים
• יג אייר בהר	• ז אלול שופטים
• כ אייר בחקותי	• יד אלול כי תצא
• כז אייר במדבר	• כא אלול כי תבא
• ה סיון נשא	• כח אלול נצבים ר"ה
• יב סיון בהעלתך	• ו תשרי וילך יו"כ
• יט סיון שלח	• חג הסוכות
• כו סיון קרח	

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף
ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:
יש לבחור בלחצן קופות נוספות,
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

מכון להאדרת ספרי רשומה
מרחק דגור"ח קניבסקי זצוק"ל

מסיימים לזכרו

**אלפים כבר לקחו מסכת
לע"נ מרחן שר התורה זצוק"ל
בחר גם אתה מסכת
לעילוי נשמתו!!**

בחר עכשיו מסכת
והצטרף לאלפים שיזכו בעוד שנה
לשלוח למרחן 120 ש"סים לע"נ הטהורה

073-347-8888

משורק-חנו שק-מלך

פרקי הדרכה, שיחות ומאמרים
לבן הישיבה בדורנו

משולב בפנינים ועצות יקרות
ממך שר התורה זיע"א

משולחנו של
הגאון רבי שלמה קניבסקי שליט"א
ראש ישיבות קדית מלך ותפארת ציון
כפי ששמע מאביו
דשכבה"ג מרן שר התורה זיע"א
ומזקניו הגדולים זיע"א

מתוך ברכת אב ממרן שר התורה זיע"א:

"פרקי מוסר ומאמרי
הדרכה לבני הישיבות
הקדושות בדורנו
המעודדים את
הלבבות
ליראת שמים"

קולמוס 072-2441660
הפצת ספרים שעובדת.

להשיג בחנויות
הספרים המובחרות

ניתן להזמין דרך מערכת קובץ גליונות במחיר: 45 ₪
ולקבל דרך הנציגים ברחבי הארץ | להזמנות: 053-3145900

דעת
עמוד ושיטת

גיליון מס' 468 פרשת תזריע
תשפ"ב שנה עשירית

נידב לז"נ רבינו מרן שמריה חיים יוסף
בן מרן יעקב ישראל זצ"ל יה"ר שימולין
טוב בעד כלל ישראל ובפרט להבחור
מאיר יוסף בן חיה אסתר לזיווג טוב
והגן בקרוב ממש

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גליון זה נתנדב לכבוד מרן
שר התורה הגה"ק רבי שמריהו
יוסף חיים בן הגה"ק רבי יעקב
ישראל זי"ע ועכ"י ונשמתו ימליץ
טוב בעד כלל ישראל ובפרט
להרב דר' יוסף דוב בן מלכה
לברכה"ג ולברכה והצלחה
ולאריכות ימים ושנים טובים

מעונייני הפרשה

בכל מילה יש חשש פיקוח נפש
וביום השמיני ימול בשר ערלתו (י"ב ג')

סיפר חתן רבינו, הגר"ש שטיינמן שליט"א:

לפני כארבעים שנה התלוויתי למורי חמי בשבת, בדרכו לברית מילה שערך הגאון רבי יצחק זילברשטין שליט"א (לבנו הג"ר אריה), בדרך פגשנו בהגה"צ רבי משה טיקוצנסקי זצ"ל, משיח דשיבת סלבודקא, שגם הוא חזר מאותו השמחה. הוא בירך את רבינו לשלום ולאחר מכן אמר: יש לי שאלה ברמב"ם שאני מתקשה בה. בהלכות מילה (סוף פ"א) הוא פוסק, אין מלין אלא אלא וולד שאין בו שום חולי, שסכנת נפשות דוחה את הכל ואפשר למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם עכ"ל.

ותמוה, וכי צריך הלכה מיוחדת וטעם מיוחד במילה כדי להגיד שפיקוח נפש דוחה כל התורה, והלא כל אחד יודע שכך הדין בכל נושא ומצוה, ומה חידש כאן בכלל? ענה לו רבינו מיד: בכל קיום ברית מילה לתינוק בין שמונת ימים, יש קצת סכנה, ובכל זאת מלים! אם כן אפשר לחשוב שבמצות מילה לא קיים הכלל של פיקוח נפש דוחה הכל, ולזה מחדש הרמב"ם שאם זה וולד עם חולי שאז זה סכנת נפשות, אין מלים! והוצרך לומר הטעם, מפני שאפשר למול לאחר זמן, בלאו הכי לא גרע מכל מילה שיש בה קצת סכנה, ואפילו הכי מלין אותו לשמונת ימים, ושמו הגה"צ רבי משה זצ"ל והודה לו על התשובה.

ועל פי זה ביאר רבינו את הגמרא (גיטין נ"ז ב') כי עֲלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל הַיּוֹם (תהלים מ"ד כ"ג) - זה מילה. וכי מילה נחשב שנהרגים על קדושת ה' והרי אדרבה, כשיש חשש סכנה אין מלים, אלא שבכל מילה יש קצת סכנה ולא נמנעים מלקיים את המצוה בגלל זה.

ידוע ומפורסם, שבמשך שנים רבות כל זמן שהיה בכוחו, היה רבינו נוסע לכל ברית שהוזמן לשמש בה כסנדק. פעמים שהיה יוצא השכם בבוקר לתפוח שבדרום, ממשיך לירושלים ומשם לערי הצפון. באחד הפעמים שאל אותו חמיו פוסק הדור מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, מדוע הוא מטריח עצמו כל כך, וכי לא חס על זמנו, וכי לא מוטב לשבת באותו זמן וללמוד במנוחה? ענה לו רבינו שלמד כן מרבו מרן החזון איש זצוק"ל, שלא היה מסרב לסנדקאות ואפילו בעיר אחרת אף שארך הנסיעה וכו' שעות רבות, ואמנם בחייו לא היו כ"כ הרבה בריתות, אבל הוא לא רוצה להפסיד המצוה. אחרי זמן אמר רבינו לאחד מתלמידיו בפשיטות: אין אצלי שום ביטול תורה בדרכים, שאפשר ללמוד מהספר וגם בעל פה וממילא חבל להפסיד את מצות הסנדקאות.

תולדותיהם של צדיקים - מעשים טובים

ארכיון ומאגר 'דברי שי"ח' שולף שני תמונות נדירות שלא פורסמו עד הנה. שניהם מלפני למעלה משלושים שנה. בראשון נראה מרן הגר"ח זצוק"ל בוחן כיתת תלמידים בתלמוד תורה ברכת יעקב בפתח תקוה, תלמוד תורה זה היה קרוב מאוד לליבו של מרן ושל אביו זצ"ל, ובאחד הפעמים כשהזדמן לתלמוד תורה הוא נכנס לבקר ולעמוד על ידיעת התלמידים מקרוב. בתמונה השניה נראה מרן זצ"ל משוחח בנעימות עם הגאון הרב עויר זצוק"ל ראש ישיבת לומז'ה, תוך כדי שהוא אוזח בשקית הטלית, כשהוא בדרכו לסנדקאות.

נשמח לקבל מקוראנו היקרים עוד תמונות ישנות וכן נדירות.

החובות - כשמו כן הוא סדר לימוד חובותיו היומיים של רבינו זצוק"ל סדר יומו הגדול בלימוד העיון וכתובת ספריו והשבת תשובותיו ועול הציבור שנושא על שכמו למען הרבות אהבת וחשקת התורה, (מלווה בעשרות תמונות צבעוניות).

מהדורה מיוחדת לע"נ שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל (בכריכה רכה)

ניתן להזמין דרך המערכת במס' 053-3145900

התקבל סבסוד מיוחד לזיכוי הרבים. המחיר בסך: 5 ₪ בלבד מוקדי הפצה מרכזיים החל משבוע הבא בחנויות גל פז בבני ברק ובירושלים

עובדות והנהגות מתלמידי רבינו וכן הספדים מיוחדים מגדולי ישראל שנאמרו בימי השבעה מובאים השבוע ב"קובץ גליונות" ניתן לרוכשו במוקדי ההפצה ברחבי הארץ וכן לקבלו בכתובת מייל:

k.gilyonot@gmail.com

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכו', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושרות מרבינו.

עמרת צו"ח

במדור זה נביא אי"ה מכתבי ורשימות תלמידים
כפי שקבלו ושמעו מרבינו במשך השנים

ביאור "בריות טובות"

בעש"ק פר' מצורע תשס"ח שאלתי את רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זיע"א, אודות נוסח ברכת האילנות: "בא"י אמ"ה שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות" וכו', (ס' רכ"ז א) מהו ביאור המילים 'בריות טובות', והשיב דהכונה 'בריות יפים', ושאלתי האם הכוונה לאנשים והשיב: כן. ושאלתי מה השייכות לברכת האילנות, והשיב שחז"ל כללו את הכל בברכה זו, כלומר שהברכה היא על יופי הבריאה בכללותה. עכ"ד.

(מאת הרב אברהם ישעי' פרידליס)

...

ראינו צורך לעורר שרבינו הקדוש זיע"א הקפיד לכתוב את שם משפחתו עם י' אחת וכך ראוי גם כן שיכתבו-קניבסקי

בתודה-ובברכה "שיקוצו מהרה שוכני עפר"

משפ' כהן

...

יחד עם כל בית ישראל, הוכינו בהלם, כאשר נשמע הקול, כי שר התורה נתעלה לגנזי מרומים.

פגשתי בו לראשונה לפני 36 שנה, לא יודע אם נהגתי כהוגן, הייתי אז בחור צעיר, אך כך היה מעשה.

ר' רפאל הלפרין הוציא אז את סדרת ספריו 'אטלס עץ חיים' בהם פירט את תולדותיהם של חכמי ישראל לדורותיהם, ר' רפאל עשה טריק שיווקי ופרסם בעיתונות עמוד שלם עם פירוט של 36 לשונות של רש"י במרחבי התורה, בצירוף מראי מקום לכל אחד מהם היכן לשון זה מוזכר ברש"י, ר' רפאל ציין במודעה כי לא השתמש במחשב (שאז עוד היה מוצר נדיר) ושעל פי זכרונו, כל 36 המשפטים הללו מופיעים רק פעם אחת בכל פירושו של רש"י.

המבצע היה, שכל מי שישלח לו מכתב בדואר או פקס ויציין אפילו אחד מכל 36 הלשונות הללו שמופיעה פעם נוספת בפירושו של רש"י מעבר לאותם מראי מקום שציין, יקבל את הסט 'אטלס עץ חיים' במתנה.

למדתי אז בישיבה קטנה 'היכל אברהם אלימלך' בשכונת רמת אהרן בבני ברק, ראיתי את הפרסום הנ"ל וחשקה נפשי לזכות במתנה הזאת, אך איך בודקים את כל המראי מקומות הנ"ל אם יש להם מקביל נוסף? עלה במוחי בן ה-15 רעיון שובבני, לנסות לשאול את מי שהיה ידוע כבר אז, כמי שכל התורה מונחת אצלו כבקופסא.

תלשתי את העמוד של הפרסום, קיפלתי והכנסתי לכיס, ביררתי מתי מסיימים את הסדר ב'כולל חזון איש', המתנתי בצהריים מחוץ לכולל, ליבי הלם בחוזקה, פחדתי שמא יקפיד עלי על שאני כביכול בוחן אותו, וכשיצא מרן הגר"ח מהכולל, בעצמו, ללא שום גבאים כמובן (היה אז בן 56) ניגשתי אליו כשבידי העמוד המקופל של הפרסום ושאלתי בהיסוס: היכן מופיע לשון זה וזה ברש"י?, מיד ענה: קידושין כד עמוד א', המשכתי עוד אחד ועוד אחד, והרב עונה ללא שניה של מחשבה, ואז שאלתי היכן כותב רש"י 'מצאתי בספר הערוך?', מיד ענה: שבת יג עמוד ב. כך המשכתי עד שסיימתי את כל ה-36 שאלות.

הרב ענה בסבלנות בלי שהיה נראה עליו שום שינוי בתווי פניו ותוך כדי, גם קיבלתי בטחון עצמי והעזתי לשאול: 'וכל הלשונות הללו מופיעים רק פעם אחת ברש"י בכל מרחבי פירושו?'

כמדומני שהוא הרבה רגע כמימרא וענה: 'מצאתי בספר הערוך מופיע גם במשנה באבות, אך לא כולם מסכימים עם העובדה שהפירוש על מסכת אבות הוא של רש"י'.

אז, במבט של נער, הייתי נפעם מגאונותו, כיום במבט לאחור אני מבין כי מעל יובל שנות לימוד ללא היסח הדעת מניב את התוצאה הזו, כיום, אני יותר מתפעל מהמידות טובות וטוב הלב והעין טובה שנהג בבחור צעיר שבא כביכול לבחון אותו והוא עונה בסבלנות כל כך מרובה ללא שום סימן של קוצר רוח.

ישראל אהרן קלצקין

...

בילדותי (לפני כ-30 שנה) לאחר הלימודים בתלמוד תורה תורת אמת לפני חג הפורים נכנסתי למרן זצוק"ל ושאלתי אותו: "אנחנו גרים בבני ברק ועומדים לנסוע לירושלים לשושן פורים, האם אנו מחויבים שם בקריאת מגילה?"

מרן הראה עצמו כמתקשה בקושיא חזקה ואמר לי: שאלה טובה מאד... מה יהיה הדין?? צריך לבדוק.

הוא ניגש לארון הספרים ועשה עצמו כמעייין בספר למצוא תשובה לקושיא ואז התיישב והראה לי בספר מה הדין.

חזרתי לביתי מלא בהתפעלות ואמרתי לאבי שהרב אמר שזו קושיא חזקה מאד ולא ידע תשובה ורק לאחר שעייין בספרים הוא מצא את התשובה. שאל אותי אבי באיזה ספר עיין ואני עניתי לו שהיה כתוב על הספר 'שונה הלכות'.

רק לאחר שגדלתי הבנתי שהשאלה הייתה פשוטה למדיי והספר שעייין בו היה הספר שכתב בעצמו ומרן ברוב חכמתו השאיר בי את התחושה שעד היום זכורה לי כתענוג שהביא אותי לשאול אותו שוב שאלות רבות.

(נפתלי ה.)

...

סיפר לי אברך בכולל על אחד החברים שהיו לו שני ילדים, ואח"כ עברו כמה שנים ולא היו לו ילדים. והגיע לבית מרן זצוק"ל לבקש ממנו לזכות לעוד ילדים, אמר לו מרן זצוק"ל, כבר קיימת מצות פרו ורבו. וחזר ואמר למרן זצוק"ל, אני רוצה לזכות לקיים גם לפי בית שמאי. ומרן זצוק"ל אמר לו להתפלל. ושאל למרן, באיזה קטע להתפלל, ענה לו מרן זצוק"ל ביקום פורקן. והחבר סיפר אח"כ על עצמו שאכן הוא לא הקפיד לומר בשבתות יקום פורקן, שכמעט לא היה אומר זאת. וקיבל על עצמו להתחזק באמירת יקום פורקן, ולפני כמה חודשים נולדו לו תאומות.

(הרב אליעזר קרביץ)

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 40 | אדר ב' תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

המשך השיחה מאת הרב"צ ר' אביגדור מילר זצוק"ל

דבר לכף חובה, כי כבר אז"ל (שבת סב). נשים עם בפני עצמו הן, והיינו בטבעיים שלה, והבנה שלהן, וגם בכל חילוק החיים שלהן. ויתבונן שאם יש חילוק בהנהגה בין עדות שונות וחוגים שונים, כמו למשל בין חסידישע לליטוישע, הלא יותר גדול החילוק בין בן תורה לבת תורה. וגם צריך לזכור שלך בעיסוקך, בעסק התורה והעבודה, יש חברים כערכך בבית המדרש, אבל היא עקרת הבית החי' לבדה בביתה.

כי על כן, שייך באנשי ביתו ביותר הכלל של אל תדין את חבריך עד שתגיע למקומו (אבות ב, ד), שפירשנו שהוא לדין את חבריך על פי הדרגה הרוחנית והמצב הרוח והמדות שלו, ואם כי דבר קשה מאד לצייר כן, ולהיכנס ל"מצב" של חבריך הלא אדרבה אם כן עד שיגיע זה אין לך לדין אותו כלל ורק להצדיק את הכל ובמיוחד בידך, כשאתה בא לדין אותה, הלא בודאי כי יש דברים רבים שמעורבים בקביעת מצבה, אשר האיש אינו מכיר אותן כלל.

שכיתו, זו אשתו, תהיה באמת זכאית, ומשום זה לראות בה ולמצוא אצלה רק דברים טובים ודברי שבת. וצריך שיהיה תמיד במצב שיוכל להביט ולהתייחס אליה כמו בשעה שהיתה בה שאז נראה חן בעיניו ושם לבו רק על הדברים הטובים, ולא רצה לידע כלל על איזה חסרונות, כן עכשיו ירצה לדעת רק המעלות, והחסרונות יהיו כאילו לא ידעם.

הדין לזכות בביתו

ויש להביא בחשבון באופן מיוחד ביחס לביתו, איך וכיצד יוכל לדונה לכף זכות, כי נוסף לכל המחשבות שיש לחשוב כמה לזכות את חבריך, יש עוד הרבה חשבוניות שצריך לחשוב בהם כדי לזכות אותה, וכאמור, צריך להתבונן בהם קודם שעת נסיון, שאז אם בעידנא דריתחא תפלט מפיה איזה דבר קשה או אמירה חריפה או יהיה לו איזה מקום טענה נגדה יסירם מלבו ויצדיק הצדיק מעיקרא. ובאמת אי אפשר כלל לדין אותה בשום

בצדק תשפוט עמיתך – ועד ב'
שיחה נפלאה ויסודית בענין דן לכף זכות בביתו, זו אשתו

קיום המצוה בביתו

הנה ענין זה של בצדק תשפוט, והרצון להצדיק את חבריך ולדונו לכף זכות, נהג עם כל אדם כשר, אבל עיקר מקום הנסיון בזה הוא ביותר בבית עם בני ביתו. כי בבית המדרש ובשוק מתבייש האדם מחבריו ומחזיק קצת רסן על עצמו ושומר דיבוריו והנהגותיו שיהיו מכובדים וזה מונעו קצת מלהתנהג בקפידה, אבל בביתו מאבד כל כבודו. וגם יש בביתו הרבה יותר הזדמנויות לנסיונות, וצריך התרגלות וחינוך מיוחד להתנהג כראוי במצוה זו עם בני ביתו.

ובאמת היינו צריכים ליתן עובדה איך להתנהג בזה בבית, אמנ קשה לתת עובדה לשעת נסיון, והדרך להתרגל בזה הוא להכין עצמו שלא בשעת נסיון.

והעיקר הוא זכור (מה שביארנו בועד א) כי צריך להשתדל לקנות ההרגשה והרצון

ברדי הוי עובדא

אותו, תוכל להתקשר לחבר שלו, ולנסות לברר אולי הוא נמצא לידו". קיבלתי את מספר הפלאפון של החבר. ניסיתי לתפוס אותו פעם אחר פעם, ורגע לפני שהתייאשתי הוא ענה לי ואמר שהחבר אותו אני מחפש לא נמצא לידו.

למחרת אני מקבל טלפון מהרב של בית הכנסת. "אני מזמין אותך אישית לבוא לשמחת השבע ברכות של בני, ואז אחזור לך את אבידתך".

התברר, שמעשה שהיה כך היה: בשמחת השבע ברכות הסתובב ילד

האחראי הסכים, ועד מהרה גיליתי את האשם:

יהודי מבוגר בעל מראה מוחנץ ניגש אל השקע ומציא את המטען והבלוטוס.

חשכתי לעצמי: בוודאי פחו עליו יצרו. אני כועס עליו, אבל ברצוני לקבל את רכושי בחזרה. התקשרתי לרב בית הכנסת – בעל השמחה וביקשתי שייסיע לי, ואולי שידבר עם ה'גנב'. אבל הרב אמר שיהודי זה מוחזק בכשרות, וכל הסיפור לא נראה לו בכלל.

ביקשתי שיתן לי מספר פלאפון שלו. ענה לי הרב: "אין לו פלאפון. אם תרצה להשיג

השתתפתי בשבע ברכות שערכו לבנו של רב חשוב בבית שמש. היה אז ברשותי 'בלוטוס' יקר, ובזמן השבע ברכות חיברתי אותו למטען והכנסתי אותו לשקע להטענה.

בסיום השבע ברכות אני ניגש לשקע, ומגלה אותו ריק. מישחו ראה את הבלוטוס עם המטען, ומשום מה חמד אותו לעצמו.

הסתכלתי סביבי כהלום רעם, וראיתי שיש עינית מכוונת לאזור השקע. שמחתי מאוד, וביקשתי מהאחראי שיאפשר לראות את הצילום של האזור בזמן האירוע, כך שאוכל לראות מי לקח את הבלוטוס.

אוטיסט כבד-שמיעה. הילד סימן שהוא רוצה את הבלוטוס, והיהודי המבוגר רצה לעזור לו. הוא חשב שהבלוטוס הוא מכשיר השמיעה של הילד. הרגע שבו הוא מוציא את הבלוטוס מהשקע – הוא הרגע שראיתי מתועד במצלמה, אבל את ההמשך, כשהיהודי המבוגר ניגש לילד להגיש לו את הבלוטוס, לא רואים. הילד סירב לקחת את הבלוטוס, כי הרי אין זה מכשיר השמיעה שלו, ומכיוון שכך החליט המבוגר להניח את הבלוטוס באחת

המגירות בבית הכנסת, ובהמשך להחזירן להורי הילד. עתה מצאו את הבלוטוס במגירה, ואני מתכבד לבוא ולשמוח במציאת אבדתי. עד עכשיו אני נרעש מהסיפור הזה. איך אפשר לטעות כל כך! כמה צריך להתאמץ כדי לזון לכף זכות. הרי לא היה עולה בדעתי שאדם יחשוב שהבלוטוס הוא מכשיר שמיעה ורצה לעזור לאיזה ילד, כשהוא בטוח שזה שלו... זה הרי נשמע

דמיוני לגמרי! הקב"ה ריחם עליי שלא פגעתי באותו יהודי, וזימן לי את הרב של בית הכנסת, שזה לימד אותי לקח לכל החיים איך לראות טוב. שמעתי מאחד מגדולי ישראל שאמר, שבשכיל זה יש בעולם 'שכל עקום'. לפעמים צריך ממש לעקם את השכל, ובלבד שנדון את חברנו לכף זכות. (גיליון השנחה פרטית)

שאלה לדיון בשולחן שבת

כשכולם התפללו מנחה, הנוסע לא השתתף בתפילה, ואף לא נעמד בקדושה

נסעתי במטוס עם יהודי מכובד, והיות והנחיתה הייתה אמורה להיות בשעות הערב, נעמדנו להתפלל תפילת מנחה במטוס. אותו יהודי מכובד, לא הגיע להשתתף בתפילה, ואני מאוד התפלאתי, כי הרי לא יתכן שהתפלל קודם, שהרי עלינו למטוס קודם חצות, וגם לאחר מכן הוא לא יוכל להתפלל, כי לארץ ישראל נגיע בערב. כשהמנין הגיע לקדושה, אותו יהודי לא קם ממקומו, פשוט המשיך לשבת במקומו, כשהוא בודה במנין המתפללים. ממש התקוממתי, זה חילול השם, יהודי מכובד שאינו מתפלל, מי יודע כבר מה קרה לו. ואז כשירדנו מהמטוס כבר הבנתי הכל...

תשובה לשאלה משבוע שעבר

אמא ביקשה שתבשלי לנו חמש ביצים

בליל שבת נודע לי שאח של בעלה נפטר, והמנהג הוא שלאחר שחוזרים מההלוויה, הסעודה הראשונה היא סעודת הבראה, שאותה מכינים השכנים. השכנה פשוט רצתה שאכין לה את הביצים לסעודה זו, כשעוד מעט האכלים יחזרו מההלוויה.

אי"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרגו במידון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com
כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

ומצינו עוד במדרש (פתיחתא דאיכה רבה ב) ויתר הקב"ה על עבודה זרה ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ולא ויתר על מאסה של תורה, ולא אמרו 'ביטול תורה', אלא 'מאסה' של תורה, כי אם לא עוסקים בתורה זה נקרא שמואסים בתורה, שלא מחשיבים את עסק התורה, וזהו כי דבר השם בזה.

וכבר הזכרתי מה ששמעתי ממו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל בשם מרן הגר"ח מברסק זצ"ל, כי 'אפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק' זה לא רק בכמות הזמן, שיש זמן שיכול ללמוד ואינו לומד, שזהו דבר המובן בפשטות, שהרי הוא יכול ללמוד באתו הזמן, ומדוע הוא מתעצל ואינו לומד, ולכן נקרא כי דבר השם בזה. אכן הגר"ח הוסיף בזה עוד דבר, שגם מי שלומד כל הזמן, אבל אם הוא יכול יותר להבין בהבנה, על ידי שילמד יותר בריכוז, עם ריכוז המחשבה, וממילא יבין יותר, אם אינו מתאמץ להבין כפי כוחו זה גם כן נקרא שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, כל אחד כמה שהוא יכול כמובן, אך אם הוא יכול ומתעצל, זה נקרא כי דבר השם בזה.

חידושי תורה עושים האדם למובחר

והנה מלבד העסק בתורה, יש מעלה גם לחדש חידושי תורה, ובשירת דבורה נאמר (שופטים ה, ח) "יבחר אלוקים חדשים", ואמרו בילקוט שם שפסוק זה נאמר על חידושי תורה, שהקב"ה בוחר את ה'חדשים' – את חידושי התורה, לא רק לעסוק בתורה אלא גם לחדש, מי שיכול כמובן. אכן מה נקרא חידושי תורה? כל דבר שהוא חדש לאדם, שקודם לא ידע ועכשיו הוא יודע, הרי זה חידוש אצלו, ונקרא חידושי תורה (וראה עוד להלן).

ואמר 'יבחר' אלוקים חדשים, לשון בחירה, ויש לפרש הכוונה 'יבחר' שזה עושה את האדם למובחר, מי שמחדש חידושי תורה הקב"ה עושה אותו מובחר! ונעשה בזה אדם מובחר.

כמו שמצינו בנוסח תפילת המועדים שאנו אומרים "אתה בחרתנו מכל העמים", והפירוש בזה לא כמו אדם שבחר דבר משני דברים ולקח את מה שיותר מוצא חן בעיניו, אלא 'בחרתנו' הכוונה שהקב"ה עשה אותנו למובחרים, שעם ישראל הוא יותר מובחר מכל העמים, ויש לנו אופי אחר ומעלות מיוחדות שאין בכל אומה ולשון, כמו שאמרו חז"ל (יבמות עט, א) שלושה סימנים יש באומה זו רחמנים ביישנים וגומלי חסדים.

עם ישראל מובחר מכל האומות

ודיברתי פעם עם אדם שנוסע בעולם ונפגש הרבה עם יהודים ועם גויים בעניינים בינלאומיים, ואמר כי רואים בבירור שיש הבדל, שיהודי יש לו אופי אחר, ואינו אותו האופי כמו גוי, כי יהודים הם רחמנים ביישנים וגומלי חסדים, וכיצד זה נהיה? אתה בחרתנו! הקב"ה עשה אותנו שאנו נהיה מובחרים עם אופי מיוחד כזה.

וכן אומרים בברכות התורה אשר בחר בנו מכל העמים, והפירוש בזה גם כן שהקב"ה עשה אותנו יותר מובחרים מכל העמים, עם שלושת הסימנים האלו שישנם רק בכלל ישראל.

ובגמרא (שבת לא, א) מובא המעשה עם הגר, שרצה להתגייר, וביקש קודם לדעת את כל התורה כולה על רגל אחת, ובא לפני הלל ושמאי, והלל אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד. ויש לפרש כי הוא נתכוון לשאול מה ירוויח אם יתגייר, הרי עכשיו הוא גוי, ומחויב רק בשבע מצוות בני נח, והוא מקיים אותם ובוזה כבר יצא ידי חובתו והוא מחסידי אומות העולם, ולשם מה כדאי לו להתגייר ולקבל עליו עול תורה ומצוות, ומה ירוויח בזה.

חסר המשפיע לכל הדור

עכשיו חסר לנו את רבי חיים, שהיה אדם גדול מאד, ואין צורך לדבר על הגדלות, כי הדברים ידועים, שהיה גדול מאד, והעיקר הוא ההשפעה שהייתה, שהשפיע על כל הדור, **כשיש אדם גדול וצדיק זה משפיע על הדור**, כידוע שיש השפעה.

וכך כתב החזון איש באיגרת (ח"ג סב) כי כשיש בעל תורה אמיתי באיזה מקום יש השפעה ניכרת על הסביבה, בעל תורה אמיתי, ולא כתב 'גאון', אלא 'בעל תורה אמיתי', שעוסק בתורה ומתנהג לפי דיני התורה, כשנמצא באיזה מקום אדם כזה, יש ממנו השפעה ניכרת על כל הסביבה, וגם במקומות הרחוקים יש השפעה נסתרת, שאמנם לא רואים את ההשפעה, אבל יש השפעה.

וכאן בודאי הייתה השפעה גדולה על כולנו, ועתה חסרה לנו ההשפעה, והחזון איש דיבר על כל בעל תורה, שההשפעה על הסביבה ניכרת ובמקומות רחוקים אינה ניכרת, אבל כאן הרי הוא היה מפורסם בכל העולם, וכולם השתמשו עם הספרים שלו.

וכל הספרים שחיבר הם זיכוי הרבים, כגון ארחות ישר, ועוד הרבה ספרים שהם ממש זיכוי הרבים, ומשפיעים, ועל כל העולם הייתה ההשפעה, ועכשיו חסרה ההשפעה, וגם הברכות והתפילות חסרות, בכל העולם חסרה ההשפעה.

אם כן מה זה מחייב אותנו? **אנחנו צריכים למלא את ההשפעה שחסרה לנו, שאנחנו נשפיע על עצמנו, שנעשה פעולות של השפעה על עצמנו**, ובאיזה פרטים? העיקר הוא בשלושת הדברים שעליהם העולם עומד, וכמו שאמרו בפרקי אבות (א, ב) על שלושה דברים העולם עומד: על התורה, על העבודה, ועל גמילות חסדים.

עסק התורה – הזכות והחוב

ונתחיל מתורה, עסק התורה, יש חיוב לעסוק בתורה, כמו שכתוב בפרשת קריאת שמע (דברים ו, ז) ודברת בס, בשבתך בבינתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, ושננתם לבניך, וכן כתוב (יהושע א, ח) והגית בו יומם ולילה, וזהו נבואה שנאמרה ליהושע שכך צריך להיות, והגית בו יומם ולילה, חיוב על ההתמדה בתורה.

ומלבד שזה חיוב, זוהי גם זכות גדולה מאד, ועסק התורה נותן זכויות, כמו שאמרו חז"ל (ע"ז יט, ב) כל העוסק בתורה נכסיו מצליחים לו, שעל ידי עסק התורה יש הצלחה גם בפרנסה.

ואגב יש לדעת כי כשצריכים פרנסה, עדיף פרנסה מעסק התורה, ללמד שיעורים פרטיים או בחיידר, ואפילו ללמד אל"ף בי"ת לילדים בחיידר, זה גם דברי תורה, וזו תורת אמת, ובוה מקיימים ושננתם לבניך, מלבד שזהו ההתחלה והיסוד לכל ההמשך, אותיות האל"ף בי"ת הם תורה, ומי שמלמד אל"ף בי"ת לילדים זה גם נקרא עסק התורה ומזכה הרבים בתורה, והוא ממצידיקי הרבים, כמו שאמרו חז"ל (ב"ב ח, ב) שמלמדי תינוקות נקראים מצדיקי הרבים.

עסק התורה הוא זכות גדולה מאד, ומצד שני ביטול תורה הוא חטא חמור, ואמרו חז"ל (סנהדרין צט, א) שמי שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, עליו נאמר כי דבר השם בזה ואת מצוותו הפר הכרת תכרת וגוי, אם יכול ואינו עוסק נקרא 'כי דבר השם בזה', כי מדוע הוא לא עוסק? מפני שאינו מחשיב את העסק בתורה, וכשאינו מחשיב זה נקרא 'בוה', שמבזה את התורה.

ומצד אחד השכר גדול מאד, כמו שאמרו שתלמוד תורה כנגד כולם וזוהים בו לפירותיהן בעולם הזה והקדן קיימת לעולם הבא, ומצד שני ההיפך, זה חיוב, וחטא חמור אם לא מקיימים.

ועל כך ענה לו הלל 'ידעלך סני לחברך לא תעביד', כלומר שעל ידי הגירות יקבל אופי אחר של מידות טובות, שלא יוכל לצער את השני, ולא יעשה לאחרים את מה ששנוא עליו, והמהרש"א שם העיר מדוע לא אמר לו הלל ואהבת לרעך כמוך, שזה בקום ועשה, ולא רק בשב ואל תעשה שלא לצער אחרים, עיין שם בדבריו, אמנם 'ואהבת' בקום ועשה הרי זה יותר קשה, והלל אמר לו את הדבר היותר קל, שעל כל פנים בשב ואל תעשה לא יצער אחרים, וכמו שאינו רוצה שיצער אותו כך הוא לא יצער את השני.

וזהו האופי המיוחד שיש רק בעם ישראל ולא באומות העולם, 'רחמנים' – בשב ואל תעשה, וגם 'גומלי חסדים' – בקום ועשה, ולגויים אין אופי כזה, וקשה להם להיות כך, אבל כלל ישראל זהו אופיים וטבעם, וזהו שהשיב הלל לגוי, כי כשיתגיייר ירוויח שיקבל נשמה יהודית, ועל ידי זה האופי משתנה!

כל תוספת ידיעה והבנה נקרא חידוש

ונשוב לענין מה שדיברנו על תורה, שיש מעלה מיוחדת בחידושי תורה, וחידושי תורה נקרא לא רק מי שמחדש מעצמו, אלא **כל ידיעה חדשה** שנוספת לאדם בלימודו, זה חידושי תורה, מפני שאצלו זה חידוש שלא ידע קודם, וגם **החזרה**, לחזור על מה שלמד, כי החזרה נותנת יותר בהירות, שנעשים הדברים יותר ברורים, וזה גם כן נקרא חידושי תורה.

וכך הובא בכתר ראש (אות נו) בשם הגר"ח מוואלוז'ין "חידושי תורה נקרא כל מה שלומד יותר ומתבררים הדברים מחוזרים אצלו, כל זמן שאתה ממשיך בהם אתה מוצא בהם טעם, וכשמרבה לחזור נתבאר בזה טעמים ופירושים שנתחדשו וזה נקרא חידושי תורה, בין שהוא מחדש, או אחר, רק שיצא הדבר לאור", ע"כ.

ועיקר התועלת בחזרה הוא כשחוזרים ביום אחר, וזה דבר ידוע שאם חוזרים מיד באותו היום אין תועלת כל כך, אלא חוזרים למחרת, ואז מתבררים הרבה דברים שלא הבינו בתחילה, וידוע שכך המציאות, ומעשים שהיו, שיש דברים שלא מבינים בפעם ראשונה, וכשחוזרים ביום אחר מבינים עוד משהו, ובחזרה שלישית ביום שליש מבינים עוד יותר, ובחזרה רביעית ביום רביעי כבר הכל ברור, וכך בחזרה ארבע פעמים בכמה ימים – כל חזרה מוסיפה בהירות, ותוספת הבהירות גם כן נקראת חידושי תורה.

זהו הענין של תורה והצלחה בתורה, וזה גם אשריך בעולם הזה, עסק התורה נותן חיים מאושרים, והאושר הכי גדול שיכול להיות בעולם הזה הוא רק עסק התורה! בזמן שאדם עוסק בתורה הוא מאושר, ואין אושר יותר גדול מזה.

מעלות העבודה וגמילות חסדים

והדבר השני מעמודי העולם זה עבודה, דהיינו תפילה, והתפילה היא גם כן תענוג, כידוע, וכתוב בשולחן ערוך (או"ח צח, א) שיש מדרגה בתפילה שמגיעים להתפשטות הגשמיות וקרוב למעלת הנבואה, דהיינו שהחושים הגשמיים לא פועלים בשעת התפילה, וכאילו שאין לו גוף, וכן כתב בספר הכוזרי (ג, ה) שבשעת תפילת העמידה "יעמדו כל האיברים כנבהלים היראים לעשות מצות מנהיגם, לא ירגישו על מחוש ולא על הפסד אם יהיה להם", והיינו שכוחות הגוף לא פועלים והגוף נהיה כמשותק, כי הראש תפוס באמונה ובהרגשה כעומד לפני המלך.

וכבר סיפרנו בזה עובדות מגדולי ישראל שבשעת התפילה דיברו אליהם והם לא שמעו, ומעשה שהיה באחד מהגדולים שהיה מתפלל שמונה עשרה בקול רם בשביל הכוונה (וכך ההלכה שאם הכוונה היא יותר טובה כשאומר בקול את התפילה – צריך להתפלל בקול, באופן שאינו מפריע לאחרים, וכגון כשמתפלל ביחידות) ופעם אחת שמעו

ששכח לומר יעלה ויבוא, ואמרו לו 'יעלה ויבוא' יעלה ויבוא' אך הוא לא שמע, כי **בשעת התפילה אין חושים ואין גוף**, וזו מדרגה, ויש עוד סיפורים כאלה מגדולי ישראל. וזה כוח התפילה, שהיא עבודת השם, עם כזו דבקות וכוה ריכוז, עד שמגיעים להתפשטות הגשמיות, שחושי הגוף לא פועלים, וזוהי עבודה.

והדבר השלישי גמילות חסדים, עם אהבת חסד, יש הרבה מדרגות באהבת חסד, עד למדרגת אברהם אבינו שהיה עמוד החסד, וישב פתח האוהל כחום היום לחפש אורחים, בשלישי למילתו, עם כל הצער והכאב של המילה, כשהיה כבר בגיל קרוב למאה, הוא הצטער שאין לו עם מי לעשות חסד, וחסר לו החסד, וזה כאב לו והרגיש לא טוב מזה, עד שריחמו עליו מן השמים ועשו נס, ושלחו לו שלושה מלאכים בדמות בני אדם, שיחשוב שהם בני אדם ויעשה איתם חסד, ובוה ימלא את חשקו ואהבתו לחסד שהיה חסר לו כל כך.

עד כדי כך שייך מדרגה כזו שאדם אוהב חסד ונהנה מעשיית החסד, ואם חסר לו החסד הוא מצטער שאין לו את מה שהוא אוהב, ולאברהם אבינו נעשה נס ששלחו לו מלאכים כאילו שהם בני אדם, שיעשה איתם חסד וייהנה מעשיית החסד, וזוהי מדרגה של אהבת חסד, שאם חסר עשיית החסד זה כואב לו מאד.

אלו הן המדרגות הרוחניות שיש בעם ישראל, ולא באומות העולם, רק עם ישראל יש להם את המדרגות האלה, ואנחנו כולנו בני ישראל, כולנו מובחרים, 'אשר בחר בנו מכל העמים', ורק יש חשבונות רבים מהיצר הרע שמפריעים לזה, וצריכים סייעתא דשמיא נגד היצר הרע, שאנחנו נהיה עם הנהגה לפי מה שאנחנו באמת, כפי האופי האמיתי שלנו, צריכים סייעתא דשמיא לזה.

קביעות יום יומית ללימוד המוסר

ולכך העצה היא לעסוק בקביעות בספרי מוסר, כי אבנים שחקו מים, וכשיש קביעות תמידית בכל יום ללימוד המוסר, אם לומדים בספר מוסר שמעניין זה משפיע, כל יום כמה דקות בספרי מוסר, ובמעשה רב (אות ס) כתב בשם הגר"א שצריך ללמוד ספרי מוסר כמה פעמים ביום, לא רק פעם ביום אלא כמה פעמים בכל יום, אכן בשיבות מקובל רק חצי שעה בכל יום לפני מעריב, והעיקר הוא שיהיה בקביעות יום יומית.

והחפץ חיים כבר כתב בזמנו (בית ישראל פ"ט) שבזמן הזה כולם רואים את ההכרח, שמוכרחים לקביעות כל יום בספרי מוסר, כמובן בספר מוסר שמעניין, כי אם זה משעמם זה לא משפיע, וצריך ללמוד באיזה פרק שמעניין או ספר מעניין מספרי המוסר.

וזהו מה שבידינו לעשות כדי שנהיה באמת המובחרים, לעשות אותנו למובחרים ולהתעלות במדרגה, עוד מדרגה ועוד מדרגה, ובכל יום להוסיף עוד מדרגה, זה רק על ידי עסק בכל יום משהו מוסר.

ומרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל אמר פעם שאם לומדים מוסר בכל יום חמש דקות, זה גם כן משפיע, אם זה דבר קבוע ותמידי זה משפיע בכל יום עוד השפעה ועוד השפעה, וכבר סיפרתי מעשים שהיו שבתוך הבית במשפחה הרגישו על האדם שפתאום הוא נהיה אחרת לגמרי, עם מצב רוח אחר, ובבית האווירה יותר נעימה, ומה קרה? הוא התחיל ללמוד מוסר! ולומד בכל יום קצת מוסר.

זהו מה שבידינו ומה שאנו צריכים עכשיו, שחסרה לנו ההשפעה שהייתה מרבי חיים ואנו צריכים להשפיע על עצמנו, ודרך ההשפעה היא קביעות יום יומית לספרי מוסר, ובעזרת השם בזה נזכה כולנו לעשות אותנו למובחרים, כל אחד להיות מובחר ומובחר ומובחר, ולהתעלות מדרגות ומדרגות בסייעתא דשמיא!

לעילוי נשמת
רבי **שמואל אריה שצ'יגל** זצ"ל
בן הגה"צ רבי מתתיהו זאב זצ"ל
נלב"ע כ"ז אדר ב' תשנ"ב - תנצב"ה

לנ"ע ה"ר **אברהם ב"ר שלמה** ז"ל
נלב"ע כ"ג שבט תשמ"ט - תנצב"ה
והו"מ מרת **דבורה ב"ר חיים הלוי** ע"ה
נלב"ע כ"א אדר ב' תשע"ד - תנצב"ה

לעילוי נשמת
רבי **משה ב"ר גרשון אלינסון** ז"ל
נלב"ע כ"ג באדר ב' תשע"ט
תנצב"ה

מִדּוּ בַד

מתורתו של רבנו ראש הישיבה מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א

הספד רבנו ראש הישיבה מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א

על רשכבה"ג מרן שר התורה זצ"ל בעצרת הזיכרון ברשת הכוללים 'כתר תורה'

שכמו לסבול, שומעים אין מנוחה אחרת רק לשבת וללמוד, כאן האולם מלא באברכי כולל המטים שכמם לסבול עולה של תורה. וזה מכאן יעקב אבינו שהוא זכה בכח התורה ולכן ביעקב נאמר שמירת שבת, כי הבריאה בשבת היא בריאה של מנוחה, שהיא מנחת התורה, שבת מנוחה. זה מה שנאמר במשנה באבות שצריכים ג' עמודים לקיום העולם, אולם בחגיגה י"ב ב' אומרת הגמרא הארץ על מה עומדת וכו' רבי אלעזר בן שמוע אומר על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם, וכעת הסתלק מעמנו עמודו של עולם.

ביום הפורים נסתלקה התורה

ועל זה התאספנו כאן כדי להספיד את רבי חיים זכר צדיק לברכה, אני מכיר אותו כבר מילדות, ובשנים האחרונות ישבנו הרבה פעמים יחד, ישבתי על ידו בכינוסים גדולים כולם מסתכלים על הציבור הגדול שהתאסף, מה עושה רבי חיים יושב עם גמרא, ויש לו סימניה והוא עובר שורה אחרי שורה ממשיך עוד עמוד ועוד עמוד.

חודש אדר היה חודש שנהפך, המן רצה להשמיד את היהודים ועשה גורל בשביל זה והם ידעו במזלות, וכשעלה לו הגורל בחודש אדר שמח כי בחודש זה מת משה רבנו, רק שלא ידע שגם נולד באותו חודש, אולם באמת הגורל היה נכון וחודש אדר היה זמן לא טוב עבורינו, והקב"ה עשה נס ופור המן נהפך לפורינו התהפך ונעשה לזמן טוב. ובתענית איתא כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, וצ"ב מהו 'כשם' הרי שני עניינים הם כל אחד והענין שלו, וכמו שלא שייך לומר כשם שמצוה להתענות ביום כפור כך מצוה לאכול ג' סעודות בשבת, והביאור הוא דכמו שבחודש אב הוא זמן בחודש שהחודש הוא זמן של פורענות, כך חודש אדר זמן החודש הוא זמן של ברכה ושמחה.

אנחנו נמצאים כעת בחודש אדר, בימי הפורים הוא זמן שהדר קבלה מרצון קבלת התורה מאהבה, ובקניות קינה כ"ה איתא **ביום מתן דת שברתי להתאשרה וביום נתינתה כמו כן אז חזרה עלתה לה למרום למקום מדורה עם תיקה ונרתיקה הדורשה וחוקרה לומדיה ושוניה באישון כמו באורה שימו נא על לבבכם מספד מר לקשרה כי שקולה הריגתם להתאבל ולהתאפרה כשריפת בית אלקינו האולם והביירה.**

קינה זו על הקהילות שנכחדו בימי הפרעות והמקונן מקונן על שזמן מתן תורה נהפך וחזרה התורה ועלתה לה למרום, וזה אנחנו יכולים לומר כעת בימי הפורים נסתלקה לה התורה מאיתנו וחזרה לה למרום עם תיקה ונרתיקה הדורשה וחוקרה ושוניה באישון כמו באורה.

דבוק היה בתורה

אנחנו עוסקים בהספדו של חכם על רבי חיים קניבסקי זכר צדיק לברכה, הוא היה דבוק בתורה לא היה לו דבר בעולמו מלבד תורה.

הספדן של צדיקים מעכב הפורענות

בסנהדרין ק"ח: איתא ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ, מה טיבם של שבעת הימים, אמר רב אלו ימי אבילות של מתושלח, ללמדך שהספדן של צדיקים מעכבין את הפורענות לבא; התאספנו כאן להספיד את רבי חיים, ועל הספדן של צדיקים אמר רב שהוא מעכב את הפורענות, וצריך לבאר הענין מהי מעלת הספדן של צדיקים שבכוחה לעכב את הפורענות מלבוא.

וביאור הדברים דלעיל שם עמוד א' איתא ומי מעכב, אמר להם פרידה אחת יש לי להוציא מכאן; והיינו מתושלח, שכל זמן שהוא חי נתעכב המבול, ובפשוטו היינו דמתושלח בצדקתו מגין על בני דורו שלא ירד המבול עליהם, ואף שגם נח היה וצדיק היה, מבואר דזכותו של מתושלח גדולה יותר, ומרן הרב מפוניבז' זצ"ל היה רגיל לומר שהיתה תביעה על נח בענין זה, והנביא קורא למבול מי נח (ישעיה נ"ד והוא הפטרת פרשת נח) שלא הגין על בני דורו מהמבול, על כל פנים מבואר שהצדיק כשהוא חי הוא מגין על הדור, ועל זה אמר רב דגם כשמספידים אותו הרי זה כמו שהוא חי, ומעכב את הפורענות עדיין חי הזכות שלו מגינה.

עמודי העולם

במשנה באבות פ"א כתוב שעל שלושה דברים העולם עומד תורה עבודה וגמילות חסדים. עמודים אלו הם ג' אבות, אברהם מידתו היא חסד ביתו היה פתוח לרווחה להכנסת אורחים, והרמב"ם (פי"ד מהלכות אבל) כתב שהיה גם מלווה את האורחים, היה נותן אש"ל אכילה שתיה ליה. יצחק היה עבודה, ויצא יצחק לשווח בשדה, זה תפילה, תפילה היא עבודה. יעקב היה תורה, והאבות הם קיימו את העולם.

בתפילת מנחה של שבת נאמר אברהם יגל יצחק ירנן יעקב ובניו ינוחו בו, וצ"ב, והביאור בזה דהנה כתיב ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה' כי גמל עלי, וביאר הגר"ח מבריסק זצ"ל, שהבטחון בה' הוא גדול כל כך עד שקודם הישועה הוא כבר שמח, אבל שירה אי אפשר לומר רק אחרי הישועה, אשירה לה' כי גמל עלי, וזה ביאור אברהם יגל, אברהם ידע שיהיה לו נכד יעקב והוא כבר שמח, אבל לא זכה לראות את גדולתו של יעקב הוא נפטר קודם, ולא אמר עדיין שירה על זה, אבל יצחק כבר זכה לראות את יעקב, אז יצחק ירנן, אמר שירה.

ויעקב ובניו ינוחו בו, בסנהדרין ל"ח איתא חצבה עמודיה שבעה אלו שבעת ימי בראשית, והקשו התוס' הא בששה ימים נברא העולם, ותיצרו דבשבת נבראת המנוחה, מנוחה זה בריאה, שבת מנוחה, לעתיד לבוא יהיה יום שכולו שבת, אנו כעת בסוף האלף הששי, אצל הקב"ה אלף שנים בעיניו כיום אתמול כל אלף שנים הוא כמו יום אחד, והעולם קיים ששת אלפים שנה, והאלף השביעי כבר יהיה כולו שבת, בריאה של מנוחה.

על ישכר שהיה הסמל של תורה, כתוב וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה, ואם כן היה מתאים שילך לישון או יסע לים, אבל כתוב ויט

שתהיו עמלים בתורה

בשנת תש"ה באתי לבני ברק התחלתי ללמוד בפוניבז' גם אבא אז הגיע, ובתקופה ההיא היו הערבים זורקים פצצות, כל הזמן היה אזעקות ופצצות, וכולם הלכו למקלט, אני כשהיה אזעקה דבר ראשון ירדתי מהר לחזון איש, ישב לו החזון איש בביתו כל החלונות היו פתוחים, לא היה אצלו האפלה ולא שום דבר, הוא ישב ולמד ושמה שבאתי אליו, וכך חיינו עם החזון איש, זה היה הכח שלו, מכח התורה הוא ידע שלא יהיה כאן נזק.

והכח הזה כח התורה משפיע ועובר גם לדורות הבאים, כתוב בתהלים אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאוד גבור בארץ יהיה זרעו, ודרשו חז"ל (ע"ז ט). במצותיו ולא בשכר מצותיו, מי שחי במצב כזה של במצותיו חפץ מאוד זה משפיע וזוכה שגבור בארץ יהיה זרעו. ידוע שהיו פעם שני אחים אחד היה סוחר ואחד היה אברך כולל, הבנים של הסוחר נהיו כולם אברכים תלמידי חכמים, והבנים של האברך כולל נהיו סוחרים, מדוע כך יצא, הסוחר היה בבית יושב ומקונן לאשתו מה יהיה איתי אני לא לומד טרוד בעסקים כל היום העסק הזה והעסק הזה, ומניות כאן, מה שומעים הילדים שצריך ללמוד, ואילו האח שישב ולמד, בבית הוא אמר לאשתו כל הזמן אין לנו מה לאכול, מה הילדים שמעו שבבית חסר כסף, אז הם נהיו סוחרים.

כאן יושבים אברכי כולל שאינם יודעים שום דבר, רק ללמוד, התאספנו כאן להספיד, וכאן המקום המתאים להספיד את עמוד העולם, האברכים כאן עמלים בתורה, יומם ולילה, אנשים כאלו שאפשר לומר עליהם שזוכים לדרגה של ישראל ואורייתא וקוב"ה חד הוא.

כתוב בתורה 'אם בחקתי תלכו' וברש"י שתהיו עמלים בתורה, מהיכן יודעים שהכוונה לעמלים בתורה, כי כתוב 'תלכו', ללכת אי אפשר בחושך, ההולכים בחושך ראו אור גדול, בחושך אפשר ליפול, יש רק אור אחד אור התורה, ולאור הזה זוכים רק מכח עמל, העם ההולכים בחושך ראו אור גדול.

וצדיק יסוד עולם

אני זוכר בילדותי כשברחנו מברנוביץ' לויילא בתחילת המלחמה, ובתקופה הזאת נפטר רבי חיים עוזר זצ"ל, זה היה יום ששי ה' אב, וביום ראשון היתה הלוייה, כמו כאן, הלוייה יצאה מבית הכנסת הגדול בוילנא שהיה בנוי לעומק לקיים מה שנאמר ממעמקים קראתיך ה', ואבא שלי זצ"ל לקח אותי ללוייה, הייתי שם על החלון שהיה בגובה מול המספידים, ומשם ראיתי את הלוייה, ראשון המספידים היה המרחשת שכבר היה זקן מופלג, והוא עלה והתחיל לבכות ובכה ובכה, וירד, יותר לא יכול.

באמת אין לי כבר כח, וגם אני יכול רק כמו המרחשת לבכות ולבכות, ולדעת שכעת שאנו עסוקים בהספד על רבי חיים שזכה לדבקות בתורה עד שעליו אפשר היה לומר וצדיק יסוד עולם, כל העולם כולו עמד על רבי חיים, וכשאנחנו מספידים את רבי חיים, אנחנו מספידים את כל העולם, הספדן של צדיקים מעכבין את הפורענות, כשרבי חיים היה איתנו היינו בטוחים שלא יהיו פצצות, הוא לא פחד כמו שהחזון איש לא פחד, הוא אמר שבבני ברק לא יהיו פצצות, אבל מה יהיה כעת, צריכים רחמים, ועלינו להתפלל שהקב"ה יעזור, שהספדן של צדיקים יהיו מעכבין את הפורענויות, נספיד כולנו, נבכה ונספיד ביחד, ונזכור שהיה לנו אדם קדוש שהעולם עמד עליו, ומה יהיה כעת, צריכים להתחזק, והחיזוק צריך להיות ללמוד עוד יותר ועוד יותר ולא להפסיק, את זה צריכים לדעת כל התלמידי חכמים העמלים בתורה גם כשבבית הם חיים בדחקות, וקשה להם, לזכור את המשנה על הארץ תישן ומים במשורה תשתה לא לחשוב לא על האוכל ולא על השתיה, אם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

גם הזכות שלך הגר"י אברמוב היא גדולה כל אלו היושבים כאן ולומדים זה הכל בזכותך, זכותך רבה מאוד.

חז"ל אומרים (שמות רבה ל"ג א') משל על הציווי של המשכן, משל למלך שהיתה לו בת יחידה ועמד אחד המלכים וארסה, וכשהגיע זמן החתונה אמר המלך לחתנו, בתי יחידה היא ואיני יכול לפרוש ממנה, עשו לי קיטון אחד שאגור איתכם, כך בשעה שהקב"ה נתן את התורה לכלל ישראל, הוא אומר איני יכול לפרוש ממנה, תבנו לי משכן שאשרה את שכינתי בתוכו ואהיה יחד עם התורה, וזהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כ"ה ח') נמצא שהתכלית של המשכן הוא השראת השכינה. ויש להתבונן א"כ איך החריב את בית המקדש והרי אינו יכול לפרוש מן התורה שהיא בתו, והתשובה היא כי אמנם לאחר החורבן נטל את תורתו עמו, וביאור הענין כי התורה היא מאורשה לנו, והרי היא כארוסה בבית אביה ונאמר וארשתך לי לעולם, ובשעת בנין המקדש מסרה לנו להיות כנשואה ובא לשכון עמנו, ולאחר החורבן חזרה התורה להיות ארוסה ונטלה עמו, והגר"א פירש הכתוב באיכה מלכה ושריה בגויים אין תורה כי לאחר החורבן נטל הקב"ה את התורה עמו.

אבל אני שואל אותכם שאלה כל גדולי ישראל הסטייפלר ורבי חיים זכרונם לברכה מה הם היו ארוסים עם התורה?, הם לא ארוסים הם קיימו על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד, היו דבוקים בתורה, וכל מה שנאמר שהקב"ה נטל עימו את התורה זה רק ביחס לכלל, אבל יחידים עד היום יכולים ומגיעים לדרגת נישואין עם התורה.

כל חפצו היה לתורה והתורה חפצה בו

במדרש קהלת על חלום שלמה ששאלוהו במה חפץ והשיב שרוצה לב שומע, ביקש רק חכמת התורה, אמר לו הקב"ה שאם רק זה מה שמבקש יזכה לקבל את הכל, ויקץ שלמה והנה חלום, והוא שומע ציפור מציץ ומבין מה הוא אומר, חמור נוער ומבין, מיד קרא לכל עבדיו ועלו לירושלים לעשות שמחה, ולמדו מכאן שעושים סעודה לגמרה של תורה.

והביאו על זה חז"ל משל על שר שהיה אהוב מאוד על המלך, אמר לו המלך תשאל ממני מה שאתה מבקש ואני אתן לך, אולי אתה מבקש ארמון, אמר השר אני מבקש לקחת את בתך, אם אהיה חתן המלך כבר יהיה לי הכל, ולכאורה זהו משל על שלמה המלך, שהיה סוחר טוב, וגם איך לומדים מכאן שעושים סעודה לגמרה של תורה, והרי שלמה המלך זכה בחלומו את כל החכמות והעושר וכו'.

וביאור הדברים דאותו שר שמבקש את בתו של המלך יש בזה צד הפסד כי יתכן שלא תאבה בת המלך לינשא לו, ובודאי אם תרגיש שחפץ בה כדי להשיג על ידה כל כבוד המלכות לא תרצה להנשא לו, ורק אם תרגיש בו שהוא חפץ בה מפני מעלותיה תואיל להנשא לו, והשר שביקש זאת כנראה כבר ידע שגם הבת רוצה בו, ויודעת שהוא חפץ בה מפני מעלותיה.

וכן הוא בתורה אם היה שלמה המלך מבקש חכמה כדי להשיג על ידה הכל לא היתה החכמה נקנית לו, כי התורה בעל דבר היא, ואינה מקנה עצמה לכל אחד אלא רק למי שאוהבה באמת, ועל כרחך שחפצו היה ליזכות בחכמה בלא חשבונות אחרים, ואילו היה המשתה שעושה מפני שמחת שיחת חיות ועופות ועושר ושאר דברים שזכה בהם, לא היה זוכה לחכמה, ועל כרחך שמחתו היתה לגמרה של תורה, ומכאן שעושים סעודה לגמרה של תורה.

זה היה רבי חיים אני מכיר אותו מנעוריו לא היה לו שום עסק ושום דבר רק עסק בתורה והוא זכה שהתורה גם תרצה אותו, עד שנהיה גדול הדור, תל תלפיות, כל מי שיש לו בעיה למי הוא פונה, לרבי חיים, הוא נתן מעצמו והקריב את תורתו בלתי עצות לכל מי שרק בא.

מי שהיה בא לרבי חיים לשאול שאלות תמיד היה לו תשובה, ותמיד התשובה היתה מן הגמרא, לא היו לו תשובות אחרות, רק מן הגמרא, כשאחד היה כואב לו הרגל אמר תלמד כיצד הרגל, כך היה אומר לכל דבר.

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת תזריע תשפ"ב

הצרעת היא הנהגה ניסית שנעשית כדי להשיב את האדם בתשובה

"והיה בעור בשרו לנגע צרעת", (י"ג, ב)

כלל בדינו שבכל מקום שנאמר לשון "והיה" בתורה, זהו לשון שמחה, וכמו שאמרו חז"ל (ב"ד מ"ב) "אין והיה אלא לשון שמחה", וא"כ יש לתמוה מדוע נאמר כאן "והיה" בעור בשרו, והרי לכאורה זהו צער גדול מאוד לאדם שנעשה מצורע, ואיזה שמחה יש בזה.

אמנם העניין יבואר היטב (ויסוה"ד בדברי האלשי"ך הקדוש כאן) עפ"מ"כ הרמב"ם (פס"ז מטומאת צרעת ה"י) "זה השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת, אינו ממנהגו של עולם, אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע, שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו, וכו', ואם עמד ברשעו עד שישפרו משתנה עורו ויצטרע והיה מובדל ומפורסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע" עכ"ל.

והרי מבואר בדברי הרמב"ם, שהצרעת האמורה בתורה איננה מחלת הגוף כשאר מחלות, [ובספורנו כאן האריך בזה והוכיח כן, שהרי צרעת קיימת גם בבתים ובבגדים, אף שלא שייך בהם מחלות כלל], אלא הצרעת היא אות משמים לשוב בתשובה מחטא לשון הרע, והקב"ה היה משנה את הטבע כדי לטהר את האדם שישב בתשובה. (וזהו הטעם שהמנוגע בצרעת לא היה הולך לרופא אלא לכהן, מפני ששורש הצרעת אינה במחלת הגוף אלא בחטאים, והיה הולך לכהן שיורה לו דרך תיקון לנגועו על ידי תשובה ומעש"ט, וכמו שיבואר להלן).

ומעתה מבואר היטב מהו גודל השמחה שהיה לישראל בפרשת נגעים, שעצם קיומה של הצרעת מוכיחה על קירבתנו לקב"ה שמשנה את דרכי הטבע כדי לטהר אותנו, וא"כ, אע"פ שהנגע מצד עצמו הוא דבר קשה מאוד לאדם, אבל אנחנו שמחים שיש לנו קשר מיוחד עם הקב"ה שבדרך נס ממש מחזיר אליו את מי שסר מדרך התורה ודיבר לשון הרע.

ועפ"ז יש לבאר היטב מה שאמרו חז"ל במדרש כאן (ויקרא ט"ז, ד) "לאחר ששמעו ישראל פרשת נגעים נתייראו, אמר להם משה אל תתייראו, אלו לאומות העולם, אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח", ע"כ, ולכאורה הדברים תמוהים ממש, שמה מקום לשמוח יש כאשר שומעים שבאים נגעים ועונשים על ישראל, אמנם לפי מה שנתבאר הדברים מאירים, שעצם קיומה של הצרעת מוכיחה על קירבתנו לקב"ה שמשגיח עלינו בהשגחה גלויה, ולכן אע"פ שהנגע מצריך רפואה, אבל אנחנו שמחים שיש לנו קשר מיוחד עם הקב"ה שדואג לנו ובדרך נס ממש מחזיר אליו את מי שסר מדרך התורה ודיבר לשון הרע, וזהו השמחה שרואים בנגעים את מעלת ישראל על פני העכו"ם שאצלם אין הנהגה זו.

וזהו סוד הדבר שבזמנינו אין לנו נגעי צרעת, ומשום שאין אנו זוכים להנהגה מיוחדת כזאת אלא רק בזמן שעם ישראל היה ראויים להנהגה ניסית, ואז הקב"ה היה מעורר את האדם מיד כשחטא, ולא לתת שולח נגע צרעת כדי לעוררו לשוב אליו, אבל בזמנינו אנו חיים בהסתרה פנים ואין אנו זוכים לראות ניסים גלויים.

צרעת הנשמה בזמנינו

אמנם מאידך, אע"פ שבזמנינו אין נגע צרעת הנראית בגוף, עדיין הצרעת נשארת חקוקה בנשמת האדם, וכמו שאמרו חז"ל (תנחומא מצורע ב) לבאר הפסוק (משלי כ"א, כ"ג) "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו", אל תיקרי 'מצרות' אלא 'מצרעת', וביאר בזה השל"ה הקדוש (פסחים מצה עשירה דרוש שלישי), שהצרעת נחקקת בנשמת האדם, וזהו מה שאמרו "שומר מצרעת נפשו", שמי שנזהר מדיבורי לשון הרע הוא שומר את נשמתו מצרעת, [ד"נפשו" היינו נשמתו, וכמו שביאר שם השל"ה], אבל מי שלא נזהר מלשון הרע, נשמתו נעשית מצורעת עד שישב בתשובה.

וביאר הדברים נראה, שיעקר הצרעת היא בנשמה, אלא שבזמנים קודמים שהקב"ה היה נוהג עמנו בגלוי, הייתה הצרעת שבנשמה ניכרת בגוף בדמות נגע, אבל בזמנינו שאין אנו זוכים להנהגה ה' בגלוי, אין הצרעת ניכרת בגלוי אלא היא נשארת בנשמה בלא שנוכל להכיר בה בעולם הזה.

אכן אף שבעולם הזה הגוף מחפה על הנשמה ואין מתפרסם קלונו ברבים, אבל בצאת נשמתו מהגוף לאחר פטירתו, אם לא שב בתשובה, נשמתו מלוכלכת בנגעים וקלונו מתפרסם לעין כל לנצח, ונשמתו יושבת בדד מחוץ למחנה שכינה ה" ואוי לנו מיום הדין.

ובזה יש לפרש טעם הדבר שהאריכה תורה כל כך בדיני נגעים, ואע"פ שלא מציינו כן בכל דיני התורה שאפילו בחמורות התורה מקצרת, דכיון שיעקר הצרעת היא בנשמה לכן האריכה בזה התורה כל כך להזהיר אותנו לשמור על הנשמה שהיא חביבה מאוד אצל הקב"ה.

וכל העניינים האלו שיוסודם בנשמה אין לנו השגה בהם והדברים סתומים וחתומים, ולעתיד לבוא יתבררו נפלאות ממש מפגמי החטא ותיקוני הכהן שאיננו זוכים להבין בעולם הזה.

דרכי הזהירות מעוון לשון הרע

"והיה בעור בשרו לנגע צרעת", (י"ג, ב)

בשבתות אלו דפרשיות תזריע מצורע, ראוי לכל אחד ללמוד עם בני ביתו ענייני חומר איסור לשון הרע, ובכל דור ודור יש לדרוש כפי צורך הדור, ואני מביא מה ששמעתי מרבותי זצ"ל:

דע, שאין שום עצה בעולם להינצל מעבירה זו, אלא רק להשים עצמו כאילם (חולין פ"ט ע"א) ולשים מחסום לפיו, ולסנו היטב כל דיבור ודיבור, וברמב"ם (פס"ז מהלכות טומאת צרעת ה"י) מבואר מהו הדרך שיוכל האדם להגיע לשמירת הלשון, וזה לשונו שם "לפיכך ראוי למי שרוצה לכון אורחותיו, להתרחק משיבתו ומלדבר עמהן כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסיכלותם", עיי"ש.

ואם האדם מרגיש שאינו מסוגל לעצור את פיו מדיבורים, אין לו עצה אלא לשבת בדד במשך תקופה, ועי"ז יתרגל במשך זמן לחסום את פיו, וכמו שכתב אדונו הגר"א באיגרתו (הובא לשונו להלן בסמור) "כי הדיבור והמידות צריך הרגל רב, והרגל על כל דבר שלטון, וכל ההתחלות קשות".

אמנם כיון שנגע מחלה זו מסוכנת מאוד, נתן לנו הקב"ה בדורות האחרונים את הכהן הגדול מאחיו, ה"ה הקדוש החפץ חיים זצ"ל, שביאר את חומר האיסור ואת פרטי ההלכות, וספרו הוא סם מרפא לכל אחד, וכבר כתב כ"ק האדמו"ר ה"אמרי אמת" מגור ז"ע במכתב שבכל פעם שהוא לומד בספרו הוא מרגיש תועלת, ומה נענה אנחנו אחריו.

ובכל יום אנו מתפללים "אלוקי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה", וראוי להתפלל תפילה זו בכוונה גדולה, שחז"ל ידעו את גודל הסכנה והמכשול המצוי בעוון לשון הרע, ולכן תיקנו לנו להתפלל על כך בכל יום, אמנם אין די בתפילה, אלא צריך התעוררות דלמטה מצד האדם שישתדל לשמור לשונו, ואז הקב"ה עוזרו ושומע תפילתו.

ראוי לחזור ולשנן בכל עת מה שכתב אדונו הגר"א באיגרתו, וז"ל "ועל הכל יביא במשפט, על כל דיבור, ולא נאבד אפילו דיבור קל, ולכן אני מזהירך שתרגיל בכל היותר לישב יחידי, כי חטא הלשון על כולו, כמאמר חכמינו ז"ל אלו דברים שאדם אוכל וכו' ולשה"ר כנגד כולם. ומה לי להאריך בזה העון החמור מכל העבירות. כל עמל אדם לפיהו אמרו חכמינו ז"ל שכל מצותיו ותורתיו של אדם אינו מספיק למה שמוציא מפיו מה אומנתו של אדם בעולם הזה, יעשה עצמו כאלם, וידיבק שפתותיו כשתי רחיים וכו'. וכל כך הקלע הכל בהבל פיו של דברים בטלים, ועל כל דבור הבל צריך להתקלע מסוף העולם עד סופו. וכל זה בדברים יתירים, אבל בדברים האסורים, כגון לשון הרע, וליצנות, ושבועות, ונדריים, ומחלוקת, וקללות, ובפרט בבית הכנסת, ושבט ויו"ט, על אלו צריך לירד לשאול למטה הרבה מאוד. ואי אפשר לשער גודל היסורין והצרות שסובל בשביל דיבור אחד. ולא נאבד אפילו דיבור אחד שלא נכתב, בעלי גדיפין הולכין תמיד אצל כל אדם ואדם, ואין נפרדין ממנו, וכותבין כל דיבור ודיבור, כי עוף השמים יולך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר. אל תתן את פיך לחטאי את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגהה היא וגו' למה יקצוף, וכו', כי הדיבור והמידות צריך הרגל רב, והרגל על כל דבר שלטון, וכל

אור חדש על ציון

הופיע כרך נוסף מסדרת ספרי "ביאורים והנהגות" מתורתו של מרן רבינו שליט"א

בימים אלו הופיע ויצא לאור ספר "ביאורים והנהגות תפילה" המלוקט מאוצר שיחותיו ומאמריו של מרן רבינו שליט"א, ובו ביאורים בתפילה, דברי אגדה, הנהגות מופלאות, עובדות מגדולי הדורות, חידושים מאירים בדרכי עבודת התפילה ובחלקו השני ספר "אבני שהם" מבנו רה"י הגאון רבי אפרים זלמן שטרנבוך שליט"א ניתן להשיגו בחנויות הספרים המובחרות, הפצה ראשית יפה נוף

פעם נוספת "וראהו הכהן".

ושמעתי לפרש בזה, שהתורה רמזה לנו בזה, שלפני שהכהן מחליט לטמא את האדם, דבר שטומן בתוכו משמעות חמורה מאוד לחייו, להוציא או מסביבתו וממשפחתו ולהיות במעמד שפל של מצורע, עליו להתבונן היטב, ולא ימחר להוציא פסק דין על אדם מִישראל בהסתכלות ראשונה, אלא יתבונן שוב פעם, שכן אולי בפעם שניה יראה את הדברים אחרת ויחליט שאין זה נגע טמא.

ומכאן יש לעורר, שקודם שמחליטים שמותר לדבר 'לשון הרע לתועלת', או שבאים להחליט על אדם מסוים שיש 'מצוה' לדבר עליו לשון הרע, יש לבדוק הדבר לעמקו בבדיקה וחקירה אם אמת הדבר או שמא נגוע ומוסת הוא מהיצר הרע שפועל להסיתו לחשוב שעל פלוני יש מצווה לדבר לשון הרע, וכ"ש אם באים להחליט כן על תלמיד חכם, שבוודאי צריך שבע בדיקות וחקירות, שהלא המספר לשון הרע על ת"ח עונשו כפול ומכופל. (ועי' עוד בעניין זה לקמן, פרק י"ט פסוק ט"ז).

אבי צ"ל היה נזהר מאוד בהלכות לשון הרע, ופעם רצה לדבר עם זוגתו בכדי לברר על איזה אדם, אך חשש לאיסור לשון הרע, ושלח על ידי הגאון הקדוש רבי אלחנן ווסרמן צ"ל שהיה מתארח בביתם, לראדין להקדוש החפץ חיים צ"ל, לשאול האם יש איסור לשון הרע בבעל ואשתו המדברים יחד כדרך שיחת איש ואשתו ולא לשם רכילות, לאחר זמן הגיעה תשובת החפץ חיים בכתב יד קדשו, שאף עם אשתו אסור. (אך במשך השנים נאבד המכתב יחד עם עוד הרבה מכתבים מגאוני וגדולי הדור צ"ל, ולא נשאר העתק ממנו, וחבל על דאבדין).

**אין האדם זוכה לתיקון דצרעת על חטאו
אלא אם לא פרק עול מלכות שמים מעליו**

"כולו הפך לבן טהור הוא," (י"ג ג')

הדברים מופלאים, שהרי לכאורה אם נתכסה כל גופו בנגע טמא, היה צריך להיות טמא בטומאה החמורה ביותר, והיאך יתכן שנטהר דוקא על ידי מה שכל גופו מכוסה בנגע.

ונראה לבאר בדרך רמז, דהנה באמת טומאת הצרעת היא לטובתו של אדם, שהרי הצרעת באה על עוון לשון הרע (ערכין ט"ו ע"ב), וזהו מתנה טובה לאדם שהקב"ה מעוררו ומכריחו לשוב מחטאו כדי שיוכל להיטהר מצרעתו, (וכמו שנתבאר לעיל פסוק ב' שלכן כתי' כאן "ויהי" שהוא בכ"מ לשון של שמחה), אמנם לא כל בעל לשון הרע זוכה למתנה זו מהקב"ה, אלא דוקא אם הוא נכשל בחטאו מחמת תאוותו והיצר הרע שבווער בו להכשילו בחטא, אבל אם הוא פורק עול ולא איכפת לו כלל לדבר לשון הרע, אדם כזה אינו זוכה להתעוררות מהקב"ה לשוב בתשובה על ידי טומאת צרעת.

ומעתה מתבאר היטב יסוד הדבר שאם "כולו הפך לבן טהור הוא", ומשום שאם כולו הפך לבן, אות הוא שהוא שקוע היטב מראשו ועד רגליו בעוון לשון הרע, והוא בגדר "פורק עול" שלא איכפת לו כלל מהחטא, והוא אינו זוכה לקבל התעוררות לתשובה מהקב"ה על ידי טומאה בטומאת המצורע.

מספד מר על מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

שנאמר בהיכל ישיבת הברון – גבעת מרדכי

אבל הגר"ח צ"ל ביקש תחילה מאותו גדול שישמיע לפניו את דברי המספד שבדעתו לדבר. וכששמע הגר"ח צ"ל את דבריו, סירב לקבלו כמספיד ואמר שגדול זה הוא 'דרשן' ולא 'ספדן', ובהספד אין צריך 'דרשן' שיוודע לדרוש בדברי אגדה, אלא צריך 'ספדן' שיוודע לעורר את הקהל לבכי, ולכן ציווה הגר"ח לשכור מספיד וכמו שהיה בשנים עברו, והמספיד בא ובכה, וכל העולם געו אחריו בבכייה.

אמנם אני לא יכול לקיים הספד כדן ולעורר את הקהל לבכי, ולכן אבקש מחילה מר' חיים שאינני 'מספיד' כדן.

עיקר מטרת ההספד והבכי הוא כדי להעמיד ולבנות את קיום התורה

והנה לאחר פטירת משה רבינו נאמר (ל"ד, ח-ט), "ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה, ומיד לאחר מכן נאמר בסמוך, "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו", ונראה מזה, שכאשר בוכים על פטירת אדם גדול, צריכים לראות שהבכי יביא להתעוררות לבנות את העתיד, ואין שום טעם לבכות בכי של חינוך על העבר, וזהו מה שנאמר כאן "ויבכו בני ישראל את משה" ומיד "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה", ולהורות שלא נשארו שקועים בבכי בלבד, אלא פעלו מיד להעמיד את קיום התורה בישראל על ידי קבלת הנהגתו של יהושע, ובזה גופא נחשב להם בזעיר אנפין כאילו משה רבינו עדיין חי ביניהם, מאחר

ההתחלות קשות וכו', וזה כל האדם לא ינוח לו לחפצו, ובמתג ורסן עדין בלבד, ועד יום מותו צריך האדם להתייגר, ולא בתעניתים וסיגופים רק ברסן פיו ובתאוותו, וזהו התשובה, וזה כל פרי העולם-הבא, וזהו יותר מכל התעניתים וסיגופים בעולם, וכל רגע ורגע שהאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער, ובזה יכופר לו כל עוון וניצול משאול תחתית, מוות וחיים ביד הלשון, אוי למי שממית עצמו בשביל דיבור אחד, ומה יתרון לבעל הלשון, עיי"ש.

וסיפר לי הגרא"א דסלר צ"ל, שבת"ת דקלם לא הלכו הנשים לעולם לבית הכנסת להתפלל, וכפי שהזהיר אדוננו הגר"א באיגרתו (שם) שלא ילכו הנשים בשבת לבית הכנסת כדי שלא יכשלו בחטא לשון הרע שהוא בלתי נמנע במקום שמתאספות שם נשים, ואפילו כדי לשמוע לפרשת זכור לא הלכו הנשים לבית הכנסת, וכל זה כדי שלא יכשלו בדיבור או בשמיעת לשון הרע ח"ו.

שתי סיבות שבעבורם נכשל האדם בגאווה

"אדם כי יהיה בעורו בשרו שאת או ספחת או בהרת," (י"ג ב)

בנועם אלימלך פירש בדרך רמז, ש"שאת" הוא מלשון 'התנשאות' וגאווה, ו"ספחת" הוא מלשון 'הסתפחות' אחר החברה (וכמו 'ספחני נא'), ו"בהרת" הוא מלשון 'בהירות' ללא שום טשטוש ופגם, ופירש לפי"ז, שהפסוק כאן מדבר על גנות מידת הגאווה [הרמזה ב"שאת"] שהיא שורש לכל החטאים והמידות רעות, וממשיך הכתוב ומפרש מה הם שני הסיבות העיקריות שהאדם נכשל מחמתם בגאווה, או משום "ספחת" שהוא נספח ומחבר עצמו לחברים רעים, או משום "בהרת" שהוא מרגיש על איזה מעשה טוב שעשה, שמעשה זה נקי לגמרי ובהיר מכל פגם, ועי"ז יכול לבוא לידי פניות וגאווה אם אינו זהיר לשמור עצמו, עיי"ש.

שלושה סיבות שבעבורם מדבר האדם לשון הרע

ויש לפרש עוד כע"ז באופן אחר, דהנה ידוע שהצרעת באה על עוון לשון הרע וכמבואר בגמ' (ערכין ט"ו ע"ב) "כל המספר לשון הרע נגעים באים עליו", ומעתה יש לפרש שנאמרו כאן שלושת טעמים שמחמתם נכשל האדם בחטא לשון הרע, הטעם הראשון הוא משום "שאת" שהוא בעל גאווה ורוצה להראות לחבריו שהוא יודע הכל, והטעם השני הוא משום "ספחת" שנסחף אחר חברים רעים שמדברים לשון הרע ואינו מתגבר על המלעיגים עליו ולשתוק, והטעם השלישי הוא משום "בהרת" שרוצה להראות שהכל בהיר לפניו והוא יודע הכל, והקב"ה טימא את כולם.

חובת התבוננות ודרישה וחקירה קודם שמחליטים על אדם

שמונת דברים עליו לשון הרע לתועלת

"וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפך לבן וגו', וראהו הכהן וטמא אותו," (י"ג ג')

יש לדקדק מדוע נכתב בסוף הפסוק "וראהו הכהן", והרי כבר נכתב בתחילת הפסוק "וראה הכהן", וא"כ כל הפסוק עוסק במעשי הכהן לפי ראייתו, והיה צריך לסיים לכאורה "נגע צרעת הוא וטמא אותו", ומדוע חזר הכתוב וכתב

חובת הספד על תלמיד חכם

אנחנו באמצע ימי אבילות על נזר ישראל ותפארתו, **ומחויבים** **אנו** **מן** **הדין** **להספיד** **אותו** **כדין** **רבו** **מובהק**, וכמבואר בשו"ע (י"ד סי' רמ"ד סעי' י') שמי שמפורסם בדורו כגדול הדור דינו כרבו מובהק.

"הלא תדעו כי שר וגדול נפל בישראל", הוא היה שר בתורה וגדול במעשים ועבד ה' כפשוטו. **הציבור קוראים לו בתוארים שונים - כמו "גאון" ו"צדיק", אבל אנחנו נקרא אותו בתואר שקרא הקב"ה על משה רבינו: "משה עבדי מתי",** "זימת משה עבד ה'", וזהו התואר הגדול ביותר, ור' חיים היה עבד ה' כפשוטו, שלא חיפש ממון או כבוד אלא רק לעשות רצון ה', ובזה כלול כל מעלותיו, ששעבד עצמו לגמרי לקב"ה.

הוראת הגר"ח מבריסק מהו דרך ההספד

והנה החפצא דהספד היא הבכיה, וכמו שנאמר "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבנותה", וכן נפסק בשו"ע (י"ד ש"ד") "מצותו שיאמר דברים המשבירים את הלב, כדי להרבות בכיה ולהזכיר שבחו".

ולאחר שנפטר בירושלים הגה"ק רבי יהושע לייב דיסקין, הכריז מרן הגר"ח מבריסק צ"ל על כל בני העיר דבריסק ביטול מלאכה, וציוה לבוא לשמוע דברי מספד, וראשי הקהילה רצו להביא שם אחד מגדולי התורה שיספיד,

שהניח אחריו ממשיך שנסמך מכוחו והמשיך את דרכו.

וזהו עיקר תפקידנו עכשיו בבכי והספד על פטירת רבי חיים, לבנות את העתיד, ולהתבונן בדרכיו כדי ללמוד ממעשיו.

ביאור עניין חובת הספד

והנה בעיקר חובת הספד על ת"ח יש לתמוה למה החיוב גדול כל כך להספיד תלמיד חכם, עד שאם מתעצל בהספדו מקצרים לו ימיו (מבואר בשבת ק"ה ע"ב), וביותר יש לתמוה לאחר פטירת הגאון ר' חיים זצ"ל שזכה לאריכות ימים, ומעולם לא חשבו שהוא יחיה לעולם שהרי סוף כל האדם למיתה, ובפרט שכל ימי חייו היו בקדושה וטהרה, והניח בית של תורה, ושמעתא בפומן בכל יומא, ומדוע מוטל כ"כ חובת הספד ובכי בשעת פטירתו.

ונראה שעיקר חובת הספד הוא להסביר את האבידה מה איבדנו, ולהתבונן במעלותיו ולראות עד היכן ילוד אשה יכול להגיע, ומזה נלמד ללכת בדרכיו, אבל לספר מעשיות לחוד אין בזה מעלת הספד אלא העיקר להתבונן במדרגתו ולעורר ולהתעורר עד היכן אפשר להגיע, וכן מפורש במאירי שעיקר מעלת ההספד הוא להתעורר לתשובה.

ובגמ' בכתובות (ק"ג ע"ב) איתא דבההוא יומא דאשכבתיה דרבי, יצאה בת קול ואמרה "כל מי שהיה באשכבתיה דרבי מזומן הוא לחיי העוה"ב", **ונראה** **בביאור הדברים** שכלוייה של רבי הציבור בכו עד לב השמים, והתעוררו בהתעוררות עצומה לתשובה, ולכן זכו לחיי העולם הבא, אבל מי שבא ללוייה כדי לראות כתייר בעלמא, או שבא לשמוע ההספד כדי לשמוע סיפורים, אינו בגדר משתתף באשכבתיה דרבי ואינו זוכה עי"ז לחיי העולם הבא.

וכבר כתב הגאון רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל (יערות דבש ח"ב דרוש ז) שלאחר פטירת אדם גדול זהו עת רצון למעלה וסגולה גדולה לדבוק בדרכיו, וכלשונו שם: "כל מידותיו מופקדים, וכל איש ישראל יכול לזכות, זה יאמר אני אזכה במידת ענוה שלו, וזה יאמר אני אזכה במידת התמדת התורה כמוהו, וזה יאמר אני אזכה במידת מדקדק במצוה כמוהו, וזה להיות ירא חטא וסור מרע כמוהו, וכל אחד יכול לזכות במידה ומעלה אחת", ע"כ.

ובאמת עכשיו נכנסים אנו לעולם חדש, לעולם בלי ר' חיים זצ"ל, שהעולם עם ר' חיים וכלי ר' חיים זהו שני עולמות לגמרי, ועכשיו מוטל עלינו החובה לבנות עולם חדש, וזהו תכלית ההספד שנכין את עצמינו בתשובה ובמעשים טובים לבנות את העולם, וכל אחד יכול לזכות עכשיו על ידי ההספד - להתעורר לתשובה ועי"ז להיחשב כתינוק שנוול. ומבואר בחז"ל (שבת ק"ה ע"ב) שהבוכה על אדם כשר שמת מוחלין לו על עוונותיו, והרי שאין צריך דווקא תעניות וסיגופים אלא על ידי עצם ההספד יכולים להתעורר להשתנות ולזכות עי"ז לכפרת עוונות.

באותו היום שנסתלק כבר הודגש החיסרון

והנה בגמרא בב"ב (צ"א ע"א-ע"ב) איתא, "אותו היום שמת אברהם אבינו אמרו אוי לדור שאבד מנהיגו, אוי לספינה שאבד קברניטה", ע"כ. ודייקו חז"ל ואמרו "אותו היום שמת", והכוונה בזה להראות את גודל החסרון מיד בהסתלקותו, שלפעמים אין מרגישים את גודל האבידה מיד אלא רק לאחר זמן, אבל בפטירת אברהם אבינו "מיד באותו היום" שמת, כבר הרגישו שאבד המנהיג. וזהו מה שהמשילו האבידה לספינה שאבד קברניטה, שכשם שבספינה שאבד קברניטה מרגישים החיסרון מיד, כך גם בדור שאבד מנהיגו מרגישים את החיסרון מיד, ואפילו אומות העולם - הגויים, הרגישו את החיסרון מיד.

וכך גם אצלינו מיד בשעה ששמענו באמצע סעודת פורים את הידיעה הקשה על הסתלקות ר' חיים, בכינו מיד על המצב הקשה שנשארנו בדורינו כספינה בלב ים, ואמרנו "אוי לה ספינה קברניטה".

בדורית אף אנו יודעים כלל היכן אנו נמצאים

והנה ראוי להתבונן בכפלות הלשון שאמרו "אוי לדור שאבד מנהיגו, אוי לספינה שאבד קברניטה", ומהו החילוק בין לדור שאבד מנהיגו, לספינה שאבד קברניטה.

ונראה שדור שאבד מנהיגו זהו מצב שאינם יודעים אם לפנות לימין או לשמאל, אבל יש מצב גרוע מזה של ספינה שאבד קברניטה, **שלא זו בלבד שאינם יודעים אם לפנות לימין או לשמאל, אלא גם אינם יודעים כלל היכן הם נמצאים, וזהו המצב הגרוע ביותר**, וכך הרגישו אנשי הדור לאחר הסתלקות אברהם אבינו שכן הוא ברוחב דעת תורתו היה מראה ומבאר הכל עפ"י דעת תורה, ולאחר הסתלקותו הרגישו כספינה בלב ים שאין יודעים כלל היכן נמצאים.

וכך הוא המצב עכשיו בדורינו, שאנחנו כספינה בלב ים בלא קברניט שאין אנו

יודעים כלל היכן אנו נמצאים ומה לעשות, שמתמודדים אנו היום עם שאלות חדשות שמעולם לא שאלו עליהם.

וידוע מה שאמרו תלמידי הקדוש החת"ס על הפסוק בתהילים (ע"ט א') "מזמור לאסף אלוקים באו גויים בנחלתך", ושאלו חז"ל (איכ"ד ד' ט"ו) "מזמור לאסף, קינה לאסף מיבעיא ליה, ואמרו תלמידי החת"ס שהמזמור הוא על שבא גויים בנחלתך ולא יהודים, כי כשיהודים נלחמים איתנו, עכ"ד, וכוונת הדברים המצב הוא קשה יותר ממה שהגויים נלחמים איתנו, וכוונת הדברים הוא שעל הגלות אצל הגויים יש לנו מסורת דור אחר דור במשך כאלפיים שנות גלותינו מה לעשות והיך לנהוג, אבל בגלות תחת רשעי ופריצי עמינו, אנחנו כספינה המטורפת בלב ים, שמתחדשים בכל זמן שאלות חדשות היאך להתנהג, ואין לנו קבלה ברורה על כל שאלה כדת מה לעשות, וזה גרוע יותר מהכל, ועל זה מקוננים אנו עכשיו.

סילוקן של תלמידי חכמים גרוע מכל הקללות

וזהו מה שאמרו חז"ל על הפסוק (דברים כ"ח ס"א) "גם כל חולי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזה" וכו' דזהו סילוקן של ת"ח, ומשמע שמכה זו דסילוקן של תלמידי חכמים יותר גרועה מכל התוכחות, וזהו מה שנאמר "גם כל חולי וכל מכה אשר לא כתוב" - והיינו מכה יותר חמורה מכל המכות אשר לרוב חריפותה איננה כתובה בתורה, מ"מ יעלם ה' עליך, וביאור הדבר נראה שכאשר מסתלקים מהדור תלמידי חכמים מנהיגי הדור, הרי הדור נשאר הפקר - כצאן ללא רועה, וזהו המכה הקשה ביותר לעם ישראל - שאין גדולים ואין לנו את מי לשאול, ואנו נשארים כספינה המטורפת בלב ים.

וגם עכשיו אנחנו נשארנו כאן בלעדו כספינה בלב ים, וזקוקים אנו לרחמי שמים מרובים, ובפרט בשעה קשה כזאת שספינת היהדות החרדית רועשת עכשיו בלב ים, שהרשעים כים נגרש ורוצים לעקור אותנו מהקב"ה ולעשותינו עם ככל העמים וגוי ככל הגויים, ובאים בגזירות שלא נוכל נחנך את ילדינו כדרך התורה, ולא נוכל לדבר אלא במכשירים שהם יקבעו, ולא לאכול אלא מה שהם רוצים, וכל כוונתם בזה הוא רק דבר אחד, לעקור אמונה מהקב"ה, ודווקא בשעה קשה כזאת נלקח מאתנו קברניט כזה, ונשארו כספינה המטורפת בלב ים בלא קברניט, ועל זה יש לבכות ולהתאונן "אוי לו לדור שאבד קברניט".

מסירותו למען בית ישראל יחד עם דאגתו לכל יחיד

והנה בשעה שאלישע ראה את אליהו הולך בסערה לשמים אמר (מלכים ב', ב' י"א) "אבי רכב ישראל ופרשיו", ונראה שנתכוון בזה להסביר את האבידה, שמצד אחד היה "אב" לכל יחיד ויחיד בבית ישראל ודאג לו לכל צרכיו, ומצד שני היה כמו "רכב ופרשיו" שמנהיג את בית ישראל.

ואף אנו נאמר על ר' חיים "אבי רכב ישראל ופרשיו", שמצד אחד הוא היה "אבא" שהיה דואג לכל יחיד בעת צרתו, ומצד שני היה גם מנהיג לכללות הציבור.

ניצול הזמן ללימוד התורה

עליו אפשר לקרוא הפסוק "אברהם זקן בן בימים" (בראשית כ"ד א'), ופירשו בזוה"ק (ח"א רכ"ד) שהוא מילא את תפקידו בשלמות בכל יום.

והנה במדרש נחנחומא (משפטים פ"ט ט"ז) איתא שבכל לילה ולילה בשעה שאדם הולך לישון, נשמע עולה למעלה לתת דין וחשבון על כל מעשיו שבאותו היום, עי"ש. ומבואר בזה שכל יום נמדד בפני עצמו ויש עליו משפט בפני עצמו, אמנם יש עוד מדרגה של משפט לא רק על הימים אלא על כל רגע ורגע, וכמו שכתוב (איוב ד' י"ח) "לרגעים תבחננו", וכך היה ר' חיים זצ"ל, שהיה מקדש כל רגע כפשוטו ללימוד התורה, והיה מקצר מאוד בדיבורו כדי לשמור על זמן, ואפילו מה שהיה מוכרח לדבר היה מקצר בו, וממנו נתבונן לנצל הזמן ללימוד התורה.

וידוע שבשעה שהיה הגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל חולה מסוכן, קיבלו על עצמם תלמידיו בני הישיבה בראדן ללמוד סכום מסוים של שעות לזכות רבי נפתלי, וכל אחד קיבל על עצמו סכום שונה, ובאו להקדוש החפץ חיים וביקשו ממנו שייתן גם הוא זמן מלימודו לזכותו של רבי נפתלי, והשיב להם החפץ חיים שעליו לחשוב בדבר ולשקול בדעתו כמה הוא יכול לתת, שכל זמני היום מלאים אצלו בעבודת השי"ת, ולמחר באו אליו בשנית, ואמר להם שהוא מוכן להוסיף דקה (מינוט) אחת של חיים, והוסיף שברגע אחד יכולים לפעול הרבה לאין שיעור.

ובספר דרך פיקודיך (לא תעשה, ל"ד, ג') כתב שביטול זמן להבל וריק הוא ענף איסור רציחה, שהלא בשו"ע (יד"ס סי' של"ט סעי' א' ובש"ך שם סק"ה) מבואר שאסור להוויז את הגוסס או להניח חול על עיניו, ואם קירב את מיתתו ברגע

1) דבר זה אמרו תלמידי החת"ס בשעה שהמושלים הגויים מילאו את בקשתם להיקהל ולעמוד על נפשם להיות קהילות נפרדות בשמירת הדת בכדי שלא יוכלו פושעי ישראל למשול על הקהילות בהעברת הדת כרצונם, ואמרו תלמידי החת"ס שהרי לנו עד כמה רע ומר הוא הגלות תחת רשעי ופריצי עמינו יותר מהגלות ביד הגויים.

אחד בלבד הרי הוא נחשב כשופך דמים, וא"כ באותה המידה גם מי שביטל מזמנו כמה רגעים להביל וריק נחשב לענף רציחה, שהרי זמן הוא חתיכת חיים, והמבטל זמנו ואינו מנצלו הרי הוא כמי שאיבד חלק מחייו.

ידיעתו המופלגת בתורה

בכל שנה למד ש"ס בבלי וירושלמי תוספתא מכילתא וזוהר הקדוש, והיה "מרא דכולא תלמודא", ועליו נוכל לקרוא "נפלה עטרת ראשינו", שעצם מציאותו היה "עטרה" לראשינו, שעוד נמצא בדור הזה גאון כמותו.

ויש שטועים לחשוב שר' חיים היה ר' חיים, והיו לו כוחות מיוחדים אבל לא כל אחד יכול לזכות להיות כמוהו, אבל **האמת צריך לדעת שכל אחד שיעמול בתורה בכל כוחו, יצמח גדול בתורה בלא שום ספק.**

ועובדא ידענא שפעם סיפרו למרן הגרי"ז זצ"ל על רב אחד שהספיד את רבינו החזון איש זצ"ל, ואמר שהחזון איש זכה לכל מה שזכה משום שלמד תורה לשמה, והגביר מרן הגרי"ז זצ"ל, "לי יש תירוץ פשוט ואמיתי יותר, **"פשוט החזון" עמל ויגע בתורה בכל כוחו כפשוטו ממש, ולכן הוא זכה למדרגה שלו ואחרים לא זכו.**

ושמעתי מפי מרן הגרי"ז זצ"ל בשם אביו מרן הגר"ח זצ"ל שעל כל בחור ישיבה ללמוד לכל הפחות ארבעים דפים בהבנה בכל חודש, ובלא זה אינו זוכה לחדש חידושים אמיתיים בתורה, והוסיף מרן זצ"ל ואמר: "בדורנו אפשר להתפשר על עשרים דפים בחודש, אבל פחות מזה בשום אופן אי אפשר להתפשר".

וזאת צריך לידע שיעיקר מעלת הישיבה איננה רק בהיותה מקום תורה, אלא שבה סופגים הכל - תורה ויראת שמים, ורק ע"י לימוד התורה עם יראת שמים זוכים לתואר 'בני ישיבה'.

וידוע שבשעה שביקש הגאון רבי חיים מוואלז'ין זצ"ל לפתוח ישיבה, לא הסכים לזה אדונינו הגר"א מתחילה, וכפי שקיבלתי, הטעם שהגר"א סירב לכך הוא משום שכדי ללמוד תורה מפי רב, צריך דווקא רב ישיבה את התלמיד ברוחניות וישמש לו כמורה דרך בעבודת ה' ויקרבו כבן ממש, ואם

יהיו ציבור גדול כ"כ בישיבה אחת, לא יוכל רבם להשפיע על כל יחיד ויחיד ולבנותו ברוחניות, ולכן העדיף הגר"א את הדרך העתיקה שהייתה נהוגה אצל עם ישראל - שבכל בית הכנסת היו כעשרה לומדים, ועמם היה תלמיד חכם אחד שהיה לומד אתם ומחזיק קשר אישי עמם, וכך היה משפיע עליהם.

אכן לאחר זמן הגיע הגר"ח מוואלז'ין זצ"ל לרבינו הגר"א, והודיע לו שהמצב נורא, שבהרבה קהילות אין תלמיד חכם שילמד את העם תורה, ובכמה וכמה מקומות באו המשכילים ללמד את תורתם לבני הקהילות, ואם ח"ו נמשיך לסמוך על רבני הקהילות אזי ח"ו עלולה תורה להשתכח מישראל, והגר"א בכה כששמע על המצב הנורא, והסכים שבמצב הזה מוכרחים לפתוח ישיבה גדולה שתהיה אור גדול ואבן פינה שממנה יבנו אח"כ עוד ישיבות, אלא שהתנה הגר"א תנאי שלא יקראו לתלמידים בישיבה בשם "תלמיד ישיבה" אלא בשם "בן ישיבה" [או "בן תורה"], וכונתו נראה, ששם "תלמיד" בישיבה - משמעו כעין תלמיד באוניברסיטה שבא להתחכם וללמוד מפי רבו את החכמה בלבד, ורצה הגר"א להדגיש שהישיבה איננה מקום ללימוד חכמה בעלמא וכעין אוניברסיטה ח"ו, אלא היא מקום להעמיד את כל הקומה הרוחנית של התלמיד - בתורה וביראת שמים ובדבקות בקב"ה, ולכן תיקן שיקראו לתלמידים בשם "בני ישיבה" - על שם שהם יונקים את כל מהותם וגדילתם מהישיבה, ואינם באים רק להתחכם בחכמה בעלמא ח"ו.

וזכורני שמו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל היה רגיל לומר בשיחותיו שאינו רוצה 'סטודנטים לתורה' בישיבה אלא רק 'בני תורה', והיה מסביר ש"בני תורה" הם אותם שלומדים מתוך יראת שמים ושקיעים בלימוד התורה, עד שהתורה משנה את מהותם ומעדנת אותם, וניכר על כל הליכותיהם שהם קשורים בתורה, והם זוכים לתואר "בני תורה" ששמן קרוי על שם התורה כיון שהתורה ניכרת בהם בכל אורח חייהם, אבל מי שהשייכות שלהם לתורה הוא רק בשעת לימוד התורה, אך אינם משתנים למעוליותא לנהוג כבני תורה בכל הליכותיהם, הרי אינם "בני תורה" אלא רק "לומדי תורה", והרי הם דומים ל"סטודנטים לתורה" רח"ל.

דברים בענייני השעה על מלחמת רוסיה ואוקראינה שנאמרו בעצרת מספר בהיכל ישיבת חברון

את ההזדמנות יכול לזכות עכשיו ללא שיעור וגבול, ולכן כל אחד ישתדל להחליט בדעתו לגמרי להשתנות כאדם חדש ולהוסיף שעות בתורה בתורה בעמל ובקביעות גדולה כדרכו של ר' חיים, ולהוסיף חיזוק בכוונת התפילה, ובזה יזכה למעלת התשובה להיחשב כאילו נברא היום בעולם חדש.

והקב"ה יעזור שנזכה לקיים חובת הספד כדין, והיינו על ידי שנושב בתשובה ונתחזק בתורה ובחסד שרק בזה מקיימים חובת הספד כדין, ובגמ' בשבת (קנ"ג ע"א) איתא "אחים בהספידא דהתם קאימנא", ופירש"י "בשעת מיתתי התאמץ בהספד שלי, שיתחממו ויכמרו רחמי העומדים ויבכו", והרי מבואר שהנפטר נמצא בשעת ההספד ומצפה וממתין שהציבור יבכו, וטעם הדבר ביארו המפרשים, כי אם הציבור מתעוררים לתשובה עד כדי בכיה, הרי זה מועיל לנשמתו, ולכן הוא מצפה שהציבור יבכו שבזה יזכה לעליית נשמה.

וכל אחד יחשוב עם ידידיו ומכריו על הסכנה שאנחנו נמצאים בכל רגע, ויבין שהחיים צרים וצריכים אנו להוסיף זכויות בתורה ובחסד ולהתפלל בכוונה, ואפילו אם יכול להחליט שיתפלל רק שמונה עשרה אחד יותר טוב, כבר כדאי הדבר שבזה זוכה למלאך מליץ עבורו בשמים, וכדאיתא באבות (פ"ד מ"א) "העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד", והמלאך נברא כפי הכוונה, וסוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא, וכדכתיב (דברים י"ב) "מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה".

וקשה לנו אפילו לתאר במחשבה מה שאנחנו צריכים לעבור בחבלי משיח, והנה פתאום אנחנו רואים שמלחמת משיח כבר הגיע, ובגמ' בסנהדרין (צ"ח ע"ב) איתא "מה יעשה אדם וינצל מחבולו של משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים", ודקדק הקדוש ה"חפץ חיים", שלא אמרו "למד תורה ויעשה גמילות חסדים", אלא אמרו "יעסוק בתורה ובגמילות חסדים", והרי שכדי להינצל מחבלי משיח צריך לעשות האדם את התורה וגמילות חסדים כ"עסק" שהוא טרוד בו וחושב היאך לשפר ולתקנו עוד ועוד, ולא יעשנו רק באופן עראי, אלא יתייחס לזה כמו "עסק" שחושב בכל הזמן עצות היאך להגדיל ולחזק את התורה וחסד, ועי"ז יזכה להינצל מחבלי משיח.

והקב"ה יעזור ויתן לנו הכח שנוכל לעבור את הניסיונות הקשים שעוברים עלינו, וכבר אמר הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע לפרש מה שאומרים בתפילת הושענאות: "הושענא שלש שעות הושענא", שתפילה זו היא על שלש שעות האחרונות שלפני ביאת משיח צדקינו, שאז מבול של כפירה יטוף את העולם וכל העולם כולו נתפס במינות, ורק אנחנו נחזיק באמונה עד זיבולא בתרייתא, ועל זה מתפללים אנו "הושענא שלש שעות הושענא", והקב"ה יעזור שנזכה לביאת משיח צדקינו במהרה ובקרב.

א.ה. במהלך דברי המספד שנשא מרן רבינו שליט"א בהיכל ישיבת חברון על מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל, הרחיב לעורר על מצבינו בעת הזאת, שנלקח מאתנו ארון הקודש בשעה קשה ומסוכנת כ"כ של חבלי משיח, ועורר על חובת התשובה בעת הזאת, ולתועלת המעיינים הנחנו את הדברים הללו בפני עצמם:

"בדורינו אנחנו כספינה בלב ים בלא קברניט שאין אנו יודעים כלל היכן אנו נמצאים ומה לעשות, ובפרט קשה הדבר בשעה כזאת שנמצאים אנו בתקופת מלחמות סמוך לביאת משיח, ואוי לנו שנשארו כספינה המטורפת בלב ים במצב קשה כזה.

והנה יש שחושבים שהתפילות על יהודי אוקראינה הוא רק למען הצלת יהודי אוקראינה, אבל זהו טעות, שהתפילות אינם רק למען יהודי אוקראינה, אלא אנחנו מתפללים בעד עצמינו, שהרי בכל רגע יכול לפרוץ אש של מלחמה בכל העולם, וכפי שהיה בכל המלחמות הגדולות מעולם, שבתחילה לא נתכוונו שיפרצו מלחמות עולמיות, אלא לאט לאט התפתחו הדברים עד שבאו לידי מלחמה עולמית, וגם אנחנו עכשיו בסכנה גדולה עד מאוד.

ולפני כחודש ימים בשעה שעוררתי לומר ב' פרקי תהלים לאחר כל תפילה על המצב, שמעתי שיש טוענים שזהו ביטול תורה, אך האמת יש לידע שאנחנו מתפללים בעיקר בעד עצמינו ולא רק על יהודי אוקראינה, וחובת השעה עכשיו להתפלל ולשוב בתשובה ולקרוע שערי שמים להצלתנו.

ובמדרש איתא שבדור האחרון לפני ביאת משיח, בשעה שיגיע הזמן להתחיל במלחמות בין המדינות כדי לזרז את ביאת משיח, הקב"ה כופה כביכול את האומות לעשות מלחמות, והיינו שלא יעשו מלחמות מחמת סיבות טבעיות כדרך שאר מלחמות, אלא הקב"ה יכניס בליבם לעשות מלחמות שלא עפ"י שכל, ועכשיו נמצאים אנו בתקופה זו של המלחמות האחרונות שיהיו בתקופת חבלי משיח שזהו תקופה קשה, וכדאיתא בגמ' (סנהדרין צ"ח ע"ב) על רבי יוחנן שאמר "ייתי ולא איחמיניה", והיינו שרוצה לקבל פני משיח, אבל אינו מוכן לקבל את הייסורים של חבלי משיח, והנה רבי יוחנן היה בעל ייסורים גדול, שעשרה בנים שהיו לו, נפטרו כולם בחייו, ואעפ"כ לא רצה לחיות בתקופה זו של חבלי משיח, והרי לנו עד כמה הסכנה מרחפת בתקופה זו של חבלי משיח.

ולכן עכשיו הוא הזמן לכל אחד לשוב אל דרך אבותינו בתשובה שלימה, ובפרט לאחר הסתלקות ר' חיים זצ"ל שבגמ' מבואר (מו"ק כ"ב ע"ב) שנשיא שמת בתי המדרשות כולם בטלים במשך שבעת ימי האבלות ומתאספים בכל יום להספידו, והיינו משום שלאחר הסתלקות הנשיא, חובת השעה הוא להספידו כדי להתעורר לדבוק בדרכיו, והזמן מסוגל מאוד לזה, ומי שמנצל

דברי הספד וחיזוק מרבינו המשגיח הגאון רבי דן סגל שליט"א

נלקטו מתוך דבריו בהיכלי הישיבות והמוללים בארץ הקודש

יידום אהרן

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי עַל הָעַם אֶכְבֵּד וַיְדוּם אַהֲרֹן (ויקרא י, ג). אף על פי שלכנהנים ניתן הכח של 'כה תברכו את בני ישראל' להשפיע את כל השפע לכלל ישראל, אעפ"כ 'יידום אהרן', הוא מנע וחסם את כח הברכה העצומה שניתנה לו - ועל ידי זה נתקדש שם שמיים. המניעה ביטאה את האבל הגדול, ורוממה את כל כלל ישראל עד כדי כך שהיה זה למעלה מכח הדיבור שלו. ואף שהדיבור הוא 'שליח המצפון וקולמוס הלב' (חובות הלבבות שער הבחינה, ה) ועל ידי הדיבור מבטאים את כל הפנימיות ורחשי הלב, מכל מקום יש לעיתים דרך אחרת טובה יותר להביע את ההרגשות - וידום! ובשכר השתיקה זכה אהרן שנתייחד עמו הדיבור, ופרשת שתויי יין נאמרה לאהרן לבדו. ומהי 'המדה כנגד מדה' בזה? אלא, כמו שאהרן הכהן, בשעה שגלגלו שני בניו, גדולי ישראל, ביום הגדול והמיוחד, מכל מקום לא היה לו אפילו חוט השערה של שאלה, אלא 'יידום אהרן'. זאת אומרת, שאצל אהרן הכהן לא תפס מקום זולת קודשא בריך הוא ורצונו יתברך. כך במדה כנגד מדה ייחד הקב"ה הדיבור אל אהרן לבדו ולא אל זולתו - 'וידבר ה' אל אהרן לאמר'.

כשהיה קורה איזה דבר אסון בחטף, היה מורנו המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל מעורר על כך ביותר, והוא היה זועק: 'פתאום! פתאום!'. ולפי הבנתו הקלושה, אחד הטעמים שיש פחד מיוחד באסון של 'פתאום', כי זה מראה כאילו בשמים אי אפשר היה עוד להתאפק מלהוציא את הצרה הזאת לפועל, והיו מוכרחים לעשות את זה, וזה מראה את גודל מדת הדין המתוחה, ואת החרון אף שיש על כלל ישראל.

מורינו ורבינו, גאון ישראל ר' חיים זצ"ל, היה בבחינת 'בקרובי אקדש', המהות של 'קרוב' זה שהוא לא נפרד, וככל שיש יותר קרבה ויותר אחדות, כך בא לידי גילוי ולידי ביטוי קדושת השם של 'בקרובי אקדש'.

מפני הרעה נאסף הצדיק

כל זמן שהוא היה אתנו זכינו להרבה השפעות טובות בגללו, לא רק מה שאנו יודעים להדיא, אלא גם בזה שהוא הגן על הדור כולו בבחינת 'היש בה עץ' שמגין על דורו כעץ. 'מפני הרעה נאסף הצדיק' (ישעיה נז, א). כל זמן שהצדיק נמצא כאן בעולם, כביכול בשמים 'מוכרחים' לנהוג בהנהגה אחרת, ולא להביא רעה לעולם.

שמעתי מרבי חיים ברים זצ"ל, שלפעמים היה מרן החזו"א אומר לו על דברים שקרו: 'זה מנהגו של עולם' עונשים וכדומה, והיו דברים שהוא אמר לו, 'זה חלק בתכנית הגדולה, זה לקראת משהו'. דעו לכם, מה שלקחו כעת את ר' חיים זה לא סתם מאורע, זה עוד שלב בדרך, בתכנית של הגאולה.

יקרא דחיי ויקרא דשכבי

האמת היא שאני בוש מלדבר, בפרט שאצלו היה 'שתיקותו יותר מדיבורו', אבל כיון שהגמ' (סנהדרין מו, ב) דנה, האם הספד הוא

משום 'יקרא דחיי' או משום 'יקרא דשכבי' - כבוד החיים או כבוד המת. וצריך להבין, והרי מדברים כשמתו מוטל לפניו, ומי חושב בשעה כזו על 'כבוד', אם משום 'כבוד המת' - הרי הוא כבר בעלמא דקשוט ומה לו עוד בכבוד העולם הזה. ואם משום 'כבוד החיים' - הרי מתו מוטל לפניו, וכי בשעה זו חושבים על 'כבוד' ומבארים, שהנשמה נקראת 'כבוד', כמו שנאמר 'עורה כבודי', 'למען יזמרך כבוד', וכידוע שהשם הוא הגדרת המהות, ונמצא שהמהות של הנפש הישראלית היא להיות נכבדת בעצמותה, ועל ה'כבוד' הזה דנים בגמ' האם עיקר ההספד הוא כדי לרומם את הכבוד - הנשמה של החיים, או כדי לרומם את הנשמה של הנפטר, וכמו שאמרו חז"ל (קהלת רבה יב, ג): 'בשעה שאדם נפטר מן העולם, הקדוש ברוך הוא אומר למלאכי השרת ראו מה הבריות אומרות עליו'. אם כן חובה עלינו לדבר לכל הפחות כדי לעסוק ב'יקרא דחיי'. אבל האמת היא, שאם מתעוררים על ידי ההספד, יש בזה ממילא גם משום 'יקרא דחיי', וגם משום 'יקרא דשכבי'.

הוא מתעלה והעולם מתעלה עמו

ר' חיים היה הפאר שבפאר, בגדלות, בתורה הקדושה, בהיקף, וכל ההנהגה שלו היתה 'כי שם ה' נקרא עליך', כל תנועה ותנועה על פי שולחן ערוך, בגדר מה שאמר מרן החזו"א זצ"ל (אגרות חזון איש חלק א, קנג): 'רבתי למדוני, כי בכל תנועה צריך להתייעץ עם חלקי השו"ע, ואין אני בן חורין לעשות דבר מבלי עיון בהלכה מן ההלכות הנוגעות לתנועות הנידון, ואין לי בעולמי אלא זאת'. אם לא היינו יודעים 'שולחן ערוך', היינו יכולים להסתכל עליו ולכתוב 'שולחן ערוך'. וזה מה שמובא בספרים שצדיקים הם בגדר 'מרכבה' לשכינה, שכל תנועותיהם ופעולותיהם זה 'דבר ה' - זו הלכה'.

מצד אחד ראו אצלו את הרגישות לביטול תורה של רגע, את דקדוק המצוות ואת היראת שמים. ועם כל זאת הוא היה כל כך נח לבריות, בחן, באהבה ובביטול. בגדר 'דומה לבורא' - מה הוא אף אתה. ועבורנו היה זה בבחינת 'הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו' (מסילת ישרים פרק א), והוא היה היחיד שעל ידו מתרוממים כולם, וכל העולם עולה עמו.

המעט הזך - הוא רב

מה היה הכח הגדול שלו? אמר עליו רבי שלום שבדרון זצ"ל לפני הרבה שנים, לא כמו שאנשים חושבים שיש לר' חיים כח זכרון מיוחד, על טבעי, לא זה הפשט! אלא הכח המיוחד שלו הוא שהוא נקי וזך! קדוש! וכך כתוב באמת בחובות הלבבות (שער הפרישות, ד) שאחד מהתכונות של הפרוש הוא 'זכרן'. ולא היה זה סתם זכרון של דברים, אלא זכרון עם כל הפנימיות, לייחס את הדברים אחד לשני, וזה מצד הסהרה והנקיות, נקי יהיה לביתו, כדי שיהיה 'ביתו', צריך שיהיה 'נקי'.

לכן, אם אנו רוצים להגיד ראו ולכו בדרכיו, 'זך' זה האבן פינה לכל המעלות. ודאי שצריך התמדה, תפילה, ושאר כל המעלות, אבל המעמד של הכל זה ה'זך', וכמו שהחובות הלבבות צועק: 'המעט

הזך - הוא רב' (שער יחוד המעשה, ו). כמו שמצינו שמעט השמן דלק שמונה ימים, ומה היה כוחו? שזה היה שמן טהור, בחותמו של כהן גדול, וכיון שהוא היה יזך, היה בכוחו לדלוך עוד ועוד. 'חותמו של כהן גדול' זה לא רק ראייה שהשמן טהור, אלא זה גם הסיבה של הריבוי. ולא רק שמונה ימים, אלא 'עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור' (רמב"ם מגילה, ג, ב), ואילו לא היו כותשים זיתים עד חודש ימים, היה השמן דולק חודש ימים, כי 'המעט הזך הוא רב'.

עיקר מלחמת היצר בדודנו

דוק ותשכח, על מה עובד היצר הרע היום ביתר שאת וביתר עז, הלא השבח וההודיה להשי"ת, כה יתן ה' וכה יוסיף, כמה נתרבה לימוד התורה הקדושה בכלל ישראל בימינו, תלמידי חכמים ולומדי תורה, את כל זה היצר הרע מניח, אבל על מה הוא נאבק? על היזך, לפגום את הטהור והנקי. מאויבי תחכמי, מהאויב אתה יכול ללמוד היכן כיום נמצאת החזית, ואיפה עיקר המלחמה. עיקר פעולת היצר כיום היא לזהם, ללכלך ולפגום.

ואל מי ענינו נשואות? אל הבני תורה היקרים, שומרי התורה והמצוות, אהובים ונחמדים, שם הוא רוצה לפגום ולקלקל. ואנחנו צריכים להתחזק ב'ויגבה לבו בדרכי השם', כל אחד מהיקרים צריך לדעת את ערכו, את המדרגה והמעמד שלו, כל בן תורה הוא יקר מכל יקר, אילו היה לנו את האפשרות לראות את מעלתו היינו יוצאים בהתפעלות. 'בנים אתם לה' אלוקיכם' זה לא ביטויים וגזמאות, אלא אכן אנו בנים של בורא כל העולמים שלגדולתו אין חקר. סיפר ר' אלחנן הרצמן זצ"ל, שבאו בחורים מדנומרק ללמוד בישיבה בקמניץ אצל ר' ברוך בער זצ"ל, ור' ברוך בער שלח את בני הישיבה שיצאו לקראתם לקבל את פניהם. תמהו הבחורים, וכי ראשי ישיבות באים לכאן?! בחורים באים לכאן ללמוד! ומדוע צריך לצאת לקראתם? הרי ר' ברוך בער זצ"ל את קולו וצעק: 'בני תורה! בני תורה!'

שבע יפול צדיק וקם

'יצר הרע יושב בין שני מפתחי הלב' (ברכות סא, א), ומבארים, שהיצר הטוב מגיע תמיד עם הצד הטוב, אבל היצר הרע נמצא בין שני מפתחי הלב, פעמים שהוא בא עם הצד האמיתי שלו - הצד הרע, אבל פעמים שהוא בא עם הצד הטוב, והוא מראה לאדם את כל המעלות ושובר את לבו במחשבות של 'נפלת', 'נכשלת', 'אתה רואה שאתה לא יכול'. נשאלת השאלה, אם גם היצר הרע בא לאדם עם הצד הטוב, כיצד ניתן לדעת מי המאן דאמר, האם זה יצר טוב או יצר הרע? אלא, המבחן הוא לפי המסקנה. אם המסקנה היא להתחזק, להוסיף ולנסות - זה יצר טוב, ואם המסקנה היא 'אוש', רפיון, חדלון, לנטוש - זה יצר הרע. ואל היצר אסור לשמוע גם כשיש בפיו טענות צודקות!

'כי שבע יפול צדיק וקם' (משלי כד, טז), ולכאורה היה צריך להיות כתוב 'שבע יפול ויקום' - צדיק, שהרי לא מי שנופל הוא צדיק, אלא מי שקם הוא הצדיק? אלא, איך יכול אדם ליפול שבע פעמים, והלא אחרי פעם או פעמיים הוא היה צריך כבר להתייאש ולא לקום. מי שנופל שבע פעמים, בהכרח שהוא לא התייאש, ופעם אחר פעם הוא קם. מי שלא מתייאש גם אחרי שנפל כל כך הרבה פעמים והוא עדיין מנסה לקום שוב - הוא הצדיק, כי הוא מוכיח שהדבר בנפשו, והוא לא נוטש את המערכה.

השמר לך ושמור נפשך מאוד

במעמד הר סיני היו כלל ישראל כמעט לפני התיקון השלם, וכבר יכול היה להיות התכלית, אלא שאז השטן התעצם וקיבל כוחות גדולים, והוא הראה בחוש לכל כלל ישראל איך שנושאים את מיטתו של משה רבינו. זה לא היה דמיון של יחיד או של בודדים, אלא כולם ראו בחוש שנושאים אותו. אומר רבי אלי' לופיאן זצ"ל, שכיון שהשטן הרגיש שהוא הולך להתבטל מהעולם, לכן הוא התעצם וקיבל כוחות עצומים. גם בימינו, שאנו עומדים כבר בסוף הדורות, והיצר מרגיש שהוא הולך להתבטל, קיבל היצר כוחות עצומים. ראו איזה כוחות נתנו לו כעת, איזה תעצומות, כל המכשירים למיניהם, מכשירי הטומאה, שברגע אחד אדם יכול להיות מקצה העולם ועד קצהו. נכון שיש בזה תועלת, אי אפשר להכחיש, אבל לא לשם כך זה נעשה, שהרי גם קודם שהיו כל המכשירים חיו די טוב, עשו עסקים ושאר ענינים, ואפשר לחיות בלי זה. אלא העיקר זה נעשה כדי לזהם, לקלקל, לפגום ולהשחית. וכדי שזה יהיה 'עובר לסוחר' הכניסו בזה תועלת. וכעת בסוף הדורות זו עבורנו 'מלחמת עולם', להתחזק ולשמור את המעט הזך.

אני לא אומר 'מוסר' ולא תוכחה, אני רק צועק מתוך לבי, רחמו על שארית הפליטה! בפרט כעת שלקחו מאתנו את השומר הגדול, ששמר את עצמו, וממילא שמר גם אותנו, מחויבים אנו לשמור את עצמנו, ועל זה יש תביעה. להגיע את המעלות לאו כל אדם זוכה, אבל על השמירה, זה כל אחד יכול לעשות, יכול וצריך לעשות, ולפי זה יש את הסייעתא דשמיא. צריך לחלץ חושים ב'סור מרע', לשמור את עצמנו משפחותינו וסביבותינו. ואל מי הקב"ה מדבר? אל אלו שאינם יודעים מימינם לשמאלם?! הרי זה כדבר אל העצים והאבנים! העיקר הוא מדבר אלינו, אל הבני תורה, שומרי התורה והמצוות. ואם אנחנו נקיים 'השמר לך ושמור נפשך מאוד', יקיים בנו הקב"ה 'ואביו שמר את הדבר' - ממתין ומצפה, ויושיענו ויגאלנו.

לימוד המוסר

וצריך להיות 'יראתו קודמת לחכמתו' וללמוד מוסר, כי לימוד המוסר זה לא 'מותרות', אלא 'חזק במוסר אל תרף, נצרה כי היא חייך' (משלי ד, יג), וכמו שאמר ר' שמחה זיסל מקלם זצ"ל לרבו ר' ישראל סלנטר זצ"ל, שאם הוא יאמר לו לא ללמוד מוסר, הוא לא ישמע בקולו. והיינו, כשם שאם יורה לו רבו לקפוץ מהגג, ודאי לא ישמע לו לאבד עצמו לדעת, כך גם אם יאמר לו שלא ללמוד מוסר לא ישמע לו - 'כי היא חייך'.

עלינו להתחזק באמונה בהשי"ת, שיהיה שם שמים שגור על פינו, ולהתחזק בלימוד התורה, בהתמדת התורה ובחזרה, ולהתחזק בתפילה וזיהוי הביטוי של האמונה, ועל כולנה עלינו להתחזק בלשמור על המעט הזך, שזה היה המעלה הגדולה של מרן ר' חיים זצ"ל, הנקיות, היזך והטהרה, ה'יראת ה' טהורה עומדת לעד'. והקב"ה יעזור שהוא יהיה למליץ יושר עלינו, ובפרט על הבני תורה היקרים, שיוכלו הלאה להמשיך וללמוד, ושנוכח כולנו להתחזק ולהתעצם ויהיה זה לעילוי נשמתו הטהורה, ושנוכח כולנו לגאולת עולמים בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים, אמן.

מספד מר

מאת זקן הרבנים

מרן הגאון רבי אביגדר נבנצל שליט"א

על הלקח ארון האלקים, רבן של ישראל מרן הגר"ח קניבסקי וצוק"ל

כפי שהזכירו כאן, זכיתי כבר לפני הרבה שנים, כשהייתי בחור בפוניבז', לשאול את רבינו הרבה שאלות, בכתב ובע"פ. כבר אז היה ידוע שהוא עונה על כל השאלות, וזכיתי מאז לשאול עוד הרבה שאלות והשיב לי. אבל זה לא נקרא שראיתי אותו מלפניו, בקושי מאחוריו (עיין עירובין י"ג ב'). רק זכיתי לטעום בקצה המטה מן הדבש. כמו"כ ענה על עוד רבבות מכתבים, כאשר בכל יום היה יושב לענות על כל המכתבים שקיבל.

זכה מרן רבי חיים זללה"ה להטעים מתורתו, גם בכתב וגם בע"פ. חיבר יחד עם עוד חכם אחד (הגרא"צ טורצין זצ"ל) את ה'שונה הלכות', קיצור המשנ"ב. בימים האלה פנה אלי מישוהו, ואמר שאינו מסוגל בטבעו להסתדר עם אריכות המשנה ברורה. יעצתי לו שילמד את ה'שונה הלכות', וכך תהיה לו מסקנת המשנ"ב בקיצור ובתמצית.

זכורני, כאשר מורי ורבי מרן הגרש"ז אויערבאך זללה"ה היה מסתפק בהבנת דברי המשנ"ב, היה פותח 'שונה הלכות' לראות איך הבין את דברי המשנה ברורה.

ולא רק את המשנ"ב פירש רבי חיים, אלא עשה חיבור גם על מסכתות קטנות, שאין נלמדות בישיבות בדרך כלל.

כמו כן, בחיבורו הגדול 'דרך אמונה' פירש הלכות שביעית ושאר הלכות התלויות בארץ, גם על פי מה שקיבל ממרן החזו"א זללה"ה,

כשנפטר תלמיד חכם אומרים 'מי יתן לנו תמורתו'. לכאורה יש להבין את פשר השאלה הזו, הלא אפשר בכמה מאות שקלים לקנות ש"ס בבלי וירושלמי וזהר וכו', ויש לך כל מה שהיה בחכם?

אבל זה לא נכון.

ובאמת, זו היתה טענת הצדוקים לינאי המלך, שהרי תורה כרוכה ומונחת בקרן זוית, והיינו שאין צריך את חכמי ישראל (קידושין ס"ו א'). ואמנם הם לא רצו בכלל את התורה שבע"פ, אבל גם אנו שיש לנו את התורה שבע"פ – ש"ס, רמב"ם ושאר ספרים, מכל מקום אין לנו פה לאכול. כמו שהגמרא אומרת (שם מ"ו א') 'הרי שולחן והרי בשר והרי סבין ואין לנו פה לאכול'. אי אפשר לעשות תורת חיים מתוך הספרים. רק חכמי ישראל לבדם יודעים לפרש את התורה, להטעים אותה ולפסוק על פיה, בכל השאלות והספיקות המתעוררות.

הספר אינו יודע לפסוק הלכה. גם ספר תורה שצריך לקרוא בו, מ"מ להטעים את הדברים, לדעת את המציאות, להעמיד תלמידים ולפסוק הלכה, הספר אינו יודע. רק הארי החי יכול לעשות את זה.

רבינו רבי חיים זללה"ה לא רק שידע את כל התורה, אלא גם ידע להוציא מתוכה את מה שצריך להוציא, כדי שנוכל לחיות על פי זה. אותו אפשר היה לשאול שאלות.

אשר היה חי את תורתו, וגם מחכמתו הוא, וסלל לנו דרך בהלכות אלו. וכן בשאר הספרים שחיבר. הרבה הרבה תורה הפיץ בעולם, קשה לעמוד על כל התורה שהפיץ.

בנוסף, צריכים לדעת שתלמיד חכם אינו רק מלמד ומפיץ תורה, אף שפשוט שזהו תפקידו הראשי, אלא הוא מגן על כל העולם. הגמ' בסנהדרין (צ"ט ב') אומרת, אפיקורס כגון מאן, א"ר יוסף, כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן. מי שאומר כן, הוא כופר במה שכתוב בתורה (בראשית י"ח כ"ו) 'ונשאתי לכל המקום בעבורם'. כולנו חיים בזכות גדולי הדור שעמנו לאו"ט ושהיו לנו. רבנן אהנו לן. אנחנו לא יכולים בלי רבנן.

רבינו הגן על בני ברק בפרט, שלא יהיו שם פצועים והרוגים, כמו שהגן החזו"א לפניו, אבל הוא הגן גם על כל עם ישראל. כששמע שיש הרוגים במלחמה או שאר צרות, זה כאב לו, והיה בוכה ממש כפשוטו. היה לוקח ללב את צערם של ישראל, וכך יכול היה להגן עליהם, מפני שהיה מיצר בצרתם.

הלכה היא שכולם יודעים שאין להפסיק בין תפילין של יד לתפילין של ראש, בהיות תפילין של יד מכוונים כנגד הלב, ותפילין של ראש כנגד המח, וצריך שיהיה גם מח וגם לב, בלי הפסק ביניהם. אצל רבינו זכרוננו לברכה ראינו את שניהם, היה גאון בשכל והיה גאון ברגש. לקח ללבו את צערם של ישראל, וקירב את כל מי שאפשר לקרב, כל אחד בדרכו, רבינו לקח אותו ללב. נזהר לא לפגוע באף אחד. להיות טוב עם כל אחד. היה כל כך טוב לכל אחד, כל כך מסור.

רבינו היה מקבל כל אדם בסבר פנים יפות. ברך את מי שבא לבקש ברכה, ונתן פסק הלכה למי שביקש זאת. כל אחד קיבל מה שהיה צריך.

ולא רק ישב במקומו, אלא הקדיש מזמנו היקר וכיתת את רגליו להרבות תורה וכבוד שמים. יחד עם זה, היה גם מהדר להיות סנדק בכל ברית שבקשו ממנו, ומובן שהרבה רצו שיהיה סנדק אצלם.

בין אדם לחברו זה חלק גדול מהתורה, אין תורה בלי בין אדם לחברו. רבי חיים היה בבחינת 'חבר אני לכל אשר יראוך'. אף שאינו חבר. הוא רבן של ישראל, הוא מנהיג הדור, הוא גדול הדור. אבל 'חבר אני לכל אשר יראוך'.

כשהיו שואלים איך לדעת פסק הלכה או הדרכה בכל ענין, רבינו היה הכתובת. אליו היה אפשר להפנות בני אדם לקבל דבר ד' זו הלכה. ולא רק פסקי הלכה היה נותן, אלא גם עצות בעניני רפואה ובעניני שמות, ובכל הנהגה אחרת, הוא היה הכתובת. על הכל ידע מה להשיב והשיב. היה מגדל-אור של כלל ישראל.

מי יתן לנו תמורתו.

אין לנו תמורתו!

הקב"ה יחזק אותנו, שנוכל להמשיך להתבונן בדרכיו, ונלמד ממנו את דרך התורה, דרך הקדושה, ודרך הענוה, להיות בקיא בכל הספרים ולנסות להוציא הלכה ברורה בכל מה שצריך. שנזכה להמשיך בדרכו הקדושה עד שיבוא בן דוד במהרה ויגאלנו, וכל המתים יקומו לתחית המתים בב"א.

(מתוך ההספדים שמסר רבינו שליט"א בהיכל הכולל "צילו של היכל", ובפני תלמידים במעונו. נכתב ע"י אחד השומעים כפי הבנתו)

נרפם לעי"נ מרן רבי שמריהו יוסף חיים בן מרן רבי יעקב ישראל זללה"ה

הספד מרן רבינו רה"י הגר"ד כהן שליט"א ר"י חברון וחבר מועצה"ת

אחר הילקח רבינו רשכבה"ג מרן שר התורה זיע"א*

'זחיי עולם נטע בתוכנו - האדם הוא גוף לתושבע"פ'

'הדרך לידיעת התורה – הכרת סגולת התורה'

'שלושת עמודי עולם'

התאספנו בני הישיבה הקד' לעצרת הספד והתעוררות על הסתלקותו של רבינו הגדול גאון ישראל מרא דכולא תלמודא, הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל, ובאמת כשבאים להספיד את רבינו זצוק"ל ההרגשה היא, כי כמו שבהסתלקותו של מרנא החזו"א זיע"א, (אשר רבינו זצוק"ל מלבד מה שהיה בן אחרות, היה גם מתלמידי הקרובים והי' ממשיך דרכו), התבטאו רבותינו באותה תקופה, שעד עתה העולם היה עולם עם החזו"א וכעת בהסתלקותו הרי זה עולם אחר, עולם בלא החזו"א, כי היא גם ההרגשה של כל בית ישראל ובפרט עולם התורה כלפי רבינו זצוק"ל, שהעולם כעת הוא עולם אחר ואינו העולם שהיה עם רבינו זצוק"ל, רבינו זצוק"ל היה אחד יחיד ומיוחד בדרגתו, וכעת העולם הוא אחר.

ומצאנו בגמ' בברכות (ו.) 'אגרא דהספידא דלוי', דהיינו שתכלית ההספד הוא מה שאפשר לדלות ממנו, ולכן הגם שאין מי שראוי להספיד את רבינו, מ"מ העיקר הוא להתחזק ולהתרומם מהדרגות של רבינו זצוק"ל, וידועים דברי רבינו יונתן אייבשיץ ביערות דבש (ח"ב דרוש ז') שבשעת פטירתו של אדם גדול אפשר לזכות בכל מעלותיו של הנפטר, "רק שהאיש הצדיק היה מלובש ומעוטר במידות רבות וכמה מעלות טובות, ובמותו, הרי כל מעשיו ומדות וקניני שלמות שהיו לו, מופקדים, וכל איש ישראל יכול לזכות", וא"כ וודאי שמוטל עלינו להתבונן ולהתרומם מדרכיו.

ובאמת כשנתבונן, רואים אנו שרבינו זצוק"ל היה אחד המיוחד בדרגתו בכל ג' עמודי עולם.

רבינו היה עמוד התורה של כלל", שרבינו היה ציור מוחשי לדברי החזו"א באגרות (ק"א ח"א אגרת לג') שהקב"ה שתל בכל דור יחידים אשר הם מכריעים בכל מקום והלכה כמותם, 'השגחתו ית' הוא בכל דור ודור על היחידים ששתלן בכל דור להורות חוקיו ומשפטיו לישראל, וכשהן מעמיקין בהלכה הן בשעה זו כמלאכים ורוח ממרום שורה עליהן, ועל פיהן נקבעו הלכות באישות החמורה ובשבת ובשאר הלכות החמורות'. אשר עיני כל ישראל היו נשואות להוראתו והכרעותיו של רבינו בכל תחום, ודבריו נתקבלו בכל מקום, ובפרט בעיני זרעים שרבינו הוא הגבר אשר העמיד 'משנה ברורה' ע"ס זרעים, באשר לא היה כן לפניו, מלבד מרנא החזו"א זיע"א שהוא השאירם כענינים עמוקים, ורבינו בא והעמידם הלכה ולמעשה, והשפיע השפעה עצומה בספרים ובפסקים שמלווים את עולם התורה, ועיני כל ישראל היו נשואות לבית הגדול שמשם יצאה תורה והוראה לכלל", ובפטירתו איבדנו את עמוד התורה של כלל",.

רבינו היה גם עמוד התפילה בדורנו, כאשר אלפים ורבבות מכלל ישראל באו לרבינו שיעתיר בעדם, מי בבריאות ומי בפרנסה, מי בזש"ק ומי בזיווג ועוד כהנה וכהנה, ורבינו התפלל ובירך כל או"א, והגם שהיה זה במילים ספורות מ"מ כל אחד שיצא מביתו הרגיש שזכה וקיבל חיזוק, ורבבות נושעו מכח תפילתו של רבינו, וכפי שראו בחוש שכח התפילה של רבינו היה פועל בצורה יוצאת דופן, וגם אני ראיתי כן בעיני כמ"פ.

וכח התפילה שהיה לרבינו, נראה שענינו הוא כפי שמצאנו יסוד גדול ממרנא הגר"ח מוואלוז'ין (הובא משמו בספר דרשות רבינו יוסף מסלוצק, בהספד על מוה"ר יעקב מאיר אב"ד בריסק עמ' קנד) דכח התפילה הוא מיוחד רק למי שעובד ה' מנעוריו, 'כי אחד מסוגלת התפילה שיהא המתפלל עובד ה' מנעוריו אז תפילתו מתקבלת יותר, אבל אם אינו עובד ה' מנעוריו אף שהוא עתה יותר גדול מזה האיש שהוא עובד ה' מנעוריו, מ"מ בדבר זה שתהא התפילה מקובלת האיש האחר יותר גדול'.

ועפ"ז פירש הגר"ח מה דמצאנו בנביא (מלכים ב' ב') שכשאלהו עלה בסערה השמימה, 'ואלישע רואה והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל', ופירש בתרגום יונתן דעיקר הבכי היה על הפסד כח התפילה, 'ואלישע חזי והוא מצווח רבי רבי דטב להון לישראל בצלותיה מרתיכין ופרשין ולא חזהו', וביאר הגר"ח שהסיבה שאלישע צווח על הפסד התפילה יותר משאר הדברים הוא מצד דאלישע בא לקונן ע"ז שבפטירת אליהו האבידה היא במסוים כלפי עמוד התפילה של הדור, דאע"פ שאלהו בירך את אלישע פי שניים מרוחק, מ"מ מכיון שאלישע לא היה עובד ה' מנעוריו דמצאנו דבצעירותו

* באמר ע"י מוה"ר"י בהיכל היש"ק ככלות השבעה, ונוספו דברים ממה שנאמר בשאר היכלי התורה, ברשם ונערך ע"י הבה"ח אריאל ברויאר נ"י, ולא היה למראה עיני רה"י שליט"א.

היה חורש בשנים עשר בקר ומשם לקחו אליהו, א"כ הגם דמצד גדלותו היה אלישע ממשיך של אליהו 'פי שנים מרוחק', אך מכיון שלא היה עובד ה' מנעוריו הרי חסר לו בכח התפילה, ולאבדה הזאת אין תמורה ואין המשך.

ומכוון הדברים בזה נראה פשוט, (דזה וודאי שאין הכוונה לתפילה, דזה שייך גם בחורש בבקר) שהכוונה הוא לעמל ויגיעת התורה, ורק מי שעמל בתורה מגיל צעיר הוא ראוי להקרות 'עובד ה' מנעוריו', דהעבודה הגדולה ביותר היא לימוד התורה, וכפי המסופר (הו' בסו"ס נפח"ח בקו' עץ חיים אות קכו) במה שאמר מרנא הגר"ח לאחד ממשפחתו שנתקרב לחסידים וביקש שלא ירחקו, ואמר לו שישמור לכה"פ על ג' דברים יעו"ש, והתנאי הראשון הוא ללמוד הגמ' ופלפולה, ויהיה זאת בעיניך העבודה לפני הקב"ה, הרי שעמלות בתורה היא העבודה הנעלית לפניו ית'.

ודבר זה מפורש בד' הספרי שהביא הרמב"ן בפרשת ואתחנן (ו – יג) עה"פ 'את ה' אלוקיך תירא **ואותו תעבוד**', שדרש הספרי 'עבדהו במקדשו עבדהו בתורתו', ופירש הרמב"ן 'ללמוד התורה ולהגות בה, וגם היא עבודה לפניו', הרי שהעבודה לפניו היא עמל התורה.

ומי לנו גדול מרבינו, אשר מיום עמדו על דעתו עמל בתורה ימים ולילות, עבודת ה' כסדר ללא שום הפסק, וגם בדורות קודמים לא היה זה חזיון נפרץ לראות מושגים כ"כ גבוהים של שקיעות ועמל התורה בדרגות הכי גבוהות, וודאי שכח תפילתו של רבינו היתה מכח זה שהוא היה 'עובד ה' מנעוריו', ובפטירתו איבדנו את עמוד התפילה של הדור, וע"ז יש לנו לקונן קינה מיוחדת 'אבי אבי רכב ישראל ופרשיו'.

ורבינו גם היה עמוד החסד של דורנו, כי הרי כידוע דרגת החסד נמדדת עד כמה האדם נותן מעצמו, והרי לרבינו היתה אהבת תורה עצומה שבערה בו, ומכח זה כל רגע היה מדקדק בתכלית הדקדוק לבל ילך לאיבוד, וכ"ז מעוצם דבקותו בתורה שרבינו לא התנתק מהתורה אפי' לא לרגע, וכפי שאפשר לראות בפתקים שרבינו כתב עבור המשלחות לקברי רבותינו, כאשר תמיד היתה משאלתו 'שלא יפריעו לו ללמוד', כי התורה היתה כל חייו ווהדבר הכי חשוב אצלו היה שיוכל ללמוד תורה בלי מפריעים, ובכל זאת העניק רבינו והשפיע מזמנו היקר לרבבות ואלפים מכלל"י שבאו אליו במשך השנים לעצה ולישועה, וכאו"א שהיה שם קיבל חלק מתמצית דמו של רבינו, מהזמן היקר שהיה אצלו קודש קודשים, ובפרט בשנים האחרונות שכל עניני הצדקה עברו דרכו, ובמסירות נפש עצומה העניק והשפיע לכל כלל"י, ובפטירתו חסרנו את עמוד החסד של הדור.

והדברים מבהילים למתבונן בגודל האבדה שאיבדנו אדם השלם בכל שלושת עמודי עולם, ועכשיו בפטירתו חסרנו את כל אלה ונתרועעו כל עמודי עולם, וזה מחייב אותנו ללמוד ממשנתו וללכת בדרכיו.

בגמ' בכתובות (קד.) מתואר שבשעת הסתלקותו של רבינו הקדוש פתח ואמר בר קפרא, 'אראלים ומצוקים אחזו בארון הקודש, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש', ומבואר דהיחס לרבינו הקדוש הוא יחס של 'ארון הקודש'.

וביאור הדברים מצאנו בדברי אדוננו הגר"א (ח"א ב"ק יז.), ע"ד הגמ' שם דבפטירתו של חזקיהו המלך הניחו ספר תורה על מיטתו, וביאר הגר"א דהענין בזה הוא, 'דהאדם הוא גוף לתושבע"פ, ולכן היו מניחין ס"ת להדמות אליה', ופירש שם רבי אברהם בן הגר"א 'כי חיי עולם נטע בתוכנו והוא כמו ארון הקודש שבו נגזר תורה שבע"פ, דכמו שיש ס"ת לתורה שבכתב כך גם האדם נעשה ס"ת לתושבע"פ, דהתוה"ק אינה ידיעה שכלית גרידא, אלא התורה מתאחדת עם לומדיה, והגוף נעשה כלי קיבול לתורה, הוא ואורייתא חד.

ולכך בהסתלקותו של רבינו הקדוש היחס הוא שנלקח ארון הקודש, דרבי שהיה מוסר התורה שבע"פ הרי היה ארון הקודש של כלל"י, ובירושלמי שם יש 'נשבה לוחות הברית', והכל אותו ענין, שהתורה היא אחד עם לומדיה, ובפטירתו של רבי שהיה מנחיל התורה של כלל"י, הרי זה לוחות הברית של כל כלל ישראל.

ובהמשך הגמ' שם מובא, 'בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהנתי אפילו באצבע קטנה', הרי שבשביל לזכות להיות מנחיל התורה שבע"פ לכל כלל"י, מצד אחד נדרש, 'יגעתי בעשר אצבעותי', שזה ביטוי שכל הכוחות כולם מופנים ומשועבדים בצורה מוחלטת לתוה"ק, אבל נדרש גם 'ולא נהנתי אפילו באצבע קטנה', שאם האדם הוא חומרי והולך אחר תאוות ליבו אין גופו יכול להיות משכן לתורה שבע"פ, ובכדי שהגוף יהיה ארון הקודש לתורה צריך פרישות מעניני העוה"ז ודבקות בתוה"ק, כי התורה לא יכולה להיבלע בדמו של הלומד אם גופו נמשך אחר עניני העוה"ז.

וענין זה ראינו אצל רבינו שהיה אחד יחיד ומיוחד בדרגה של 'יגעתי בעשר אצבעותי', באשר משחר נעוריו ועד יומו האחרון הפנה את כל כוחותיו כולם לעמל התורה ויגיעתה, ורבינו היה גם אחד יחיד ומיוחד בדרגה של 'ולא נהנתי אפילו באצבע קטנה', כאשר פרק מעל צווארו את על החשבונות הרבים בניתוק מוחלט מכל עניני העוה"ז, ומכח זה

זכה להיות מוסר התורה בדורנו ונעשה ארון הקודש לתורה שבע"פ באשר כל התורה כולה היתה חרותה לנגד עיניו כל הימים, והכל מעוצם שקידתו בתורה ופרישותו מחיי העוה"ז, ובזה היה רבינו ציור מוחשי לארון הקודש לתושבע"פ.

ובאמת שרואים אנו שבכלל ישראל תמיד היה יחס מיוחד לידיעת כל התורה כולה בשלמותה, והיתה התבטלות מוחלטת למי שמכיל את כל התורה כולה, וכפי שכ' החזו"א שם דהת"ח שיודעים את כל התורה המצויה אצלנו הם היחידים ששתלן הקב"ה בכל דור ודור.

ונראה שאותה חשיבות מיוחדת לידיעת כל התורה הוא, דהרי כמו שס"ת לתורה שבכתב אם חסר בו אות אחת הוא פסול, דצורה של ס"ת הוא רק כשמכיל את כל התורה כולה, ולכן בכדי שהאדם יזכה להיות ספר תורה לתורה שבע"פ צריך שתהיה שלמות מוחלטת לגמרי, ידיעת כל התורה בלא שום חסרון, ורק אז גופו נעשה ארון הקודש.

וזוהו פשר ההערצה וההתבטלות המוחלטת שראינו אצל כל כלל ישראל לרבינו, כי רק רבינו בעוצם ידיעתו את כל התורה כולה בשלמותה שהיתה פרושה לפניו בלא שום חסרון, זכה להיות ספר תורה חי לתושבע"פ.

ובאמת, כשנבוא להתבונן בדמותו של אדונינו הגר"א, שהגר"א היה ספר תורה לכלל ישראל בידיעת כל התורה, אשר אמנם אין אנו באים להשוות ח"ו, שהרי אין לנו שום קצה השגה בגדלותו, וכפי המסופר (עליות אליהו הע' כ') על מרנא הגר"ח מוואלוז'ין שאע"פ שהתבטל לאחיו רבי שלמה זלמן תלמיד הגר"א התבטלות מוחלטת והחזיק את עצמו כתלמידו, עד כדי כך שבמצבת מרנא הגר"ח כתוב 'רבינו חיים אחי הגה"ק רבי זלמן, מ"מ אמר פעם אחת לאחר פטירתו שאחיו ידע את כל התורה כולה, ושאל אחד, לו יהי ורבי זלמן היה מאריך ימים ולא היה נפטר בגיל צעיר האם היה מגיע לדרגת הגר"א, נודעזע כל גופו של הגר"ח ואמר 'לא כן הדבר, כי לו חי אלף שנים פעמיים לא הגיע לקרסוליו, א"כ אין לנו שום השגה כלל בגדלותו הנוראה, ואפי' בפעמיים אלף שנה לא היה מגיע לקצה קרסוליו של הגר"א כי בתורה קיימים חדרים לפנים מחדרים וכמבואר בספר נפש החיים (ש"ד), ואין קץ לעומק שיש בפנימיות התורה, ואין גבול להשגות שיוכל הת"ח להשיג בהבנת התורה, ולזאת גם ידיעתו הנוראה של ר' זלמן לא היתה מגיעה כלל להשגותיו, הלא המה עומק לפנים עומק, של אדונינו הגר"א, ולכן גם רבי זלמן שידע את כל התורה כולה עדיין לא התקרב לדרגת הגר"א כלל.

רק לפי ערך הדורות שלנו נוכל לומר לפי מושגינו אנו, כי ההתבטלות המוחלטת לרבינו, והיחס המיוחד של ידיעת כל התורה כולה, אשר היא מעין היחס וההתבטלות לאדונינו הגר"א, הוא כי ספר תורה לתושבע"פ הוא רק בידיעת כל התורה כולה.

אך יש בזה ענין נוסף, האיק באמת מגיעים לדרגות כ"כ גבוהות בידיעת התורה, דהנה בספר תולדות אדם (פ"ט) אשר בו מקובצים כל תולדותיו רבי זלמן אחי הגר"ח מוואלוז'ין, מביא תלמידו מהיכן שאב רבי זלמן את עוצם ידיעותיו בתורה, דהנה לשון הפסוק במשלי הוא 'כתבם על לוח ליבך', הרי דתורה אינה ידיעה שכלית גרידא, אלא היא חקוקה בליבו של אדם, ונכתבת על לוח הלב, והביא שם את הפסוק (דברים ו-ז) 'והיו הדברים האלה אשר אנוכי מצווח היום על לבבך', דבתנחומא פרשת נח (ג) מבואר דקאי על תורה שבע"פ, 'ואם תאמר על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר והלא משעה שאמר להן מקבלין אתם את התורה, ענו כלם ואמרו נעשה ונשמע מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט, אלא אמר להן על התורה שבע"פ שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאתה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקדוש ברוך הוא בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו שנא' ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך (דברים ו'), ומנין אתה למד שאין אהבה זו אלא לשון תלמוד כו', ובפ' שנייה כתיב בה בכל לבבכם ובכל נפשכם ולא כתב בכל מאדכם ללמדך שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבע"פ לפי שיש בה צער גדול ונדוד שינה ומבלה ומנבל עצמו עליה', הרי לנו מדברי המדרש דהשגת תושבע"פ, ובכדי שהתורה תהיה חקוקה על לוח ליבו של האדם הוא רק ע"י פרישות מוחלטת מכל עניני העוה"ז, וזהו המכוון 'בכל לבבך', וכמו שכתב בתרגום יונתן שם, 'כתיבין על לוח ליבך', דהתורה צריכה להיות חקוקה בליבו של האדם, והתנאי הראשון לזה הוא התנתקות מכל עניני עוה"ז.

והמשך שם בספר תולדות אדם, האיק זוכים לזכור את כל התורה, 'והמצווה הגדולה היא שתהיינה דבריה על לבבינו תמיד שמורים בלב כמו מכתב לא ימחק חרות על לוח הנשמה והוא דבר יקר מאוד', ואיק זוכים לכך שהתורה חקוקה בלב, 'וצריך שתהיה בנפש ההיא אהבה עזה אל הקב"ה ותורתו', ואין זה שני דברים אלא דבר אחד כי ישראל קוב"ה ואורייתא חד הוא ואהבה לתורה הר"ז אהבת הקב"ה, 'ותהיה יקרה בעיני מכל החפצים', וכלשון הפסוק דכל חפציה לא ישוו בה וכמ"ש הירושלמי בריש פאה דכל העולם כולו אינו שווה לדבר אחד מן התורה, 'אז ילמדנה בחשק גדול ומלהב אהבה, ותשמח נפשו בדבריה ויהיו מצויירים נגד עיניו כאילו כתובים לפניו על לוח', כי כשאדם לומד בחשק גדול ובאהבה רבה זוכה לזכור את התורה

והדרך להגיע לזה מבואר בהמשך דבריו, 'כי הדברים הנחשבים אצל האדם וחביבים עליו בחיבה יתירה ישנו בזכירה אצלו ולא ישכחם לעולם', ההכרה בערכה וחשיבותה של תורה היא היא הדרך לידיעת התורה, וכפי שממשיך שם, 'אם כן אפוא, האיש אשר איננו מכיר סגולת התורה ויקר ערכה, אף שהוא עוסק בה אין דבריה נחקקים על לוח ליבו, כל

דבר מעניני העולם יבלבלהו וצרכיו ועסקיו יטרידהו, שכמעט כל דבר גדול מעיני לבו מן התורה, לכן הוא לומד ושוכח ומציץ ומתעלם ממנו, דהיינו שאדם שאינו מכיר בחשיבות הגדולה של התורה, א"כ גם כשלומד מכיון שאין התורה יקרה לו, והאדם מלא טרדות, אז כל טרדה מוציאה את האדם מלימוד ואינו זוכר, כי כשאין יקרות לתורה אז אין חיבור לתורה, והמשיך שם, 'לא כן האיש רבי זלמן, הוא הכיר סגולת התורה העליונה עד שהייתה יקרה בעיניו מכל המון חמודי תבל כו', כן הוא בתורה כי היתה נפשו טהורה מכל מחשבות הבל וליבו היה מגדל ומרומם התורה על כל המעשים אשר נעשו תחת השמש, על כן מה שלמד לא שכח ומה שהציץ לא נתעלם ממנו לפי שהיו דברי תורה שמורים ונצורים בלבו כדרך בני אדם לשמור ולנצור הענינים שכבודם וחייהם תלויים בהם', כי כשאדם מכיר בערכה של תורה אז הלימוד הוא בשקיעות מוחלטת ובחשק גדול ובאהבה רבה ואז זוכים לזכור את הלימוד, אך כשאין מספיק הערכה לתורה ויש הערכה לדברים חוץ לתורה, ולא מרגישים שהם חיינו ואורך ימינו, אז גם כשעוסקים בתורה שלומדים התורה אינה נחקקת על הלב, כי שאר הטרדות מוציאים את האדם ומשכיחים את הלימוד.

וזה היה הסוד של אותה גדלות שאינה נתפסת שראינו אצל רבינו, איך שכל התורה כולה היתה פרושה לפניו, מסכת חיים מופלאה של למעלה מתשעים שנה שכל כולה הכרה שהתורה היא חיינו ואין שום ערך ושום חשיבות לדבר אחר מלבד התורה, וע"ז זוכים לכזו ידיעה בתורה, וכמו שכתב הגר"א שהאדם נעשה לס"ת לתושבע"פ, ופשוט שכונתו הוא כי התורה חקוקה על לוח ליבו של האדם, ואם שלומד לא שוכח ומה שמציץ לא מתעלם ממנו, אז נעשה גופו ס"ת, וזה היה יסוד גדלותו של רבינו

וכשמדברים על אנשים כערכנו וודאי שהיסוד הראשון לקנין התורה, זה רק עם חיבור לתורה 'כתבם על לוח ליבך והדרך להתחבר זה ע"י ערבות בתורה, וככל שיש ערבות בדברים אחרים אין ערבות בתורה, וככל שיש שמחה בדברים אחרים חסר בונשמח בדברי תורתך, וא"כ החיזוק הראשון צריך להיות שלא יהיה מצב שכל דבר מוציא מהריכוז וגורם להפסק, כי במצב כזה א"א לזכות לתורה וקנינה, וידועים דברי החזו"א (ק"א אגרת מד) שכתב, 'ודע לך יקירי כי הכל תלוי בהסכמה, והרבה מגדולי עולם התחילו לימודם בימי בגרותם וכאשר לבשו רוח עוז והסכימו בנפשם הסכמה עזה ומרצית לקבוע עצמם על התורה ולהשליך את כל המית העולם אחרי גוים, וההסכמה החזקה עמדה להם הלכו והגדילו ועשו פרי', כי הכל תלוי בהסכמה ובקבלה שהאדם מקבל אל עצמו, והן אמנם שהקבלה בתחילתה קשה וכמ"ש בפסוק (יתרו יט ה) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי' שהתרגום פירשו – 'וכען אם קבלא תקבלון', ועל הקבלה הזו כתב רש"י, 'ועתה – אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות', אך לבסוף מובטח לנו שמכאן ואלך יערב עליכם, ואין ערבות כערבות התורה, אך הערבות הזו תלויה בקבלה להתחבר לחיי תורה, ואם אדם לא זכה לערבות בהכרח שחסר בחיבור לתורה, ולכן צריך האדם לקבל על עצמו הסכמה מוחלטת באמת לחיבור לתורה, וע"ז זוכים לעריבות בתורה, שע"ז מגיעים לדרגה האמיתית של תורה, להתחבר לתורה שהתורה חקוקה על ליבו של האדם.

רבינו הראה דברים שלא נתפסים כלל, וישנם סיפורים נוראים על הישועות והמופתים שהיו במעונו, והגם שאין אנו מזלזלים בזה ואדרבה מזה רואים אנו את כוח תורתו, אבל צריך לדעת שאין זה העיקר כלל, וזכורני בהיותי בחור בשיבת חברון ובא לפני מוריניו רה"י סרנא זצוק"ל האדמו"ר מקרעטשניף זצוק"ל, וסיפר לו הגר"י סרנא זצוק"ל, שפעם נפגשו ברכבת רבי אברהם בנו של מרן בעל החפץ חיים עם בנו של השפת אמת, ואמר בנו של השפ"א לרבי לייב ששמענו דברים כה גדולים על אביו ושיספר לו איזה מופת ממנו, נענה רבי אברהם ואמר, שכשאתה מבקש ממני מופת כוונתך לצדיק גוזר והקב"ה מקיים, אצל אבי המופת הכי גדול היה 'הקב"ה גוזר וצדיק מקיים', ובאמת היש לנו מופת יותר גדול מאשר החזיון שראינו נגד עינינו, מערכת חיים של התנתקות מכל חיי העוה"ז במשך עשרות שנים, בלי הפסק של רגע אחד ממדרגתו הגבוהה, והכל עם יסוד של עמל התורה ושקידת התורה וניצול הזמן.

וזה אנחנו צריכים ללמוד ולהתחזק ממשנתו של רבינו, שלכה"פ באיזה דרגה להתרומם בשקיעות בלימוד ובחיבור לתורה, וגם אם א"ז בשלימות, מ"מ כל דרגה שאדם מקבל על עצמו, וכל שאיפה של אדם ליותר חיבור לתורה זהו ג"כ דרגה מסוימת של כתבם על לוח ליבך, וזה מה שרבינו השריש בנו, שאין שום ערך ומעלה חוץ מתורה, והכל הבל הבלים ושום דבר לא קיים ולא אמיתי, ורק הפינה של ד' אמות של הלכה הם החיים האמיתיים, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה, והעבודה שלנו היא כמה שיותר להתחבר לדרך הזאת וכמה שיותר להתחבר לתורה ולא לתת שום משמעות לעניני העוה"ז שמוציאים משקיעות בתורה, ואם נזכה לקבלה יותר גדולה ולחיבור יותר גדול שיתעורר מדמותו של רבינו הגדול, יהיה המשך סייעתא דשמיא להמשיך ולקבל מאותה דרך חיבור יותר גדול של עמלה של תורה וידיעת התורה, ויה"ר שיבולע המוות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים ונזכה לראות בגאולה השלימה בביאת גוא"צ במהרה בימינו.

מערכי תורה

תזריע-החודש

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

מצורע - אבלות וטומאה

כתוב (י"ג, מ"ה) 'והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא וטמא יקרא'. הנה בפירוש כפילות הכתוב 'וטמא טמא יקרא' פירש בתרגום 'ולא תסתאבון ולא תסתאבון יקרי', ומבואר דפירש דשניהם הם מה שהמצורע קורא, שקורא טמא טמא. אכן ברמב"ם פרק י' מהלכות טומאת צרעת כתב וז"ל ולא המצורעים בלבד, אלא כל המטמאים את האדם חייבין להודיע לכל שהם טמאים כדי שיפרשו מהם, שנאמר וטמא וטמא יקרא, הטמא מודיע שהוא טמא. הרי מבואר שהרמב"ם מפרש דהטמא הראשון קאי על המצורע, ור"ל דהטמא, הוא טמא יקרא.

ובאמת דכן מדודק בטעמי המקרא, שהרי בין הטמא הראשון לטמא השני יש פסיק, ולדעת הרמב"ם הוא מבואר היטב דהטמא הראשון מיירי ממנו שקורא, והטמא השני מיירי ממה הוא קורא.

והנה לפי הרמב"ם נמצא דבתחילת הפסוק הכתוב קורא אותו 'צרוע', וכמש"כ 'והצרוע אשר בו הנגע', ובסיפא דקרא קורא אותו 'טמא', וצריך ביאור השינוי איך נקרא.

ונראה לבאר בזה עפ"י דברי הגמ' במועד קטן דף ט"ו דאמרין שם דמצורע הוא גם אבל, גם טמא, וגם מנודה. והנה דין פריעה ופרימה הוא מדיני האבילות שיש במצורע, וכמו שכתב רש"י ועל שפם יעטה כאבל, וכן כתב הרמב"ם פ"י מטומאת צרעת ה"ו וז"ל מצות עשה שיהיה המצורע המוחלט מכוסה ראש וכו' ועוטה על שפם כאבל, ומבואר דדין פריעה ופרימה הוא מדיני אבל של מצורע, אבל הדין דטמא וטמא יקרא, הוא בשביל להזהיר אחרים מפני טומאתו, וכמו שכתב רש"י שמשמיע שהוא טמא ויפרשו ממנו, וכ"כ הרמב"ם פ"י מטומ"צ ה"י, והיינו דדין זה הוא מחמת טומאתו של המצורע.

ולפי זה נמצא דהפסוק מיירי משתי עניינים, גם מדיני אבל של מצורע, וגם מדיני הטומאה של מצורע. אשר לפי זה יש לבאר השינוי מרישא דקרא לסיפא דקרא, דבתחילת הפסוק דמדובר בדין פריעת ראשו ועטיית שפמו, שזה הוא מדיני אבילותו, ואין שייך כלל לדיני טומאתו, כתוב 'והצרוע', ורק בסיפא דקרא דמיירי מדין טמא וטמא יקרא, אז כתוב 'והטמא', כיון שזהו הרי מדיני טומאתו.

[אמנם ברמב"ם בספר המצות (מ"ק ק"י) כלל פריעה ופרימה ועטיית שפם, עם הדין שמכריז על עצמו שהוא טמא, שכולם הם דין להיות המצורע ידוע לכל עד שיובדלו ממנו בני אדם, יעו"ש].

והנה בגמ' לא נתפרש על מה המצורע אבל. [ובאבן עזרא כתב בטעם האבילות שהמצורע יתאבל על רוע מעשיו כי בעבור מעשיו בא לו זה הנגע]. ויש לומר הביאור בזה עפ"י דברי הגמ' בנדרים דף ס"ד ע"ב, ארבעה חשובין כמת, ואחד מהן מצורע, דכתיב אצל מרים, אל נא תהי כמת, והיינו דכיון שבשרו נשחת, הרי זה מיתת הבשר החי, ואף שאינו מת ממש, כי עדיין יש בו חיות, אבל בהאכל בשרו יש בו בחינת מיתה. וי"ל דלכן אמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, שזהו כסילוק מן העולם ע"י שאינו מן הישוב, וכמו שאיתא בגמ' והובא ברש"י, דמשום שהוא הבדיל בין איש לרעהו אף הוא יבדל.

ולפי זה יש לומר ביאור ענין האבילות דמצורע, שהוא אבילות על עצמו, כיון שמת הוא, ואם קרובים חייבים באבילות על המת, ק"ו שראוי לו להתאבל על עצמו.

וסעד לזה דהנה הרמב"ם סידר דין טומאת צרעת בפנ"ע אחר הלכות טומאת מת, ולא כלל הלכות טומאת צרעת עם הלכות מטמאי משכב ומושב, ולהמבואר שיש בו ענין של מיתה י"ל דהוא מענין טומאת מת מחודשת ולכן קבעו אחר דיני טומאת מת שהוא דין טומאה בפנ"ע.

'הבשר החי טמא הוא צרעת הוא'

כתוב (י"ג, ט"ו) 'הבשר החי טמא הוא צרעת הוא', בחידושי מרן רי"ז הלוי כתב לבאר בכפילות הכתוב, 'טמא הוא צרעת הוא', דבבשר חי איכא שני דינים, חדא, שהוא סימן טומאה כמו שער לבן, ושנית, שהוא עצמו נגע, כדחזינן דמצטרף לכגריס, וזהו כפילות הכתוב, דהבשר החי טמא הוא צרעת הוא, דטמא הוא, ר"ל שהוא סימן טומאה, וצרעת הוא, ר"ל שהוא עצמו נגע הצרעת.

ונראה לבאר בזה בעוד אופן, דאמנם כן הוא גזירת הכתוב דהמחיה היא נגע, אבל אכתי טעמא בעי מדוע נחשב המחיה נגע, והלא בעצם הוא בשר חי ולא צרעת. והנה הטעם לזה מפורש להדיא לעיל פסוק י"א, 'צרעת נושנת היא בעור בשרו', ופירש רש"י, מכה ישנה היא תחת המחיה,

וחבורה זו נראית בריאה מלמעלה, ותחתיה מלאה לחה, שלא תאמר הואיל ועלתה מחיה אטהרנה. ומבואר בדברי רש"י, שכוונת הפסוק ללמדנו, שלא נחשוב שהמחיה אינה נגע וטהורה היא, אלא באמת תחתיה היא מלאה לחה, ורק מלמעלה נראית היא בריאה, ואע"פ שזה בתוך הגוף ואינו ניכר בחוץ, מ"מ חידשה תורה דחשוב נגע. ועפ"י נראה דיש לפרש הפסוק 'הבשר החי טמא הוא צרעת הוא', ר"ל טמא הוא, והטעם, כי צרעת הוא, דבאמת הבשר החי אינו אלא מלמעלה, אבל תחתיה היא מלאה לחה.

פריעה ופרימה במצורע מוחלט

כתוב (י"ג, מ"ה) והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וגו'. ויש לדקדק מהו שהזכיר כאן הכתוב שהצרוע יש בו נגע. ויש לבאר דהנה דין פריעה ופרימה ועטיית שפם הם רק במצורע מוחלט, אבל מצורע מוסגר, אינו פורע ופורם, וכדתנן במגילה דף ח' ע"ב אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט, אלא פריעה ופרימה.

ולפי זה יש לומר דלכן הזכיר הכתוב כאן שמייירי ממצורע שיש בו נגע, ר"ל שכבר נקבע והוחלט שזה ודאי נגע, והיינו שהוא מצורע שנתברר שיש בו נגע, דרך במצורע כזה הוא דיש דין פריעה ופרימה, ולא במצורע מוסגר שעדיין לא הוחלט שיש בו ודאי נגע.

החודש הזה לכם - כנגד גאולתן של ישראל

כתוב (י"ב, ב') 'החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה'. וברש"י כתב, דמלבד דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, דבפרשה זו נאמר בה שחודש ניסן הוא ראש לסדר מנין חדשי השנה, נדרשת פרשה זו גם שהראה הקב"ה למשה לבנה בחידושה, ואמר לו כשהירח מתחדש, יהיה לך ראש חודש.

והנה נאמר בכתוב החודש הזה לכם, ומשמע דהחודש הוא רק לישראל. ובמדרש (פט"ו, כ"ג) איתא החודש הזה לכם, הדא הוא דכתיב, יהיו לך לבדך, ואין לזרים איתך. ועוד שם להלן איתא במדרש, לא נתתי ראשי חדשים אלא לכם, שנאמר החודש הזה לכם. הנה מבואר דדרשו חז"ל דלכם בא לומר דהחדשים ניתנו רק לישראל ולא לאומות העולם.

ונראה לבאר בזה, דהנה איתא בגמ' בסוכה דף כ"ט ע"א דעובדי כוכבים מונין לחמה, וישראל מונין ללבנה, והנה מנין החמה, הוא מנין של שנה, ומנין הלבנה הוא מנין של חדשים, ונמצא דישאל שמונין ללבנה, מנינים הוא מנין של חדשים, אבל אומות העולם שמונים לחמה מנינים הוא מנין של שנים.

ולפי זה יש לבאר דזהו שאמר הכתוב החודש הזה לכם, דכל ענין החדשים ומנין לפי הלבנה וחידושה, ניתן רק לישראל, דרק ישראל יש להם את ענין החדשים ומנין חדשי הלבנה, ולא לאומות העולם. ובה יש לפרש מה שאומרים בתפלת מוסף של ראש חודש, 'ראשי חדשים לעמך נתת', דרק לישראל יש את כל ענין החדשים, ולא לאומות העולם.

ויש לומר בזה עוד דבגמ' בראש השנה (דף כ"ה ע"א) איתא 'תניא אמר להם ר"ג לחכמים, כך מקובלני מבית אבי אבא פעמים שבא בארוכה ופעמים שבא בקצרה, א"ר יוחנן מ"ט דבי רבי, דכתיב עשה ירח למועדים שמש ידע מבוא, שמש הוא דידע מבוא ירח לא ידע מבוא', ומבואר דאין זמן קבוע לחידוש הלבנה, והענין בזה צריך ביאור, דהרי כל הגלגלים והמזלות יש להם זמנים קבועים, וכמו שאומרים בברכה 'חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם', ורק הלבנה נשתנית בזה שאין לה זמן קבוע.

ויש לבאר הענין בזה דהנה בברכת הלבנה אומרים שהלבנה היא 'עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים', וביאור הדבר דכמו שהלבנה היא מתמלאת והולכת ונחסרת עד שנעלמת, ואז שוב היא מתחדשת, כמו כן ישראל בגלותם, שאע"פ שהם הולכים וחסרים, מ"מ הם עתידים להתחדש ולפאר ליוצרים, וכמו שכתב כן רש"י בסנהדרין דף מ"ב ע"א. ומבואר דענין חידוש הלבנה הוא כנגד גאולתם של ישראל ויציאתם מן הגלות.

ולפי זה יש לבאר דעל כן חידושה אינו בזמן קבוע, כי הוא כנגד התחדשותם וגאולתם של ישראל, וגאולתן של ישראל אין לה זמן קבוע, וכמבואר בגמרא בסנהדרין דף צ"ח ע"א 'זכו אחשינה, לא זכו בעתה', וזכו היינו שעשו תשובה, ואז מיד הן נגאלים, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ז ה"ה), ואם הגאולה תלויה בתשובה, הרי ממילא מוכרח דאין לה זמן קבוע, שהרי הוא מסור לבחירת ישראל אם עושין תשובה, ונמצא דזמן גאולתן של ישראל יכול שיהא בקצרה ויכול שתהא בארוכה, וזהו הענין שהלבנה אין זמן חידושה קבוע לה, כי היא כנגד גאולתן של ישראל שאין לו זמן קבוע.

והנה הרמב"ם (הל' קידוש החודש י"ז, כ"ג) כתב שהירח עקלקלות גדולות יש במעגלותיו, ולפיכך אמרו חכמים שירח לא ידע מבוא, ופעמים בא בארוכה פעמים בא בקצרה. ויש לומר דגם ענין זה שהגדירו הרמב"ם עקלקלות גדולות שיש במהלך הלבנה הוא משום שהוא כנגד מעשיהן של ישראל, וביאת הגאולה תלויה היא במעשיהם, ואם יש במעשיהם עקלקלות גדולות גאולתן מתארכת, ונמצא דמהלך ביאת גאולתן פעמים יש בה עקלקלות גדולות ומתארכת, על כן יש מהלך זה גם בחידוש הלבנה.

ולפי זה יש לפרש הכתוב החודש הזה לכם, ר"ל שענין חידוש הלבנה, רומז הוא לכם, שמהלך חודשי הלבנה, הוא כנגד מהלך עם ישראל לעתיד לבא.

הספד על רבן של ישראל רבינו הגדול מרן שה"ת זצוק"ל

בטעמא דקרא של רבי חיים, הוא מביא (בפרשת חוקת) דבר מאד מעניין, שעיקר טומאת מת זה במת שמת ע"י מלאך המות. אך יש גם מיתת נשיקה, מיתת נשיקה בלי מלאך המות! עד היום אנחנו ידענו, שזה רק אצל יחיד סגולה, משה, אהרן, מרים, אך מביא הגר"ח שם, שיש זוהר בפרשת וישלח שכותב שכל מי שלומד תורה לשמה - זוכה למיתת נשיקה. ראינו את זה גם אצל מרן הגר"ח זצ"ל וגם אצל הרבנית ע"ה, מיתת נשיקה.

קודם כל זה דבר לכשעצמו. אבל בעומקן של דברים - זה פשוט, הרי הלומד תורה לשמה, היצר הרע נעשה אוהב שלו. מי שאוהב אדם מסוים, אז הוא לא יילך להרוג אותו!... ברגע והיצר הרע נעשה אוהב שלו כעת הוא כבר לא רוצה להרוג אותו! והוא יצר הרע, הוא מלאך המות. אז איך הוא נפטר? רק ע"י מיתת נשיקה.

אדם שמתעלה, הוא מגיע למושגים של מלאך. עד שלאט לאט היצר הרע מרפה ממנו, הוא מקבל חשק ללמוד ואהבה ללמוד, וכל הנסיונות שיש לנו היום - אין לו את זה. אמנם כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, אך הכוונה היא, שהוא מדבר אליו כמו "גדול", דהיינו במדרגות הרמות. אבל את הנסיונות שלנו - אין לו. אין לו אף נסיון מהסוג שלנו. ולמה? כי היצר הרע נהיה אוהב שלו!!! הוא נותן לו ללמוד, ולהתפלל, ולקום בזמן... אבל עד שמגיעים לזה, צריך הרבה להשקיע ולהטריח במלחמתה של תורה.

הגר"ח חיים פרץ ברמן שליט"א אמר, שאת ההספד הכי יפה והכי מדויק על מרן ר' חיים קניבסקי, אמר רבי חיים קניבסקי עצמו... כל ספרו "ארחות יושר", מגלם את אישיותו הכבירה, מתחילה ועד סוף, זה אני! ככה זה כשבן אדם מגיע באמת לדרגה שהיצר הרע משלים אתו. יש לו את כל הדברים הטובים. נטל כל חמדות שבעולם והלך לו. אבל בשביל להגיע לזה צריך הרבה הרבה עבודה. מגיעים בסוף! אבל אחרי הרבה הרבה עבודה, עד שזוכים לזה.

כל אחד והשליחות שלו

יש לנו עוד מהלך: ידוע בחז"ל, אין מלאך אחד עושה שני שליחויות (וכ"כ רש"י כשבאו המלאכים אל אברהם אבינו). מלאך, בא רק למטרה אחת, לשליחות אחת וזהו.

סיפר לי הרה"ג ר' איסר שוב, שפעם הם דנו עם מרן הרה"ק זיע"א על איזה עניין, ורצו אחרי זה לבא לר' חיים ולדון איתו על זה. אז אמר להם הרה"ק, **רבי חיים נולד בשביל ללמוד תורה, זו השליחות שלו בעולם**, אל תפריעו לו עם דברים אחרים. וזה היה ר' חיים, תורה, תורה, ועוד פעם תורה. כל החיים שלו סבו סביב תורה.

[ובמאמר המוסגר, פעם הראשון ישיבה זיע"א שלח אותי אל רבי חיים לומר לו שהוא רוצה לבוא אליו. רבי חיים אמר לי אני אבוא אליך, תזמין מונית. נסענו במונית, והיה שם נהג דתי עם כיפה קטנה מאד... רבי חיים אמר לי כל הזמן, תגיד לו שזו כיפה מאד קטנה והיא לא טובה, צריך כיפה שתכסה את רוב הראש! אני התביישתי... אך ר' חיים חזר וביקש, תגיד לו, לא היתה לי ברירה, ואמרתי לו... צריך כיפה שחופה את רוב הראש!]

ר' חיים היתה לו שליחות אחת בעולם הזה. פעם אחת, באתי ובקשתי ממנו להשתתף בכנס של מצוה. אז הוא אמר לי במתיקות כזו... אני כל כך אוהב ללמוד, למה אתה רוצה לקחת לי את התענוג הזה? תן לי ללמוד, תבקש מאנשים אחרים שיבואו... זה היה כל כך מתוק איך שהוא אמר את זה... מה איכפת לך שאני לומד, אל תקח ממני את התענוג הזה.

בהתחלה, לא כולם ידעו שרבי חיים הוא בכיוון להיות שר התורה, פאר הדור והדור. אך הגאון ר' ראובן פיין (שהיה שכן שלו) אמר כבר בהתחלה, הוא יהיה מגדולי ישראל. וסיפר: אני שכן שלו ואני רואה איך שהוא בחדר שלו כמעט ולא נכבה! הוא בקושי ישן... ההתמדה של ר' חיים היתה מבהילה!

המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל אמר בעידן חדותא, רבי חיים מופלג בכיבוד אב ואם, הוא היה ידוע כחד בדרא בזה! מה שאבא שלו אמר לו, זה היה קדש קדשים. אז מה הפלא... אבא שלו אמר לו תנצל את הזמן, ואל תבטל רגע לחינם. והוא קיים את זה! הכל זה מכח הכיבוד אב ואם... חברותא אצל רבי חיים, זה היה בלי תירוצים! א"א לומר אני לא מרגיש

איך הופכים את השונא לאוהב?

כאשר מרן רה"ק זיע"א נפטר, ישיבת אמרי משה בירושלים שלחו שאלה למרן שה"ת הגר"ח קניבסקי זצ"ל: לפי מה שמספרים לנו, יוצא שהוא היה איזה "מלאך" שלא ישן ולא אכל, והיה מופקע מהעולם הזה, וכל הזמן למד... מה זה נוגע, אלינו? אני לא מלאך! אני בן אדם רגיל שמשתדל לעשות רצון וללמוד תורה, מה עוזר לי שאני יודע שיש עוד מלאך?... יש הרבה מלאכים בשמים!...

ואז העתיקו את התשובה של ר' חיים (בכתי"י) - **כל אחד יכול להיות מלאך!**

יש גם את השיר ששרים את המילים של החזו"א "ואמנם האיש הזוכה לידעית התורה הולך בין אנשים ונדמה כבן אדם אבל באמת הוא מלאך"! זה מאד מעודד ומשמח. בואו נראה איך זה נוגע אלינו:

דבר ראשון, מלאך במושגים שלנו זה אדם בלי יצר הרע. כשאנחנו מסתכלים על מרן שה"ת רבי חיים קניבסקי זצ"ל, זה היה כאדם שאין לו אלא הוא והבורא עולם! הוא מופקע מהיצר הרע ומופקע מהעולם הזה. ואנו עומדים ותמהים: יש כזה דבר! שייך באמת להיות בלי יצר הרע, או שזה רק נדמה לנו ונראה לעיניים...

יש גמרא מפורשת בסוכה (נב, א) דרש רב עזריא ואיתימא רבי יהושע בן לוי, שבעה שמות יש לו ליצר הרע וכו', שלמה קראו שונא, שנאמר (משלי כה, כא-כב) אם רעב שונאך האכילו לחם, ואם צמא השקהו מים, כי גחלים אתה חותה על ראשו, וה' ישלם לך. "אל תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך".

שלמה קראו שונא! היצר הרע שונא אותך!!! הזכרנו הרבה פעמים את מה שמרן הרב שך זצ"ל היה אומר, כתוב בחז"ל ששרשעים מלאים חרטות כרימון. ותמוה, למה? עשית עבירה אתה הרי רשע, כעת תמשיך להנות מהעברה ומהחיים... למה הם מלאים חרטות?

אמר מרן הרב שך בשם ר' איסר זלמן מלצר בשם ר' איצלה בלזר, היצה"ר שונא אותך! לך נדמה שהוא רק רוצה ממך שתעבור עבירה, ואחרי שתעבור עבירה - הוא כבר יהיה חבר וידיד טוב שלך... אבל זה לא נכון. הוא שונא אותך, ולא רוצה שיהיה לך לא עולם הזה ולא עולם הבא. בהתחלה הוא מסית אותך לעבור עבירה, ואז כבר לא יהיה לך עולם הבא. כעת אתה רוצה לפחות להנות מהעולם הזה! הוא יראה לך מה זה... הוא יגרום לך להיות מלא חרטות כמו רימון!... לא פה, ולא פה. הוא פשוט שונא אותך. אז מה עושים?...

אומר שלמה, (כמבואר בגמ' שם). "אם רעב שונאך - האכילו לחם", אומר רש"י הטריחחו במלחמתה של תורה, דכתיב (משלי ט, ה) לכו לחמו בחלמי. **הטריחחו!!!** במלחמתה של תורה, לא רק שתלמד... אלא תטריח אותו במלחמתה של תורה. בעברית שלנו זה נקרא, תכריז מלחמה שעה ותכעיס אותו בחזרה... "ואם צמא - השקהו מים". אומר רש"י, תורה. דכתיב בה (ישעיה נה, א) הוי כל צמא לכו למים. וממשיך הפסוק "כי גחלים אתה חותה על ראשו, וה' ישלם לך" אל תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך, אומר רש"י, **"שיהא שלם יצרך עמך, ואוהבך, ואל ישיאך לחטוא וליאבד מן העולם"**.

אתם שומעים מושגים!... היצר הרע נהפך להיות **אוהב** שלי!!! כל מה שהוא מחטיא אותי, ורוצה להחטיא אותי זה בגלל שהוא שונא אותי. אבל אני יכול להפוך אותו לאוהב שלי, איך?... שאני אעשה ההיפך ממה שהוא רוצה!... **דבר מאד מעניין, היצה"ר רוצה כל הזמן להחטיא אותי כי הוא שונא אותי, אז אני אעשה בדיוקא נגדו ואני אלחם במלחמתה של תורה ואלמד בהתמדה, ופתאום הוא ייהפך להיות אוהב שלי, וממילא הוא לא יצהר להחטיא אותי. עולם חדש!!! ברגע ואני מכריז על מלחמה שעה - גחלים אתה חותה על ראשו - אתה הופך אותו לאוהב והוא כבר לא רוצה להחטיא אותך.** בונה שבעולם שכלוחמים נגד השונא, וביותר שחותים גחלים על ראשו, הוא שונא יותר ויותר, ולוחם ביתר שאת. אבל כאן דוקא על ידי זה הוא נהפך לאוהב.

אז בעצם כל המושגים האלו (של מלאך) - זה באמת נכון. הוא אהב ללמוד, והיה לו חשק ללמוד ולא היו לו את נסיונות הבטלה שיש לכולנו, זה הכל נכון! זה אדם אחר בכלל, ובזה יש קצת מושגים שדומים למלאך!

טוב, חולה, חתונה של אחות... מספרים שפעם אחת הוא הרשה לחברותא לא לבא יום אחד. היה זה כשהחברותא בעצמו התחתן... אז לחתן הוא הרשה לא לבא. חברותא! רבי חיים אחז שכל המקבל עליו עול תורה - מעבירין הימנו עול מלכות ועול דרך ארץ!

בארחות יושר הוא כותב: מה שאמרנו חז"ל "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים - זה נאמר רק בהתחלה. אבל אדם שהוא ירא שמים, עוזרים לו אחר כך משמים - שהוא לא יחטא. תתחיל לבד, ואחרי זה יעזרו לך. כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין הימנו. תקבל עול תורה, והכל יעבור לך!!! דבר ידוע ולא מחודש, שרבי חיים היה לומד אף במצב של שארית הכחות ממשי!

סיפר לי חתנו, שהיה פעם שלא היה לו איפה ללמוד, כיון שאשתו ילדה, והנכדים ישנו בבית, זה לא בית כ"כ גדול, וכל הריצפה היתה תפוסה. ורבי חיים גם היה מאד עייף ולא היה לו כח, אך הוא אזר אומץ, ומצא פינה קטנה בירכתי הבית והתיישב ללמוד. אמרו לו, סבא, מה הדחיפות דוקא היום, תנוח, ומחר תשלים. אמר להם רבי חיים: בשביל היום - זה תירוץ טוב. אך אם אני אקבל אותו, אז אח"כ כל החיים יהיו לי תירוצים. החלטתי, אין תירוצים! בין אם יש כח ובין אם אין, יש מקום ללמוד או אין מקום, יש זמן ללמוד או אין, זה לא משנה.

כאשר הוא חזר מהלויית דודו החזון אי"ש זצ"ל, הוא היה שבור ורצוף, ולא יכל להתרכז בלימוד. אך הוא לא ויתר. הוא ישב ולמד בנחישות! הגר"א כותב שהעקשן - יצליח בעבודת ה'. רבי חיים קניבסקי היה עקשן. סדר זה סדר, זמן זה זמן, בלי שום תירוצים וויתורים, באים יושבים ולומדים.

סיפר מורנו הגר"ר אליהו אליעזר דיקמן, שסיפר לו הרב נשרי (שחיבר את 'מאיר עיני ישראל') שהוא פגש איזה יהודי שסיפר לו שהוא שאל את רבי חיים קניבסקי, שהוא מחפש חתן טוב לבת שלו, והוא מברר, איזה בחור לקחת, על כולם אומרים שהם הבחורים המצויינים והכי טובים, א"א לסמוך על זה... אז איזה בחור אני אקח?... אמר לו רבי חיים: תכנס לשיבה, תראה בלוח זמנים מתי מתחילה התפילה בבוקר, בד"כ מתחילה בשבע. הלכתחילה - זה בחור שמגיע ברבע לשבע. אז אתה יכול לברר עליו ומסתמא הוא באמת בחור טוב. אם הוא מגיע בעשרה לשבע - זה כבר בדיעבד, אם הוא מגיע בחמשה לשבע - זה רק בדוחק גדול מאד, אך אם הוא מגיע בשבע - אל תיקח!!!

הזכרנו, שבחור שאל פעם את רבי חיים **עד מתי אפשר לאחר לתפילה בבוקר? אמר לו ר' חיים מתי התפילה מתחילה? בשבע. אז עד שבע - אתה יכול לאחר.**

ובאמת, מי שיודע, ר' חיים כותב להלכה שלכתחילה צריך לבא לפני התפילה. עייפיים, קשה לקום, אבל כזה היה רבי חיים. אין תירוצים וויתורים, תלחום במלחמתה של תורה! זה מלחמה עם היצר, תלחם איתו!

"חשקת התורה"

לפני תקופה, הגיע הגאון ר' ישראל מאיר דרוק שליט"א למסור שיחה בישיבת אמרי משה. הוא סיפר להם, שכשהוא היה בחור, הם באו חמשה בחורים לראש ישיבה הגדול רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל שיתן להם עצה איך מגיעים ל"חשקת התורה". שלח אותם רבי שמואל אל הסטייפלער. הם באו לסטייפלער הקדוש, וישב שם גם בנו רבי חיים. הם שאלו את הסטייפלער, ואמר להם, אני לא רבי'ה ואין לי סגולות... אני יודע שיושבים ולומדים! רבי חיים רמז להם שייצאו החוצה והוא גם יצא איתם, הם המתו לו בחוץ, ורבי חיים אומר להם אני יודע סגולה. ללמוד שש שעות ברציפות - זו סגולה לחשקת התורה!

הם חזרו חזרה לפוניבז'. ושואל אותם ר' שמואל מה היה. הם סיפרו לו שהסטייפלער אמר שהוא לא רבי'ה ואין לו סגולות. ור' חיים אמר להם סגולה ללמוד שש שעות ברציפות. תמה רבי שמואל, מה?... **באתם אלי לפני שלמדתם שש שעות ברציפות? אני הייתי בטוח שכבר למדתם שש שעות ועדיין אין לכם חשק, אבל בלי שש שעות - על מה יש לדבר בכלל...** באהבתה "ישגה" תמיד!

המושגים של רבי חיים זה שלא עניין אותו בעולם שום דבר חוץ מתורה! בספר "תולדות אדם" לר' זלמ'ה מוואלוז'ין, הוא מסביר באהבתה **ישגה** תמיד - מלשון איש שוגה ופתי.

כאשר היו מספרים לאנשים ברחוב על המושגים של ר' חיים, הם היו מסתכלים על זה בתימהון.

סיפר לי החתן שלו, שפעם דברו איתו על רחוב מסויים, זה היה רחוב שרבי חיים היה עובר בו כל יום מביתו לכולל חזו"א, במשך שנים! ר' חיים שאל, איפה הרחוב הזה נמצא?... אמרו לו, אבא! אתה עובר שם כל יום! אך אתה לא יודע מה השם של הרחוב?... אמר להם רבי חיים, במקום להרים

את הראש ולהסתכל מה השם של הרחוב, אני מעדיף ללמוד עוד משנה. למה לבזבז את זה...

אני שמעתי ממרן הרה"י זיע"א, שכשר' חיים הלך לצבא, שאלו אותו איפה הוא לומד, אמר להם בלומז'ה. שאלו אותו באיזה רחוב זה? אמר להם 'הרחוב של הישיבה'... כן, אבל איך קוראים לו?... לא יודע. הרחוב של הישיבה. חזרו ושאלו, איפה אתה יורד מהאוטובוס? אמר להם בתחנה, ליד הרחוב של הישיבה... זהו...

סיפר ראש כולל חשוב, שפעם הוא ראה את ר' חיים הולך ליד קוקה קולה. הוא הבין שיש דברים בגו. הוא ניגש ושאל מה הרב מחפש, אולי אני יכול לעזור? אמר לו הגר"ח, אני לא יודע איך הגעתי לפה... אני יצאתי מהבית וחשבתי בלימוד, לא יודע איך הגעתי לפה בכלל... ואז הציע לו אני אלווה את הרב לבית, סירב ר' חיים בתוקף, ואמר לו אני לא רוצה להטריח אותך בשום אופן! אמר לו, הרב יודע מה, אני אלך עם הרב עד הרחוב הראשון שהרב מכיר, ומשם - הרב ילך לבד. שמח רבי חיים, ונענה להצעה. והוא סיפר שהרחוב הראשון שהוא הכיר זה היה רחוב רשב"ם ששם גר...! באהבתה ישגה תמיד!

ידוע ומפורסם, שהוא היה שואל כל יום את אשתו, מה מברכים על האוכל. כל יום מחדש! הוא בכלל לא התעסק ולא התעמק במה שהוא אוכל... לא היה לו ראש לזה.

היה פעם איזה בעל תשובה מתקדם ששמע סיפורים על ר' חיים, ואמר לחברותא שלו, תראה, איך זה יתכן שאדם כ"כ גדול יהיה כ"כ מופקע שלא שומע ולא רואה מה שמסביבו. אז הוא אמר לו, קודם כל תבא לידו ונראה אותך מתמודד איתו... ואז תראה כמה אתה קטן, אבל נעזוב את זה כרגע, קיבלת פעם תואר אקדמאי? בטח, השיב. כמה תארים! איך קיבלת את זה? יש בחינות. יש לנו בחינות מאד קשות, והצלחתי בהם. שאל אותו, איך היית נראה יום לפני הבחינה?... הוא אומר, לא היה שייך לדבר איתי! אשתי דברה איתי ואני אפילו לא שמעתי! לא שלא התייחסתי, פשוט לא שמעתי! גם הילדים, כולם יודעים יום לפני הבחינה הייתי במתח נורא, הייתי מחושמל! לא ידעתי לאיפה אני הולך מה אני מדבר, ומה אני אוכל...

אמר לו, **אצל ר' חיים ככה זה כל יום! הוא חי בהרגשה שיש לו מחר בחינה, והוא צריך לדעת את הכל...** תמה אותו אחד, אז איך הוא חיי? בכוה מתח לא שייך לחיות. שאל אותו, איך אתה היית נראה אחרי שקיבלת את התואר?... אוהו... הייתי מאושר ושמה, רגוע ונחמד, יכלו לדבר איתי על מה שרצו... אמר לו ר' חיים **כל יום גם מקבל את התואר!** הגר"ר חיים סרנא דיבר פעם בישיבת בין הזמנים, וסיפר שבבחרותו, הוא היה נחשב בישיבה יותר מרבי חיים קניבסקי! וכשבקשו ממני ללמוד איתו בחברותא - לא רציתי. והוסיף אבא שלי סידר לי חברותא את הבחורים הכי טובים בישיבה (שכולם היו אח"כ מגדולי ראשי הישיבות), אבל באותו הזמן, ר' חיים סיים שש עשרה פעמים את יבמות!!! הוא ניצל כל רגע ולא היה לו אף רגע פנוי! והיום - הוא אלף פעמים יותר ממני.

סיפר לי אחד הבנים של הגאון ר' אברהם גריינימן, שהוא בא פעם לר' חיים קניבסקי, ודיבר אתו על אברך מסויים שעשה דבר לא טוב והיו צריכים לדבר אתו. אמר לו ר' חיים, בודאי. אבל אני לא קורא לאנשים, אם הוא יבוא בודאי שחייבים לדבר אתו. פעם הצליחו לסדר שאותו אברך יבא, ולילה קודם הגיע הרב גריינימן מרחוק ונכנס אל הגר"ח במיוחד והזכיר לו שצריך לדבר עם האברך ההוא. למחרת, האברך שכבר הבין שהוא הולך לקבל על הראש... היה מתוח, ונכנס לגר"ח. אך הוא יצא משם, כולו מחוייך וקורן מאושר! תודה רבה, ר' חיים ברך אותו ולא דיבר איתי על כלום... ר' אברהם תמה, הרי באתי במיוחד בשביל לבקש שר' חיים ידבר איתו. הוא נכנס לר' חיים, הרי דברנו שאותו פלוני יבא... א"ל הגר"ח נכון, הוא היה פה. אז למה הרב לא דיבר איתי? א"ל ר' חיים, לא זכרתי שדברנו...

אבל הוא ראה שצריכים לפייס אותו, אז הוא המשיך ואמר, **אל תתפלא. הרבה דמעות בכיתי והרבה תפילות התפללתי שלא יכנס לי לראש שום דבר חוץ מהלימוד. והקב"ה דואג שלא יכנס לי כלום לראש חוץ מן הלימוד!**

מקבל עליו עול תורה!

רבי חיים היה מקבל עליו עול תורה. מה זה נקרא מקבל עליו "עול תורה"? ידוע, שרבי חיים היה קורא לכל סדרי הלימוד שלו - "חובות" (יש על זה ספר שלם של רבי גדליה הוויגסברג "החובות") היו לו חובות. כל שנה הוא היה חייב לגמור ללמוד את כל התורה כולה, וכשהוא לא הספיק באותו יום זה היה חוב שחייב להחזיר ולהשלים.

(יש ע"ז כל מיני בדיחות. היו אנשים ששמעו שיש לו חובות, והם באו להציע לו כסף... הוא צחק, וכי כסף חסר לי! אני צריך ללמוד!)

אצלנו, אם אני יכול - אני לומד, אם אני לא יכול - אני לא לומד. אבל אם אני בעל חוב - אז אין לי ברירה גם כשאין לי זמן ואין לי כח, חוב - חייבים לפרוע.

הגמרא אומרת ע"ז 'לוה ושלם - יזיק ופרע'. ר' חיים היו לו חובות. זה נקרא עול תורה. אין תירוץ, אין, אין, אין!!! אני חייב מה אפשר לעשות... יש לי כח או אין לי כח, אני עייף או לא עייף זה לא הנושא. זה חוב. וחוב חייבים לשלם, זהו עול תורה. אין חכמות.

היה אברך מצויין בעל כשרון, מתמיד וצדיק, אך הוא הסתבך בחובות, וזה סיבך אותו בגדול. הוא בא למרן ר' חיים ותינה את צערו. אמר לו ר' חיים - גם לי יש חובות...! אמר לו האברך, זה לא דומה... הרב יש לו חובות בלימוד, הוא לומד ומשלם את החוב. לי יש חובות של כספים, מאיפה אני אביא את הכסף?... אמר לו ר' חיים, מי שיש לו חובות בלימוד - אין לו חובות של כסף. תהיה גם אתה בעל חוב בתורה וכל חובות הכספים, הכל יסתדר. אמר האברך בפליאה, איך אני יהיה בע"ח כמו הרב... הרב גומר בשנה בבלי ירושלמי ספרא ספרי רמב"ם טושי"ע, אני לא מסוגל... אמר לו הגר"ח, רק בבלי. תהיה בעל חוב לגמור כל שנה את כל ש"ס בבלי. אותו אברך לקח את הדברים ברצינות, וכבר באותו יום, הוא התיישב ללמוד את השבע שמונה דפים. וכעבור זמן קצר - הכל הסתדר!!! משהו שמע שהוא בעל חוב וכל החובות שלו נפטרו. מעשה שהיה! ואני יודע גם במי המדובר. מי שיש לו עול כזה - אין לו את העול השני. וזה הכוונה כל המקבל עליו עול תורה - מעבירין הימנו!

פגשתי יהודי שאמר לי, גם לי אם היתה לי אשה כמו אשתו של ר' חיים, גם אני הייתי ר' חיים...! כידוע, שהרבנית לא נתנה לו לעשות כלום בבית. היא כל הזמן בקשה שהוא ילמד וילמד, כל החיים. גם לי, אם היתה לי אשה כזו הייתי כמו ר' חיים...!

אבל זה כזו טעות... זה בדיוק הפוך! כל המקבל עליו עול תורה - אז נותנים לו כזו אשה! אם אתה תקבל על עצמך עול תורה כמו ר' חיים אז גם לך תהיה כזו אשה. ואם אתה לא מקבל - אז לא. זה מתחיל הפוך, כל בר דעת מבין את זה...

כל התורה כולה!

כתוב בחז"ל משמת רבי עקיבא, בטל כבוד התורה. אמר רש"י, שהיה דורש תילי תילים של הלכה על כל תג ועל כל אות, להראות שאין בהם דבר לבטלה.

המושג של כבוד התורה שר' חיים הראה - לא היה כמותו בעולם! כל התורה כולה, כל התורה כולה!!! הוא היה בלול בכל התורה כולה. להראות שיש את הכל, בתורה שבכתב ובתורה שבע"פ, ובסידור, והכל בלול זה בזה... זה נורא נוראות לראות את זה!

ידוע, שפעם הרב מפוניבז' נכנס לאיזו אסיפה שהתקיימה ביישיבה לגבי רישום בחורים ליישיבה. הוא נכנס כל כולו נסער, ואמר, הלכתי כעת ברחוב, התורה פגשה אותי, והיא בקשה ממני שאני אכניס בחור פלוני. אז הוא כבר בפנים!!! לא הבינו את דבריו... אז הוא הסביר: הלכתי ברחוב ופגשתי את ר' חיים קניבסקי, [שהיה אז אברך צעיר] זה התורה הקדושה! התורה בקשה ממני. אי אפשר לסרב.

היה פעם בחור מגרודנא שנפטר צעיר. אביו בא לר' חיים ואמר לו האבל שלי הוא אבל גדול. אבל אם הייתי יודע לכל הפחות שהבן שלי בגן עדן הייתי מתנחם בכך שטוב לו. אבל מאיפה אני אדע?... אמר לו ר' חיים, לפי מה שאמרו עליו מסתמא הוא בגן עדן. ואמר לו האבא, עדיין... אני רוצה לראות שזה כתוב בתורה בכתבי הקדש, או בני"ך, ואז אני אתלה תמונה גדולה של בני יחד עם הפסוק הזה, וכך אני אתנחם. ר' חיים חשב, ולא ידע לומר פסוק מפורש... הרבנית נכנסה לפתע לחדר (שלא כדרכה) ואמרה לאבא ההוא: אני לא מבינה אותך... כשר' חיים אמר לך, אז כל התורה אומרת לך! אתה צריך פסוק אחד...!

ר' חיים זה היה כל התורה כולה. הוא אחד שלא היה לו בראש שום דבר חוץ מתורה.

סיפר לי יהודי חשוב, מאמריקה. שהוא נכנס פעם עם שני גבירים, שהציעו להם שני עסקאות, ובכל עסקה היה אפשר להרויח הרבה - מצד אחד - ומאידך, להפסיד הרבה, אז הם באו לשאול את רוח קדשו של ר' חיים קניבסקי. והם התחילו להסביר לר' חיים בהתלהבות. ואמר לי שבעבור דקה ראיתי שר' חיים כבר לא נמצא איתם... הוא היה עם הגמרא. הם היו כ"כ משולחבים ולא שמו לב, הם המשיכו לפרוש את כל הספיקות איך בדיוק אפשר להרויח ואיך אפשר להפסיד, וכו', עד שבסוף הם גמרו לגמרי לגמרי... ואז ר' חיים משיב להם בפשטות, אני לא מבין מה אתם מסתפקים, זה כל כך פשוט...! מה, מה פשוט?? שאלו. אותה עיסקה שתתן לכם יותר זמן לשבת וללמוד! ענה. כל החיים שלו נעו סביב תורה.

הבה וניתן דוגמא: יש הנוהגים קודם יהיו לרצון האחרון לומר פסוק שמתחיל ונגמר באות הראשונה והאחרונה של שמו. לדוגמא מתחיל באות א' ונגמר באות ב', א - ג, א - ד וכו'. עשרים ושנים כפול עשרים ושנים. רבי חיים ישב וכתב (בעל פה!) את כל הפסוקים הללו, מלבד כמה פסוקים שאמר שהוא לא זוכר כעת פסוקים באותיות האלו... בדקו במחשב - ובאמת אין! באותיות האלו לא היו פסוקים!!!

סיפר הגאון ר' מיכל הומינר (שהוא ת"ח גדול ובקי גדול) שנתנו לו פעם ספר לערוך אותו, ולציין מראי מקומות. הוא כתב הכל, מלבד שלוש עשרה מקומות שנמצאים בחז"ל נדחים והוא לא זכר אותם, אז הוא השאיר את זה לסוף. אך פתאום הוא קיבל הודעה שמחר זה אמור לבוא לדפוס. אז הוא מיהר ושלח את זה לר' חיים קניבסקי אולי הוא יכול לעזור לו לפחות בחלק מהמקורות עד למחרת. ר' חיים אמר לשליח שיחכה, ועל המקום! ר' חיים כתב את כל המקורות לזה. ור' מיכל הראה את זה אח"כ...! כל השלוש עשרה מקומות.

לקרוא את המכסה עתיקא של ר' חיים, זה דברים נשגבים! הרה"ג ר' יצחק שרייבר אמר לי שכתוב בטעמא דקרא, הרי למה גט נקרא גט, כיון שאותיות ג' וט' לא מתחברות יחד בכל ספרי הקדש. זה דבר ידוע. ר' חיים מביא (בפרשת כי תצא) עוד חמש קבוצות אותיות שלא מתחברות... הכל היה לו מול העיניים!

הכל סביב תורה

היו הרבה סגולות שר' חיים נתן והכל סביב תורה. מי שחיפש שידוך - שילמד קידושין. חמותי ע"ה היו לה בעיות ברגל והוצרכה לעבור ניתוח מסובך ובפרט שזה היה לעת זקנה. אמר ר' חיים - שכל הנכדים ילמדו פרק "כיצד הרגל", וב"ה הכל הסתדר.

יש יהודי שיש לו מדרשה לבעלי תשובה ברעננה. הוא סיפר לי שפעם הם עשו סיום אצל ר' חיים. והגיע איתם בעל תשובה בתחילת הדרך ממש, שהוא היה עוד חילוני, לא שומר שבת ולא טהרה, מופקע מהכל. בקיצור, אותו יהודי ניגש לר' חיים קניבסקי ומספר לו שאשתו, כל פעם שהיא נכנסת להריון - היא מפילה, ואף פעם עוד לא ילדה... מה אפשר לעשות? שאל. אמר לו ר' חיים, תלמד פרק 'המפלת' (בנדה)... אמר לו, אני בכלל לא יודע איך ללמוד...! אמר לו ר' חיים, מה זה משנה מה אתה, תלמד פרק המפלת. הוא התחיל ללמוד, ובד בבד הוא התקרב, ושומר טהרת המשפחה ועוד, וכעבור שנה - נולד להם!

הגאון ר' יאיר ישראל זצ"ל היה לו סיבוך גדול והיה צריך לעבור ניתוח מאד מסובך. הוא הלך לרבי חיים, והוא אמר לו ללמוד חולין. הוא למד בהתמדה, וזה הסתדר! עד כדי כך, שהמומחים הגדולים אמרו שע"פ דרך הטבע - אי אפשר להבין את זה!

הכל אצלו היה סובב סביב התורה. כאשר בקשו ברכה להיפקד בזש"ק, היו לו כמה סגולות שכתובות בחז"ל, או לעשות הבדלה על יין, או לכתוב ספרים.

פעם, אחד הנכדים קיבל דמי חנוכה והתחיל לספור. שאל אותו ר' חיים מה אתה עושה? והשיב סופר, לדעת כמה קבלתי... מי אמר לך שסופרים כסף? שאל אותו רבי חיים. והילד תמה, מה פירוש... ומי אמר לסבא?... א"ל ר' חיים, כי כתוב שצריך להתפלל כמונה מעות. סימן שמעות - מונים! וממילא נבין: כמה בחורים כבר באו לשאול אותי, שברוך כלל הם משתדלים לא לקרוא עיתון. אבל כעת, יש מלחמה ויש הרבה שמסתקרנים יותר לדעת מה הולך שם ברוסיה ואוקראינה, בכל אופן זה מעניין...! כמובן אני מדבר על עיתון נאמן, אחרת אין מה לקרוא...

אני רוצה לומר לכם דבר מאד מעניין, ובוה גם נבין את רבי חיים עד הסוף. סיפר לי בחור בפורים, שהיה אחד שבא לגאון הגדול ר' דב לנדו שליט"א ושאל אותו, היום - כולם יודעים יש מזוודות עם גלגלים, וגם מזוודות כבדות מאד, זה נעשה מאד קל לסחוב אותם על הגלגלים. והוא שאל: כל החדוש של הגלגלים התחיל רק בשנים האחרונות. בשנים עברו - היו סוחבים במאמצים רבים מזוודות מאד כבדות! איפה היה השכל שלהם...! למה אז לא חשבו על זה, זו המצאה כל כך פשוטה...! אמר לו ר' דב, זו שאלה אוילית. מה אכפת לך, למאי נפקא מינה?... מה זה משנה לך, ככה זה וזה!...

אצל רבי חיים, כל דבר בעולם לא עניין אותו. מה אכפת לי איך קוראים לרחוב, ומה אכפת לי איפה זה קוקה קולה... מה זה מוסיף לי...! מה אכפת לך מה קורה ברוסיה ובאוקראינה, וכי זה תוספת באיטלונציה, זו סתם סקרנות ללא שום תועלת. זה לא היה רבי חיים! רבי חיים ידע להשקיע במקומות שבאמת היה כדאי להשקיע.

בסידור של הגר"ח מובא, "ותן בליבנו להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד". והקשה, לכאן היה צריך להיות הפוך, קודם ללמוד וללמד, ואח"כ להבין ולהשכיל את מה שלמד, אלא אומר ר' חיים, להבין שהדבר

הכי טוב הוא עסק התורה. להבין שאני צריך לבקש על ללמוד וללמד, וחופץ מזה - הכל שטויות.

ונסיים בשני דברים: ר' חיים היה מברך את כולם. אני יודע על פעמיים שהוא לא הסכים לברך (!)

פעם א', זה סיפר לי בעל המעשה, הוא היה בחור בחברון שהתגורר בסמוך, והוא אמר לר' חיים, אני - בלי חברותא לא יכול ללמוד ועוד לא מצאתי חברותא טוב לזמן הבא. שהרב יברך אותי שאני אמצא חברותא טובה. רבי חיים אמר לו, אני לא יכול לברך אותך. והלה התחיל לבכות... ושאל למה? אמר לו רבי חיים: אתה הכנסת לך לראש שבלי חברותא אתה לא יכול ללמוד, אם כן אתה בעל מוס! אז מה זה יעזור שתהי' לך חברותא טובה אם תשאר בעל מוס!... הרי כשלא תמשיכו יחד - אתה שוב פעם לא תוכל ללמוד. זה מוס! וכי אתה יכול להבטיח לעצמך כל החיים חברותא טובות, קודם כל תעבוד על עצמך לראות שאתה תוכל ללמוד בלי חברותא, אח"כ אם אתה רוצה ברכה לחברותא טובה, אז למה לא. אבל להשאיר אותך בעל מוס שלא יכול בלי חברותא - זה לא.

סיפור שני, הייתי שם בשעת מעשה. היה זה עם בחור שהחורים שלו התגרשו ל"ע והיתה שם הרבה מאד עגמת נפש משני הצדדים ה"י, והוא נפל בין הכסאות... ובאמת היה לו קשה, עד שהחליט שהוא עוזב את הישיבה. אך הוא רצה להישאר בן תורה ולזכות לבת יראת שמים גדולה, כמו שמקבל כל בן תורה טוב, ובית של תורה, וילדים בני תורה... רק שהוא כשעצמו לא רצה ללמוד. ובאיתי לבקש ברכה מר' חיים. אומר לו ר' חיים אני לא רוצה לברך אותך...! ההוא, לפני שהוא כמעט חטף משבר נוסף... והוא דוחף אותי במרפק, כאומר - - - נו, בשביל זה קראתי לך...! אז שאלתי את ר' חיים, למה לא?... רבי חיים מחיך, אני מוכן לברך כל יהודי במה שהוא רוצה, הלואי שיהיה טוב לכל היהודים, רק דרך א' לא שייך ברכה לאדם שרוצה לקפוץ מהגג ורוצה ברכה שהוא ישאר חי ולא יקרה לו כלום... כאלו ברכות אין לי, אל תקפוץ ולא תזדקק לברכות. גם הבחור הזה, הוא לא בא לשאול אם לעזוב את הישיבה או לא, את זה שהוא הולך להתאבד ולעזוב את הישיבה הוא מחליט לבד, רק הוא רוצה ברכה שלא ינוזק כלל וישאר שלם כאילו היה בישיבה, אין לי כאלו ברכות. אני אומר לך, תמשיך ללמוד בישיבה ותראה איך שהכל בסוף יסתדר. וכך הוה. הוא באמת עשה שידוך טוב...

אגב, היה פעם שהייתי עם הרה"ג ר' יצחק שרייבר אצל רבי חיים, בנוגע לבחור שרבי חיים ביקש להכניס אותו לישיבה, ובסוף, ר' יצחק אומר לו כעת זה לפני הרישום, שהרב יברך אותנו שהישיבה תקבל בחורים טובים. אמר לו ר' חיים, לבחורים טובים - יש מספיק ישיבות... תקח בחורים לא טובים ותעשה אותם טובים...

עוד סיפור, סיפר לי מג"ש ביישיבת זכרון יעקב, שהיה בחור שהפריע בישיבה, וממש קלקל בחורים אחרים! מחוסר ברירה - הרחיקו אותו מהישיבה. הוא בא ממשפחה חשובה, אז אבא שלו דיבר עם הג"ר אריה שכטר זצ"ל שידבר עם רבי חיים קניבסקי. ר' חיים שמע, וביקש מהנהלת הישיבה לקבל את הבחור ההוא בחזרה. הם הלכו להיוועץ במרן הרה"י מה לעשות, ר' חיים מבקש, אבל זה בחור שמקלקל את הישיבה... אמר להם הרה"י, מה אפשר לעשות אסור שהוא יקלקל בחורים אחרים. הם חזרו עם פסק הלכה מהראש ישיבה. אמר להם רבי חיים, למה לא לקבל אותו, כי הוא מקלקל ומפריע, אני מברך אתכם, שהוא לא יקלקל ולא יפריע! אין לכם מה לדאוג, תכניסו אותו. וכך היה!

אתמול הייתי בהספד בירושלים. אחרי שגמרתי שם, ניגש אלי אברך ומספר לי סיפור מבהיל! הוא אומר, כעת חזרתי מטיפול נמרץ בבית חולים. אח שלי, נולדה לו בת לפני חצי שנה עם בעיה קשה ומסוכנת במעיין רח"ל. מהרנו לר' חיים והוא אמר 'רפואה שלמה' - וזה הסתדר. ביום שר' חיים נפטר, המעיין הפסיקו לעבוד והיא כעת בטיפול נמרץ!!!

אני מבקש ממך, אמר אותו אברך, אין לי את ר' חיים, אבל כתוב שהם מגיעים להספד אז תזכיר את זה בהספד, אולי ר' חיים ישמע את זה ויפעל עבורנו....!

יש הרבה סיפורים איך ר' חיים היה מאד נזהר בקדושה ובשמירת העניינים.

אשתו הרבנית היתה ידידה טובה של אשת הג"ר גדליה נדל זצ"ל. יום א' ר' חיים נצרך לדבר עם ר' גדליה הנ"ל, והוא דפק בדלת ביתו. ובדיוק שהתה שם אשתו, הרבנית קניבסקי, והיא פתחה לו את הדלת. ר' חיים השפיל עיניו ושאל, אולי את יכולה לקרוא לבעלך?... אמרה לו, חיים... זה אני!...

היה אברך שהיו לו נסיונות קשים בשמירת העניינים והוא שלח אותי לשאול מה לעשות, אמר לי רבי חיים, תאמר לו שישאר בבית!... אצל ר' חיים אין חכמות. אתה לא יכול להפסיד את השמירה על העניינים. א' הדברים המעניינים הוא: שאפילו שהוא חס על כל דקה, וניצל כל רגע, בכל זאת ביתו היה פתוח לרווחה לכל שואל ומבקש מתי שרק רצו. חופץ ממודעה א' שאין כניסה לאיפונים ולמכשירים לא כשרים. כולם באו אליו, והוא השפיע על כולם וברך את כולם.

פעם א' ראיתי אותו בוכה, ופעם א' ראיתי אותו צוחק. צוחק, זה היה כאשר נסעו עם קופת העיר לזילנא, שאלתי אותו מה להתפלל על הרב? ואמר לי תתפלל שאנשים לא יבואו אלי ואני אוכל ללמוד בנחת. כשחזרנו, אמרתי לו התפללנו. זה עזר?...! הוא התחיל לצחוק... ואמר בינתיים לא...

כשהוא בכה, היה זה באסיפה של הכולל של הרב ויסבורד שהיו כבר כמה חודשים שהוא לא שילם להם. אז אחד הנואמים סיפר שם, שהרב ויסבורד רצה לרגש את התורמים אז הוא צילם בתים של אברכים, איך שהם ריקים, ואיך שהם חיים בדוחק וממשיכים ללמוד בחשק. אחד הבתים היה ברמת אלחנן זה היה ביתו של האברך ת-מתמיד של הכולל. ראו שם בית ישן, והמקרה כמעט ריק מכל... וכשיצאו, בעלת הבית רצה אחריהם וניגשה לר' אלחנן, הוא כבר היה בטוח שהיא תגיד לו "אתה רואה שאין לנו מאיפה לחיות" או משהו כזה... והוא קצת נלחץ מזה. אך לא. היא התחילה לבכות, הרב ויסבורד תעשה לי טובה! אתה מכיר את בעלי, הוא כל כך נהנה בכולל שלך, הוא מתמיד, ולומד, ומתעלה, כל כך נהנה שם!!!

אבל הוא אמר לי כעת שהיות ואתם לא משלמים, אז אין לו ברירה והוא הולך לכולל אחר. תרחם עלי! ביקשה האשה. תשפיע עליו שהוא ישאר אצלכם בכולל. אני כבר מסתדרת עם הפרנסה, יש לנו עוד קצת דברים, ב"ה לא הולכים לישון רעבים, וכולם לבושים... העיקר שהוא ימשיך אצלכם!!! ור' חיים התחיל לבכות...

העולם שלו נע סביב חסד והטבה. היה פעם שאמרו לו נסגור את הדלת והרב יוכל ללמוד כמה שרוצה, מה הבעיה... אמר להם, אדם לא יודע בשביל מה הוא חי. כל עוד אני יכול לעזור לאנשים, אסור לי להימנע מזה. ידוע שגדולי הדור עולים לשבת בב"י של מעלה ולדון את בני אותו הדור. כשר' חיים נפטר, הוא שופט על ביטול תורה. ר' חיים לא מוותר, גם כשהיו באים אליו גבירים גדולים מאד שעזרו לישיבות, הוא היה שואל אותם אתה לומד!...

לאחר שהרה"י נפטר, היינו כל הצוות של הישיבה אצל ר' חיים, ושאלנו אותו איזה ברכה אפשר להגיד בשם הרב לאלו שיתרמו לארחות תורה אחרי שהרב שטיינמן נפטר? ואמר, שה' יעזור להם שילמדו תורה! שאלו אותו, כן... אבל גם חלק גשמי, והשיב זה מיותר... זה הברכה הכי גדולה, מה צריך עוד!...

נבקש את מה שרבי חיים כתב בפ' בסידור שהובא לעיל, ותן בליבנו להבין ולהשכיל ששום דבר לא יעניין אותי חוץ מן התורה. יש רק דבר אחד: לשמוע ללמוד וללמד!

כבה אור העולם

יחד עם כל בית ישראל עטופי אבל ויגון אנו בהסתלקותו לגנזי מרומים של עטרת ראשנו קודש הקדשים תל תלפיות פאר הדור והדרו אשר האיר עיני כל ישראל בתורתו, מרא דכולא תלמודא אשר כל רז לא אניס ליה אדונינו אבינו מורינו ורבינו רבן של כל בני הגולה מרן שר התורה זצוקללה"ה

תורה תורה חגרי שק והתפלשי באפרים

גדולה האבידה ואין לה תמורה

וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'

מערכת ארחות חיים

לזכות ולהצלחת התחן המופלג הרב יהודה יחב שיחי' תלמיד המשגיח שליט"א לרגל נישואיו בשעתו"מ עב"ג למשפחת אריכא יה"ר שיוזכו לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרו בישיה"ק

סוד גדלותו של מרן זצוק"ל - קביעות

(הספר בהיכל הישיבה, מוצע"ק פ' שמיני)

בצוואת הפני יהושע הוא הורה שלא להספידו לאחר מותו. אך הנוהג ביהודה הספיד אותו, וביאר שהטעם שת"ח יכול למחול על ההספד הוא מפני שת"ח שמחל על כבודו כבודו מחול, אך כל זה הוא רק בתורה שהוא כבר למד, שזוהי תורה דיליה ויכול למחול, אך מה שעדיין לא למד והיה עתיד ללמוד אי"ז תורה דיליה ואינו רשאי למחול, א"כ אמר הנוב"י - אמנם על מה שהפנ"י כבר למד והספרים שהוא חיבר הוא יכול למחול, אבל על זה אנחנו כלל לא מספידים, זה נשאר עמנו גם אחר מותו, על מה אנו מספידים - על התורה שהוא עדיין לא למד, מה שהיה יכול להיות עוד - והרי זה אינו תורה דיליה וא"כ אינו יכול למחול על זה ועל כך אנו מספידים.

כשאנו באים להספיד את הספר תורה שנשרף, מרן זצלה"ה, על מה שהיה אין אנחנו מספידים, על הספרים הרבים שזיכה בהם את כלל ישראל, על התורה העצומה שהוא הוסיף לכולנו בכל רחבי התלמוד - זה אין לנו מה להספיד, זה עדין קיים, אנו מספידים על מה שהיה יכול להיות איתנו עוד, את הדמות העצומה שהיתה עמנו וחייבה אותנו, את הדוגמא החיה שהיה לנו בדור, דוגמא חיה ללא פסיק פומיה מגרסא', דוגמא חיה לשקיעות אמיתית שחוץ מהתורה שום דבר לא מעניין, דוגמא לידעת התורה באופן שלא שייך לתארו כידוע לכל, את הדוגמא הזו שהיתה מחייבת את כולנו - את זה איבדנו, ועל זה אנחנו צריכים להספיד. והדוגמא הזאת חייבה ומחייבת את כולנו, להתאמץ ולהשקיע את כוחנו לזכות למה שביכולתנו.

אבל, יבואו ויאמרו, מה כל זה שייך אלינו, מה לנו ולהשגות גבוהות אלו, האם אנו יכולים להגיע למעט ממה שהוא הגיע, לכזו התמדה ולכאלו דרגות של בקיאות בתורה. אך האמת שאין זה נכון, גם אם אין בידינו להגיע לדרגות גבוהות אלו - מ"מ יש לנו הרבה מה ללמוד ממנו לעצמנו.

ידיעת התורה - ע"י שנעשים 'חד' עם התורה

מרן זצ"ל זכה לידיעת התורה כולה ממש כמונחת לפניו, איך זוכים לדבר כזה - ע"י שנהיים דבוקים בתורה, בחז"ל אי' (בגמ' סנהדרין ס"ח ובמדרש שה"ש) שבשעת פטירתו של ר' אליעזר הוא אמר 'אילמלא נעשים כל האילנות קולמסים וכל הימים דיו לא היו מספיקין לכתוב כל מה שדרשת' וכו' אך בכ"א לא חיסרתי מרבתי אלא ככלל המלקק מן הים'. הנה כזו ידיעת התורה שכל העולם לא יספיקו לכתוב - זהו דבר אין-סופי, ובכ"א הפער בינו לבין רבותיו הוא ככלל המלקק מן הים שגם זה פער אין סופי, וא"כ הדברים צ"ב, שהרי אם לר"א היתה כזו סיעתא דשמיא לדעת כל כך הרבה תורה שא"כ להקיפה ע"י כל הקולמוסים וכו', איך יתכן שלרבותיו היה כל כך הרבה יותר עד כדי שזה ככלל המלקק מן הים, מה שייך כזה פער אם יש כ"כ ס"ד, הדברים צ"ב.

החת"ס אמר שהסיבה שהוא התעלה על כל בני דורו היא חמש דקות, כל אותן חמש דקות שמבזבזות אצל כולם - לפני התפילה ואחריה וכדו', את זה ניצלתי ועי"ז יצאתי חת"ס. נו, בחמש דק' אפשר באמת להשיג יותר, אך איך יתכן שבכזה פער עצום מכל בני דורו.

אך ההסבר הוא פשוט, ידיעת התורה נקנית על ידי דביקות בתורה, על ידי שנעשים 'חד' עם התורה, והרי באופן טבעי ישראל ואוריינתא חד הוא, אבל - ה'חד הוא' אינו בא ממילא, האדם צריך לעמול כדי להיעשות 'חד' עם התורה, ורק אח"כ הוא זוכה לסייעתא דשמיא בידיעתה. הירושלמי (בחלה) אומר שהאימהות שאינן לוקחות את ילדיהם ללמוד משום שאומרות שאם נגזר עליו להיות ת"ח הוא יגדל גם בלא זה - אינן צודקות, משום שנא' 'ויסרו למשפט, אלקיו יורנו' - קודם צריך שיהיה 'יסרו למשפט' ואח"כ 'אלקיו יורנו', משמע שהיה צד שבאמת לא צריך ללכת ללמוד והם ידעו את התורה לבד משום שקב"ה ואוריינתא וישראל חד, וא"כ בעצם היה צריך להיות שכל יהודי יקבל את כל התורה מעצמו ממילא, אך מחדש הירושלמי שא"ז כך, ולמה, משום שכדי לדעת את התורה יש תנאי, צריך שיהיה 'ויסרו', כמה שיש יותר 'יסרו' כך יש אלקיו יורנו - רק אם האדם יהיה 'יסרו', אם הוא יעמול וישקיע בלימוד - אז הוא יהיה אחד עם התורה ודבוק בתורה, ורק אז התורה תהיה אחד איתו. אך כמה שהאדם פחות דבוק בתורה כך הוא פחות 'חד' עם התורה, ולכן יש פחות אלקיו יורנו.

יתכן שהפער בהתמדה בין ר"א לרבותיו לא היה כל כך גדול, אמנם, הפער בידיעת התורה נוצר על ידי שהם היו דבוקים בתורה מעט יותר מאשר ר"א (שזה נובע מהבדלים דקים כאמור), וא"כ הם קיבלו את התורה יותר, משום שהתורה הוא דבר אין סופי ואפי' מעט יותר שדבוקים בתורה יכול לגרום לפער עצום בידיעת התורה באופן של ככלל המלקק מן הים, משום שכל מעט דביקות יותר משמעותה הרבה יותר תורה, חכמתו של הקב"ה זהו דבר שאין לו סוף, וכל כמה שדבוקים בה - אפי' רק מעט יותר, זה פער עצום באופן שאין לו סוף. החת"ס ישב ולמד רק חמש דק' יותר, אבל עי"ז הוא היה יותר דבוק, וכל כמה שדבוקים בתורה זה הרבה יותר תורה בלא גבול ומידה.

"אני חומה" - דביקות בתורה ע"י קביעות

ואיך שייך להיות דבוק בתורה, איך נעשים 'חד' עם התורה - על ידי שעושים 'קביעות', קביעות ברורה שלא זזים ממנה. אי' במדרש, "אמר הקב"ה, אם מעמידין ישראל מעשיהן כחומה נבנה עליהם ונצילים ואם דלת היא אם מטלטלין הן דבריהם כדלת זו נצור עליה לוח ארז, אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אנו חומה ונעמיד מצות ומעשים טובים כחומה". כלל ישראל העמידו את עצמם כחומה, מה זה חומה - דבר שעומד יציב ולא זז, זוהי כנסת ישראל.

מרן זצ"ל העמיד עצמו כ'חומה', היו לו קביעות שמעולם לא זז מהן כמלא נימה, היו לו סדרים קבועים שלא ביטל אותם כל ימיו ממש, ולא רק כשזה הלך קל, גם במצבים יותר קשים, לא זז מזה מעולם, כשהיה בבית חולים ובכל מיני מצבים וכדו'. סיפרו בשמו שכשהחזו"א נפטר שהרגיש כל כך שבור ורצוץ והעולם חשך בעדו ואחרי הלוויה ממש היה קשה לו להתרכז בלימוד מרוב עייפות ושברון לב, אבל מ"מ החליט שאם יותר על חובותיו כעת הרי כבר אין זה קביעות, וישב ולמד במסירות, סיפר משהו שהלך לשאול את הגר"ח "איך אצליח לסיים ש"ס בשנה", אמר לו ר' חיים - כל יום מוכרחים ללמוד 7 דפים, אבל אם יום אחד יקרה שתלמד במקום שבעה דפים ששה דפים - אז תדע לך שלא תצליח לסיים... אם זה יהיה 'חומה' - כל יום 7, בקביעות - אז תסיים, אם זה לא 'חומה' אז כבר נגמר הסיפור. וישנם מעשים רבים בכגון זה, הוא עצמו סיפר, שפעם ביקש מאיזה אדם ללמוד איתו חברותא, וענה לו אותו אחד שהוא חולה מאוד ופעמים רבות לא יוכל להגיע מחמת חוליו, אך בכל זאת קבעו ללמוד, והנה מאז הפסיק לחלות והגיע בכל יום ללמוד עם הגר"ח, אך יום אחד הוצרך ללכת לאיזה מקום ויותר על הלימוד, ויום למחרת שוב חזרה מחלתו. 'חומה' צריך שתהיה עד הסוף.

לקבוע סדרים וגדרים ברורים

כל מהותו של רבינו בכל ימיו היה קביעות בלא שום תנועה, הקביעות שלו היתה לגמרי עשרים וארבע שעות, ולכן גם בידיעת התורה שלו הוא היה חד בדרא, לא היה אצלו שום מציאות אחרת, לא עניין אותו שום דבר ולא ידע שום דבר, משום שהיה לו דביקות מוחלטת בתורה, ולהגיע לדביקות כזאת או לכה"פ לפחות מזה - צריך קביעות. כפי מדת הקביעות שתהיה לנו כך תהיה מידת הדביקות, ועל ידי זה גם מידת ידיעת התורה

בס"ד, כמה שנעשה את עצמנו 'חומה' כך נצליח להגיע ליותר ולהתעלות בתורה, אבל קביעות צריך שתהיה עד הסוף בלא פשרות, כל אחד צריך להחליט - מתי הוא ידע ש"ס, ובאיזה אופן, כמה הוא לומד כל יום שחלילה לא יפחת מזה בשום צורה ואופן, לא משנה מה יהיה, יתהפך העולם - את זה אני אלמד כל יום, ועל ידי זה בעז"ה בנקל שייך לקנות את ידיעת התורה, כמובן כל אחד צריך לבדוק לפי כוחותיו שח"ו לא יהיה מעבר לזה, אבל מה שאפשר צריך לקבוע במסמדות של ברזל, כמה אלמד כל יום, צריך לחיות עם קביעות, חומה, ואז נהיים 'חד' עם התורה.

צריך קביעות גם בזמנים ובשעות, ההבדל בין מי שמתחיל סד"א בשעה תשע למי שמתחיל בתשע וחצי אינו הבדל של חצי שעה אלא פער אין-סופי, כי לו יש דביקות יותר מחבירו, ורואים את זה בחוש - אלה שצומחים ונהיים תלמידי חכמים אינם הבעלי כשרונות הרבים שנמצאים בישיבות, אלא אותם אלו שהשקיעו ועמדו במחייבים שהעמידו לעצמם, שידעו שאת מה שהם החליטו הם יקיימו, וצריך לדעת, הקושי בקביעות הוא רק בהתחלה, וכמש"כ רש"י 'כל ההתחלות קשות מכאן ואילך יערב לכם', למה אנו לא מרגישים את ה'מכאן ואילך יערב לכם' - משום שאנו עדיין עומדים ב'התחלות קשות', כי כל הזמן מתחילים מחדש, אם עושים קביעות אז הכל נהיה חיים עם התורה ביחד, וממילא רק ההתחלה קשה ואח"כ יערב לכם, כל אחד צריך לעשות לעצמו חשבון, הרי לא כל אחד יכול ללמוד שבעה דפים בכל יום ולהבין ולדעת את כל הש"ס, אבל כל אחד לפי מידת יכולותיו צריך לעשות את סדריו 'לחובות', וזה כולל גם את בין הזמנים המתקרב, הרי היינו רואים איך היה הבין-הזמנים אצל רבינו זצ"ל, כל השנה הוא היה לומד בכולל חזון איש, אבל בבין הזמנים הוא בדאצ'ה, אז הוא עבר לכולל הלפרין הסמוך, קיפל מעט את השרוולים, ושם את היד בחוץ על המעקה. כך הוא ישב ולמד.

"זאת קומתך דמותה לתמו", השיעור קומה של כלל ישראל זה 'חומה', חומה שלא זזה מהקביעות שלה בשום מצב, חומה שמגדירה לעצמה סדרים וגדרים ברורים שלא זזים מהם לעולם, ועל ידי שנעשה עצמנו לחומה כזאת, ונלמד מרבינו זצ"ל לכה"פ את הענין הזה של ה'קביעות' - על ידי זה נעלה ונתעלה בידיעת התורה"ק, לעילוי נשמתו, ועכ"פ לעילוי נשמותינו.

ענייני פסח

"סכבוני בכחש" - חסרון האמונה בזמן יציאת מצרים

אין דבר כזה שלא יכולים, כי אם באמת לא יכולים - סימן שמוכרחים. חייבים לעשות, חייבים לעבוד, וחייבים להמשיך, שהרי מי שאמר לעשות - ויתן את הכוחות לקיים את דברו.

בגמ' בחולין (ז.) אמרי' "רבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויין, פגע ביה בגינאי נהרא, אמר ליה גינאי חלוק לי מימך ואעבור בך, אמר ליה אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני - אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה אני ודאי עושה, אמר ליה אם אי אתה חולק גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם, חלק ליה" וכו'. ויש להבין מה תשובה השיב רבי פנחס בן יאיר לשאלתו של הנהר. לכאן טענה נכונה טען נהר גינאי, אני ודאי עושה רצון קוני ואילו אתה ספק, מה שאין כן רבי פנחס בן יאיר לכאן אינו עונה כלום. הוא רק אומר 'גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם', ומכריח את הנהר לחלוק לו למרות טענתו. ותמוה איזו צורה של משא ומתן יש כאן. והדברים מבוארים בדברי האוה"ח הק' בפרשת בשלח (י"ד, כ"ז) שכתב שתשובת רבי פנחס בן יאיר לנהר לא היתה איום בעלמא, אלא טענה נכונה. כל קיומה של כל הבריאה תלוי אך ורק בלומדי התורה, שבזכותם העולם עומד, ואם הנהר לא מכופף את עצמו ללומדי התורה כדוגמת התנא רפ"ב - אין לו יותר זכות קיום עלי אדמות. מעתה כך אומר לו רפ"ב: 'גוזרני שלא יעברו בך מים לעולם', אם אתה לא מאפשר לי לעשות מה שברצוני, אין לך יותר זכות להמשיך להיות נהר ולמשוך את מימך. כי העולם כפוף לי, העוסק בתורת ה', ואינך אלא כלי שרת עבורי ועבור שכמותי.

ולכאן יש לשאול, שהרי גם אני הקטן זכיתי בס"ד לעסוק בתורה, ובכל זאת במחילת כבוד עצמי, ברור לי שאם אבוא לנהר ואגיד לו שאני, בונים שרייב, רוצה שתחלוק לי את מימיו - לא יעשה הנהר ולא דבר... גם אם אתחנן אליו שוב ושוב, ואזכיר לו בארוכה את זכות תורתך, לא יקרה שום נס ועולם כמנהגו ינהג. מדוע? והרי הבריאה כולה כפופה ללומדי התורה?

אך קושיא מעיקרא ליתא. דוקא כאשר האדם עושה את כל מה שביכולתו בלי לוותר מאום, ומשקיע כל דבר בחייו עבור התורה ועבודת ה', אז הבריאה מוכרחת להתכופף לו. זאת משום, שאם הוא כבר עשה הכל, וכל מה שמעכב בעדו הוא רק הטבע הגשמי - ודאי חייב הטבע הגשמי לאפשר לו לעשות רצון קונו - כיון שהוא משועבד לו, ללומד התורה. אבל אם האדם לפעמים מוותר לעצמו, מזניח זעיר שם זעיר שם ולא עושה ממש את כל מה שהוא יכל והתחייב לעשות, מדוע שהנהר יתחייב פתאום לחלוק לו מימיו? קודם כל שישלים האדם את מה שהוא עייב לעצמו, ואז תשלים הבריאה את מה שהיא מעכבת בעדו. אם הוא לא עשה הכל, מדוע שהבריאה תעשה זאת עבורו?

כל אדם ואדם מחוייב לדעת את כל התורה כולה. הדבר כולל לפחות את הש"ס ואת השולחן ערוך על כל עניניהם. הלכה פסוקה היא בשו"ע י"ד סי' רמ"ו, ולא מפורש בשום מקום שאינה נוהגת בזמן הזה... אם כן האדם מוכרח להגיע למדרגה כזו, ולעולם אינו יכול לפטור את עצמו בתואנה שאינו יכול. אם זה מה שאתה צריך - זה מה שאתה מחוייב, ואם אתה מחוייב - זה מה שאתה יכול לעשות. אם האדם לא עושה את כל מה שביכולתו, אין הוא ממלא את חובתו בעולמו.

מה שמוטל על האדם הוא, לעשות את כל מה שהוא יכול. לא לוותר לעצמו כמלאו גימא. הקב"ה דורש ממנו הכל כולל הכל, בלי שום אפשרות לסגת, וגם כשנראה שאין עוד להיכן להתקדם - צריך לעשות את מה שכן יכולים, לפי אותה שעה. ומי שעושה את הכל - הקב"ה עושה לו את הכל. אם לא יכולים - מוכרחים.

בגמ' בסוטה (לז.) מובא תיאור ממה שנעשה בשעת קריעת הים "זה אומר אין אני יורד תחילה לים וזה אומר אין אני יורד תחילה לים, קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה שנאמר 'סכבוני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל ויהודה עוד רד עם א-ל' וכו', באותה שעה היה משה מאריך בתפילה, אמר לו הקב"ה ידידי טובעים בים ואתה מאריך בתפילה לפני, אמר לפניו רבוננו של עולם ומה בידי לעשות, אמר לו ואתה הרם את מטך ונסה את ידך וגו' לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל" וכו'.

לכאורה יש להבין את דברי הגמ', מדוע זה שכל אחד אומר 'אין אני יורד תחילה לים' נקרא 'סכבוני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל'. וכי איזה חסרון באמונה היה כאן? בשלמא אם היה הקב"ה אומר להם מפורשות שיעשה להם נס ויקרע להם את הים, והם בכל זאת לא היו מאמינים ונמנעים מלרדת, אז היה מובן שהיה להם חסרון באמונת אומן. אך לא כך היה מעשה. הקב"ה לא אמר מה יהיה ומה יקרה, כיצד ילכו והיאך יצלו, אלא סתם ולא פירש, ומאין היו בני ישראל אמורים להבין שייקרע להם הים? במציאות הטבעית כניסה לים היתה לכאן' כמו להישאר במקום, לא היתה שום ידיעה שהים יקרע, כמו שלאף אחד לא היה ידוע אם בסופו של דבר יעופו על כנפי נשרים עד לצד השני. לכאן' לא היתה שום סיבה להמשיך לתוך מים אדירים שאין סיכוי טבעי להנצל מהם, ואי"צ צ"ב איזה 'סיבוב בכחש' יש כאן.

כיוצא בדבר צ"ב על המשך דברי הגמ' שם, שהיתה תביעה על משה מדוע הוא מאריך בתפילה בשעה כזו, ולא מציל את בני ישראל. הן כמו שטען משה עצמו, 'מה בידי לעשות', מנין תהיה לו ידיעה מה עליו לעשות בשעה כזו שרק הים עומד לפניו, ומפני מה עליו לדבר עם בני ישראל 'ויסעו'. מה יעזור אותם לחשוב שזה דוקא תהיה סיבת ההצלה.

ועל כרחך הביאור בדברים, שאם אדם עומד בפני שוקת שבורה ואין לפניו שום ברירה אחרת - בהכרח שרצון הקב"ה יהיה שדוקא ממצב כזה תצמח הישועה, והוא יתן בידו את הכוחות להמשיך באותו המצב בדיוק. כי אחרת, אכן, מה עליו לעשות?... אם הקב"ה אומר לעם ישראל ליסוע, ואין בידם שום ברירה חוץ מלהמשיך לתוך הים, על כרחך שתהיה בידם האפשרות להמשיך וליסוע, דאם לא כן מה יהיה להם לעשות, ועליהם להכנס לתוך הים. עד כדי, שמשום כך כאשר בני ישראל נעצרים ולא ממשיכים זה נחשב חסרון באמונה, שכן היה להם לדעת שאם זוהי האפשרות שנתן להם הקב"ה - ודאי יתן להם יכולת לעמוד בה, ואם צריך שהים ייקרע, הים ייקרע.

בתורת דוגמא לדבר ניתן להביא, דהנה כל הדין שפיקוח נפש דוחה שבת נלמד בגמ' מפסוק, ומשמע שאם לא היה מקור להאי דינא לא היה פיקוח נפש דוחה שבת. ולכאורה ייפלא, שהרי אמור להיות שבערך שביעית ממאות אלפי הנשים שיוולדות בשבוע יולדות בשבת, זאת מלבד כל המחלות שתוקפות את בני האדם בהאי יומא וכו', ואם נצייר לעצמנו שלא היה פיקוח נפש דוחה שבת נמצא שאלפי יהודים היו הולכים לבית עולמם מדי שבת בשבת. וזה לא יתכן שהתורה שדרכיה דרכי נועם תאמר דבר כזה, ואי"כ לכאן' אף לולי קרא נדע שפיקוח נפש דוחה שבת מדין דרכי נועם.

והתשובה לדבר, שאם לא היה פיקוח נפש דוחה שבת - לא היה עושה הקב"ה מקרים כאלו שבני אדם ימותו בשבת. רוב הנשים לא היו יולדות אז, ובני האדם לא היו נתקפים בחולי. כי הקב"ה אינו נותן לאדם מצבים שאינו יכול לעמוד בהם, ואם הוא הגיע להקב"ה כזה - בהכרח שהקב"ה יסובב דברים למעלה מגדר הטבע שלא יכשל באותו מצב, ויוכל להמשיך הלאה.

בפי אאמור"ר זצ"ל תמיד היה שגור אותו המשפט: 'אם לא יכולים - מוכרחים'... כמה נכון משפט זה, וכמה הוא היווה את תמצית חייו.

קרבן יולדת

חולין קל"ד א' שמונה ספקות נאמרו בגר, ארבע לחיוב וארבע לפטור, קרבן אשתו, וחלה, ובכור בהמה טמאה, ובכור בהמה טהורה לחיוב, ופרש"י קרבן אשתו ספק ילדה כשהיתה עובדת כוכבים ספק משנתגיירה מביאה קרבן דספק איסור כרת הוא לאכול בקדשים עד שתביא כפרה דמחוסר כפורים אסור בקדשים וענוש כרת.

והוא נ' דבר רחוק שהיה ספק אם ילדה קודם שטבלה לגירות או אחר שטבלה לגירות.

והנה מצינו ברגול מרבבה יו"ד סי' רס"ח שנסתפק במעוברת שנתגיירה וב"ד לא ידעו שהיא מעוכבת אם חלה הגירת גם על העובר, וא"כ משכח"ל שהולד הוא גוי, וכן מצינו בתו' קדושין דף ע"ה ב' שעכו"ם הבא על בת ישראל הולד כשר דהיינו עכו"ם כשר, וא"כ נמצא שבת ישראל ילדה ולד כשר.

ויל"ע אם באופן זה יש לה טומאת לידה, וע' בס' שמועת חיים על גירות.

ואם באופן שילד הגוי אין לה טומאת לידה, משכח"ל שיש ספק אם ב"ד ידעו שהיא מעוכבת וא"כ ספק אם חייבת קרבן יולדת.

וי"ל עוד דמשכח"ל שטבלה והיה ספק אם היה פסול במקוה, ואח"כ טבלה שנית וילדה בין טבילה ראשונה לשני' והשתא יש ספק אם ילדה קודם טבילה שמועלת או אחריה.

אם כהן יכול לטמא נגעים בלא

שהמנוגע ביקשו לראות הנגע

נגע צלעת פי תהיה באדם והוא אל' הפה [יג ט]

יש לדון אם בנגעים יכול הכהן לטמא בזמן שלא בא המנוגע לפניו וכגון אם ראה הכהן נגע אצל אדם בשוק וטימאו או דבעינן דוקא שהמנוגע יבא לפניו, והרי הוקשו ריבים לנגעים וכמו בדיו שצריך לבא לפני הדיין.

ויש להוכיח ד"ז מתוספתא בבא קמא פ"ה ה"ב גזל עבדים והזקינא אילנות והזקינא פירות והריקבו בית ונתנגע כו' אומר לו הרי שלך לפניך, ומשמע שא"צ שהבעלים יבא לפני הכהן, שהרי איירי שגזל את הבית ואח"כ נטמא בנגעים, ואולי הנגזל קרא לכהן. והעירו דאולי הכהן לא טימא והנידון שמחזיר בית שיש בו נגע וראוי להטמא.

ראי' ממה שאפשר לטמא תינוק

עוד יש להוכיח כן שהרי גם תינוק בן יומו מטמא בנגעים (רמב"ם פ"ט מטו"צ) והרי בעל הנגע אינו מבקש מהכהן לראות את הנגע ומוכח דאפ"ה יכול הכהן לטמא.

והנה יש מקום לדחות דאולי קטן בן יומו איירי בעבד כנעני והאדון הביאו לכהן, אולם מלבד מה שדחוק להעמיד כן, עוד זאת נ' שאם צריך בעלים הרי לא סגי באדון, ומשום שאדון הוא בעלים עליו לענין לעשות ממנו ממונות אבל מלבד זאת אינו בעלים עליו וכגון שאינו יכול לחתוך ממנו איברים גם בלא האיסור של חבלה אלא אין לו בעלות ע"ז.

וע' שאלת יעבץ סי' קל"ח והנה קימ"ל שחליפי עבודה זרה אסורים בהנאה, ויש לדון בראובן שהיה לו עבד כנעני ולשמעון היה עבודה זרה והחליפו זה עם זה אם יאסר העבד בהנאה, וא"כ יאסר בהנאה לכל העולם, וביותר שגם הוא עצמו אסור ליהנות מעצמו כיון שגם הוא מחויב במצוות.

ושאלתי ד"ז לכ' רבינו הגר"ד לנדו, ואמר שאין לאדון בעלות לאסרו בהנאה. ויש להוסיף שבעלות אדון על העבד מוגבלת ואין יכול לחתוך ממנו איברים ע' רש"י גיטין כ"א ב', וכמו כן מצינו בנדה מ"ז לעבודה ניתנו ולא לבושת, וה"נ אין לו בעלות לאסרו בהנאה.

ולפ"ז י"ל שאם צריך בעלים כדי להביא לכהן אין האדון נחשב בעלים על כן, וא"כ שפיר יש להוכיח שא"צ שהמנוגע יבא לכהן.

אם אפשר לטמא את הנגע לאחר זמן

יל"ע אם אפשר לכהן לטמא מצורע לאחר זמן דהיינו שיאמר שיהא טמא לאחר שעה, ובחי' מהרי"ל דיסקין עה"ת כ' שאפשר לטמא על תנאי,

ואם הדבר תלוי ברצונו נימא דה"נ יהא אפשר לאחר זמן.

והנה בפרשתנו וַצִּוְהוּ הַכֹּהֵן וּפְנֵי אֶת־הַבֵּית

בְּתָרֵם בָּא הַכֹּהֵן לִרְאֹת אֶת־הַנֶּגַע וְלֹא יִטְמָא

כִּלְאִשָּׁר בְּבֵית וְאַחֵר כִּן בָּא הַכֹּהֵן לִרְאֹת אֶת־

הַבֵּית: [יד לו]

ואם איתא דיכול לטימא לאחר זמן למה

צריך לפנות קודם שיראה והרי יכטול

לראות ולומר שיהא טמא לאחר זמנו

שיכולו לפנות את הכלים, ולכא' מכח

שא"א לעשות כן.

ומיהו לכא' בלא"ה ק' שהרי יכול

לראות ואם רואה שצריך לטמאות

יכול אז לצוות לפנות את הכלים,

ולמה מצוה להוציא את הכלים קודם

שרואה, אלא שאפשר שאין רוצה להמתין

עד שיוציאו את הכלים ורק אח"כ

לטמאות.

וע"כ צריך להוציא קודם שיבא, אבל אם

אפשר לטמאות לאחר זמן למה לא יעשה כן

וא"צ להמתין, ולכא' מוכח שא"א, והיינו שאין

זה תלוי ברצונו וכל שאומר טמא נעשה ממילא

טמא וע"כ אין יכול לעשות שיחול רק אח"כ.

ואפשר שיש מצוה על הכהן לטמא הנגע, ואין רשאי

להמתין, וא"כ ה"ה שאין רשאי לומר טמא לאחר זמן, אף

שאם אמר כך מהני.

ושאלתי הנ"ל לכב' רבינו הגר"ד לנדו ולא הכריע בזה.

כמה כהנים שראו נגע חלק מטהרים וחלק מטמאים

גם שאלתי אם באו כמה כהנים לראות הנגע, ונחלקו ביניהם אם טמא או טהור, אם הולכים אחר הרוב כמו בב"ד וג"ז לא הכריע.

טומאת נתק

ויקרא פרק יג (ל) וְטִמָּא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נִתְק הוּא צִרְעַת הָרֹאשׁ אִם הִנֵּהוּ קוֹא:

מנחות לו ב' למדו שתפילין אינם בין עיניך ממש, כיון דילפי' מתפילין של יד שטמא רק בנגע אחד נגעי עור בשר, ולא בין עיניך שטמא בב' מיני נגעים נגע עור בשר בשער לבן ונגע שטמא בשער צהוב.

והוא פלא ששער צהוב הוא בנתק שנאמר בראש או בזקן, ולא מצינו טומאת נתקים בשאר מקומות של כינוס שער, וע' בחזו"א שפי' את הגמ' באופן אחר.

מצורע אין משלח קרבנותיו

מועד קטן דף ט"ו ע"ב מצורע מהו שישלח קרבנותיו, ת"ש ואתרי טהרתו אחר פרישתו מן המת שבעת ימים יספרו לו אלו ז' ימי ספירו וביום באו אל הקודש אל החצר הפנימית לשרת בקודש יקריב חטאתו (ט"ז ע"א) זו עשירית האיפה שלו דברי ר' יהודה ר"ש אומר בבא יקריב בזמן שראוי לביאה ראוי להקריבה בזמן שאין ראוי לביאה אינו ראוי להקריבה.

הנה בחגיגה דף ד' ע"ב כ' התוס' ד"ה דמרבך דהא דס"ל לר"ע דערל הוקש לטמא היינו דהוקש לזב ומצורע ע"ש, והק' הגר"א דא"כ אמאי ערל משלת קרבנותיו כדאי' בפסחים דף ס"ב ע"א והרי הוקש למצורע ומצורע אינו משלת קרבנותיו.

ונ' דהנה התוס' הק' דהכא מבואר דמצורע אינו משלח קרבנותיו ובפסחים ס"ב ע"א אי דערל וטמא משלתיו קרבנותיו, ובתו' הרא"ש כ' ואע"ג דקימ"ל בפסחים דטמא משלת קרבנותיו הכא לאו משום טומאה קא מדחי אלא משום אבילות שעליו שהוא כאכל לגיהוץ ולתספורת ולעטיפת הראש ולתשה"מ, וכ"ה בתוס' רי"ד. ולפ"ז הרי מה שהוקש ערל למצורע היינו לענין דיני טומאה שלו ולא לענין אבילות של מצורע והואיל ומה שמצורע אינו משלח קרבנותיו היינו משום אבל ולא משום טומאתו א"כ ל"ש ד"ז בערל.

מצורעת אם משלחת קרבנותיה

בס' זכר יצחק סי' מ"ג כ' ג"כ דמה שמצורע אינו משלח קרבנותיו דאינו משום טומאה אלא משום אבל ולפ"ז כ' דהואיל ומצורעת אינה פורעת ופורמת כדאי' בסוטה דף כ"ג ע"א וכן מותרת בתשה"מ וכמבואר.

ברמב"ם פי"א מטו"צ ה"א א"כ אין בה דיני אבל כלל ומותרת לשלח קרבנותיה, והנה בתוס' הק' בהא דאי' במגילה ח' ע"א ע"א מזובו ולא מנגעו משמע דאם יטהר מזובו יביא קרבן אע"פ שהוא מצורע והרי מצורע אינו משלח קרבנותיו, ות' התוס' דלא איירי לענין קרבן אלא שיהא טהור מדין משכב ומושב דתמיר זב ומצורע, אך ק' דבגדה דף ל"ז ע"א אי' מזובו ולא מנגעה ופרש"י כיון שטהרה מזובו סופרת מיד ותביא קרבן לזיבתה ואז תטהר מלטמא בועלה ואפי' מנוגעת ולא צריכה להמתין עד שתטהר אף מנגעה עכ"ל, וק' דהא מצורע אינו משלח קרבנותיו והק' כן בטו"א מגילה ח' ע"א ומלבד זאת ק' עוד דלענין לטהר לבעלה א"צ קרבן וצ"ע, וכ' בזכר יצחק דהנה באמת במגילה ח' ע"א דיליף בגמ' מזובו ולא מנגעו פי' דספירתו עולה לו בימי נגעו ולא כ' שיכול להביא קרבן וה"ט משום דמצורע אינו משלח קרבנותיו אך בנדה איירי באשה וא"כ י"ל דאף דמצורע אינו משלח קרבנותיו כ"ז במצורע שיש בו דיני אבילות בפריעה ופרימה ותשה"מ משא"כ במצורעת שאינו פורעת ופורמת א"כ אין בה דיני אבילות וע"כ משלחת קרבנותיה.

אולם יש להעיר ע"ז דבתוס' רי"ד הרי כ' ג"כ דמצורע אינו משלח קרבנותיו משום אבילות ולא משום טומאה, ובהמשך ד' כ' בתוס' רי"ד דתיפו"ל דמבטל מצות סמיכה אם אינו מביא בעצמו ותיירץ דאיירי בבכור ומעשר פורעת ופורמת ואינה אסורה בתשה"מ א"כ לכאן אין בה דיני אבילות ואמאי אינה משלחת קרבנותיה. וע"ע צה"ל מועד קטן סי' י"ג.

מצורע הוקש למת

ביבמות ק"ג ב' נראה דמה שמצורע הוקש למת היינו מוחלט אבל מוסגר לא הוקש למת.

והנה הרמב"ם בפט"ז ה"א שכ' בית המנוגע אחת מאבות הטומאות כל הנוגע בו נטמא וכן אבנים שחולצין ממנו אחר הסגר או אבנים ועצים ועפר

של בית כשנותצין אותו כולו אבות טומאות וכל כזית מהם מטמא אדם וכלים במגע ובמשא ובביאה כיצד אם נכנס כזית מהן לבית טהור נטמא כל אשר בבית מאדם וכלים שכולן מטמאין בביאה כאדם מצורע כו' עכ"ל, הרי מפורש שכזית מבית מוסגר מטמא בביאה, וק' ג"כ מהגמ' ביבמות הנ"ל, ועמד בזה בס' חסדי דוד על התוספתא פ"ז ה"ו.

ונ' שמד' הרמב"ם אלו ל"ק, דאמנם הבית עצמו מוסגר ובר טהרה הוא, אבל האבנים שחילצו ממנו הרי הם טמאות לעולם ומוחלטות הם, וא"כ אבנים אלו באמת הוקשו למת ומטמאות בכזית.

אלא שהרמב"ם פי"ג מטו"צ הי"ד כ' בסתמא דכזית מבגד המנוגע מטמא בביאה משום שהוקש למת, ולא חילק בין מוסגר למוחלט, ובמל"מ תמה שהרי בגמ' חילקו בין מוסגר למוחלט דמוסגר לא הוקש למת, וע' מש"כ בצה"ל חלק א' סי' מו.

לצבא צבא

בשו"ע אין הלכות צרעת אבל מצינו בכמה מקומות דינים מצרעת בשו"ע.

בשו"ע (יו"ד ה"ל מילה סימן רס"ו סעיף א'), שהביא דבר זה וכתב שרק מילה בצרעת מותר, דכ' "מילה בין בזמנה בין שלא בזמנה, דוחה צרעת, שאם יש בהרת בעור הערלה, אע"פ שיש בקציצת הבהרת לא תעשה, חותכה עם הערלה".

עוד מצינו בשו"ע או"ח סי' לח סעיף יג מנודה ומצורע אסורים להניח תפילין. ועי' במשנה ברורה (סי' קל"ח ס"ק ה'), דכתב "כתב בס' חסידים (סי' תש"ע), יזהר החזן שלא יקרא למי שהוא עור, או פסח, בפרשת עורת, או שבור, או למי שבראשו נתק, בפרשת נתקים".

מצינו כמה פעמים שמוציאים בשבת ג' ספרי תורה

בשמחת תורה, ובר"ח טבת שחל בשבת שקורים פ' השבוע ופ' ר"ח ופ' חנוכה, ור"ח אדר שחל בשבת שקורים פ' השבוע ופ' ר"ח ופ' שקלים, ור"ח ניסן שחל בשבת שקורים פ' השבוע ופ' ר"ח ופ' החודש.

אין יתכן שמוציאים ד' ספרי תורה

בשבת החודש, כשבשבת שלפניה שכחו לקרוא פרשת פרה, מצאנו שצריך לקרות בארבעה ספרים, דעיין באשל אברהם הנדפס על גליון השר"ע (סי' תרפ"ה), שכתב "פרשת פרה. מעשה ששכחו ולא קראו, והורה בת' בי"ד סימן ק"ו, שבשבת הבאה שהוא פרשת החדש יקראו גם אותה", והרי אם חל פרשת החדש בשבת מוציאים ג' ספרים, אחד לפרשת השבוע, ואחד לר"ח, ואחד לפרשת החדש, וכאן צריך לקרות גם תשלומין לפרשת פרה, וע"ש בהגר"א ע"כ שכתב גבי פרשת שקלים שאין לה תשלומין וכ"ה במ"ב שאין תשלומין.

בבלי-רחבות מספיד ובבלי-חוצות יאמרו ה"ה

יחד עם כל בית ישראל, אבלים סחופים ודוויים, אל הילקח ארון האלקים, עמוד התורה והחכמה, שהיה נותן לבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל אות וכ"ש תיבות יתירות ואותיות יתירות וזהו כבוד תורה גדול שאין בה דבר לבטלה [רש"י סוטה מט]

מורינו ורבינו

הגאון הר"ר חיים קניבסקי זללה"ה

שהיה מו"ר יבלחט"א פורס לפנינו רוב ספקותיו עשרות בשנים וגם דלו דלה מבארו וישק העדרים הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצות

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 56

זריזין מקדימין למצוות – מאהבת ה' ויראתו

אדר ב' תשפ"ב

המשך ההספד על רבן של ישראל

לא הגיע אותו אדם לבית כנסת לשחרית, והעיר א' מבני ביתו של ר' חיים שיתכן שאותו אדם נפגע - ממה שגערו בו בשבת שעברה, ולכן לא בא לשחרית בשבוע זה. ואז ר' חיים בירר היכן גר אותו אדם, ובאותו שבת בצהריים הלך ר' חיים אליו לביתו ופייס אותו.

והנה אם נפגע אותו אדם, הרי זה לא מר' חיים עצמו, ובכל אופן ר' חיים הרגיש צורך לפייס אותו, כנראה בגלל שמעשה זה נעשה ע"י אחרים - בעבורו. אבל מלבד זאת רואים איך הזדרז ר' חיים מיד לברר היכן גר, וכבר באותו היום הלך לפייסו ולא סמך שיפגשונו לאחר זמן. ושוב רואים את הנהגת ר' חיים שכל דין ומצוה שבאו לידו, הזדרז לקיימם מיד בלא שיהיו.

בספר ארחות יושר - במידת הזריזות האריך הגר"ח במעלת מידה זו, ובסוף הסימן כתב - שכל גדולי ישראל שידענו היו זריזים מאד לעשות מיד מה שצריכין, והביא ממון החזו"א שאמר סגולה שלא לשכוח - לעשות מיד. וכן הביא בשם הח"ח, שכשהחליט שצריך לעשות דבר היה עושה אותו מיד בלי שום עיכוב. עוד הביא שם דעת האגודה שאם אדם דחה את חיובו לעשותו בזמן האחרון, ולבסוף נאנס ולא עשהו, דאינו נחשב אנוס אלא פושע דהיה לו לעשות מיד. וסיים והשיל"ת יזכנו להיות מהזריזין המקדימין למצוות.

ואכן לפי מה שסיפרנו כך היתה הנהגת ר' חיים עצמו בכל דרכיו, לעשות כל מצוה בזריזות, ומיד כשנזדמנה לו - קיימה מיד, בלי שיהיו כלל, כפי שביאר בספרו.

והנה שורש הדבר שהזריזים מקדימין למצוות, ומצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, נראה שיסודו הוא גם מאהבת ה' וגם מיראת שמים, מצד אהבת ה' - מי שאוהב את ה' רואה את המצוות כהזדמנות לקיים את רצונו יתברך, ומחמת השמחה שנפל בחלקו הזכות לקיים את המצוה, הרי הוא מזדרז מיד לקיימה, ומרוב החיבה והחשק שיש לו למצוה ולמי שצוה עליה, אין לו יכולת להמתין ולהתעכב, וברגע הראשון שיכול לעשות את המצוה הוא מקיים אותה, ולכן מי שאהבת ה' בוערת בקרבו אינו מתעכב בקיום המצוות אלא מקיימם בהזדמנות הראשונה שהוא יכול.

וכן ענין הזריזות בא מיראת שמים, שמי שהוא ירא שמים ומבין את ערך המצוות, וכמה נורא להפסידן, ממילא הוא חרד וירא שלא להפסיד את קיום המצוות, ובזמן הראשון שיכול הוא מקיים את המצווה, שמא אחר כך יהיה לו עיכוב וימנע מלקיים אותה, ולכן כל מי שיש לו יראת שמים ומבין את גודל ההפסד אם לא יקיים את המצוות, הרי הוא עושה את המצוות מיד כשמתחייב בהם - בלא השתהות כלל.

וכל מה שבני אדם דוחים את המצוות ולא מקיימים אותם בזמנם הרי"ז נובע מחוסר הערכה למצוות, וחוסר שמחה בקיום המצוות, וחוסר הבנה בגודל מעלתן, וממילא אין להם חרדה שמא יפסידו את המצוות, אבל כל מי שיש בו אהבת ה' ומחמת זה שמח לקיים את מצוות ה', ממילא הוא מקיימם בזריזות רבה, וכן מי שמבין את ערך המצוות ומפחד להפסידן, הרי הוא מזדרז לקיימם מיד בכדי לא לבוא לידי הפסד המצוה חלילה. ור' חיים זצ"ל היה בו גם אהבת ה' וגם

הנה סדר יומו של ר' חיים זצוקללה"ה היה - תפילת שחרית עם הנץ החמה, מנחה בזמן מנחה גדולה, ומעריב בזמנה לפי זמן החזון איש. וההסבר להנהגה הזו שר' חיים קיים את כל דברי חז"ל במלואם, וגם הקפיד על מה שאמרו חז"ל מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, וכן אמרו זריזין מקדימין למצוות, ומשום כך כל מצוה שהזדמנה לו, היה ר' חיים מקיים אותה מיד בלי להשתהות, ומיד כשנתחייב בתפילת שחרית קיים את המצווה, וכן מנחה וערבית, מיד עם בוא זמנם התפלל, ולא השתהה כלל.

ואם נשים לב נראה, שהנהגה הזו של ר' חיים לקיים את התפילות מיד כשמתחייב בהם, כן היה בכל המצוות, כגון בסעודות שבת, שמיד אחר שחרית ומוסף - שהתפלל בהנץ החמה, היה אוכל סעודה שניה, וכן היה מתפלל בשבת מנחה גדולה, ומיד אח"כ נטל ידיו למצות סעודה שלישית, וכן במוצאי שבת, אחר שהתפלל מעריב עשה הבדלה, ומיד אח"כ נטל ידיו למלווה מלכה, ושוב רואים כאן אותה הנהגה, שמיד שהזדמן לידו מצוות סעודת שבת של סעודה שלישית, קיים אותה בלי להשתהות, ולא כמנהג העולם שמתעכבים במצות סעודה שלישית לסוף השבת, וכן במלווה מלכה, משום שמיד שנקרית ונזדמנה לפניו המצווה, לא התעכב מלקיימה.

וכמו כן במצות כיבוד אב ואם, היה מקיים רצון אביו מיד בלי להשתהות כלל, וזכורני שבזמן פטירת רבי ברוך טולידאנו זצ"ל אמרו בהספד שמשפחת טולידאנו הם שושלת ארבעים דורות של רבנים. והסטייפלער ביקש מבני ר' חיים שיברר לו אם זה נכון, ומיד יצא ר' חיים מבית אביו, ועלה לביתו שלוש קומות [והיה זה כשגרנו ברחוב רשב"ם] ושאל אותי אם זה נכון - שהיו ארבעים דורות של רבנים. ובאותה תקופה הייתי מתפלל קבוע בלדרמן והייתי פוגש את ר' חיים יום יום בזמני התפילה, ולמרות זאת ר' חיים לא המתין עם מצות אביו לפגוש אותי בזמן התפילה, אלא מיד עלה לביתו בכדי לברר אם נכון הדבר, בכדי להחזיר לאביו תשובה מיד. והנהגה זו היא יסודה מדברי חז"ל שמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, שכיון שבא לידו מצוה, קיים אותה מיד בלי שום שיהיו.

וזכורני עוד, שפעם ביקש הסטייפלער מר' חיים להודיע לי - שהוא מעוניין שאכתוב ספר על שביעית בזמן הזה, כדי להראות וללמד שגם בני עדות המזרח אינם רשאים להסתמך על היתר מכירה, ומיד עלה ר' חיים לביתו והודיע כן בשם אביו, וכאמור למרות שבאותה תקופה היה פוגש אותי כל יום בתפילות לדרמן, בכל זאת לא התעכב כלל לקיים את מצוות אביו, והטריח את עצמו לעלות כמה קומות בכדי לקיים את המצווה מיד בלא שיהיו.

עוד מעשה זכורני שהיה בלדרמן בזמנו, שהיה יהודי חשוב שהיה מתפלל בקביעות בלדרמן, ובכל פעם שהיה ר' חיים עולה לתורה בשבת, היו מזיזים את הספסלים כדי לפנות לו דרך לחזור למקומו בקלות, ואותו אדם בשבת אחת לא שם לב שר' חיים עובר, ולא קם ממקומו לפנות לו את הדרך, וא' מהמקורבים לר' חיים גער בו על כך, ובשבת לאחר מכן

יראת שמים, ומשום כך כל מצוה הבאה לידו – קיים אותה מיד, בזריזות נפלאה.

בענין מעלת תפילה עם הנץ

כפי שאמרנו ר' חיים היה מתפלל שחרית בכל יום עם הנץ החמה, וכן נהג כל ימיו. ובגמ' בברכות הפליגו במעלת התפילה עם הנץ החמה, ולמדו כן מהפסוק ייראוך עם שמש מבקשי פניך, שראוי להתפלל לה' עם שמש, והיינו מיד עם הנץ החמה.

אבל יש להוסיף בזה שמלבד מה שנהג כן ר' חיים מצד מעלת תפילה עם הנץ, גם נהג כן מצד שמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, שהרי בכל תפילה היה מתפלל מיד עם בוא זמנה,

וגם תפילת שחרית הקפיד על תפילה בהנץ, גם מחמת הנהגתו לקיים את המצוות מיד כשיכול לעשותן ללא שיהוי. ונמצא שבתפילת שחרית עם הנץ החמה ישנם ב' עניינים, האחד משום מעלת תפילה עם הנץ החמה, ככתוב ייראוך עם שמש, ועוד ענין משום זריזין מקדימין למצוות.

[ונראה שיש נ"מ בין הטעמים, באופן שיש לאדם צורך להתעסק בענין חשוב, הרי זה מבטל ענין זריזין מקדימין, אבל משום ייראוך עם שמש עדיין ראוי לו להתפלל עם הנץ החמה, וכן להיפך נ"מ באופן שנמצא במקום שאין ידוע לו מתי הנץ, והגיע זמן התפילה, ומצד מעלת הנץ אין ענין להתפלל מיד, אבל משום מעלת זריזין מקדימין למצוות - ראוי לו להקדים ככל האפשר ולהתפלל מיד.]

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו

הוא נבדק לפי מצבו כשהיה בריא וצלול, וכמו כן אם האדם מאבד את זכרונו מחמת זיקנה, הרי זה גם כמו מחלה, והרי הוא בא למעלה עם זכרונו שהיה לו בשנותיו הצעירות, ואין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו, לבקש מהם מה שאין ביכולתם, ואמרתי להרב שך שלמעלה הוא יבוא בשיא כוחותיו, וימסור שיעור כמו בגיל ארבעים עם ההתלהבות והברען שהיה לו אז, ולא לפי מצבו לעת זיקנה.

והנה כשנתבונן בר' חיים זצ"ל נראה שזכה למאמר הז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, משני הבחינות, גם מבחינת זיכרון התלמוד שידע את כל תלמודו, וכל רז לא אנים ליה בכל ממנו התורה. וגם קיים הלכה למעשה את כל מה שלמד. ונמצא שלשני הפירושים של רבינו חננאל זכה לדרגה זו.

וראוי לידע עוד שר' חיים היה מתאמץ לקיים כל מה שאיתא בחז"ל, אין צריך לומר בחיוב דאורייתא ודרבנן, ואף בכל מנהג או איזה ענין שמובא בחז"ל, וכן מילי דחסידותא, את הכל התאמץ לקיים בכל הדקדוקים, ואף כשנדרש ממנו מאמץ גדול, לא היה מונע מעצמו לקיים את דברי חז"ל כולן, על כל פרטיהן ודקדוקיהן, וכבר הרחבנו על זה במאמר הקודם, וכמו שהיה אצל ר' חיים פעם שנשרף לו החמין בשבת, והלך לבית אביו לאכול חמין, וכל זה היה מחמת שלא וויתר על שום ענין של מצוה, ולא רצה להפסיד ענין זה בשום אופן. וזה הפיסגה של תלמודו בידו, שכל תלמודו ממש היה בידו הלכה למעשה ממש.

בהמות שאכלו מספיחין - אם בשרן וחלבן מותר

הנה ספיחין אסורים באכילה מדרבנן, וכתב החזון איש [שביעית סי' ט' סק"ז] שאף במאכל בהמה יש איסור ספיחין, והטעם בזה דחששו חז"ל שיזרע בסתר מספוא - בכדי להחיות בהמתו.

ויש לדון בבהמה שאכלה מספוא שנאסר משום ספיחין, האם בשרה וחלבן מותרים או לא, ולכאן נראה דאפי' למ"ד זה וזה גורם אסור, כאן מותר, והטעם דבאיסורי הנאה יש איסור של נגרם מאיסורי הנאה, דכיון שהוא נהנה מהחלב הרי זה כמי שנהנה מהאיסור הנאה שהאכיל לבהמה, וכמו שאסור ליהנות מאפרן של איסורי הנאה הנקברים, אבל ספיחין דאסורים באכילה ולא בהנאה [כמו שדייק השעה"מ מלשון הר"מ (פ"ד ה"ב) שכל הספיחין אסורים רק באכילה] אין לאסור את הבהמה מכאן שאכלה דבר איסור, כיון שמיד שאכלה הבהמה את הספיחין נתקלקל המאכל ואינו ראוי לאכילת אדם, וממילא הותר כדן נבילה שאינה ראויה לגר, ונמצא שעד שנבלעו הספיחין בדמה ובבשרה נעשו לדבר היתר.

ואולם הרי נתבאר דיש איסור ספיחין במאכל בהמה, ואין הכוונה דיש איסור על הבהמה, דאין לבהמה איסורים, אלא האיסור הוא על האדם להאכיל ספיחין לבהמתו, ונמצא, דכשאדם קונה חלב וגבינות של פרות ועיזים, שניזונו ממספוא של ספיחין, אף שהחלב והגבינות כשרים, מ"מ יש בזה משום מסייע ידי עוברי עבירה שהאכילו ספיחין לבהמתם. [מספר עוטה אור שביעית - דיני ספיחין]

נא לעזר רחמי שמים מרובים על התינוקת שרה בת רבקה השרויה במצב קשה מאד

[שמענו שהיה בעבר מקרה דומה והבריאו מזה לגמרי]

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר

טל' 054-8520936

או דרך נדרים פלס בחיפוש 'עוטה אור', או באמצעות

הטל' 03-7630585 - שלחה 6465

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממויינים הרב שלום"א במערכת "קול

יהודי מרוקן" 0747962335 שלוחה 2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו ע"פ הכנת הכותב, מתוך שיחה הנמסרת בבית הרב מרדכי מוצ"ש בשעה 20:30 לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

אינו בקי בהן ובשמותיהן

אדם מסוגל לעבוד מבוקר עד ערב מול ההיכל, ולא להכיר את צבעו. מסוגל להבחין בכל סוגי הקריאות, ולא לדעת שהן מכוונות אליו. לא לדעת לתרגם אותם למעשה. מה עוד צריך כדי שיתעורר?

הכהן. חמישים ושלוש פעמים מוזכר הכהן הבודק והמחליט בפרשה, והוא דבר פלא.

בכל תרי"ג המצוות אין מצוה אחת שבה אדם אחד יכול להחליט על זולתו. דיני הצרעת קשים הם, הצרוע יושב מחוץ למחנה במשך שבעה ימים, בבידוד מלא ובכיוון, על פי פקודת הכהן. ספק יוכל לחזור בתום השבוע, ספק יצטרך להישאר שבוע נוסף.

גם כשיוכל לשוב למחנה, יצטרך לעבור תהליך של טהרה והקרבת קרבנות בדמים מרובים, עד שיתכפר עונו. הכל על פי מאמר הכהן.

מי הוא הכהן הלזה, שבידיו כח כה רב, ומה ללמדנו בא?

עזה כשלג, כסיד ההיכל, כלובן ביצה וכצמר לבן

ארבעה גוונים יש לה לצרעת, ארבעה גווני לבן.

איננו מתיימרים שבדורנו דור היעדר הדעת, נדע את כל הגוונים הללו, ומה ההבדל בין בהרת עזה כשלג לבין בהרת לבנה כסיד ההיכל. מה ההבדל בלבנונית בין לובן ביצה לבין צמר לבן.

אבל באותה נשימה שבה נמסרו המראות הללו לדורות, ביחד הופקדו אותן מראות לכהנים בני אהרן. פרשת צרעת נאמרה לאהרן או לאחד מבניו הכהנים. הרי זו הלכה לכל כהן, לדורות עולם, לדעת, להבין ולהבדיל בין גווני הבהרות השונות. ואם אנו איננו יודעים, בנו האשמה.

ואדרבה, כהן שלא בקי בצרעות ובבהרות ולא בקי בשמותיהם, הלכה היא שלא יראה את הנגעים (שבועות ו).

לא מעבר לים היא

יש כאן טענה. טענה נוקבת.

אתה כהן, בידך הונח משא כבד, כוח עצום. ביכולתך להשפיע ולשנות חיים של משפחות שלמות, לכאן או לשם. בידך

לימדנו רבותינו הקדמונים שצרעת איננה מחלה גופנית, ואיננה מחלה בעור כפי שנראה לעין, אלא היא 'אות ופלא לבני ישראל' (כלשון הרמב"ם סוף הלכות טומאת צרעת). כל מהות הצרעת היא כ'דיבור' בין הקדוש ברוך הוא לאדם.

בהנחה הזו, כלכלו רבותינו כמה וכמה מדיני הצרעת, דינים תמוהים אשר אינם מובנים במחלה רגילה. לדוגמא, אם הצרעת הקיפה את כל העור – כולו הפך לבן – תחת אשר יוגדר הכל כצרעת, נטהר האיש מצרעתו. ורק אם חלק מעורו הצטרע, אזי נחשב כמצורע, היפך גמור מכללים בסיסיים במחלות עור.

כך גם מועדי הראיה. יש זמנים בהם לא רואים את הצרעת, כגון בלילות ('וביום הראות') ולא בזמן הרגלים ('אין רואין נגעים ברגל'). ואדרבה, הלא בזמן הרגל, עת קיבוץ רבבות אלפי ישראל, היה מן הראוי שהצרעת תדבק יותר, ובמיוחד בדורות אלו שניכר לעין כל משמעות ההדבקה.

הצרעת הזו נגעה רק בישראלים, ולא באומות העולם. נגעה רק בדור המדבר עד חורבן הבית, ומאז פרחה ונעלמה. איננה עמנו עד יבוא ינון. אם המדובר הוא בתהליך ביולוגי טבעי, מדוע יהודי ידבק בה ואינו יהודי לא ידבק? ומדוע היום אין נגועי צרעת?

מאלה ומאלה, למדנו והבנו שאין הצרעת טבע ממנהגו של עולם. אין היא אלא שיג ושיח של הבורא עם ברואיו.

והובא אל הכהן

האדם הבולט ביותר בכל פרשת הצרעת, אינו המצורע עצמו, אלא הכהן. רק על מאמר פיו אפשר לחרוץ ולהחליט האם אדם נטמא או לא. ייתכן שהכהן יהיה עם הארץ, אבל רק פיו יחליט ויחרוץ גורלות.

עד שמדברים על הצרוע, כמעט שכחנו את הכהן שהוא 'מאן דאמר' אודות הצרוע, והוא יקבע את גורלו. בכל הפרשה הזו, פרשת המצורע, שָׁבָה הפרשה לעסוק שוב ושוב רק בעניין

לומר 'מהור' ולפמור את האיש מכל וכל, או 'ממא' ולהסגירו
שבעת ימים.

אבל ביחד מתגלה שיש כהנים שלא איכפת להם מכך
שאינם בקיאים בשמות. הם אמורים לדעת ולהכיר את
ההבדלים בין גווי הלכן בצרעת, זו לא מלאכה קשה כמו
קמיצה וחפינה. צריכים הם להתבונן אך מעט וללמוד את
הצבעים לעומק.

איך יתכן 'כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן'? מה כבר
ביקשו ממך?

לא צריך להיות איש קדוש שישלח אליו חגב מן שמיא.
דרישת שלום מן שמיא יכולה להיות גם לך, גם לצרוע. רק
תפקח עיניים ותראה את ה'חגב' שלך, את הקריאה מהר
חורב אליך. שולחים לך דרישת שלום ואתה מתעלם, אינך
בקי בהם ובשמותיהם!

לא שלחנו אותך להרים וגאיות שתבחן צבעים ותלמד
אותם, לא מעבר לים היא. הכל נמצא לידך, סיד ההיכל וצמר
לבן, שלג לבן ולובן ביצה, רק תרצה, רק תחשוק ותתבונן
סביבך, בהישג ידך.

לקדוש ברוך הוא יש שפה

הגרים קשים לישראל כספחת (יבמות מו:): בפשטות
ביאורו, הם עדיין אחוזים במנהגם הראשון ולא נטמעים
כליל ברוח ישראל סבא, ובמיוחד כאשר ישראל רואים אותם
ולומדים ממעשיהם (רש"י שם).

אבל עומק יש כאן. לקודשא בריך הוא יש שפה שמדבר
בה עם בני האדם. עם כל בני האדם, גם אלה שיודעים
לשמוע, וגם עם אלה שלא יודעים לשמוע. הברקים והרעמים
לא באים בגלל שיש עומם חשמל בעננים, אלא משום שבאו
לפשט עקמומית שבלב, זו שפה שבה הבורא מדבר עם
ברואיו.

הקשת לא באה בגלל שבירת קרני אור השמש מול
טיפות מים, אלא כדי להזכיר לדור על המבול ועל התחייבות
הקדוש ברוך הוא שלא להביא עוד מי מבול. זו שפה שבה
הבורא מדבר עם ברואיו.

רעידת אדמה היא לא אנרגיה שהועמסה על הלוחות
המקטוניים והתפרקה למעלה, אלא להורות שיש בישראל

מחלוקת (ירושלמי ברכות ט, ב). זו שפה שבה הבורא מדבר עם
ברואיו.

נגיף אינו חידק שהועתק משוק עמלפים בסין ונדבק בבני
אדם, אלא קריאה ושפה של בורא המדבר עם ברואיו ומעביר
להם את רצונותיו.

שידוך שנפל הוא לא בגין מידע לקוי שנמסר. שבר ברגל
הוא לא בגין נפילה ממדרכה שבורה ואוטובוס שחלף הוא
לא בגלל שהנהג לא הבחין שיש כאן תחנה עם ממתנים. כל
אלה הסברים רציונליים, לשכך את האוזן. מביני מדע יודעים
שיש כאן שפה שבה הבורא מדבר עם ברואיו!

מה עוד צריך לעשות כדי שתבין?

הגרים קשים כספחת והספחת היא תולדה של סיד היכל
(רמב"ם הלכות טומאת צרעת). בשלמא הגויים הם אכזרי לב,
כסלים על לבותיהם ואינם מבחינים ואינם רואים את כוח
הבורא, מילא.

אבל אתה הכהן, סיד ההיכל ניצב לפניך ולנגד עיניך.
האמנם אינך יודע להבחין בצבעי הנגעים??

איננו מדברים עמך הכהן, אפילו על לובן ביצה או על
עזה כשלג. סיד היכל, זה המתנשא בהדרו לנגדך כל היום
כולו, גם זאת אינך מבחין? מה עוד צריך שתבין את השפה
של הבורא לברואיו?!

☆☆☆

ואין הכהן אלא משל לכל אדם.

בשפע מקרים אדם נתקל, קריאות גלויות ונסתרות
נקראות לתוך אוזניו. והן פקוקות.

שפע מאורעות אדם חוזה, קריאות צורמות וחלושות
נקראות לתוך אוזניו. והן אטומות.

כחרש לא ישמע וכאלם לא יפתח פיו.

☆☆☆

מה עוד צריך שתבין שמשוחחים איתך?!

זכויות ההדפסה נתרמו

לזכות נשמת רבינו הגדול

רבי שמריהו יוסף חיים קנייבסקי זיע"א

בן מרנא הקהילות יעקב זיע"א

ע"י הרב חיים אהרן שליט"א

ק"ק שערי ציון – ניו יורק

לזכות החתן

ראובן וקיים הי"ו

קרית גת לרגל בואו בברית הנישואין

בורא עולם בקנין השלם זה הבנין

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

המוסיף מרפסת לדירתו, על מי מוטלת הוצאת האיטום?

שאלה

בבנין משותף בשכונה חרדית, הרחיב לבדו השכן שגר בקומה השניה את דירתו בהסכמת השכנים, ובכללם השכן שגר מתחתיו, ועשה לעצמו מרפסת פתוחה ללא גג כמרפסת סוכה, והניח יריעות איטום מתחת לריצוף המרפסת. אמנם כשהגיע החורף הראשון, חדרו מי גשמים מהמרפסת שהוסיף אל תוך דירת השכן שמתחתיו, שנבנתה בשעתו ע"י הקבלן שבנה את הבנין.

מומחה שבדק את האיטום קבע, שהיריעות של האיטום היו פגומות, ולכן האיטום לא יעיל וצריך להוציא את המרצפות, ולשים יריעות איטום חדשות, ולרצף שנית, עלות שמסתכמת בעשרת אלפים שקלים. האם התחתון צריך להשתתף בכך?

כמו כן יש לדון, מי צריך לשאת בעלות האיטום באופנים הבאים:

א. כשהעליון בונה בנפרד את המרפסת שמוסיף, ולאחר כמה שנים התחתון בונה תחתיו.

ב. כשהתחתון בונה בנפרד חדר, ולאחר כמה שנים העליון בונה מעליו מרפסת או חדר.

ג. כששניהם בנו ביחד.

תשובה

א. בנידון השאלה, כשהעליון בנה לבדו מרפסת, וכתוצאה מכך הגיעו מי גשמים לדירתו המקורית [ללא תוספות] של התחתון - על העליון לבדו מוטלת הוצאת האיטום עם כל המסתעף מכך. 1.

ב. אם שני הדיירים בונים ביחד, ולא סיכמו ביניהם אחרת, המנהג הוא - שמשתתפים באופן שווה בעלות השלד ובכל הנצרך לכך. ולכן אם התחתון בונה חדר והעליון בונה מעליו מרפסת פתוחה - שניהם משתתפים בשווה בהוצאות האיטום.

כמו כן, אם שניהם בונים ביחד חדר מעל חדר - שניהם משלמים באופן שווה את האיטום שמעל חדרו של העליון.

ובשני מקרים אלו, מאחר והם שותפים בעלות האיטום, לכן אם יתברר אח"כ שהאיטום לא נעשה כראוי או אם יתקלקל במהלך השנים - שניהם ישלמו בשווה את תיקונו, כולל מה שנצרך להחזיר לעליון את ריצוף המרפסת לקדמותה. 2.

ג. אם העליון בונה לבדו תוספת של מרפסת סוכה - צריך לעשות על חשבון איטום ראוי לפני שמרצף את המרפסת, ואינו יכול לחייב את התחתון כשאינו בונה, להשתתף עמו באיטום.

אולם כאשר התחתון יבנה חדר מתחת למרפסת זו - יצטרך להשתתף עם העליון במחצית מעלות האיטום. וזאת בנוסף למחצית מעלות היציקה ועמודי היסוד שנועדו להחזקת היציקה. 3.

ד. אם התחתון בנה תוספת חדר לדירתו, והעליון אינו רוצה לבנות - רק התחתון ישלם עבור האיטום. ולכן אם יתקלקל אח"כ האיטום - עלות התיקון תחול רק על התחתון. 4.

ה. במקרה של סעיף ד, שהתחתון בנה לבדו, אם כעבור כמה שנים החליט העליון לבנות מרפסת או חדר מעליו - פטור העליון מלהשתתף בעלות האיטום ששילם התחתון, ועליו להשתתף עמו רק בעלות מחצית היציקה ועמודי היסוד שמחזיקים אותה.

ולכן במקרה זה, אם העליון יבנה חדר מעל חדרו של התחתון - פטור התחתון מלהשתתף עם העליון בעלות האיטום מעל החדר החדש. אלא אם כן האיטום שעשה התחתון אינו יעיל, ומי גשמים חודרים לדירתו למרות האיטום שעשה, שגם הוא זקוק לאיטום של העליון, כדי למנוע ממי הגשמים מלחדור לדירתו, שבמקרה זה ישתתף התחתון במחצית מעלות האיטום שעושה העליון. 5.

ו. אם מחמת בניית העליון במרפסת שלו, נעשו חורים ביריעות האיטום שעשה התחתון כשבנה לפניו, וכתוצאה מכך חודרים כעת מי גשמים לדירת התחתון - העליון לבדו חייב בתיקון האיטום, למרות שהנזק נעשה ללא כוונה, ולמרות שהפועלים שריצפו עבורו את הרצפה עשו זאת ולא הוא בעצמו. 6.

מקורות

1. הבאנו בס"ד בגליון הקודם [פ' שמיני] את שו"ת הריב"ש (סי' תקיז) שהכריע כמותו הרמ"א בחו"מ (סי' קנה, ד). שכאשר מי גשמים חודרים דרך מרפסת דירת העליון לדירת התחתון ומזיקים לו, מכיון שהנזק נעשה ע"י ממון הפקר שלא שייך לעליון, פטור העליון מלשלם עבור האיטום שימנע ממים אלו להזיק לתחתון. ולכן העליון פטור גם אם האיטום שהקבלן עשה, התקלקל מעצמו במהלך השנים. אמנם העליון פטור רק כל זמן שלא עשה מעשה שמחמתו הגיעו מי הגשמים והרטיבות לדירת התחתון, דהיינו שבאופן הזה נבנתה הדירה וכך קנו אותה הדיירים מהקבלן, ועל דעת כן קנה התחתון את דירתו.

אבל אם העליון שינה והוסיף מרפסת לדירתו, שמחמתה חודרים כעת מי גשמים לדירת התחתון, כאן טוען לו התחתון ע"פ הגמ' ב"ב (כב:), שנפסקה בשו"ע חו"מ (סי' קנה, טז) - אתה עשית למי הגשמים את ההיכר תמצי שיוכלו להזיק לי. וכשם שמבואר שם בגמ', שאסור לאדם להניח סולם לתיקון גגו, אם כתוצאה מכך נמיה או חתול יקפצו על סולם זה לשובך של שכנו, ויטרפו את יוניו או תרנגוליו שנמצאים בשובך זה. איסור זה קיים, אפילו שהנחת הסולם נחשבת רק גרמא, ואפילו שהחתול שמזיק הינו הפקר ולא שייך לבעל הסולם. מאחר ואסור לכתחילה להזיק לממון הזולת אפילו ע"י גרמא. ולפיכך חייב גורם הנזק שהוא מניח הסולם, לסלק את הסולם.

לפי זה הוא הדין בנידון השאלה דנן, מכיון שעד כה לא חדרו מי גשמים לדירת התחתון, נמצא שהמרפסת שהוסיף העליון נעשתה עבור מי הגשמים - כסולם שדרכה הם חודרים לדירת התחתון, ומי הגשמים בנידון דנן למרות היותם הפקר - הם כמו החתול והנמיה שמזיקים ליוני שכנו, שלמרות שהינם הפקר, חייבה הגמ' את בעל הסולם לסלקו משם, כדי שלא יגרם מחמתו הזיק לשכנו. לפיכך היות ובנידון דנן סילוק מי הגשמים, נעשה ע"י איטום המרפסת כראוי - לכן העליון חייב לבדו לשאת בכל עלות האיטום, ואפילו אם לצורך זה יצטרך לשבור את הריצוף הישן כדי להניח יריעות

תקינות על היציקה, בעלות של עשרת אלפים שקלים כבידון של השאלה. ועיין להלן במקורות במס' 3, טעם נוסף לחייב את העליון בתיקון האיטום.

2. ראשית נקדים, שהאיטום שמתחת לריצוף של מרפסת העליון נצרך רק עבור התחתון, ואין לעליון כל הנאה וצורך באיטום זה. כמו כן האיטום מעל חדרו של העליון [אם בנה חדר מעל התחתון, ולא מרפסת] נצרך רק לעליון ואין לתחתון כל הנאה וצורך באיטום זה.

ולכאורה לפי זה צריך להיות, שרק מי שנהנה וזקוק לאיטום - הוא ישלם עבורו, ואם האיטום יתקלקל - רק הנהנה ממנו יצטרך לתקנו.

אמנם המנהג הוא, שאם שניהם בונים ביחד, עלות השלד מתחלקת באופן שווה בין שניהם. ולכן הקבלן מחשיב את עלות יריעות האיטום כחלק בלתי נפרד מעלות השלד. ואם העליון עשה מרפסת פתוחה מעל חדרו של התחתון - האיטום נעשה מתחת לריצוף של המרפסת. ואם העליון בנה חדר מעל חדרו של התחתון - האיטום נעשה מעל החדר של העליון. ובשני המקרים יתחלקו באופן שווה בעשייתו. ולכן גם ישתתפו באופן שווה בתיקונו, כמו שהאיטום נעשה מממון של שניהם, כך גם כל שותף יכול לחייב את שותפו בתיקון הרכוש המשותף כמבואר בשו"ע חו"מ בהל' שותפים (סס"קעח), וע"ש בנתיבות.

3. לכאורה מכיון שהעליון בונה לבדו את המרפסת שלו על גבי עמודי יסוד, והוא לא זקוק לאיטום, היה מקום לומר, שיכול העליון לטעון לתחתון, אם אינך משתתף עמי כעת באיטום - אינני עושה את האיטום. וכשתבנה חדר מתחתי בעוד כמה שנים - תצטרך לשלמו לבדך, ובכלל זה גם אם תצטרך לשבור את הריצוף שלי ולהחזירו בחזרה לאחר שתניח את יריעות האיטום, תצטרך לשלם לבדך את כל ההוצאות.

אולם לדינא העליון אינו צודק בטענתו. מאחר ובבנין משותף השטח שעליו עומד הבנין, וגם הקרקע שמסביב לבנין רשומים בטאבו כרכוש משותף, ולפיכך כל דייר מהבנין רשאי לעכב על זולתו שלא יבנו על הקרקע שיש לו בה חלק, ולכן מי שבונה תוספת לדירתו - צריך את הסכמת כל הדיירים השותפים בבנין.

לאור האמור טוען התחתון לעליון, למרות שאני לא בונה כעת, אולם אני מסכים לאפשר לך לבנות מעל הקרקע ששייכת לי ומשועבדת לצרכי, רק בתנאי שלא תיקח את הקרקע שלי אליך, וכתוצאה מכך תזיק לי. ואם יגרם לי נזק מחמת בנייתך כעת או בעתיד - אינני מרשה לך לבנות. וגם אם לא אומר כך התחתון בפירוש, אנו סהדי שעל דעת כך בלבד מסכימים שותפים בקרקע לתת רשות לכל אחד מהדיירים לבנות על הקרקע ששייכת גם להם. וממילא כל אדם שמוסיף לדירתו, מתחייב לדאוג - שלא יינזק אף אחד מהשותפים מחמת בנייתו. ואם נגרם לבסוף נזק - הבונה חייב לתקנו.

טעם זה מספיק לחייב בנידון השאלה את העליון גם אם בנה לבדו מרפסת סוכה כתוספת לדירתו, אולם לבסוף למרות שאטם בכל זאת חדרו מי גשמים מהמרפסת שהוסיף, לדירה המקורית של התחתון.

לפיכך אם העליון רוצה לבנות מרפסת מעל הקרקע המשותפת - הוא חייב לאטום אותה עם יריעות איטום מעל יציקת המרפסת שלו, ורק לאחר מכן ירצף אותה. אמנם מכיון שכעת התחתון לא בונה תחתיו, נמצא שאינו נהנה מהאיטום שנעשה - ולכן לא ניתן לחייבו להשתתף באיטום, וכשם שהוא פטור מלהשתתף במחצית

מעלות היציקה ועמודי היסוד שמחזיקים אותה. ורק כאשר התחתון יבנה חדר מתחת יציקה זו, יצטרך לשלם מחצית מכל מה שנהנה, שזה כולל את עמודי היסוד, ומחצית מהיציקה עם האיטום שנעשה עליה.

ואע"פ שלאחר שהתחתון יבנה חדר מתחת היציקה רק הוא יינה מהאיטום, ולכאורה היה מקום לחייבו עתה בכל עלות האיטום שנעשה עבורו. אולם מאחר והתבאר שהתחתון יכול למנוע מהעליון מלבנות את המרפסת, מאחר ובונה על הקרקע שלו, א"כ כשהסכים לכך, זה על דעת שהם יהיו שותפים באיטום באופן שווה, כלומר, שהאיטום יהיה חלק בלתי נפרד מהיציקה שהם שותפים בו בשווה, אלא שבפועל הוא ישלם לעליון את חובו רק לאחר שיינה בפועל מהיציקה הזאת, שזה לאחר שיבנה חדר מתחת למרפסת של העליון.

4. כאשר התחתון בונה ראשון את החדר לדירתו, נידון זה הפוך מהנידון במס' 3. מאחר והקדמנו לעיל שהאיטום מעל היציקה נועד לטובת התחתון בלבד, ואין העליון זקוק לו, ואינו נהנה ממנו. לפיכך אם הם לא בונים ביחד, עלות האיטום והתיקון אם הוא יתקלקל - יחול על התחתון בלבד, כי רק הוא זקוק לכך. ולכן כעבור שנים כשירצה העליון להשתמש ביציקה לצורך מרפסת עבורו, הוא ישלם לתחתון מחצית מעלות היציקה ועמודי היסוד שמחזיקים אותה. אבל ביחס לאיטום, מכיון שאין לו כל הנאה מכך - פטור הוא מלשלם עבורו.

ואין התחתון יכול לטעון לו, שאם לא ישתתף עמו באיטום הוא יעכב עליו מלבנות כמו שכתבנו לעיל, כי כאן יטען לו העליון, מאחר ובנית על הקרקע ששייכת לי, אם אני מנוע מלבנות - א"כ תהרוס את החדר שבנתי. כי הסיבה שהרשתי לך לבנות למרות שלא הייתי בשעתו זקוק לבנייתך היתה, שאם פעם ארצה לבנות - אשלם לך מחצית ממה שאהנה בפועל מבנייתך. כלומר - מחצית מהיציקה ועמודי היסוד. אבל דבר שאינו נצרך לי ואינני נהנה ממנו, אין כל סיבה שאשלם לך עבורו. ורק על דעת כן קיבלת רשות לבנות על הקרקע שלי. משא"כ בסעיף ד שם העליון שבונה ראשון זקוק לרשות של התחתון לבנות על הקרקע ששייכת לו, ולכן רשאי התחתון להתנות עמו שמסכים לבנייתו רק אם יעשה כעת את האיטום על חשבונו, וכאשר התחתון אח"כ יבנה חדר מתחתיו, הוא ישתתף עמו במחצית ממה שנהנה, שזה כולל מחצית מעלות האיטום.

ולפי האמור, הוא הדין אם העליון יבנה לאחר שנים חדר ולא מרפסת מעל חדרו של התחתון - כל עלות האיטום מעל חדרו יחול על העליון בלבד. מאחר ואין לתחתון שום הנאה מאיטום זה, כי חדרו שבנה בשעתו הינו אטום כראוי ממי גשמים מחמת האיטום הטוב שעשה מעליו, ולכן אין התקרה הנוספת שעשה העליון מעל חדרו מועילה לו.

אמנם אם אכן האיטום שעשה בשעתו התחתון מעל חדרו לא נעשה כראוי, ועדיין חודרים מי גשמים לחדר שהוסיף, ובגלל האיטום שעושה העליון מעל תקרת החדר שמוסיף, לא חודרים יותר מי גשמים לחדר של התחתון, במקרה זה יצטרך התחתון להשתתף עם העליון במחצית מעלות האיטום, בגלל שיש גם לו הנאה מאיטום זה.

6. מי שמזיק לממון חבירו, חייב לשלם עבור ההיזק אפילו אם הזיק בשוגג. כמו כן החיוב קיים - אפילו אם הפועלים שלו הם אלו שהניחו את הריצוף. מאחר והתחתון יכול למנוע ממנו מלבנות, אם לא יקבל אחריות על הבנייה שנעשת בשטח שלו ומסכנת את ממנו. וכל הסיבה שלא עיכב עליו מלבנות היא, בגלל שהעליון

שהקריב הקב"ה למען הצלת כלל ישראל, למרות שלא היה מגיע לו את העונש הזה. א"כ נוסף על חטאינו יש כאן גם כפיות טובה, גם כלפי הקב"ה שחס על חיינו, וגם לצדיק ששילם בחייו למענינו. ובמקרה כזה הקב"ה ממחר להיפרע סמוך למיתת הצדיק מכלל ישראל, ועכ"פ מהחוטאים שבהם כמבואר בסוף מסכת סנהדרין (ק"ג), וגם על כך אמר הנביא ישעיהו (נז, א) "מפני הרעה - נאסף הצדיק".

מיתת הצדיק מכפרת רק לעושים תשובה לאחר מיתתו

אולם אם הצדיק נפטר בגיל מבוגר, אין הדבר מראה שנלקח מפני חטאי העם או חלילה מפני הרעה שלא תבוא על כלל ישראל, אלא אולי נפטר כי השלים את השנים שנגזרו לו מתחילת בריאתו לחיות. אולם למרות כך - מיתתו של הצדיק מכפרת על כלל ישראל, כשם שמיתת מרים הנביאה שנפטרה בגיל מאה עשרים ושש שנים כיפרה עליהם. אבל במקרה זה, כשם שאפילו יום כיפור שנקבע ע"י הקב"ה בתורתנו הקדושה כיום כפרה, בכל זאת הלכה כחכמים במסכת יומא (פ"ה) שהוא מכפר לכל אחד רק אם בנוסף לכך הוא עושה תשובה על חטאיו. וכך גם מצאנו לגבי מי שעשה עבירה בשוגג, והביא קרבן חטאת לכפר על חטאו, שלמרות חיובו להביא את הקרבן, בכל זאת הקרבן יכפר לו רק אם בנוסף לכך יעשה תשובה על חטאו.

כך גם מיתת צדיקים מכפרת על כלל ישראל, ועל כל יחיד ויחיד, אפילו אם מתו בזקנותם והשלימו את שנותיהם, ובתנאי שכל אחד שרוצה להתכפר יעשה תשובה על חטאיו, כלומר, שיתחרט על העבר, ויקבל על עצמו שלפחות בדבר אחד הוא משתנה מכאן ואילך לטובה.

מיתת הצדיקים כדי לכפר על חטא מנהיג העם

והנה מצאנו בשני מקרים בתקופת הנביאים הראשונים, שבגלל חטאו של מנהיג הדור, שנבע מחמת הנהגתו את העם [ולא בגלל חטאו הפרטי] העונש היה, שבמקום שהענישו במיתה את מנהיג העם, לקחו תמורתו את התלמיד חכם והצדיק הגדול של הדור, שיכפר על חטא המנהיג. מקרה ראשון קרה אצל יהושע בן נון כמבואר בספר יהושע (י, ה), כששלח יהושע בפעם הראשונה שלושת אלפי איש להילחם בעי, ובכך הוא חטא שלא הלך עמם גם כן למלחמה. כתוצאה מכך כתוב בנביא שם, שמתו שלושים ושישה איש מבני ישראל במלחמה. ואמרו חז"ל בילקוט שמעוני שם (י, ה) שהכוונה היא שמת התלמיד חכם והצדיק של הדור שנקרא - יאיר בן מנשה, שהיה שקול בגדלותו כמו רוב הסנהדרין דהיינו - כמו שלושים ושישה דיינים מהסנהדרין.

וכן כשהמלך דוד ציווה על יואב לספור שלא לצורך את בני ישראל כמבואר בשמואל ב (כד, טו) כתוב שם בנביא, שבגלל זה מתו מיד שבעים אלף איש ע"י המלאך המשחית. ומבואר בילקוט שמעוני שם, שרבי שמעון אומר, שלמעשה מת רק אבישי בן צרויה שהיה שקול במעשיו הטובים ובתורה שבליבו כשבעים אלף איש מישראל.

ולמרות שצדיקים אלו מתו לפני זמנם, אבל מכיון שמיתתם לא נועדה לכפר על חטאי בני ישראל, מאחר והם לא חטאו, אלא הייתה מיתתם כפדיון על חטאו של מנהיגם, לכן לא באה אח"כ רעה על ישראל, אלא אדרבה זכות מיתתו של הצדיק גרמה לבני ישראל כפרה על חטאים אחרים שהיו להם, ולכן מחמת זה זכו אח"כ להצלחה וישועה גדולה.

מקבל אחריות על כל נזק שיקרה מחמת בנייתו לרכוש התחתון, וכן לרכוש שאר הדיירים שבבנין המשותף, שגם הם שותפים עמו בקרקע שבונה. ומסיבה זו המנהיג הוא, שמרשים לאחד מהדיירים לבנות, אבל הוא אחראי כלפי הדיירים להחזיר לאחר בנייתו את המצב שהיה ברכוש הפרטי של כל אחד מהדיירים בבנין, וכן את הרכוש המשותף לכולם - למצב שהיה לפני שהחל לבנות, ולא יוכל להיפטר מאחריותו בזה שישלח את הניזוק לפועל שהזיק לו, אא"כ הפועל שהזיק מוכן לתקן את ניזוקו. אמנם חיוב זה קיים - בתנאי שהנזק נעשה לצורך בנייתו או מחמת בנייתו. אבל אם אחד מהפועלים שלו גנב רכוש מאחד הדיירים - אין הדייר שבונה אחראי על כך, כי אין הדבר קשור כלל לבנייתו.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

מיתת צדיקים - מכפרת

בעקבות האסון הקשה שפקד את עם ישראל, עם הסתלקות רבם של ישראל - מרן רבינו ש"י חיים קנייבסקי זצוק"ל, ונשארו יתומים חסרי כל. למרות שאין לנו שום ידיעה והבנה בחשבונות שמים, ננסה ללקט מעט ממה שלימדונו חז"ל ומפרשיהם באופן כללי, בהקשר למיתתם של צדיקים.

שקולה מיתת צדיק הדור - כשריפת בית המקדש

אמרו חז"ל במסכת ראש השנה (י"ח) "שקולה מיתתם של צדיקים - כשריפת בית המקדש". כלומר, האסון, עם כל הכאב והחסר שיש מחמת מיתתם של הצדיקים, וההשלכות ממנו לגבי כל אחד - הינו חמור כמו שריפת בית המקדש, ובמובנים מסוימים עוד יותר חמור ממנו. מאחר וביחס לבית המקדש מובטחים אנו שבס"ד במהרה יבנה הבית, ויהיה לנו תמורה לשני בתי המקדש שנשרפו, שיהיה עם קדושה גדולה יותר מהקודמים לו, וכלשון הנביא "גדול יהיה כבוד הבית האחרון". משא"כ לגבי צדיק שנפטר - לעולם לא יקום צדיק כמותו. כי לכל אדם, וכ"ש לכל צדיק יש את התכונות והמעלות המיוחדות שלו, שאין אותן לצדיק אחר שיבוא אחריו. וממילא אין, ולא יהיה כל תחליף לצדיק שהיה - ואיננו עוד. לפיכך אין ערוך להפסד שנגרם לכלל ישראל, ולכל יחיד ויחיד מחמת פטירתו של הצדיק שבדורו. ונחשב הדבר שלאחר פטירתו - השתנה העולם, והעולם שנשאר בלי הצדיק - הוא עולם אחר לחלוטין, ובדרגה הרבה יותר נמוכה.

ההבדל בכפרה, בין מיתת הצדיק בגיל צעיר, למיתתו בגיל מבוגר

כתוב בגמ' במועד קטן (כ"ח:) אמר ר' אמי, למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה? לומר לך, מה פרה אדומה מכפרת, אף מיתתן של צדיקים מכפרת ע"כ. והנה מבואר באור החיים הקדוש בתחילת פ' כי תשא (ל, יג) בד"ה בדרך רמז וכו', שישנו הבדל מהותי בין אם הצדיק נפטר בגיל צעיר, לבין אם נפטר בגיל מבוגר. שאם הצדיק נפטר בקיצור שנים ר"ל, ודאי שנלקח כדי לכפר על עוון הדור, שהדור התחייב מיתתו בידי שמים עבור חטאם. והקב"ה בחמלתו על בניו, לוקח מהם את הצדיק כדי שמיתתו תכפר עליהם, וכלשון הפסוק "כי תשא - את ראש בני ישראל".

כלומר, שלקחו לשמים את ראשם שהוא הצדיק שבדור לכפר על בני ישראל. ובמקרה זה, אם לא יעשה כל אחד סמוך לפטירת הצדיק תשובה על חטאיו, חלילה יכול להיגרם עונש חמור יותר. כי בכך אנו מראים לקב"ה את קשיות עורפינו, ושבצרזונינו להישאר במצב שבו אנו נמצאים, ואיננו מעריכים חלילה את קרבן הצדיק -

בימי יהושע בן נון זה התבטא - בנצחון על עי, ובנצחון בכל שאר המלחמות בכיבוש ארץ ישראל, שלא מתו מהם אף אחד, למרות שיושבי ארץ ישראל היו גיבורים במיוחד. ובימי דוד המלך זה התבטא - שגילו לדוד היכן הוא מקום המקדש, המזבח, וקודש הקדשים שנועדו להשרות את השכינה בישראל באופן הנעלה ביותר, ומיד נרכש מקום זה ע"י דוד מכספי כל שבטי ישראל.

הזכויות שנוספות לצדיק, כשנפטר כדי לכפר על העם

מבואר בספרים הקדושים, למרות שלכאורה כשהצדיק נפטר כשהוא צעיר או אפילו אם נפטר מבוגר, אבל נלקח לפני הזמן שנקצב לו לחיות כמו: יאיר בן מנשה, ואבישי בן צרויה, במקרים אלו למרות שנראה שהצדיק הפסיד ונמנע ממנו מללמוד עוד תורה, ומלקיים מצוות נוספות בעולם הזה. אולם למעשה מכיון שנלקח מהעולם לצורך כפרה על כלל ישראל, בשמים מוסיפים לזכותו את מצוות לימוד התורה ושאר המצוות שהיה מקיים, אילו היה נשאר בחיים עד הזמן שנועד לו מלכתחילה כדי לחיות.

כמו כן מתווסף לו הזכות הגדולה שמחמת פטירתו בטרם עת - ניצלו חיי בני ישראל. והיות וחז"ל אמרו: שכל המציל נפש אחת מישראל "כאילו" קיים עולם מלא. אם כן כל שכן שלצדיק זה יתנו בשמים שכר רב, כי הוא אכן הציל בגופו נפשות רבות מישראל, וקיים בפועל - "עולם מלא", ולא נחשב רק בגדר "כאילו" קיים עולם מלא.

המעלה הגדולה שיש בהשתתפות ההמונים ובפרט לומדי התורה בלוויית צדיק הדור

והנה מהראוי להתבונן, מפני מה יש הידור בכך שמאות אלפים יוצאים ללוות את הצדיק לבית עולמו, ובפרט כאשר כמעט כל לומדי התורה מכל הגילאים משתתפים בלווייתו. הרי מחמת כך יש באותו הזמן בעולם הרבה פחות לימוד תורה, וא"כ לכאורה עמוד התורה שעליו עומד העולם נמצא בסכנה, ולמה לא מגבילים את כמות בני התורה המלווים את הצדיק ביום פטירתו?

אמנם חז"ל ענו על כך תשובה בגמ' מגילה (ד): שמבטלים תורה לצורך לווית תלמיד חכם, שזה חשוב יותר מלימוד התורה, וזוהי הגדולה שבמצוות - לכבד את התלמיד חכם, ואפילו בעת שנפטר. נמצא שהקב"ה שציווה אותנו על לימוד התורה במצוות עשה "והגית בו יומם ולילה", הוא זה שציווה עלינו שעוד יותר חשוב מזה - לכבד את התלמיד חכם שעמל בכל כוחו בלימוד התורה ובקיום מצוותיה. ומי שזוכה לכבד את התלמיד חכם כראוי - זוכה לדרגה הגבוהה ביותר. נמצאנו למדים, שההשתתפות בלוויית תלמיד חכם, לא רק שאין בכך ביטול תורה, אלא יש בכך קיום מצוה שעדיפה עליה. אמנם כמו בכל מצוה, גם במצוה חשובה זו ישנם גדרים והלכות, מי כלול בגדר ת"ח שמבטלים עבורו תורה, והאם זה מחייב גם מי שאינו תלמידו, והאם החיוב הוא גם על ת"ח שלווייתו היא בעיר אחרת וכו'. ולכן צריך לדון בכל מקרה לגופו ע"פ כללי ההלכה. אבל ברור שבמקרים שבהם ישנו חיוב להשתתף בלוויית ת"ח או במקרים אחרים כשהת"ח חי בינינו, ויש בשמיעה להוראתו משום כבוד התורה, ודאי שאין בכך חלילה ביטול תורה, אלא אדרבה - זהו קיומה.

ולכן כאשר משתתפים תלמידי חכמים ואנשים רבים בלוויית ת"ח, מאחר וע"י כך הם מראים לעיני כל את חשיבות התורה ולומדיה, נגרם מחמת זה קידוש השם גדול. כי הקב"ה והתורה - זה דבר אחד. והיות וקידוש שם שמים - זוהי המצוה הגדולה ביותר שנצטוונו בתורה שנאמר "ונקדשתי בתוך בני ישראל". ולעומת זאת חלילה, מי שמחלל שם שמים בפרהסיא - עובר על העבירה החמורה ביותר כמבואר בגמ' ביומא (פג): וע"ש, לכן מאחר והצדיק בפטירתו ע"י שליוו אותו מאות אלפים רבים לבית עולמו, נגרם בכך קידוש שם שמים ברבים גדול במיוחד, וגם מצווה חשובה זו מצטרפת למשקל זכויות הרבים בשמים, ובזכות שהמלווים גרמו לו בשמים חסד וזכות גדולה כזאת - גם הוא יסגור עליהם בשמים לפני הבורא ית"ש מידה כנגד מידה שיכפר על חטאיהם, ויוושעו מפי עליון במשאלותיהם.

חומרת עונשו של המבזה תלמיד חכם

לאור האמור נבין בס"ד ביותר למה חז"ל החמירו כל כך בגמ' בשבת (קטז): על מי שמבזה תלמיד חכם - שאין רפואה למכתו ע"כ. ואע"פ שאין לשון כזה בחז"ל על אדם אחר שעובר עבירות חמורות אחרות, ואפילו אם הן בבין אדם לחבירו. מאחר והתבאר לעיל ע"פ הגמ' במגילה (ד): בחשיבות כבוד התורה של התלמיד חכם, שהוא חשוב יותר מעצם לימוד התורה, וזהו קידוש השם הגדול ביותר. אם כן מי שחלילה מבזה את כבוד הת"ח - הוא פוגע בקב"ה, וביסוד שעליו נשען כל העולם שהוא - לימוד התורה ע"י העמלים בה בכל כוחם, ולכן אין למבזה כל רפואה למכה שהוא יקבל עוד בעולם הזה מחמת ביזוי הת"ח, וזאת מלבד עונשו החמור שיקבל עבור זה בעולם האמת.

ולכן מי שחלילה חטא בכך, דבר ראשון שינסה לפייס ללא כל דיחוי את הת"ח שביזה אותו, כדי שהת"ח ימחל לו, ויאמר בפיו שמוחל לו על מעשיו. ויעשה הכל כדי למזער מכאן ואילך את הנזק שעשה, ובמקרים רבים זה יכול להועיל לו גם בעולם הזה. אמנם ידוע על מקרים מסוימים, שלמרות שאותו ת"ח מחל למבזה על בזיונו, אולם בשמים לא הסכימו למחול לו על מעשיו, ועל החילול השם הגדול שנגרם מחמת זה. ובתוך זמן קצר המבזה נפטר או שסבל אח"כ ייסורים רבים בגופו ובממונו, אע"פ שמסתבר שקבלת המחילה הקלה עליו בדינו בעולם הבא לאחר פטירתו.

הגדר של "עשה לך רב", וקנאות לשם שמים

והנה חז"ל לימדו אותנו במסכת אבות (א, י) "עשה לך רב". כלומר, כל אדם ראוי שיעשה לעצמו רב ומנהיג שילמד אותו תורה וידריך אותו בעבודת הבורא ית"ש באופן שתתאים לתכונותיו. אולם למרות האמור - אסור לו בשום אופן וצורה לבזות ולפגוע בכבודו של תלמיד חכם אחר בדיבור או בכתב, אע"פ שאינו רבו, ואינו מחוייב במקרים רבים לשמוע להוראותיו.

והרי אפילו פנחס בן אלעזר הכהן שהיה גדול הקנאים לשם שמים, למרות שנשיא שבט שמעון בדורו שהיה ת"ח גדול, עבר עבירה חמורה ובפרהסיא, בכל זאת מבואר בגמ' בסנהדרין (פג): שפנחס לא עשה מאומה לפני ששאל תחילה הוראה ממשנה רבינו, ורק לאחר שמשנה הסכים לדבריו - רק אז הוא פגע בחוטא. ופנחס הוא הרי רבם של כל הקנאים לדבר ה' ית"ש בכל דור. לפיכך כ"ש שבדורינו שאנו רחוקים מאד מדרגת הלשם שמים של פנחס, ודאי שאסור לעשות ולדבר שום דבר נגד ת"ח אחר, מבלי לקבל לכך היתר מפורש מגדולי ההוראה שבדור. והבא ליטהר - מסייעים בידו מהשמים.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מענייני החידוק

גליון 52 | שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

דהקב"ה והתורה וישראל התאחדו ביחד, וכשהגיע זמרי ורצה לישא את בת המדינית קלקל בזה את האחדות של ישראל והקב"ה והתורה ע"י שעירבב את האומות בין ישראל, וע"י קנאותו של פנחס המשיך את קבלת התורה שהוא הקשר בין ישראל לתורה ולקוב"ה. וידוע מה שחז"ל אומרים שפנחס זה אליהו, ואליהו הנביא ע"י שהוא מגיע לברית מילה הוא מחבר את ישראל ואורייתא וקב"ה, כמו שכתוב באוה"ח דעכו"ם נקראים ערלים וישראל נקראים מולים.

וידוע שמרן שר התורה כל חייו התנהג בחומרא רבה על כל ענייני הקדושה כמו שידוע שקיבל מהנהגת אביו מרן בעל הקה"י זצוק"ל לא לקבל נשים ולא להסתכל בכתב אשה, והמשיך בזה את כוחו של אליהו הנביא ופנחס שעשו שלום בין ישראל לתורה והקב"ה, ובזה שהיה מגיע לברית מילה שהוא הסרת הערלה בזה הוא גרם להמשך הקשר בין ישראל לתורה והקב"ה. וידוע מה שאמרו בני משפחתו דגם בליל הסדר בכוס החמישי שהוא שייך לאליהו הנביא היתה לו שמחה בעת אמירת שפוך חמתך וכו'. וידוע שכל מהותו של מרן זצוק"ל הוא להמשיך את קבלת התורה ע"י ישראל ואורייתא וקב"ה חד הוא וזכה להקים את כל קופות הצדקה הגדולות בעולם ובפרט קופת העיר שאנשים שתרמו לשם כספים ראו ישועות גדולות, ולא ראה בזה סתירה לקבלת עול תורה, כמו שידוע המעשה מתלמידו של הבעש"ט הק' ר' פנחס מקוריץ זצ"ל שבצעירותו התפלל להקב"ה שהוא רוצה להתבודד עם עצמו ולעסוק בתורה ולא לישא בעול הציבור, ונתקיימה תפילתו עד שגם בני ביתו לא הפריעו לו בשום דבר עד שבחג הסוכות גילה שהאושפיזין עילאי לא באו לסוכתו, ואז ראה שגם בקבלת עול תורה זה חייב להיות עם נושא בעול עם חבריו ושינה דרכו האחרונה וחזרו אליו האושפיזין עילאי. וכבר ביארנו בכמה מקומות מקור לזה מדברי המשך חכמה בפרשת נוח, ונעתיק את תו"ד על הפסוק נח איש האדמה במדרש (פרשה ל"ו) אמר רב ברכיה משה חביב מנח, נח נקרא איש צדיק ואח"כ איש האדמה משה נקרא איש מצרי ואח"כ איש האלוקים, והענין דיש שני דרכים בעבודת ה', דרך אחד מי שמייחד עצמו לעבודת השי"ת ומתבודד ויש מי שעוסק בצרכי ציבור ומבטל עצמו לכלל ומפקיר נפשו בעבורם. ובמושכל ראשון נראה שהדרך הראשון הוא הדרך האמיתית והדרך השני זה מדרגה פחותה.

בתחילת הפרשה מבואר פרשת מילה כמו שכתוב וביום השמיני ימול בשר ערלתו, וידוע קושית העולם מדוע המצוה של מילה דזו מצות עשה מ"ט לא מתחייבים בגיל י"ג שנים כמו כל המצוות, עד כדי כך שמילה בזמנה דוחה אפילו שבת, ואף שכל המצוות כמו שופר ולולב ומגילה אינו דוחה את השבת, ומצות מילה מחייבים לקיים אותה ביום השמיני ללידת הבן. ונאמרו בזה הרבה תירוצים, ונראה לומר בזה ע"פ דברי האוה"ח בפרשת השבוע דמאריך בגודל הענין של ברית מילה ונעתיק את תו"ד, "דבחינת הערלה היא בחינת הרע כי מעשה הערלה הוא יגיד על בחינת נעלמות, כי כל הגוף אינו אלא נרתיק לנפש והנרתיק יודע את מה שבתוכו, ואמר ה' כי ישראל כשימולו הערלה הנה הם מושללים מבחינת הרע משא"כ באומות העולם שכל נפשם היא בחינת הרע כמו שמבואר בירמיה (פרק ט') פסוק כ"ה) כי כל הגוים ערלים", ובהמשך דבריו כתב בג' מצוות שיש במילה, מילה פריעה ומציצה, והוסיף בשם הזוהר כי ד' קליפות סובבים לבחינת הקדושה בסוד גינת אגוז. ועיי"ש דהאריך דבמילה איכא ג' דברים, מילת בני הצדיקים ומילת בני הבינוניים ומילת הממזרים וכולם כתב דאפילו ממזר שהוא מוקף בכולו בבחינת הרע ע"י הסרת הערלה בצירוף מעשים טובים ולימוד תורה הוא יותר מכהן גדול עם הארץ. ולפ"ז מובן היטב מדוע ממחרים לעשות ברית מילה דווקא ביום השמיני כי ע"י מצות הברית ממחרים לסלק את הערלה שהוא כוח הרע שיש באדם ומה שיותר מוקדם יש בזה יותר כוח עד כדי כך שזה דוחה שבת כנ"ל.

ובעמדנו בתום השבעה להסתלקות מרן שר התורה הגר"ח זצוק"ל, רבים מקשים כמה שמרן זצוק"ל טרח והגיע לכל ברית מילה אפילו במקומות מרוחקים כמו צפת בצפון ובאר שבע בדרום, ואנכי חזיתי בעת שהגיע לסמטאות שכונת בית ישראל וחיפש את ישיבת מחנה ישראל וזכיתי להיות המורה דרך להגיע לישיבה הנ"ל לברית מילה. ושמעתי מהגה"צ ש"ב ר' סנדר ארלנגר זצ"ל שמרן הגר"ח א"ל שזה סוד כמוס עמו, והבין מתוך דבריו שזה קשור לאליהו מלאך הברית. וידוע מה שכתוב בפרשת פנחס דע"י הקנאות של פנחס כתוב בתורה הנני נותן לו את בריתי שלום, ורבים מקשים הרי קנאות זה היפך משלום, והתירוץ הפשוט דידוע דבקבלת התורה היתה אחדות בין ישראל ואורייתא וקב"ה כמו שאומרים ישראל ואורייתא וקב"ה חד הוא, דהיינו

אבל רואים דנח שהיה בדרך הראשון ירד ממדרגתו ונקרא איש האדמה ומשה שנקרא איש מצרי שהוכרח לגלות זה מורה פחיתות בנפש הואיל ומסר עצמו על הריגת ישראל בהריגת מצרי נקרא איש האלוקים שהגיע לתכלית השלמות מה שיוכל האדם להשיג. ובדורנו זכינו לראות ולהכיר את מרן שר התורה זצוק"ל שזכה להגיע לשיא השלימות ע"י עסקו בתורה במס"נ, וגם וירא בסבלותם. וידוע מה דכתב רש"י בפרשת בהעלותך דטוב לצדיק וטוב לשכנו לפי שהיה משה עוסק בתורה, ומשמע מרש"י דעיקר כוחו של משה הוא מחמת שעסק בתורה, ומשמע מזה דא"כ סתירה ליסוד של וירא בסבלותם, מיהו צ"ע מדברי רש"י בסוף מגילת אסתר אצל מרדכי ורצוי לרוב אחיו שכתב שהיה עסוק שפרשו ממנו מקצת הסנהדרין לפי שנעשה קרוב למלכות והיה בטל מתלמודו לא ברור כ"כ לפי הנ"ל.

יבואר עוד בכוח ביטול המידות ע"י עסק התורה

ידוע דע"י עסק התורה זוכים לדברים הרבה, ובודאי שאפשר להבין זה גם בדורנו שאנחנו הולכים ברחוב ופוגשים בנ"א וכל אחד מחשבן עם עצמו בבנ"א שהולכים ברחוב אם הוא שייך לחוג שלו או לחוג אחר ולפ"ז הוא מתייחס לשני, וכן שמקבלים הזמנה לשמחה מיד דנים אם זה המזמין הוא מאנשי שלומנו או לא, וכן אם הוא בא לשמחות שלנו וכו'. ולדאבוננו אנו משקיעים הרבה זמן בענייני המידות.

וידוע דהאדמו"ר מצאנז זצ"ל פגש את הגה"צ ר' שמעון סופר זצ"ל ודיברו על הגמ' בגיטין דעל קמצא ובר קמצא חרוב ירושלים דבשלמא בר קמצא מובן מדוע נחרבה ירושלים בגללו שהלך להלשין את כל היהודים אבל מה רוצים מקמצא, ותירץ שאם קמצא היה חבר טוב של בעל הסעודה לא היה צריך להזמנה, ובזה רבנו לימד אותנו שע"י קבלת התורה שלו הוא ביטל מעצמו עול דרך ארץ ולא הכיר כמעט שום בנ"א בעולם חוץ מש"ס בבלי וירושלמי, ומה שהיה נוגע ללימוד זה מה שענין אותו ומה שלא היה נוגע ללימוד לא היה שייך אליו, וממילא נתבטלו כל החשבונות, כמו שאומרים אלוקים ברא את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים, ובדרך מליצה אומרים שכל אחד אומר מי יתנני כירחי קדם, וידעו מה שאומרים שעיקר הבכי של התינוקות אחרי לידתם זה מחמת ששכחו את כל התורה כולה וזה מה שענין את רבנו זצוק"ל בכל כאב שהיה לו בגופו שבא רופא אליו הביתה ושאל אותו מה כואב לו וא"ל

שיש לו כאב אחד שהוא לא יכול ללמוד כמו שצריך כמו תינוק בן יומו שעדיין לא הגיע לחשבונות רבים, וכל כאבו זה רק מה שניתקו אותו מירחי קדם של לימוד התורה.

ושמעתי בש"ק שני מעשים כל כוח שקיעותו של רבנו זצוק"ל בלימוד, סיפור אחד ביהודי שהיו לו בעיות בשלום בית עד שרעיתו לא הסכימה שהוא יסתכל מי יתקשר אליו בפלאפון, כי היא רצתה שיהיה לו קשר רק עמה ולא עם שום בנ"א אחר וסבל מזה קשות, ובא לפני רבנו זצ"ל וא"ל רבנו זצוק"ל שמסתבר לו שגם באמצע הלימוד הוא מקבל שיחת פלאפון והוא מסתכל מי מתקשר אליו והקב"ה תובע ממנו שמעניין אותו עוד דברים חוץ מהקב"ה והיינו מפסיק ממשנתו, וע"י שקיבל על עצמו שבתוך לימודו לא יסתכל על השיחות שבאו אליו חזר אליו כל השלום בית, ומזה רואים שכל סבלנו זה מידה כנגד מידה. וכן שמעתי שפעם עבר ברחוב וראה את הקומה השניה בביהכנ"ס לדרמן ושאל את הגבאי הר"ר משה כהן באיזה זמן בנו את זה וא"ל שהרי כל הבנין היה בהתיעצות עם רבנו זצ"ל וא"ל רבנו זצ"ל שהוא כל חייו התפלל שחוץ מתורה לא יעניין אותו כלום והוא ישכח מהר מכל הדברים שלא נוגעים לתורה, ובודאי שכל אחד שיקבל על עצמו שחוץ מהתורה לא יעניין אותו כלום יחסוך מעצמו הרבה עגמת נפש והרבה טרדות והרבה אכזבות, שידוע שהעוה"ז הוא מלא תלאות בכל צעד ושעל.

וידוע כמה רבבות אנשים ובתוכם ת"ח גדולים ליוו את רבנו הגדול, ובודאי היה ביניהם אלפי אנשים שנולדו בזכות ברכותיו והרבה חולים שנתרפאו והרבה שלום בית שהיה בזכותו, ואפשר להגדיר את זה על דרך של רבנו זצ"ל שכל בעיה שיש לבני אדם הוא אומר להם ללמוד מס' בש"ס ששייכת לאותו בעיה כגון בכאב רגל כיצד הרגל והסתובבו אנשים שם ששייכים לכיצד הרגל ולכיצד השן ולכל הש"ס כולו, כמו שאומרים שבהר סיני נתרפאו כל החולים משום דקיבלו את כל התורה.

ויה"ר מלפני אבינו שבשמים שיתקיים בנו ויבולע המוות לנצח ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים ונזכה לתחיית המתים. ורבנו ימליץ טוב בעדנו ונזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

א"ה: הדברים נאמרו בביהכנ"ס כרם בירושלים ביום ראשון פרשת תזריע לזכרו של מרן שר התורה מרן הגר"ח זצוק"ל.

ברגשי גיל ושמחה נשגר ברכתינו קמיה
מורנו ורבנו עטרת ראשנו
הגאון הגדול

רבי שמעון פראג שליט"א

שזוכים אנו לקבל מתורתו ולהפיצה ברבים

לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו
הבה"ח מאיר שמחה נ"י

בעל השמחה יוסיף ימים על ימי מלך ויזכה לרוב
ברכה לשבת באהלה של תורה מתוך רווח ויזכה
לרוב נחת מכל יוצ"ח

טענייהחזוק

**לזכות ידידינו הרב משה והרב
רפאל חסן להצלחה בכל
העניינים ולע"נ אביהם הרב
היושע בן מרים ז"ל**

**לזכות ידידי הרב יונתן חיים
בן מלכה הי"ו שכל העלונים
הוא בזכותו ע"י ידיו משה
בן שרה ומשפחתו**

**לע"נ האשה הצדקת
בת טובה בת ר' מיכל חונה
צוובר ע"ה
שהיתה משמחת חולים
עשרות שנים במס"נ גם
בעת חליה**

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 318
אדר ב' תשפ"ב

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

לאחר הוצאת החוברת נכנסנו להביא אותה למרן הגר"ח זצ"ל, מרן קיבל אותנו בשמחה ועיין בחוברת, לאחר מכן אמר בחיך על השותפות האישית שלו בתיקון עירוב, "אני זוכר שהחזון איש היה נותן לי לדפוק את המסמרים". לא ידוע לנו שמרן היה ידע לתקן אפילו תיקונים שגורתיים בתוך הבית, אבל כנראה שזה היה ביחד עם החז"א. בכל אופן ראינו את השמחה על פני מרן כשהגיעו לנושא של תיקון עירוב, נושא שגם מרן החז"א הקפיד והתאמץ והשקיע הרבה בעבורו, גם בצורה הפיזית, בנוסף לכל הפן ההלכתי שמרן יסד.

מרן קיבל להיות סנדק רק בשלא טלטלו את התינוק

במשך השנים מרן זצ"ל חתם לנו על שני מכתבים של קריאת קודש לתרומות למען פעילות הקודש. כמו כן היה תקופה שהיה מסכים להיות סנדק באופן שהביאו את התינוק בשבת, בתנאי שיהיה עירוב שכוני שמאפשר על ידיו. כי בתחילה מרן לא היה מוכן שיטלטלו את התינוק לברית, ולא היה מקבל סנדקאות כשטלטלים את התינוק, אלא היה הולך עד בית התינוק, והיה אפשר לראות בשבת בבוקר את מרן הולך ברחובות בני ברק מלווה בבני משפחה של הנימול, שמראים לו היכן מקום הברית.

כבעשר שנים האחרונות היה קשה לו ללכת, והבריות היו נערכות רק בבית הכנסת לדרמן, ואז היו מוכרחים להביא את התינוק בשבת, ובתחילה הוא הסכים רק כאשר התינוק הובא מהעירוב של הגר"ח נח ברנשטיין זצ"ל שהוא היה ברחובות ברסלב וישמח משה [שכיום העירוב הזה מפוקח ע"י מוקד העירוב], וכן מהעירוב של רחובות רשב"ם ודבורה הנביאה של הרב מילר שליט"א שנעשה ע"פ ר' נח. ובתקופה זו המשפחות שרצו שמרן זצ"ל יהיה סנדק, היו מתארחות כל השבת בדירה ברחובות אלו, והיו מטלטלות את התינוק רק דרך הגבולות המאושרים. לאחר שהתפתחה הפעילות של מוקד העירוב, שתוקנו גם עירובים נוספים בעיר, ובמיוחד שהיה ניתן להשיג במוקד מידע עדכני על הבדיקה והכשרות בשאר השכונות, הורה מרן שאפשר לסמוך ולהיות סנדק גם מעירובים שמאושרים באותו זמן ע"י מוקד העירוב. וכך היינו מקבלים טלפונים ממשפחות ששואלות היכן הן צריכות למצוא דירה, האם אפשר גם מרחוב פלוני, ובאיזה רחובות צריכים לקחת התינוק בשבת כדי לא לצאת מהגבולות שאינן מאושרות. וכך זכינו לשמש את הציבור גם באפשרות לערוך בריתות אצל מרן זצ"ל.

איבדנו את מזורה דרכינו מרן שר התורה הגר"ח זצוק"ל

יחד עם כל בית ישראל, אבלים וכואבים את פטירתו של מרן שר התורה מורנו ורבינו הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי זצוק"ל, שהיה גם מורה דרכינו באופן אישי, עוד מימי הנעורים דמותו והנהגותיו עם דקדוק ההלכה היו לנו דוגמא וסמל ושאיפת חיים. בתחילת ימי הבחירות כאשר כל נער מחפש לסלול את דרכו ושאיפותיו לכל החיים, זכיתי לגדול בשכונת רשב"ם ולהתפלל בבית הכנסת לדרמן, לראות את פני מרן ושקיעותו בתורה, וללמוד מדרכיו, לשאוף לדעת ש"ם, להיות בקי בהלכה ובכל התורה, כי היא כל משוש חיינו עלי אדמות.

גם מכל מעשיו היינו לומדים ודנים איך כל פעולה היא על פי המש"ב והחז"א, וההנהגות המיוחדות שמרן קבע לעצמו, באיזה פתח נכנס לבית המדרש ובאיזה יצא, מתי עמד ומתי התיישב, איך היה מקשיב לכל חזרת הש"ץ בלי לפתוח ספרים, וכיצד כיבד את הת"ח הגדולים שהיו באותו בית המדרש באותם שנים.

ההנהגות שלמדנו מהתשובות הקצרות ובדקדוק ההלכה

כמו כן הייתי זוכה לשאול את מרן שאלות רבות לאחר תפילת הנץ, כאשר מרן היה פוסק לבד בזריזות אל ביתו, ורק הגאון רבי אליהו מן שליט"א היה מלווה אותו עם שאלותיו, היה זמן קבוע שאפשר לברר הלכות, להקשות מגמרות, ומרן זצ"ל היה משיב בשתי מלים או במשפט אחד, מבאר את דברי המש"ב ופוסק את השאלות המתחדשות שלא נכתבו בספרים, ובעונותיו הגדולה לא זילזל באף שאלה, ואף לנער צעיר היה עונה בסבלנות, ומאור פניו יחד עם דקדוקו בהלכה ובפרטיה, כיוונו אותנו לדרך ההתעלות והמסירות לשקידה בתורה ובהלכה. [חלק קטן מהשאלות בענייני תפילה שהיו בכתב, נדפסו בספרי "חובת התפילה" העוסק בענייני חובת נשים בתפילה].

גם צורת השאלה זרשה הכנה מיוחדת, כי לא היה פנאי להאריך בשאלה, סך הכל הדרך מבית הכנסת לביתו קצרה, ובאותם שנים זה ארך אולי פחות משתי דקות, ובהם היו כמה שואלים וכמה מתבררים, אבל זה הספיק למרן כדי לשמוע ולענות, ולהתייחס לכל אחד. כל פעם היה אפשר לשאול עד חמש שאלות, והיה צריך לבחור מה לא מתאים לשאול, ולבוא מוכן עם השאלה מתומצצת וקצרה, ולהבין מיד את התשובה ומיד לעבור לשאלה הבאה, בלי להמתין יותר מרגע כפשוטו. עד היום הדברים עומדים לנגד עינינו, ונותנים לנו אור והסתכלות מיוחדת על כל נושא ההוראה לכלל הציבור בהלכה למעשה.

גדולה האבידה עד לאין שיעור. אבל ה' נתן לנו את גדולי הדורות כדי שנקבל מהם את המעלות ונשתמש בהם לעשות בעצמינו, בכוחות שלנו ובתפקידים שלנו. יתן ה' שנזכה להמשיך בדרכיו, להתמיד בלימוד התורה ובניצול הזמן, לברר את ההלכות ולקיימם, ולהורות לכל בית ישראל את דברי התורה וההלכה, בצורה ברורה ובהירה, מתוך שמחה של דבקות בדקדוק ההלכה.

"החזון איש נתן לי לדפוק את המסמרים"

בראשית דרכנו בתיקון העירובין, ההתחלה היתה במרכז העיר בני ברק, בשכונת זכרון מאיר. בשנה הראשונה עשינו הרבה תיקונים, ועברנו ביסודיות עם הרה"ג נח ברנשטיין זצ"ל על כל גדר וכל פינה, כל לחי וכל חוט, ובנוסף לתיקונים עצמם, למדנו את כל פרטי ההלכות ואת הוראות גדולי הדורות, הוספנו לדון בשאלות המתחדשות, ואת רובם הבאנו להכרעת הגאון רבי מנדל לובין שליט"א. בשנת תשע"ב הוצאנו חוברת מיוחדת בשם "סיוור מודרך", שבה עברנו על כמה נקודות בעירוב שהיו בהם נידונים הלכתיים או שינוי שנעשה בעקבות ההלכה, וביארנו אותם לפי סדר, בצורה שמי שרוצה יכול לקחת את החוברת ולעבור איתה וללמוד את העירוב לעומק.

הודעה משמחת והזמנת כבוד

לכל בודקי העירובים המסורים מכל רחבי הארץ

הננו מתכבדים להזמיןכם

ליום עיון בהלכות העירובים ובהתמודדות עם הקשיים המצויים בתקופת הקיץ, עם מתן עצות ורעיונות מגדולי העוסקים בתחום, ודיון בפתרונות המקובלים.

שיתקיים בס"ד ביום שני ג' ניסן

במלון היוקרה "ציפורי בכפר – חפץ חיים"

בתכנית: דברי הרבנים הגאונים שליט"א

סרטון בדיקת עירוב בעזרת רחפן, הפתרון והחיסרון

שיעור על מגוון הדברים המצויים דוקא בתקופה זו

דיני גיוס בשנת השמיטה לצורך העירוב

מצגת על השיפורים שנעשו בעירוב של חפץ חיים

ארוחת ערב מכובדת

פאנל פתוח לאחראים שיש בידם רעיון או פתרון מיוחד

ההרשמה בטל' 055-678-3323

מדוע מחמירים פירצה קטנה שימקצרים ועוברים דרכה

אחת מהשאלות ההלכתיות שהוכרעו לנו ע"י מרן הגר"ח זצ"ל, היה בענין פירצה בגדר ברחוב הרב הירש בגבול שכונתנו. היתה חצר אחת שהילדים היו

חדש! מסגרת שיעורים בעיר עמנואל, בימי שני בערב, בסבסוד המרכז הקהילתי! ההרשמה החלה במשרדי המועצה 097927101

לקראת זמן קיץ הבעל"ט יפתחו בעז"ה מחזורים נוספים ללימוד מקיף בהלכות עירובין בזמנינו

מקצרים דרכה לעבור אל רחוב הרב לנדא, בפרט ילדי ת"ת תשב"ר שהיו באים מכל האזור, וכדי להגיע לת"ת החדש צריכים לצאת אל רחוב חז"א ולחזור לרחוב הרב לנדא. באותם ימים עדיין לא כל הבנינים היו בנויים, והיה מקום אחד שדרכו עברו הילדים בתוך החצר בין הבנינים. אבל המעבר הזה פסל את העירוב, כיון שהגדר הזו היא גבול העירוב של השכונה.

והנה בנושא הפירצות הקטנות שעוברים דרכם, מקפידים בכל עירוב מסודר לעשות צורת הפתח או לסגור בגדר, והטעם משום שמבואר בגמ' (עירובין דף ו- ובש"ע סי' שס"ב ס"ט, וסי' שס"ה ס"א) שאם יש פירצה קטנה פחות מי אמות, ניתנת בעומד מרובה על הפרוץ [דהיינו כאשר יש קטע שהגדר שלימה וכשרה, באורך כמו הפירצה או יותר מהפרוץ], ולא צריך לעשות צורת הפתח. אבל אם הרבים עוברים דרך הפירצה, לא מועיל שהעומד מרובה, וביאר המשנ"ב בשם הלבוש משום שנעשה כדרך הרבים, והיינו שבמבוי יש דין שאם הוא מפולש צריך לעשות צורת הפתח, שיהיה ג' צדדים סגורים, ורק ברח הרביעית מועיל לחי וקורה ועומד מרובה. וכתב המשנ"ב (סק"י) שהסתפק הרמ"א האם דין זה נאמר גם בעירוב ברחובות שלנו, כיון שכתב הרמ"א (סי' שס"ג ס"ז) שהיום אין לרחובותינו דין מבוי, אלא כעין חצר, והביא שהבית מאיר כתב שמדינת נהוג דיני הפירצות ברחובות שלנו, [משום שרק לענין לחי וקורה צריך את התנאי שיהיו בתים וחצרות פתוחין לתוכו, ולכן אין לנו דין מבוי, משא"כ לענין פירצות כל שארנו יותר על רחבו כצורת רחוב נקרא מבוי. וע"ע ברמ"א סי' שס"ו ס"ז] לענין שיתופי מבואות ברחובות שלנו. לפ"ז מקפידים כיום בכל העירובים הטובים לא להתיר פירצות שאנשים עוברים דרכם, אלא עושים צורת הפתח, או מתקנים את הגדר.

מה הדין כאשר רק ילדים עוברים ללא רשות

משום כך דאגנו לתקן את הגדר, הבאנו בעל מלאכה טוב וביקשנו שיעשה גדר חזקה מאד, באופן שגם אם הילדים יטפסו ויעברו מעליה היא לא תיפול. העובד עבד שם זמן רב ועשה חיזוקים לגדר, ויצא משם בשמחה שיתור לא תהיה בעיה לכשרות העירוב. כעבור שבועיים בלבד אנו רואים שהילדים היו יותר חכמים, ובמקום לנסות לשבור את הגדר החזקה הם הלכו לפינת החצר ששם יש את הגדר הישנה, ופרצו אותה בקלות ועברו משם. ראינו שזה לא פתרון להתנגד לילדים, והשארנו פירצה קטנה אך סידרנו שיהיה עליה היתר של עומד מרובה ללא חשש.

אבל במקרה זה התעוררו שתי שאלות חדשות, וכדרכה של הלכה יש להסתפק אולי כאן אין בעיה של מעבר לרבים. א. המצב היה שאנשים לא עברו בדרך זו, שהיתה דרך הרים של עפר, אלא רק הילדים עוברים, ואולי דבר כזה לא נקרא דרך לרבים. ב. דיירי הבנין אסרו לעבור דרך שם, זה הפריע להם ששוכרים את הגדר, וא"כ אי אפשר לקרוא לזה דרך, כי זה לא עומד לכך. השאלות הובאו לפני מרן הגר"ח זצ"ל, ומרן השיב בקצרה ובבירור כדרכו בקדוש, **א. ילדים הם גם אנשים. ב. דרך של זולנים זו ג"כ דרך.** קיבלנו את הוראות מרן, ועשינו תיקון אחר.

פתרון לבקיעת רבים בפירצה ע"י גידודי

הפתרון הנכון במקרה כזה הוא לעשות צורת הפתח, אבל בימים שהיו אז לא היה הרבה אפשרויות, ובעיקר דיירי הבנין לא רצו שנעשה צורת הפתח גלויה כדי לא לתת למעבר רשמיות ע"י עמדים ולחיים, לכן הוצרכנו לסמוך בכל זאת על דין עומד מרובה, וכיצד עושים זאת, הרי כאמור מקום שעוברים בו אינו ניתן בעומד מרובה. הפתרון היה שבמעבר זה היה קיר נמוך, שעליו היתה הגדר, וגם אחרי ששברו את הגדר עדיין נשאר הקיר הנמוך שגבהו היה כארבעים ס"מ [אחרי שחלק ממנו התכסה בערימת חול]. ובגמ' שם מבואר לדעת רב הונא שאוסר פירצה במבוי גם כשאין עוברים, מ"מ אם יש גידודי בפירצה, מבאר רש"י שנשתייר מהכותל גובה ג' או ד' טפחים, מועיל עומד מרובה, [כי אינו נחשב מעבר פתוח]. לפ"ז גם לדין שאוסרים רק כאשר עוברים שם, מ"מ אם יהיה גידודי זה מונע ממנו להחשב דרך הרבים, כי לא נוה לעבור שם (משנ"ב סי' שס"ה סק"ט), ונוקטים הרבנים שאפילו אם בפועל אנשים מדלגים על הקיר הנמוך ועוברים, אינו נעשה דרך, ומועיל עומד מרובה.

כשנבאל הגדר החזקה, הפירצה נדויה, ובשטח מבוך

לאור הדברים השתמשנו בפתרון הזה, שהחלק של הקיר הנמוך ישמש גידודי, וימנע מהפירצה להחשב דרך, וממילא מועיל בה דין עומד מרובה. בפירצה הנ"ל היה מחוץ לחצר הרים של עפר, ומחמת שהילדים עברו הלך ושוב היה מדרדר מהחול אל החצר וממעת את גובה הקיר. בתקופה ההיא היינו עוברים מידי פעם ומוחדדים את הגובה שנשאר מגולה מהקיר, ומסלקים חלק מערימת החול כדי שישאר בגובה הקיר ד' טפחים, בשביל שיחשב גידודי לכתחילה.

עשיית מחיצה לקבל את העומד מרובה שיהיה מכוון כדברי מרן דבר נוסף שיש להקפיד במקרים כאלו, שהעומד מרובה של המחיצה יהיה מכוון כנגד הגדר שבצד השני של הפירצה, כדי לא יהיה כפירצה בקרן זווית. ומקור דין כידוע הוא מתורת מרן שר התורה זצ"ל בספרו שו"ת הלכות (סי' שס"א סל"ד) ע"פ יסוד דברי החזו"א (סי' ק"א) בגדר קרן זווית, כמבואר במק"א. לכן נזהרים בפירצות בגדרות רשת שהן דקות, לא לסמוך שזה נקרא מכוון, כי כל עקמימות קטנה או סיבוב כבר לא יפגוש את המחיצה כנגדו.

כדי להימנע מחשש של קרן זווית, הוספנו באחד מהצדדים קרש רחב, שבמקרה זה הוא היה משטח של סחורה, והוא מרחיב את המחיצה באופן שעומד מרובה דאי יפגוש בקו ישר במחיצה כנגדו. ואפילו אם העומד מרובה יוצא מכוון כנגד הרווח שבין קרש לקרש, זה כשר, כי ע"י לבד נחשב מחיצה שלימה. ואינו דומה לעומד מרובה שנפגש בעומד מרובה שהוא פסול כמו כל פירצה בקרן זווית. כי יש לחלק בין לבד שהוא נידון כסתום ונחשב מחיצה ממש, משא"כ עומד מרובה נחשב רק כפתח ולא כסתום ממש.

מוקד העירוב השלים שב א' בעירוב הפנימי בעיר עמנואל

בשבוע האחרון זכינו בס"ד להשלים שלב ראשון בחידוש העירוב בעיר עמנואל, בהקמת קו עירוב פנימי שמבדיל את כל שטחי הקוצים שאינם ראויים לשימוש, שיש בהם חשש לאיסור קרפף כפי שנקט מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל. וע"י עשיית צורות הפתח להבדיל ביניהם לבין בתי הישוב, נוצר עירוב פנימי שיש בו רק שטחים שמשמשים לדירה. בנוסף האחראי ממשיך לתחזק את העירוב שבנוי על גדרות הישוב, שיש בו מעלות אחרות שמועילות לעירוב, כגון למנוע דין רשות הרבים מרחובות העיר, ע"י שיש היקף מחיצות ממש ולא רק צורת הפתח. וכבר ביארנו בגליונות קודמים בגר"י הקרפף במש"ז, כיון שיש חסידי ברסלב שהולכים דוקא בין הקוצים בשביל להתבודד, והבאנו דברי הרבנים בזה.

חילוני שמתגורר בדירה בקראון נייד החונה בשטח העירוב

בתוך כדי העבודות נכנסו לשטח פנוי בקצה הישוב שבו הונח החומר הנדרש לעבודה, צינורות הברזל ובטון ועוד. כשהגענו למקום זינקו אלינו שני כלבים גדולים, שמסתובבים לשמור על המקום, והתברר שיש שם אדם שאינו דתי ואינו מאנשי הישוב, והוא שוכן בקראון נייד, הנקרא קרווילה, וגר שם תקופה ארוכה במשך כמה חודשים, בלי שמישהו יפריע לו. התופעה הזו מתרחבת בשנים האחרונות מכיון שבקראונים האלו יש הכל כולל מיוזג ובישול ואפיה, בלי לשלם על דיוה, בלי חשבון חשמל כי זה נטען מלוח סלולארי מהמשמש, וגר אפילו בשדות ובמדברות או בקצוות הערים והישובים, עם כלבי השמירה סביבו, וגם יכול לעבור דירה בלי שום קושי. אך מתוך שאנו עוסקים בעירוב,

דירה בקראון נייד האם נטויר שגר בה אוסר

התעוררנו מיד לשאלה ההלכתית, האם הוא אוסר את כל העירוב של העיר, כיון שזו דירה לכל דבר, או שמא כיון שאינה קבועה כאן, וברגע אחד יכול להעביר אותה לעיר אחרת, והיא גם בנויה על גלגלים בצורה עראית, אולי אינה אוסרת את העירוב.

הבאנו את השאלה למורנו הגר"מ לובין שליט"א, והכריע שאע"פ שזה צורה עראית, מ"מ אם נמצא יותר מל' יום נחשב דייר קבוע והוא אוסר, כמ"ש לגבי אורח ברמ"א (ס"ס ש"ט). ויש להביא ראיה שדירת עראי אוסרת, מדין שוכני אוהלים, שדרכם להיות דיורים עראיים, ובכל זאת דירתם נחשבת דירה לאסור כמ"ש השו"ע (סי' שס"ו ס"א). אלא שהיה מקום לומר דהיינו דוקא כשכולם אורחים עראיים, משא"כ כשיש בעירוב גם בתים קבועים שמא הדירה העראית מתבטלת אליהם. אבל כאמור, כיון שהוא שוכן בה ל' יום נחשב דיור קבוע.

לעומת זאת היה מקום לדון שגם אם נמצא פחות מל' יום הוא אוסר, כיון שהוא גר במבנה הזה שנה שלמה, אלא שפעם נוצר בעיר עמנואל, ופעם על שפת הירדן וכדומה, א"כ הדיוור במבנה הוא קבוע. שאלנו את הגר"מ לובין שליט"א, ואמר שדנים את הקביעות בקרקע ובעיר, ולא את הקביעות בין הכתלים, לכן כשהוא חונה פחות מל' יום, לא יאסור במקום ההוא [אם יש דייר קבוע ולא כולם אורחים].

אבל למעשה יש לדון להתיר מסיבה אחרת, כיון שרוחב הקראון מבפנים הוא פחות מד' אמות לשיעור חז"א, וחלקם אף פחות משיעור רח"ו, ובפרט אם מורידים מהחשבון את הדברים הקבועים כמו שירותים וארונות מטבח, ואם אין בדירה ד' על ד' אמות אינה חשבונית לראשון. ואנחנו יש בהם כדי לרבע, דהיינו שהאורך ישלים לרוחב, ובדבר זה נחלקו גדולי הפוסקים גם לענין חיוב מזוזה, ובמשנ"ב לענין בית שמניחים בו עירוב הביא את המחלוקת והשאיר בלי הכרעה, אבל החזו"א נקט שההכרעה שאינו חייב במזוזה ובעירוב. ולמעשה הורה הגר"מ שיש להקל שבעירוב שבית שין בו ד' על ד' אמות בריבוע, אינו אוסר אפילו שיש בו כדי לרבע. ולפ"ז יש סוגי קרווילות שאינן אוסרות אף כשהן קבועות, כאשר שאין בהם ד' אמות.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת תזריע תשפ"ב

ציורים של יראת ה'

אחרת, "לֹאֲכַל וְלִשְׁמַח".

קהל היעד

חכמינו ז"ל נוקטים במשל זה כדי לתאר כיצד קיבלו ישראל את פרטי הדינים של פרשיות תזריע ומצורע: "כִּי־יֵינֶה שְׁשֻׁמְעוֹ יִשְׂרָאֵל פְּרִשְׁתִּי נִגְעִים וְתִיָּרָאוּ" - אחרי הכל, השי"ת לא לימד הלכות אלו ללא כל סיבה. על כן, מיד תקף את לבם פחד נורא. "אזהרה נוראית שכזו?!" כאלו ייסורים נוראים יבואו על מי שחוטא לה?!" מה יהיה אתנו?!"

משכך, "אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה אֵל תִּתְיָרָאוּ" - אל לכם לפחד, "אלו לאמות העולם" - הקב"ה אינו מתכוון להביא עליכם צרעת, נגעים אלו נועדו עבור אומות העולם, עבור הרשעים. היכן מוצאים את רוב עושי הרשעה? לא בשכונת וויליאמסבורג וגם לא בבורו פארק, בקרב שומרי התורה, אלא בקרב הגויים, ובימינו גם בקרב יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות. "אָבֵל אָתָם - לֹאֲכַל וְלִשְׁמַח" הקב"ה חפץ שתחיו חיים מאושרים. תאכלו ותשתו ותשמחו, ותשאירו את הנגעים עבור הרשעים. הפרשה כולה אינה מיועדת עבורכם.

נזהרים מהטרגדיה

וכאן צפה ועולה שאלה גדולה שצריכה להטריד אותנו מיד. איך אפשר לומר שהלכות הצרעת לא נכתבו בתורה עבור עם ישראל? אחרי הכל, הלכות אלו נוגעות אך ורק לעם ישראל! אף אחד מדיני הצרעת אינו נוגע לעכו"ם. כמובן שאנחנו יכולים להסגיר אותם, אולם אין שום הלכה בתורה לגבי מצורעים גויים - הם אינם נטמאים, אין חובה לגרשם מעיר מוקפת חומה. כל הפרטים שאנו לומדים בפרשתנו, על מצורע מוסגר, מוחלט, וכן כל דיני הקרבנות שהמצורע חייב להביא כשהוא נטהר מצרעתו, חלים אך ורק על בני ישראל!

הטו אוזניכם לשמוע את התשובה לשאלה זו, שכן זהו הנושא שלנו כאן: אין ספק שהפרשה אכן כתובה בתורה עבור עם ישראל - בהחלט עשויים להיות מקרים שבהם בן ישראל ימצא צרעת על גופו, בגדיו, או קירות ביתו, ויהיה עליו למלא אחר כל ההלכות האמורות בפרשתנו לפרטי פרטיהם. אבל מה שאמר משה רבינו

נגעים של פחד

על מנת להעריך את אחד הלקחים החשובים ביותר של פרשתנו, עלינו לתת את הדעת לעובדה שבימי קדם, הצרעת היתה מחלה אימתנית; אנשים רעדו מפחד כששמעו את המילה "צרעת" - ובצדק.

גם בקרב הגויים, המצורעים תמיד היו מבודדים בחברה. כמובן שזה לא נעשה על פי הפרטים וההלכות המפורטים בתורה, אולם בכל זאת הם היו בהסגר, לפעמים במשך שנים רבות. לפעמים היה ניתן לראות את הקרבנות המיוסרים, איבריהם נאכלים על ידי המחלה - בחלק מהמקרים ידיהם ורגליהם היו נושרים.

מבינים אנו אם כן כי בימי קדם, כאשר בני ישראל קראו פרשיות אלו, לא היה זה כמו היום, שקוראים את הפרשה וזהו. בראשית ימי אומתנו, וגם במשך שנים רבות לאחר מכן, בכל פעם שהם קראו פסוקים אלו, הדבר גרם להם אי נוחות מסוימת, כי לנגד עיניהם עמדה התמונה של האומללים הנמקים מהמחלה. והיות והבינו שהצרעת באה על האדם כעונש על חטאים מסוימים, לכן כשהגיעה פרשת תזריע, החשש באוויר היה מוחשי - חשש מפני מה שעלול לקרות לאדם אם יחטא לה'.

המלכה מפחדת

הבה נאזין כעת לדברים שביארו לנו חז"ל בפרשה זו. במדרש רבה (טו, ד) מובא המשל דלהלן: "מִשָּׁל לְמִטְרוֹנָה שֶׁנִּכְנְסָה לְתוֹךְ פְּלִטִין שֶׁל מֶלֶךְ" - מלכה חדשה, שזה עתה נישאה למלך, נכנסה אל תוך ארמון המלכות, "כִּי־יֵינֶה דְחִמִּית מִגְלִבְיָא תֵּלָן" - כיון שהיא רואה כלי הענשה תלויים על הקיר - שוטים, וכן עוד מיני כלים שנועדו להכות ולענות את הראויים לכך, עמדו גלויים לעין כל.

ובכן, כיצד הגיבה המלכה בראותה זאת? "דְחִלַת" - היא רעדה. מעולם היא לא ראתה דברים מעין אלו, והיא פחדה מאוד. "אָמַר לָהּ הַמֶּלֶךְ" - כאשר ראה המלך את המבט המפוחד מתפשט על פני המלכה, "אֵל תִּתְיָרָאִי" - אל נא תחששי, אשתי היקרה, "אֵלֹ לְעִבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת" - כלים אלו נועדו להכות אותם כאשר הם אינם נוהגים כראוי, "אָבֵל אָתָּ" - את נכנסת לארמוני עבור מטרה

שעליהם להתקיים כדי שדבר כזה אכן יתרחש במציאות, עד שיש דעה בגמרא (סנהדרין עא, א) ש"בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות", שכן התנאים הרבים הופכים תרחיש זה לכמעט בלתי אפשרי.

דרוש וקבל שכר

ונשאלת השאלה, מהי מטרתה של פרשת בן סורר ומורה, אם היא לא תהיה נוגעת למעשה אף פעם? חכמינו מתייחסים לכך ומסבירים: "ולמה נכתב? דרוש וקבל שכר". עצם לימוד הפרשה מועיל מאוד לאדם. כוונת הגמרא אינה רק לומר שהאדם מקבל שכר על לימוד פרטי הדינים הנוגעים לסוגיא זו, על אף שבוודאי שכך הוא; כל ענין בתורה שאדם לומד, גם אם לעולם לא תהיה לו הזדמנות ליישם אותו בפועל, הוא יקבל שכר על עצם הלימוד. אולם יש כאן ענין נוסף, מעבר לזה; במקרה דנן, המילה "דרוש" פירושה גם ללמוד את הענין כראוי, "וקבל שכר" - שכר יהיה שתקנה מדות טובות ושלמות גדולה יותר. וזאת משום שפרשת בן סורר ומורה מלמדת את האדם יראת העונש.

חשבו על כך - הילדים הקטנים ב"חיידר" לומדים חומש, ופסוקים אלו גורמים להם פחד איום ונורא. הם אינם מודעים למורכבות הענין כפי שיוצא מהגמרא, כך שכאשר הם לומדים את הפסוקים כפשוטם, עם המלמד בחיידר, הם מפוחדים! "אם אהיה רשע, זה עלול לקרות לי", חושב לעצמו הילד. הוא אינו מכיר את הסוגיות שבמסכת סנהדרין; את כל התנאים וההלכות שהופכים את זה לבלתי אפשרי. את כל זה לא יודעים הילדים בת"ת, ולכן הם חושבים לעצמם שיום אחד, אבי ואמי עלולים לקחת אותי אל הרב. אינכם יודעים כמה דורות של ילדים קטנים הפכו לטובים בגלל זה! במשך אלפי שנים, פרשה זו הביאה לאומה היהודית תועלת רבה!

וזאת משום שהשפעתה של יראת העונש מועילה מאד לכל אחד. כל מי שמבקש להצליח בעולם הזה חייב להבין - להבין באמת - שמי שעובר עבירה, עתיד ליתן על כך את הדין, והוא לא יוכל להימלט מעונש. האם אתה רוצה להיות אדם טוב? אם כן, חייב אתה להטמיע בעצמך פחד פשוט מהקב"ה. לא רק יראת הרוממות, פחד מכבוד הדרו של השי"ת, אלא פחד מההשלכות של מעשיך; פחד ממה שיקרה לך ח"ו אם תתגרש במילוי אחר חוקי התורה.

הדרך אל האושר

ואל נא תחשוב שהעונש על חטאיך הקטנים יהיה קל - כי אין מושג כזה "חטא" קטן! אם אדם אומר מילה רעה, אם הוא מדבר לשון הרע או עובר על כל חטא אחר, עליו לפחד על חייו. אולי הוא ימצא נגע על זרועו ויהיה עליו ללכת אל לכהן. אולי הרופא יגלה אצלו ח"ו גידול במעי הגס, והוא יצטרך לרוץ למומחה במנהטן

לעם ישראל הוא, שזה לא חייב להיות כך!

למעשה, לפרשה זו ישנה מטרה כפולה; המטרה העיקרית של הלכות אלו היא, **שלא יהיה צורך לקיים אותם!** המטרה היא שנלמד אותם, ובאמצעות ראיית "כלי הענישה התלויים על הקיר" ונפחד מפניהם, **זה לבד יגרום לכך שלעולם לא תהיה לנו הזדמנות לקיים אותם בפועל.** תחת זאת, נוכל לחיות חיים מאושרים; נוכל לאכול ולשתות ולשמוח.

פחד נפלא

לומדים אנו מכאן יסוד נפלא. על מנת שנוכל לחיות חיים מאושרים, זקוקה המלכה, כאשר היא נכנסת אל ארמון המלך - כלומר כאשר יהודי נכנס אל ארמון התורה - לראות את כלי הענישה תלויים על הקיר. לזה התכוון המלך. כמובן, הוא אומר לה, "אל תפחד; הדברים הללו אינם בשבילך", אבל בכל זאת הוא חושב על כך שחשוב שתראה את מכשירי העינויים מוצגים לראווה.

יתכן וגם בעוד אלף שנים לא יקרה מצב שבו יהיה על המלכה להיות נתונה לעונשים כאלה, אבל הסיבה לכך שמלכות הן טובות כל כך היא - כמובן שיש הרבה סיבות, אבל זהו גורם משפיע - שהן זוכרות את השוטים שעל הקיר. כי גם המלכה הטובה ביותר שנכנסת לארמון עם הכוונות הטובות ביותר, אף פעם אין זה מיותר לתת לה "מנה" של פחד מההשלכות שעלולות לפקוד אותה אם לא תציית.

אכן, יתכן והדברים נשמעים זרים באוזניכם - שמא תאמרו, "בוודאי שעלי לבד את ה'! אני חייב לאהוב אותו, את זה אני מבין. אבל לפחד מה'?" - אולם חכמינו הבינו את עומק טבעו של האדם יותר מכל אדם אחר בימינו, והם הבינו שפחד הוא דבר נפלא! לפחד מלהיות רשע זהו דבר אדיר. כן! פחד! "ראשית חקמך יראת ה'" (תהילים קיא, י) - הדבר הראשון שעליך ללמוד הוא לפחד מה'!

לא היה ולא עתיד להיות

בפרשת כי תצא, התורה מלמדת אותנו את דיניו של הבן סורר ומורה. הוריו של הבן הסורר מְצוּיִם להביאו אל בית הדין ולהתרות בו בפני בית הדין, שמלקה אותו ומזהיר אותו לחדול ממעשיו. ומה קורה אם נער זה מתמיד באי-ציות להוריו? הוא מובא לפני בית דין פעם שניה, והם ממיתים אותו. מדובר בילד קטן בן שתים עשרה, והם סוקלים אותו באבנים! והוא לא ביצע פשע כל כך גדול; בסך הכל הוא גנב כסף מהוריו כדי לקנות קצת אוכל. אבל אין זה משנה; התורה אומרת שכל אנשי העיר - שכניו, חבריו, מוריו - מגיעים לבית הדין, רוגמים אותו באבנים וממיתים אותו.

בפועל, ישנם כל כך הרבה פרטי פרטים של הלכות

לבדיקה דחופה.

וזה, מלמד אותנו המדרש, הוא אחד היתרונות הגדולים של הפרשה של צרעת, למי שיודע ללמוד חומש כמו שצריך; זה גורם לאדם לפחד ממה שעלול לקרות אם הוא ינהג שלא כדין. טוב לדעת את זה; טוב לדעת שאם אדם נוהג בצורה מרושעת, אם הוא מדבר אל אשתו בקשיחות, הוא עלול "לחטוף על הראש". יתכן והוא יהיה זקוק ל"קולוסטומיה" - ויצטרך להסתובב כל חייו עם חור בדופן בטנו ושקית תלויה בצידו.

אל נא תחשבו שאלו מחשבות מדכאות; המדרש מלמד אותנו שזו בעצם הדרך אל האושר. כי ככל שהאדם חושש יותר מהשלכותיו של החטא, כך הוא ישמור את צעדיו ויחיה חיים מוצלחים יותר, וככל שחיו מוצלחים יותר, כך יהיה האדם מאושר יותר.

זו כוונת המדרש: "אָבֵל אַתָּם - לֹאֲכַל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁמֹחַ". הקב"ה חפץ שנחיה רק חיים שמחים. אם נלמד לפחד מהחטאים, נוכל להשאיר את הנגעים עבור החוטאים. והדרך להגיע לכך היא על ידי שנלמד את התורה הקדושה כפי שהקב"ה רוצה שנלמד אותה.

לומדים איך ללמוד

הנה נגלית לנגד עינינו דרך חדשה לגמרי בלימוד התורה. המדרש מלמד אותנו שכאשר אנחנו קוראים את פסוקי התורה, אל לנו להתייחס אליהם רק כאל דינים והלכות. לא ולא! זה הרבה יותר מזה - זה מאוד אמיתי; פסוקי התורה אמורים לצייר עבורנו ציורים, אותם נתלה על קירות שכלנו. כאשר אתה קורא את פרשת הצרעת, עליך לצייר אותה בעיני רוחך, ולרעוד כפי שרעדה המלכה כאשר היא ראתה את השוטים תלויים על הקיר. זוהי צורת הלימוד שבה חפץ השי"ת, כי זהו הלימוד שמשנה את האדם. ממילא, כאשר אתה נתקל בפסוקים כגון אלו, עליך לעצור ולהשקיע מעט זמן לחשוב על המילים ועל הלקח שאותו הם מלמדים. שאר המתפללים יכולים למהר לסיים וללכת הביתה - זה בסדר - אבל אם אתה תקדיש אפילו דקה אחת נוספת לחשוב על מה שקראת, זה שווה את ההשקעה - כי זו השקעה בעולם הבא שלך.

כך נהגו חכמינו ז"ל. כאשר הם היו מגיעים לפסוקים מסוימים שדיברו על יראת ה', הם היו בוכים. כך מספרת הגמרא במסכת חגיגה (ד, ב): "רב הונא כי מטי להאי קרא בכי... רבי אלעזר כי מטי להאי קרא בכי... רבי אמי כי מטי להאי קרא בכי... רבי אסי כי מטי להאי קרא בכי... רב יוסף כי מטי להאי קרא בכי... רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי...". כאשר הם היו קוראים פסוקים שהזכירו להם את חובתם בעולמם, הם פחדו. ודמעות אלו לא נועדו כדי להרשים מישהו - היו אלו דמעות אמיתיות!

שמא תאמרו, אולי אמוראים אלו היו אנשים רגשנים, היתה להם נפש רגישה, ולכן הם בכו בפעם הראשונה שהם קראו את הפסוק. לא; הם בכו בכל פעם. הם הזילו דמעות! הם הרגילו את עצמם לבכות - האנשים הגדולים האלה חשבו על מה שהם קוראים, ועל ידי בכיים הם זכו להרגשה של פחד מהקב"ה; הם שינו את אישיותם באמצעות גישה של השכל, הקרויה בפי חז"ל: "דעה".

גדולה דעה

הגמרא (ברכות לג, א) מלמדת אותנו ש"גדולה דעה". הגמרא משבחת את האדם שקנה גישה מסוימת של השכל שקרויה **דעה**, ועלינו להבין: מהי דעה?

פעם היה בחור שאיחר להגיע ל"סדר" בישיבה. שאלתי אותו, "מדוע איחרת היום?" והוא ענה, "בדרך לישיבה ראיתי אדם שנפטר ל"ע, כך באמצע הרחוב". הוא היה נסער; אדם נפטר לנגד עיניו!

אמרתי לו, "האינך יודע שאנשים מתים? כבר ידעת את זה, לא?" "כן", הוא אמר, "אבל מעולם לא ראיתי את זה".

וכאן נשאלת השאלה: איזה ידע נוסף לבחור הזה על ידי ראייה, שלא היה לו לפני כן? הלא הוא כבר ידע על המוות. התשובה היא, שעד לאותו מאורע, היתה זו "חכמה" - ידיעה שטחית, אבל עכשיו, לאחר שראה במו עיניו שאנשים מתים, הוא למד שהמציאות היא אכן כך, שאנשים מתים. עכשיו יש לו "דעה".

להפוך את החכמה לדעה

חכמה פירושה מידע, שיש לנו אינפורמציה בראשנו, ואילו דעה מתייחסת ל**איכותו** של הידע הזה. והדעה היא זו שחשובה! לזה שואף כל יהודי.

איני רוצה שיבינו אותי לא נכון; חכמה היא דבר חשוב, אין שום ספק בכך! בוודאי שכולנו צריכים לעבוד כדי לרכוש חכמה, כי זהו חומר הגלם אותו ניתן להפוך לדעה. זה כמו המזון שאנחנו אוכלים. איננו יכולים לעשות שימוש בלחם שאנו בולעים; אילו הלחם היה נכנס ישירות אל תוך מחזור הדם שלנו, הוא היה מרעיל אותנו. רק בגלל שיש לנו אנזימים רבים אשר מסוגלים לפרק את המזון למרכיביו ולהרכיב מחדש את החומרים בצורה שהם יהיו ניתנים לשימוש, זו הסיבה שאנו מסוגלים לחיות.

כן הוא הדבר בענין זה. כל העובדות שאנו לומדים הן חסרות משמעות כשלעצמן. מה יועיל לאדם לדעת שאסור לו לחצות ברמזור אדום אם הוא ממשיך לנהוג כך? מה עוזר לך לדעת שהעישון גורם לסרטן הריאות ולעוד מחלות, אם אתה ממשיך מעשן? והחשוב ביותר - מה תעזור לאדם הידיעה שיש דין וחשבון, ומה תועיל

נבילה? התשובה היא שזו השוואה מדויקת ממש, משל אמיתי וקולע, שהרי אם נחשוב על כך, לכאורה נבילה היא יצור מושלם - יש לה כל מה שצריך: יש לה גוף - לב, ריאות, שיניים ולשון. כל מה שחסר לה זה חיים; חוץ מזה, הכל שם. הנבילה היא הדבר הקרוב ביותר ליצור חי, אבל היא לא - היא מתה.

כך נראה אדם שרכש ידיעות רבות, אבל הוא מעולם לא טרח להפוך אותם לחלק מהתודעה שלו; לכאורה יש לו הכל, אבל אין לכך כל משמעות, כי הוא מעולם לא החייה את הידיעות. וזוהי תמונת מצב של כולנו.

ציורים חיוניים

כמה פעמים שמעתם שמחלוקת היא דבר נורא? ומה עם לשון הרע? נורא ואיום! כולם אומרים את זה, אבל למרות זאת, כולם ממשיכים לדבר לשון הרע וליטול חלק במחלוקות. איך אני יודע? כי הטלפון שלי מצלצל ללא הרף. שוויגערס וכלות, בעלים ונשים, אחים ואחיות, שכנים, כולם מטלפנים אלי כל הזמן! מה קרה לכל החכמה, לכל המילים החכמות שאתה אומר בשלחן השבת? התשובה היא שעבורך מדובר במידע ותו לא; מעולם לא הפכת את החכמה הזו לדעת.

אבל פסוקי הצרעת לא נועדו לשמש כמידע בלבד - אלו הם כלים שהקב"ה תלה על הקיר כדי שתראה אותם ותפחד. כדי שבפעם הבאה שתראה לומר מילה רעה, תזכור את הציור שציירת בדעתך, את האיש ההוא שסובל מצרעת. ולא רק בדיבורים פוגעים - הצרעת באה על עבירות רבות (עי' ערכין טז, א); ואם זו לא צרעת, אז אלו ייסורים אחרים.

לכל יהודי חייב להיות בראש ציור של אדם השוכב במיטתו שבבית החולים, ומביט מבעד חלון חדרו על ראשי האנשים שעוברים ברחוב. הו, כמה שהוא היה רוצה ללכת ברחוב כעת! כולם חיים את חייהם והוא סובל בגלל העבירות שהוא עשה. זהו ציור שכל אדם חייב לשמור בראשו.

פה תחת פה

זו הדרך ללמוד; על ידי ציורים שאנחנו מציירים בדעתנו. ולא רק את פרשת הצרעת - כל התורה היא תורה של דעת. כשמגיעים לסיפורם של קרח ועדתו, זו לא רק חכמה, כדי שיהיו לך "פשעטלאך" לומר בשלחן השבת. הדברים הללו נכתבו בשביל יראת העונש. מדוע פתחה האדמה את פיה ובלעה את קרח? כי קרח חטא בפיו נגד משה רבינו.

כשאתה רואה את זה, אתה לומד לא לפתוח את הפה שלך! כי גם בימינו האדמה פותחת את פיה וקוברת אנשים. רבים נבלעים בקבר מוקדם כי הם פתחו את פיהם. ומה שעוד יותר גרוע הוא, שרבים נבלעים בגיהנם

לו האמונה שהקב"ה מעניש את אדם על חטאיו, כאשר למעשה, יראת העונש אף פעם אינה נמצאת במחשבותיו?

והאמת היא, שגם מחשבותיך אינן מספיקות - הדברים צריכים להפוך לחלק מהאישיות שלך! הידיעה הזו חייבת להיכנס אל תוך דמך, שאתה נמצא כאן בעולם הזה למטרה אחת, והיא להפוך את עצמך לטוב יותר, וכי על כל צעד מוטעה שלך אתה עתיד להיענש בצורה כזו או אחרת. כל אדם עתיד ליתן את הדין על כל אחד מחטאיו, אם לא ישוב בתשובה עליהם.

אל תקלו ראש

ישנו מאמר חז"ל, יסודי ביותר: "כל האומר הקב"ה ותרן יותרו חיי" (בבא קמא נ, א). פירוש, מי שסבור שהקב"ה מתעלם מחטאיו של האדם ולא יעניש עליהם, אותו האיש יענש בחומרה על עצם האמירה.

הקב"ה אינו מוותר על כלום! אדם שעבר עבירה, גם אם חלפו מאז חמישים שנה, ובינתיים הוא הפך לצדיק גדול, לראש ישיבה חשוב, עדיין הקב"ה לא יסלח לו. אם הוא לא יחזור בתשובה, העונש ממתינ לו. זהו יסוד היסודות! אסור שיהיה לנו שמץ של ספק בכך, שללא תשובה, ה' לא יוותר על שום דבר.

אולי בצעירותך נהגת בחוסר התחשבות ובצורה מרושעת כלפי חבריך וקרוביך. אולי עשית דברים שלא היית צריך לעשות או שהסתכלת איפה שלא היית צריך להסתכל. אולי לא נזהרת והלכת לאן שלא היית אמור ללכת, או שאמרת דברים שלא היו צריכים להיאמר. אתה צריך לחשוב על כך! האם אתה כל כך מושלם עד שאין לך שום דאגות? האינך מפחד ממה שהתורה מזהירה?

כמובן, אתה תטען שאתה כבר יודע את כל זה; וזה נכון, אתה אכן יודע, אבל זוהי ידיעה עמומה ומעורפלת, שרחוקה מדעתך. הפרטים הללו הם חכמה, ועלינו לעבד אותם עד שיהפכו לחלק מהחויה שלנו, חלק מהאישיות שלנו - אחרת, אין בהם כל תועלת.

נבלה טובה הימנו

גם בענין זה, חז"ל (ויקרא רבה א, טו) מלמדים אותנו מהו היחס למי שיש לו חכמה ואין בו דעה: "כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁאֵין בוֹ דַּעַת" - שמא תשאלו אותי, כיצד יכול הוא להיקרא תלמיד חכם אם הוא לא למד? אבל על זה בדיוק אנחנו מדברים כאן, שאדם יכול ללמוד הרבה מאוד מידע, אבל אם הוא לא מפנים את הדברים, אז מה הוא כבר שווה? ממשיך המדרש: "נְבִלָה טוֹבָה הֵימָנוּ" - פגר של בהמה עדיפה על פניו.

לכאורה זה נראה כגוזמא! יותר גרוע מפגר מת?! האם לא יכלו חז"ל למצוא השוואה טובה יותר מאשר

בדיוק כמו קרח.

אמנות הציור

למדנו אם כן שעם כל חיוניותה של החכמה של יראת ה', משימת חיינו היא להפוך את ה'חכמה' הנמצא בראשנו, את הידיעות שיש לנו, לדעה, לידיעה מוחשית וממשית. והדרך הטובה ביותר לרכוש דעה זו היא באמצעות ציורים שאנחנו מציירים בראשנו. וכפי שיעור בהירותם של ציורים אלו בראשנו, יהיה שיעור יראת העונש שנקנה. נמצא שהצלחתו של אדם בעולם הזה תלויה ב: א' - כמות הציורים הקיימים בשכלו, ו-ב' - חדות הציורים הללו; עד כמה ברורים הם אצלך.

כיצד יוצרים ציורים אלו? מהמשל המובא במדרש אודות המלך והמטרונוא אנחנו מבינים כי הקב"ה רוצה שנלמד את התורה בעיני רוחנו - יהודי הלומד תורה באופן הנכון, רואה את הכלים שעל הקיר, ומבין שהאיום הוא אמיתי. צרעת היא אמיתית מאוד! ואפילו אם בימינו אין צרעת, יש דברים אחרים בארגז הכלים של ה'. מי שממרה את פי השי"ת, עתיד ליתן דין וחשבון, בדרך זו או אחרת. וככל שהאדם ילמד את התורה בדרך זו, כך הוא יחיה בצורה מוצלחת יותר ויהיה מאושר יותר.

תמונות חיות

אמנם קיים רובד נוסף במשימה זו של ציורים של יראת שמים. מלבד הציורים שמוטל עלינו לצייר בשכלנו, יש דעה אותה יכולים אנו להשיג באמצעות התמונות שאנו רואים **במו עינינו**. לא נוכל לסיים את הנושא הזה מבלי לציין, שאחת הדרכים החשובות ביותר להשתמש בציורים כדי להפוך מידע תיאורטי לתפיסה בפועל היא באמצעות **תמונות חיות**. כמו אותו בחור ישיבה שראה אדם שמת ברחוב, ולמד מזה שאנשים באמת מתים, אנו מבינים שתמונות שאנו עדים להם, מטביעות את העובדות בתוך שכלנו.

לדוגמא, אדם הולך ברחוב הראשי ורואה אדם ששרוולו ריק, אין שם זרוע. או ווה! הלב צריך לרעוד ממחזה כזה. ראיתי את זה אתמול - אדם רוסי עם שרוול ריק. חשבתי לעצמי, "ה' יכול ליטול את זרועו של האדם בשניה אחת! אוי ואבוי! אולי עשיתי משהו עם היד שלי שלא הייתי צריך לעשות!" תסתכל על זרועך - ברוך ה' הוא עדיין מונח שם בתוך השרוול. עליך לפחד; לאיש הזה גם כן היה פעם זרוע בתוך השרוול, אבל היא כבר לא נמצאת שם.

האם מבינים אתם מה קרה ברגע זה? הרווחתם יהלום, יהלום של יראת העונש. וכל משהו קטן של

עליך לחשוב על כך בצורה שזה יהפוך לאמיתי. לדוגמא, בפעם הבאה שאתה הולך ברחוב ורואה תעלה עמוקה - נניח, עובדי העירייה חופרים בור עמוק כדי שיוכלו להניח צנרת חדשה - כאשר אתה עובר שם, תחשוב: "איך היה מרגיש אדם שהיה נזרק אל תעלה זו, ואז והדחפור היה מכסה אותו באדמה וקובר אותו בחיים? זו לא היתה חוויה נעימה!" ככה צריך לחשוב. ובפעם הבאה, כאשר תשקול ליטול חלק במחלוקת, יהיה בראשך ציור של התעלה ההיא. כך לומדים חומש.

תוכחה מגולה

מטעם זה, אני ממליץ ללמוד בתשומת לב את פסוקי התוכחה שבפרשת בחקותי, אותה נקרא בעוד מספר שבועות, הפסוקים שצופים מה יקרה לעם ישראל אם הם לא יעמדו בציפיות שדורש השי"ת מהם.

מנהג ישראל מקדמא דנא, שכאשר הבעל קורא מגיע לפסוקי התוכחה, הוא מקפיד להנמיך את קולו כדי שהוא ח"ו לא יפחיד את הציבור יותר מדי. כך היו פני הדברים בימי קדם, כשהיתה ליהודים יותר מודעות ללקחי התוכחה - קריאת המילים לבדה יצרה אצלם חרדה גדולה מאוד, מודעות לאחריותם החמורה כלפי הקב"ה.

והנה, אין כוונתי לשנות שום מנהג, אולם כיום, התועלת של התוכחה הולכת ואובדת לנו. בעבר, אנשים היו מודעים יותר ללקחים שנדרש מהם ללמוד - כשהם קראו בתורה, הם הרגישו שהקב"ה מדבר אליהם - ולכן די היה לקרוא אותה בשקט, שכן בכל מקרה הדברים עשו רושם על כולם. אבל כיום, כשפסוקי התוכחה נקראים בתור דבר פורמלי, לא יהיה זה רעיון רע כל כך אם הבעל קורא יקרא אותה בקול רם - אפילו חזק יותר מהרגיל. עלינו ללמוד את הדברים, בעיון רב, לפרטי פרטים.

אנשים לא אוהבים לשמוע את זה, אבל לא באתם לכאן רק כדי לשמוע מה שאתם רוצים לשמוע. כמובן שהייתי מעדיף לדבר על דברים נעימים, על ישועות ונחמות, אבל הלימוד הגדול והחשוב שלמדנו מדברי המדרש הוא, שלמידת הענינים הללו היא הישועה הגדולה ביותר - זוהי הקדמה הכרחית לחיים של "לֹאֲכַל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁמֹחַ", כי אפשר להימנע מחיים של ייסורים, על ידי לימוד הייסורים.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שיערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

למצוא צרעת על העור - אתה צריך ללכת לרופא פעם אחר פעם, שוב ושוב. הלך ושוב לכהן, הלך ושוב לרופא. אל תשכח לאסוף את חבילת היראת העונש כשאתה רואה דבר כזה. זו הדרך להגיב למראות כאלו - לפחד מלעבור עבירות.

כשאתה עובר ליד בית הלוויות, תפחד מה'. כאשר אתה עובר ליד בית חולים, תפחד מה'. אתה עומד ליד מרכז רפואי המספק רשימה ארוכה של שירותים רפואיים. מחלקת פה ולסת - מי שלסתו מעוותת, הם יתקנו אותה; ויש שם מחלקות נוספות - עשרה שירותים רפואיים שונים מוצעים באותו בניין קטן, ולאורך כל היום אנשים נכנסים ויוצאים. אתה רוצה להתפלל עבורם? בבקשה - שפוך את לבך בתפילה! אולם אל תשכח להוסיף גם את המחשבה, "אני מפחד ממך, ה'!" זו אחת המטרות של הצרות שהקב"ה תולה על הקיר כדי שכולם יראו.

עונשה של הנסיכה

בזמננו, כאשר אנו רואים בעינינו שנסיכה של מלכות בריטניה מתה מיתה משונה, מה מוטל עלינו לעשות? התשובה היא: "רְאִיתִי לְקַחְתִּי מוֹסֵר" (משלי כד, לב) - אנחנו אמורים ללמוד מזה לפחד מה'! כן! הקב"ה עשה זאת בכוונה תחילה להראות לנו עד כמה הוא שונא זימה, גם אצל אומות העולם!

היה כאן לקח שהעולם אמור ללמוד. כמובן שהשוטים הללו לא למדו דבר. הם מעולם לא למדו את דברי המדרש, וכך, במקום להדגיש את העונש הכבד שניתן לה, הפכה אותה התקשורת ל"קדושה".

עלינו להבין שאין זה משנה כיצד הגיב העולם, מבחינתנו, הדרמה הזאת נועדה **עבורנו!** כך אומרת הגמרא (יבמות סג, א): "אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל". השומעים אתם? כל האסונות המתרחשים בעולם אינם אלא למען עם ישראל, גם אלו הפוקדים את אומות העולם. ומסביר רש"י: "לייראם כדי שיחזרו בתשובה".

מה זה נוגע אלי?

ה' שונא זימה! כמובן שאיננו חשודים במעשים מרושעים שכאלו, אולם עדיין ישנם די והותר עוונות שעליהם צריכים אנו לחזור בתשובה. יש אנשים שצופים בטלוויזיה, בסרטים, בכל מיני מקומות שהם לא צריכים להסתכל. יש המתלבשים ומתנהגים כמו הגויים. גם זו זימה, והקב"ה אינו מוותר - הוא ממתין לאדם, שילמד כבר יראת העונש מהי וישוב בתשובה, אולם הוא אינו ממתין לעד. הקב"ה "מאריך אפיה וגבי דיליה" (ב"ר סז, ד) - הוא מאריך אפו וממתין לאדם, אבל במוקדם או במאוחר הוא גובה. הוא מעניש! צריך לחשוב על הנסיכה שבאה על עונשה, ולשוב בתשובה.

יראת העונש - של פחד פשוט ממה שעלול לקרות לאדם שאינו מציית להשי"ת - הוא יהלום נוסף בכתר השלמות שלך.

זה לא מקרה

אני יודע שמיד תקשו עלי אלף ואחת קושיות על אנשים אחרים שקרו להם אסונות כאלו אחרים. ומה עם כל הצדיקים שסובלים? קושיות אלו הם פיתוי היצר, המנסה להניא אותך מלשים את הלקח החשוב הזה על לבך. כרגע אנחנו מתעסקים בכך - למה **אתה** ראית את הדבר הזה?!

יתכן אמנם שהאיש נטול הזרוע היה צדיק; אולי הוא איבד את זרועו בעודו לוחם בשורות הצבא הרוסי והוא לא עשה שום דבר שלא כדין; איני יכול לומר לכם. ככל הנראה, מהעובדה שהוא אינו מכסה את ראשו, אני מניח שהוא אינו צדיק כל כך גדול, אבל לא זו הנקודה כאן. החשבונות של ה' בנוגע אליו, זה לא הנושא שלנו כרגע. יש כאן תמונה חיה שה' שלח לך, **על זה** אנחנו מדברים כעת.

אין זה מקרה שראית את המחזה הזה היום. הקב"ה משתמש באדם זה כדי להעביר אליך מסר - זה כמו חבילה שעליך לפתוח אותה. אבל אם אינך חושב על הדברים שראית, הרי זה כמו חבילה שנשלחה אליך, אבל אף אחד לא היה בבית כדי לקבל אותה. הדוור השאיר פתק על הדלת, אבל מעולם לא הגעת לסניף הדואר כדי לקבל את החבילה, והיא הולכת לאיבוד.

ללמוד מהאומללים

כמובן שכאשר אנו עדים לאדם השרוי בצער, עלינו להשתתף בצער. אין ספק שחובה עלינו לסייע לו ככל יכולתנו. אך אל תשכחו לאסוף את החבילה של יראת העונש. אתה חייב לפחד! תראה מה הקדוש ברוך הוא יכול לעשות. כל כך הרבה אסונות יכולים לקרות לאנשים, חס ושלום! אם רק נביט סביבנו, בהליכה פשוטה ברחוב נוכל למנות רשימה שלמה של מחלות, תאונות, מקרים ואירועים שונים העלולים לקרות ה' ישמרנו.

זהו אחד הלקחים שעלינו ללמוד מהאומללים שאנו רואים בעולם. כשאתה רואה משהו, זה טוב לפחד. "אחרי מה שראיתי היום, אני מקבל על עצמי לא לפתוח את פי על אשתי". כך כדאי לחשוב כאשר רואים אדם שלסתו חבושה בתחבושות רבות. עלינו להתפלל לה' בכל עת: "אנא ה'! אנא סלח לי על הדברים הלא טובים שעשיתי. אני מפחד! אני לא אעשה את זה שוב!"

ראית אדם שיש לו טלאי על העין? תפחד! "מעכשיו אני לא אבזבז את חיי בצפיה במכשיר שבביתי". האם אתה מבין מה המשמעות לעבור ניתוח בעיניים? זה כמו

פחד בריא

ואל תספרו לי סיפורים עד כמה שזה לא בריא לפחד. לא, זה לא נכון - פחד אינו גורם לדיכאון; זו טעות גדולה מאוד. להיפך - אין דבר טוב יותר לאדם מאשר לפחד. הכרתי יהודי שהשתתף בהתוועדות בביתו של אדמו"ר מסוים, שדרש בעניני יראת שמים, ויהודי זה עבר התקף ונכנס למצב של טראומה נפשית. שנים אחר כך, הוא טען בפני שהדבר ארע לו עקב התפעלותו מדברי האדמו"ר, וזו גרמה לו לאבד את שפיות דעתו. אולם זה לא נכון! אף אחד אינו יוצא מדעתו כתוצאה מיראת העונש. למצבו הנפשי היתה סיבה אחרת - אין לכך כל קשר ליראת ה'.

אף אחד אינו נעשה חולה כתוצאה מיראת שמים. אף אחד אינו סובל מאולקוס בגלל יראת העונש. אם אדם אומר לך שהוא עצבני ומבולבל בגלל הפחד מהעבירות שלו, אין זה אלא "משיגאס", זו אובססיה - זו אינה יראת שמים כלל וכלל.

מי שהוא בעל יראת שמים אמיתית, אפילו יראת העונש, יש לו ראש בהיר ונקי, והוא יזכה שהקב"ה יתן לו עוד יותר בהירות. "יִרְאַת ה' תוֹסִיף יָמִים" - היא נותנת לאדם חיים ארוכים, "וְשָׁנוֹת רַשָּׁעִים תִּקְצָרְנָה" (משלי י, כז) - בעוד חייהם של הרשעים נחתכים בגלל שהם לא מפחדים. הם אינם מפחדים מה', ולכן הם עוברים עבירות.

המפתח להצלחה בחיים

לכן אומר דוד המלך ע"ה: "לָכוּ בָּנִים שִׁמְעוּ לִי יִרְאַת ה' אֶלְמִדְכֶם, מִי הָאִישׁ הַחֹפֵץ חַיִּים" (תהילים לד, יב-יג) - "בואו בני - בנים אלו התלמידים - האם אתם חפצים לחיות חיים ארוכים? ובכן, שמעו לי כאשר אני מלמד אתכם יראת ה'". זהו הסוד לחיים ארוכים: הפחד מההשלכות של מעשינו חייב להפוך לחלק מהחוויה שלנו, לחלק מאישיותנו.

זהו הלימוד הגדול של פרשיות תזריע ומצורע, אם נלמד אותם כראוי. לא מספיק ללמוד ואפילו לדעת את פרטי הדינים הנלמדים בפרשה. עלינו להחיות את הפרטים הללו בכך שנלמד את המילים כמו כלי ענישה התלויים על הקיר. ולציורים אלו שאנו מציירים בשכלנו, נוסיף את התמונות אותן אנו רואים בעינינו. בכך אנו משיגים חיים!

והבא ליטהר מסייעין לו - מי שעוזר לעצמו, הקב"ה עוזר לו - ובעז"ה התצליח ליצור בראשן ציורים אמיתיים, אשר יסייעו לך לחיות חיים של הצלחה. ציורים של יראת ה', פירושם חיים של אושר והצלחה. הקב"ה יפנה אליך ויאמר: "אבל אתה, לאכול ולשתות ולשמוח, שכן אתה קונה את הדעה הנצרכת לך להצליח בעולם הזה,

ועל ידה תזכה לאושר הנצחי בעולם הבא".

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים לגדול ביראת ה'

על מנת לחיות חיים מוצלחים ומאושרים, יראת העונש חייבת להיות מרכיב חיוני בחיי היומיום שלנו; רק מי שבאמת מבין שיש השלכות לחטאים, רק הוא יצליח לשמור את צעדיו. ולכן, עלינו לעשות כל שביכולתנו כדי להשיג תפיסה מוחשית של יראת העונש.

בכל יום השבוע, נדאג למצוא הזדמנות אחת חדשה לעורר בתוכנו פחד מוחשי מהעונשים שה' מעניש את מי שחוטא לו. בין אם זה על ידי לימוד פסוק בחומש באופן היוצר דעת, או באמצעות משהו שאנו רואים ברחוב, המהווה תזכורת ליראת העונש - נקדיש דקה אחת ביום להתמקד בהשלכות של חטאינו.

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

כולנו כאחד - מדרגה קשה להשיג, אבל כך היא, שצריך לרצות שכל אחד ואחד מישראל יתברך כמוהו, ולא שהוא יעלה על חבריו, אלא כולם ישוו במדרגת ההצלחה [ומפי מו"ר הגרי"א שר זצ"ל: להאריך באחד זה כמו באחד של קריאת שמע] [ויותר קשה מבקריאת שמע - הערת הכותב]. חלושי הדעת מודדים ברכה רק כפי מה שיש לו יותר מחבירו, וחייבים אנו להתגבר על חלישות זו. במדה שאדם מודד בה מודדין לו (מגילה יב, ב), ולכן כדאי להתבונן כשאומר ברכנו כלנו כאחד.

באור פניך - כי אין ברכה בעולם לבד אור פניו של ה', וזהו הכל, בין בגשמיות בין ברוחניות. וגם בזה נוהג הכלל במדה שאדם מודד בה מודדין לו (מגילה יב, ב) ועד כמה שמאיר פניו לאחרים ומקיים הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות (אבות א, טו) במדה זו ראוי לאור פני עליון.

וטוב בעיניך לברך את עמך ישראל בכל עת ובכל שעה בשלומך - מכיון שרצונך וטוב בעיניך, לברך את עמך תמיד, לכן מבקשים שגם אם חטאנו, שאז יתכן כי לכפרת העונות "הטוב" הוא סילוק השלום, אף אז יהיה טוב בעיניך, וברכנו שנזכה לתשובה וכפרה מתוך שלומך, ומתוך השמחה נזכה לעשות תשובה. בכל עת - היינו בכל

תקופה, ובכל שעה - היינו בכל המצבים השונים המתחלפים אצל היחיד ואצל האומה.

שאלה:

האם מותר לאדם להתחיל לעשן?

תשובה:

פעם נשאל הסבא מסלבודקה זצ"ל, מהי המצוה הראשונה בתורה? תשובתו היתה: "אל תהיה שוטה". זהו הציווי הראשון בתורה - לא להיות שוטה. מי שהוא שוטה, הוא חוטא.

אדם שמתחיל להתעסק עם חומרים אסורים, הוא חוטא גדול מאוד. שמא תאמר: מה הוא עשה לא בסדר? איפה כתוב בתורה שאסור לצרוך את החומרים האלה? הם כשרים למהדרין! איזו בעיה יש כאן?

איזו בעיה? זוהי הלוויה כשרה למהדרין. זה כמו אדם שקופץ מראש הגג וטוען שהקפיצה שלו היא "גלאט כשר". הדבר אסור בתכלית האיסור! הקב"ה מצווה אותנו: "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" - הקב"ה השאיל לנו את גופנו - הוא אינו שייך לנו - ושואל חייב באונסין. מי ששואל חפץ, חייב לשלם על כל דבר שישתבש, ואסור לו לזנוח את אחריותו.

הנה לנו בחור שמתחיל לעשן; הוא לוקח לידו חפיסת סיגריות, שעליה כתוב בצורה הברורה ביותר: "העישון מזיק לבריאות. העישון עלול לגרום לסרטן הריאות" וכן הלאה, והמשוגע הזה מצית סיגריה. אז ה' אומר: "תראה, יש מצוה שיהיה לך שכל ישר - ואם אתה מעשן, פירוש של דבר שאין לך שכל ישר, ואתה חוטא גדול מאד". כל מי שמעשן הוא חוטא גדול.

ברוך אתה ה' המברך את עמו ישראל בשלום - שלום, כולל כל ההצלחה שיש לנו עכשיו, ועל זה אנו מודים ומברכים, אבל אנו מודים גם על השלום שיהיה בזמן הגאולה, שאז תהיה הברכה שלמה, כאשר "לא ישא גוי אל גוי חרב" (ישעיה ב, ד), וכאשר "הלכו אליך שחוח בני מעניך והשתחוו על כפות רגליך כל מנאציק" (שם ס, יד), ו"הנער בן מאה שנה ימות... כי כימי העץ ימי עמי" (שם סה, כ-כב) וזכות גדולה היא להודות על זה עכשיו כשיש בחירה, ומברך מתוך אמונה על הבטחות העתידות.

מלת "שלום" דומה למלת "שלוה" (שהמ"ם נוסף לשרש של כמו המ"ם של חנם שניתוסף לחן), שענינם שאנן ורגוע. אמנם "של" פירושה שכחה וטעות כמו שכתוב (ש"ב ו, ז) "ויכחו שם האלקים על השל", (וכן מ"ב ד, כח). כי אמנם כן, המצב של שלוה מביא את בני האדם לתוך שינה של שכחה, וטועים לתלות מצב בטחונם על כחם ועל המצב, ושוכחים הקדוש ברוך הוא. וזהירות יתירה נצרכה להיות נשאר ער לברכות השלום, ולהשתמש בה כראוי לעבודת ה', והעצה הנכונה להשתמש בשלום כראוי הוא להכיר כמה הוא מוגן מכל מיני צרות שונות ומשונות, שכולם נצרכים למצב של שלום, ולהודות לה' על זה תמיד. ברוך אתה תמיד, כל היום המברך את עמו ישראל בשלום.

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

ורבבות מגיע אלי משהו וכך אתה עושה? זה המשל (כמדומה בשם המגיד מדובנא). והנמשל, היצה"ר יש לו הרבה לקוחות והיצר-טוב ריק מלקוחות. והנה בסוף היום מצליח היצר-טוב למכור סחורה לאדם אחד שישב וילמד, מגיע היצה"ר ומושך אותו מהלימוד, היש אכזריות גדולה מזו?

בדור הקודם אדם שהיה חי תשעים או מאה שנה, כל אחד במה שהיה עוסק במשך היום, אם מלמד בת"ת או מגיד שיעור או עוסק בקודש או עובד, אבל כל אחד היה מוצא לו את השעות שלו שהוא לומד תורה, ובזמן זה היה כולו קודש. למי היה טלפון לפני חמישים שנה? (לא פלאפון, טלפון!!) אדם היה גומר לעבוד, בא הביתה ולומד בשקט. רבינו יונה אומר שכל אחד יסדר לו בבית פינה עם ספרים ושם הוא ילמד. עד שהגיע הגנב הגדול הזה שקוראים לו טלפון כדי לעשוק את מה שנשאר לנו. והנה התרגלנו לזה, אבל מי חלם שכן אדם יהיה משועבד כל היום לכל העולם כולו בלי הפסק ע"י הפלאפון? איפה שהוא הולך בדרך, בתפילה, בכל מקום הוא רוצה ללמוד או לפתוח ספר, מצלצלים אליו, אין לי טענות על מי שמצלצל, אבל האדם לעצמו חייב להיות שיהיה לו זמן קבוע שיהיה כולו קודש. שלא להיות כמו אותו בעל חנות שכל העולם קונים אצלו והוא לא מרחם על החבר שלו שמישהו בא לקנות אצלו, להגיד ליצה"ר עד עכשיו קיבלת את שלך, עכשיו אני רוצה ללמוד תן לי ללמוד! דברים נוראים כתב החפץ חיים שמי שלומד בקביעות בלי הפסקה רוח קדושה וטהרה נוראה שורה על הלימוד שלו, כל לימוד זה עצום ונורא, אבל כשה בלי הפסקה רוח קדושה וטהרה שורה על הלימוד.

... כמה צריך להתחזק בזמן שלומדים כל בעלי העסקים למיניהם אם מתקשרים אליהם בשעות העבודה שומעים צליל - לא זמין, לא זמין, הוא עכשיו עסוק, הוא לא יכול, ולא תהא כהנת כפודקאית, כשאנחנו שקועים בלימוד נהיה לא זמין, ובכל אופן בסדרים שלא יהיו הפסקות באמצע, ואז אומר רבי חיים שליט"א כשלומדים בקביעות וברציפות בלי הפסקה זה שמירה מיוחדת מן השמים, הנהגה מיוחדת מן השמים...

בירורי הלכה

בביהמ"ד מפני שאין להם מקום אחר מרוח לזה אין למחות בידם דיש להם על מי לסמוך. ובשעה"צ, כי ידוע שיטת הרמב"ן והרשב"א דביהכ"נ שבבבל על תנאי הוא אפילו בישובן ומותר לצורך עניים או לצורך רבים לפי שעה, ורש"י ואו"ז ג"כ ס"ל דעל תנאי אפילו בישובן, וגם יש נוסחאות בירושלמי דגורסין בשבתות ובראשי חדשים ואז בודאי לא היה פת וקטניות בלבד ועיין בא"ר סק"ב.

ובענין תנאי בביהכ"נ פליגי בזה הראשונים, דדעת רש"י והאור"ז שהמבואר בגמ' מגילה כחב, שמועיל תנאי בביהכ"נ היינו אפי' לבישובן, ודעת התוס' והרא"ש והטור [וכ"פ המחבר בסעי' י"א] שתנאי מועיל רק לאחר שיחרבו אבל לזמן ישובן לא מועיל תנאי, ודעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן שתנאי מועיל בין בישובן בין בחורבנם והנ"מ למקום דחק כגון להשכיב שם עניים וכדו' אבל שלא במקום הדחק לא מהני תנאי גם לבחורבנם. ולקמן סעי' י"א כתב המחבר שלא מועיל תנאי בישובן, ובביה"ל שם ד"ה אבל בישובו כותב להקל כהט"ז שבמקום הדחק מהני תנאי אפילו בישובן כשיטת הרמב"ן והרשב"א והר"ן ובצירוף שיטת רש"י ואו"ז דבישובו מהני תנאי (ובא"מ מדויק ממה שהגר"א בסק"ה מציין לר"ן משמע דס"ל כך דמהני תנאי בשעת דוחק). ועי' קאי המשנ"ב והשעה"צ דכיון דלסיום הש"ס אין להם מקום מרווח לזה חשיב מקום דחק ואין למחות בידם דיש להם לסמוך הרמב"ן והרשב"א דמועיל תנאי למקום הדחק וכן ע"ד על שיטת רש"י והאור"ז שמועיל תנאי גם לבישובן, וגם דיש דגרסי בירושלמי שבתות ור"ח.

ובביה"ל שם כתב, דמדוחק קרי כשהוא להאכיל העניים לצורך שעה או להשכיבן שם, ולא הזכיר ג"כ לצורך רבים לפי שעה כדכתב בשעה"צ הנ"ל

אנו עומדים על פתח בין הזמנים, ימים של הכנות לחג הפסח הבעל"ט, מטבע הדברים אנו רצים לביהמ"ד בין נקיון לנקיון ומצוי מאוד שאנו לוקחים עמנו את מכשירי הפלאפון גם לביהמ"ד ומתכננים להיות 'זמינים' בכדי שנוכל לצאת מתי שצריך, לדעת מה לקנות וכו'.

סיפר לנו אברך ת"ח שלאחר דברי חיזוק שהבאנו שנה שעברה מאת הגאון הצדיק רבי יצחק קולדצקי שליט"א בענין הרחקת הפלאפון מכותלי ביהמ"ד, הדבר גרם לו שינוי מאוד לטובה ובעיקר בימי הלחץ שלפני פסח, וכה דבריו: כשנכנסתי ללמוד בביהמ"ד החלטתי להניח את הפלאפון על שקט ולהשאירו בחליפה שתלויה במתלים בכניסה לביהמ"ד, היו ימים שאמרת לאשתי 'אני אלך ללמוד, אם תצטרכי תתקשרי אלי וכשאני ילך לשתות וכדו' אני יעבור דרך החליפה לבדוק אם התקשרת', ויהי לפלא, במהלך הסדר התקשרו אלי כעשר אנשים, האבא, השווער, שמערל, בערל, קווי-נייעס, ארגוני חסד וכו' אבל אשתי לא התקשרה אלי בשום יום! הבנתי מיד שהכל זה דמיון היצה"ר הרי רציתי להיות זמין בכדי לדעת איפה אני עומד לפני פסח, ולמעשה כל מי שהתקשר אלי לא היה קשור לזה.

וברצוננו להביא חלק משיחה זאת שמסר הגאון הצדיק רבי יצחק קולדצקי שליט"א: קודם כל... הענין הזה של הטלפונים, משל למה הדבר דומה, היו פעם שתי חנויות אחת על יד השניה, באחת באים וקונים כל הזמן בלי הפסקה, כל יום יש לו פדיון של אלפים ורבבות, ובשני שומם, אף אחד לא בא לקנות, ויהי היום בערב פסח, ראובן שכל הזמן קונים אצלו הרויח הרבה כסף ואילו אצל שמעון אף אחד לא הגיע, והנה בסיום היום שניהם עומדים כבר לסגור ולפתע נכנס אדם סוף סוף לקנות משהו אצל שמעון, הולך ראובן ללקוח ואומר לו בא תקנה אצלי וסוחר אותו אלי, אומר לו שמעון אני לא מבין, אתה מכרת היום אלפים ורבבות, אין לי טענות עליך מה שנגזר נגזר, אבל ההוא בא אלי למה אתה מושך אותו ממני, זה אכזריות, אחרי יום שלם שלא מכרתי כלום ואתה מכרת אלפים

בענין סעודת מצוה בביהכ"נ

השו"ע סי' קנ"א ס"ד כתב, לצורך ביהכ"נ מותר לאכול ולישן וכו' ואפילו לצורך מצוה אחרת כגון שנקבצים לעבר השנה בביהכ"נ מותר לאכול שם. ומקור הדברים הוא מהירושלמי פ"א דפסחים ה"א דבתי כנסיות צריכים בדיקה מחמץ לפי שאוכלים שם בעיבוריות ובראשי חדשים, (שהיו עושים סעודות לצורך עיבור השנה ועיבור החודש), וזאת גירסת רוב הראשונים בירושלמי. [וגם בזמנינו דלא מעברים ב"ד שנה וחודש כותב הטור דגם שלנו צריכין בדיקה לפי שהתינוקות מכניסים בהם חמץ]. ומשמע מהמחבר דכך ס"ל דלא הותר סעודת מצוה בביהכ"נ אלא כסעודת עיבור השנה. ובמשנ"ב סק"כ כתב, עיין מג"א שהביא בשם הגהת סמ"ק דלא הותר בסעודת מצוה אלא כגון סעודת עיבור שנה שאין בה קלות ראש שהיתה עשויה בפת וקטניות בלבד (סנהדרין ע:), ורוצה לומר לאפוקי סעודת מצוה שיש בה שכרות אסור אף בביהמ"ד (פמ"ג) ובפמ"ג שם אוסר אף בסעודת נישואי יתום ויתומה ואף סעודת סיום הש"ס. ולכאורה ביאור הדבר במה שהותר סעודת מצוה בביהכ"נ זהו משום דסעודת מצוה היא גופא כבוד ה' ואין זה זלוזל בכבוד ביהכ"נ, והנ"מ בפת וקטניות שלא מביא לידי קלות ראש, אבל לא סעודה שאפשר להגיע בה לידי שיכרות וקלות ראש.

וישנה גרסא נוספת בירושלמי לפי שאוכלים שם בשבתות (שהאורחים אוכלין בשבת בביהכ"נ, קרה"ע) ובראשי חדשים, וכך נקטו הסמ"ג והאור"ז דמותר לאכול סעודת שבת בביהכ"נ וצ"ל דההבנה בזה דגם בסעודות גדולות אפשר להיזהר לשמור על כבוד קדושת ביהכ"נ ולא להגיע לידי קלות ראש. ובמשנ"ב (שם) כתב, ומ"מ הנהגין להקל לעשות סעודת סיום הש"ס

לעילוי נשמת רבן של כל בני הגולה מרן שר התורה רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוקלה"ה

לרפואת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, הג"ר מנחם מנדל בן שרה בילה, מזכה הרבים הג"ר אברהם בן שרל, הג"ר ראובן בן טלאת, מרת רוחמה רחל בת אסתר בתושח"י. ולישועת שרה אסתר בת מיכל מישל ויונה בן שרה אסתר.

במשנ"ב בסי' תר"ע סק"ט וע"ע בסי' תרצ"ז סק"ב. ובאג"מ ח"א סי' מ"ה מספק"ל אי איכא בקידוש בקריאת חתן ובר מצוה ענין מצוה, וכן יש לדון בענין 'שלום זכר' אי חשיב סעודת מצוה וכדמשמע בתוס' בב"ק פ. (ומשמיה דהגר"ח ק"צ"ל מטו דאין קרוי 'שלום זכר' אם התינוק לא נמצא שם). ובערוך השולחן כתב בתו"ד, וכן כשעושים סיום על מסכתא וכ"ש על יותר, יכולים לאכול מעט בביהמ"ד דזהו סעודת מצוה, ולקבוע שם סעודה גדולה נראה שאינו כדאי ואין לעשות כן רק בדוחק וזהו דוקא בסעודת מצוה של תלמוד תורה ולא של מצוה אחרת כסעודת ברית מילה או פדיון הבן או חתונה אסור דאין לזה שייכות לביהמ"ד.

ובקובץ תשובות [ח"א, ט"ז] כתב הגריש"א דהנהוגים לעשות קידוש עליה לתורה זהו דלא כפסק השו"ע ע"ש. וע"ש שכתב דאף דביה"ל הביא כמה פוסקים דמועיל תנאי אף בישובה, אך זה להאכיל שם עניים כשהמקום דחוק ע"ש. וכתב שם שאין מקום להיתר לערוך סעודת נישואין בביהמ"ד (גם לשיטת רש"י ואו"ז) דהאזירה היא של שיחה וחדוה ההיפך מכובד ראש. **ולכאורה כל הנ"ל הוא בחו"ל דמועיל תנאי**, וגם בזה פליגי האחרונים האם בעינן שיתנו בפירוש (ובזמן בניית ביהמ"ד) או דסתמא אדעתא דתנאי נבנה. אבל לגבי א"י דעת המחבר שם בסעי' י"א דלא מהני תנאי וכשיטת התוס' (וכ"כ בד"מ ובלבוש), וע"ש בביה"ל (ד"ה אבל) בארוכה דנראה מדבריו להקל דגם בא"י מועיל תנאי, אמנם מו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א אמר שהביה"ל כתב זה רק בדרך אפשר דהרי בשו"ע לא נפסק כך.

אמנם מלבד זה נראה פשוט דגם במקום שמותר לאכול, אין זה היתר לדברים בטלים וכפי ההווה קשה ליהזר בזה, ולכן לכאורה ההנהגה הנכונה היא לא לעשות אפילו סעודות מצוה וק"ו לנשים, ויותר ראוי להשתדל בכבוד שמם מבכבוד הבריות. [הדברים נכתבו ע"י אברך החפץ בעילום שמו]

כשהביא דברי הרמב"ן והרשב"א דכתבו דמהני תנאי ג"כ לצורך רבים לפי שעה. ואולי י"ל דלמרות שברמב"ן וברשב"א כתבו דמהני תנאי ג"כ לצורך רבים לפי שעה אמנם הר"ן במגילה כשהביא את הרמב"ן כתב לצורך עניים לפי שעה, ולא הזכיר היתר דצורך רבים לפי שעה וא"כ לכאורה אין היתר למקום דחק לצורך רבים ואפשר לומר דזהו משום דשאני עניים דהוי דחק בענין חיי נפש. ואפשר דאליבא דהלכתא נקט בביה"ל כהר"ן ולכן כשכתב להקל כהט"ז שנקט כרמב"ן דמועיל תנאי להאכיל עניים כתב דכך ג"כ דעת הרשב"א והר"ן, ואילו לגבי סיום הש"ס שכתב במשנ"ב שאין למחות ביד המקילים דיש להם על מי לסמוך הביא בשעה"צ את שיטת הרמב"ן והרשב"א ולא הזכיר את הר"ן דלהר"ן כל ההיתר הוא רק לעניים ולא לצורך רבים.

[ולכאורה צ"ב דהר"ן במגילה הביא את דעת הרמב"ן דמהני תנאי למקום דחק להאכיל עניים או להשכיבן כדאמרין בער"פ לאפוקי אורחים דאכלי וגני בבי כנישתא, ובר"ן בריש ער"פ תירץ באופן אחר דאפשר דאורחין מותרין שמצות הרבים היא שאוכלין שם מקופה של צדקה של בני העיר, א"נ דאכלי בבי כנישתא לאו דוקא אלא בחדרים הסמוכים לה (וכשיטת תוס') ולא הזכיר היתר דתנאי לבשעת הדחק]

ולענין עשית קידוש עליה לתורה לבר מצוה ואופירוף בביהמ"ד ושאר סעודות מצוה, לכאורה צ"ל דקידוש בביהמ"ד למרות שאין בו בשר ויין מ"מ כיון שיש בו מאכלים חשובים ועשוי לשם שמחה מוגדר כסעודה ולא כפת וקטניות שהיו בעיבור השנה. [ובגוונא דיהיה רק כפת וקטניות ובכבוד ראש, יש לדון האם קרי סעודת מצוה, והיש"ש בסוף מרובה אות ל"ז כתב דכל סעודה שאדם עושה שלא כדרך מריעות ושמחה אלא כדי ליתן שבח למקום או לפרסם המצוה או לפרסם הנס קרוי סעודת מצוה ע"ש בארוכה, והביאו

קוראים כותבים

שחרית כמה פרקי תהילים, ואם קרה שגמר את פרקי התהילים ועדיין היה נשאר זמן עד התפילה, הוא היה פותח גמרא ולומד, ויהי היום והש"ץ התחיל 'מזמור שיר', מיד סגר מרן את הגמ' וקם להחזירה לארון-הספרים, עד שסיים להחזיר את הספר התחיל הש"ץ לומר קדיש, מיד קפא מרן על עמדו והתרכז בשמיעת הקדיש תוך כדי שידו נשארה תלויה באויר בסמוך לארון-הספרים, כשסיים הש"ץ את ה'קדיש' הוריד מרן את ידו ושב למקומו להתפלל. יהיו הדברים והחזיון בענין כבוד הקדיש לעילוי נשמתו. י.ס. ב"ב

לכבוד העלון המחזק 'קדושת בתי מקדש מעט'. ייש"כ על כל החזיון הנפלא שאתם עושים בענין. עם ישראל עסוק בהספדים על מרן שר התורה זצוק"ל ולימוד מדרכיו. בליל שישי שעבר זכיתי לשמוע דברי הספד וחזיון בביהמ"ד הגדול ב"ב 'חניכי ישיבת חברון' (ניתן לשמוע בקול הלשון). דיבר שם הגה"צ רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי שליט"א, משגיח דישיבת 'אורחות תורה', בתוך הדברים הוא סיפר סיפור נפלא על מרן זצ"ל שסיפר לו אחד מוותיקי מתפללי ביהמ"ד 'לדרמן' כשעתיים לפני שהגיע לדבר, וכך המעשה: מרן זצ"ל היה נוהג לומר מדי יום לפני תפילת

מחזקים ומתחזקים

חיים בירך ואמר: שכל המקבילים על עצמם לכבד את הקב"ה ולא לדבר בשעת התפילה קריאת התורה ובין גברא לגברא, יזכו "מידה כנגד מידה" שיתקיים בהם הפסוק "כי מכבדי אכבד" והקב"ה ימלא משאלות לבם לטובה ויכבד אותם בבנים יראי ה', ובחיים טובים וארוכים, בפרנסה ברוחה, בשידוכים טובים, ובכל מה שמכבד את האדם.

ברצוננו להביא מכתב חיזוק שקיבלנו מחברת 'מקדשי תירא', וז"ל: בערב יום כיפור זכינו להיכנס ביחד עם הרה"ג ר' משה פריד שליט"א לשר התורה מרן רבי חיים קניבסקי זצוק"ל. רבי חיים הורה לנו לשבת לידו והתעניין על כל הפעילות של חברת 'מקדשי תירא', רבי חיים מאוד נהנה מכל הפעילות ואף עיין בתמונות של חלוקת פרסים לילדי התלמוד תורה דחסידי בעלזא בירושלים שלא מדברים בתפילה בקריאת התורה ובין גברא לגברא, וכן רבי חיים בירך כמות של תהילים עבור ההגרלות והמבצעים שחברת 'מקדשי תירא' עושים לכלל בחורי הישיבות ברחבי הארץ, ורבי

סיפור השבוע

אמר הנכד לרבי, שהם קיבלו על עצמם לא לדבר בין גברא לגברא וגם לא באמצע התפילה. על כך אמר הרבי, אם כן, אפשר להכנס לביתי. וכשחילק הרבי שיריים, שלח להם באומרו: זה עבור הבעלי תשובה. השנים העידו, כי את הקידוש הזה לא ישכחו כל ימי חייהם, ומאז ועד היום עברו כשלושים שנה והם זהירים בכך ביותר.

סיפר אחד מתלמידי החכמים שמחזיק את אחד מבתי הכנסת בירושלים. באחד הימים, באה אליו אשה ובפיה בקשה לנקות את בית הכנסת מבלי תשלום, באומרה שיש לה ילדים מבוגרים שמתקשים למצוא את בת זוגם, ויודעת שזכות נקיון בית הכנסת פועלת להשיא את הילדים. הרב איפשר לה לנקות, והנה דבר פלא, בתוך זמן לא ממושך, התחתנו כמה מילדיה המבוגרים. כשראה הרב זאת, פירסם את המעשה ברבים, כדי לעורר בנושא קדושת בית הכנסת.

חסידי רבים הגיעו בשבת אחת לירושלים, להסתופף בצילו של הרבי הבית ישראל זצוק"ל. רק מעטים מהם ידעו כי יזכו להזמנה אישית של הרבי להכנס לקדוש פנימה, לקידוש שלאחר התפילה. אחד מנכדי האמרי אמת זי"ע, שהגיע בשבת זו לרבי, נראה מאושר במיוחד. הרבי הזמין אותו לקידוש ואף הורה לו להודיע לחבירו הטוב שיכנס אף הוא לקידוש. בשעת ההפסקה חיפש את חבירו ולא מצאו. **ובשעת קריאת התורה בין גברא לגברא, כאשר אמר הגבאי מי שברך, הבחין הנכד בחבירו שאודותיו שוחח הרבי להזמינו, הוא הביט בחבירו ולחש לו שעליו להכנס לאחר התפילה לקידוש אצל הרבי.** באותו הרגע הוזמן הרבי לעלות עליית שישי, ובזווית עינו הבחין בנכד שלו שלוש, ומרחוק הביע הרבי תמיהתו. לאחר התפילה הביע הנכד חרטה בפני חבירו על הדיבורים שדיברו בין גברא לגברא. בתום התפילה קרא הרבי לנכדו ואמר, אברכים שמדברים באמצע קריאת התורה אין להם מקום בבית.

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

גליון זה נתגבר ע"י
ש.ב.ש.ה.
לע"נ רבינו האבני נזר זי"ע יא"צ י"א
אדר
להצלחה בכ"ע

פרשת תזריע - החודש תשפ"ב גליון צ"ד שנה ג

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נהמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:

תשלומי חן וחסד ושלמא
רבא מן שמאי ועיניכם
תראנה בנים ובני בנים
כשתילי זיתים סביב
לשולחנכם, חכמים
ונבונים ובתים מלאים כל
טוב, גם עושר גם כבוד לא
יסופו מזרעכם וכו', בני חיי
ומזוני טבי.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית מוחותיו:

מי שישתדל בהדפסת ספרי
אהיה לו למליץ, וכו' הגה"ק
רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל:
הבטיח הנאמן שיעשה טובה
לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור,
וכן היה באמת שעשה
טובה למולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למגן ולעזר גם אחר
פטירתי ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקה"ק גלוב
ע"ת עמוד רמ"ב)
וכן כתב האבני נזר בעצמו
(אבה"ע סימן קכ"ב) וז"ל:
אם היה מעיין בדבריי מעט
עיון היה מריח לו טובה
הרבה.

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי
להתפלל בלי נדר בכל יום
על כל אלה שיעיטו בספרי,
ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעולם הזה
ובעולם הבא. וכל הלומד
בספרי יזכה ליראת שמים,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסעולה גדולה בבית לכל
הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:

הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלילה הכריז:
נצטוונו מאת רבינו זצ"ל
לפרסם, שהבטיח שימליץ
טוב לכל מי שילמוד בספריו,
וכן ימליץ טוב לכל מי
שיפיץ את הידושי תורתו.
(רבבות אפרים א"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען!

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים? פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, די פלאצקע גאון, די אבני נזר, רעננה רב,

און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

זרע שמשון

אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' ואם נקבה תלד. במדרש (ויק"ר י"ד א'): הדא הוא דכתיב "אחור וקדם צרתני", אמר ר' יוחנן אם
זכה אדם נוהל שתי עולמות עוה"ז ועוה"ב. ויש לבאר מה ענין דרשה זו לפסוק "אשה כי תזריע", שעל כך אומר המדרש "הדא
הוא דכתיב", והיינו שפסוק אחד מפרש את השני. עוד יש לדקדק דבלידת זכר כתיב "כי תזריע וילדה זכר", לשון ודאי ושראוי
להיות כן, ואילו בנקבה כתיב "ואם" לשון ספק, והרי על שניהם אמרו חז"ל כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם
מלא, ועוד שמצות פריה ורביה היא רק ע"י שילוד זכר ונקבה, וא"כ לידת שניהם שוים. עוד יש לדקדק דהמדרש דורש הפסוק
"אחור וקדם צרתני" על עוה"ז ועוה"ב, וכמו שפירש המתנות כהונה, שעוה"ז נקרא "קדם", ועוה"ב נקרא "אחור" שהוא בא
אחרי עוה"ז, וא"כ לכאורה היה צריך להזכיר קודם את עוה"ב שהוא לפני עוה"ז, ולכתוב "קדם ואחור צרתני".
ויש לומר, דבנוגע נוחלי עוה"ז ועוה"ב, בודאי מעלת הזכר עדיף על הנקבה, כי הזכר מתעסק תדיר בעניני עוה"ב בתורה
ובמצוות, ואילו הנקבה עוסקת בעניני עוה"ז ועוה"ב, בהכנת מאכלים ועשיית רצון בעלה, ואף שהנשים זוכות על כך לחיי עוה"ב, מ"מ
חביבה יותר לידת הזכר שעיסוקו ממש בעניני עוה"ב מלידת הנקבה שעוסקת רק בסיוע לעניני עוה"ב. ואף שהזכר קטן כשנולד
ואינו מקיים אז מצוות, מ"מ הרי הוא מזכה את אביו ע"י שמל אותו, וע"י שמחנך אותו לומר "שמע ישראל" תיכף משהתחיל
לדבר, ומחנך אותו בהכרת אותיות של התורה, משא"כ הנקבה שאינה מחויבת בתורה. ולכן התורה מחשבת יותר לידת הזכר,
אשר כבר מקטנותו הוא מזכה את אביו לעוה"ב, משא"כ הנקבה שבשעת לידה ובקטנותה אין לה שייכות כלל לעניני עוה"ב.
וזה מה שהסמיך המדרש את פסוקו שמרומנו בו חשיבות הזכר לפסוק "אחור וקדם", כי שם מיידי גם בלידת הזכר, ומזכיר
בראשונה "אחור" שהכוונה לעוה"ב שאחר עוה"ז, אשר מרמז על חשיבות הזכר בכך שהוא זוכה ומזכה לעוה"ב, וזוכה לכך אף
קודם שזוכה לעוה"ז, וכמבואר בסנהדרין (דף קי). שהקטן כבר משעה שנימול זוכה לעוה"ב, או משעה שעונה אמן, ומשום כך
מזכיר בפסוק "אחור" שמרמז על עוה"ב בתחילה, היות וזוכה לעוה"ב עוד לפני שיש לו שייכות לעוה"ז. וגם בשביל לרמז
ולהזכיר שתהיינה כל מחשבותיו לעוה"ב, אף שמוכרח להתעסק בצרכי עוה"ז, יעשה תורתו קבע ומלאכתו עראי. וזה כוונת
המדרש שמסמך לפרשתינו הפסוק "אחור וקדם", לומר שמפני עוה"ב ושייכות הזכר אליו יותר מהנקבה, יש בפסוק רמז
למעלת הזכר יותר מהנקבה.

לע"נ הגר אשר זאליק ב"ר ישראל צבי מצאנז זצ"ל
יא"צ ה'תשס"ט

וראה הכהן את הנגע וגו' וראהו הכהן וטמא אותו. אמר בני מ"ה אהרן, דהטעם שכל הכתוב "וראהו הכהן", כי הכהן חוזר לראות פן נתמעט תוך הזמן שעוסק בו. [והיינו כשמביט הכהן בנגע ומתעסק בו לטמאו או לטהרו, קודם שיפסוק את דינו יביט בו שנית, כי שמא נתמעט בתוך הזמן שעייין בדינו, ולכן כפל המקרא "וראה הכהן", "וראהו הכהן"]

ואני הוספתי נופך, להיות שאחר שנענש בנגע, ודאי יושב ודומם [בצער], ופעמים דע"י שמנונית האבר יתראה הנגע באחד מ"ד ראשי איברים שאין הנגע נראה כאחד, וכשנעשה שמן נראה כאחד, ועיד"ז הוא טמא, וכמו שפירש"י עה"פ "וביום הראות בו בשר חי יטמא", וז"ל: הרי שהיה הנגע באחד מעשרים וארבעה ראשי איברים שאין מטמאין

משום מחיה, לפי שאין נראה הנגע כולו כאחד, ששופע אילך ואילך, וחזר ראש האבר ונתגלה שיפועו ע"י שומן כגון שהבריא ונעשה רחב ונראית בו המחיה, למדנו הכתוב שתטמא, עכ"ל.

וא"כ כמו כן להיפוך, אם בתחילה הוא שמן, ולהיות שמצינו באגדתא דחורבן (גיטין נז:) על אספסינוס דע"י שמועה טובה תדשן עצם, ונתן ר' יוחנן בן זכאי עצה שיעבירו לפניו אינש דלא מיתבא דעתיה מיניה, כדי שהשומן שבשרו ירזה, דכתיב "ורוח נכאה תיבש גרם", וא"כ לפעמים אחר בואו לפני הכהן והכהן עומד לפניו או לטהרו או לטמאו, יהיה סיבה דע"י צער [שמא עומדים לטמאותו] יוכחש בשרו, ולא יראה הנגע כאחד והוא סימן טהרה, לכן צריך ראייה שנית של הכהן.

והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וטמא טמא יקרא. אפשר שירמזו כי נגעים באדם באים על לשון הרע על בני אדם (ע' ערכין טו:), ובהיותו יושב בדד, יתודה אשמתו אשר דיבר על האנשים דברים אשר לא כן, וכבר אמרו חז"ל (קידושין ע:): כל הפוסל במומו פוסל, ואחר שירצה את עונו יתוודה בפה מלא על היות הטומאה שבו - יִחַס לאחרים, וזהו "וטמא טמא יקרא", [דיתוודה על כך שבעצם הוא היה הטמא, ומכל מקום טמא יקרא לאחרים], שכל הפוסל במומו פוסל.

וזה יש לרמוז בפסוק (ויקרא כד:כ) "כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו", והוא על פי מה דאיתא בקידושין (שם) ההוא גברא דקרי לאינשי "עבדי", אכריז עליה רב יהודה בר יחזקאל דעבדא הוא, דכל הפוסל במומו פוסל. וזהו "כאשר יתן מום באדם", שזה דרכו של בעל לשון הרע לדבר בגנות ומומי האנשים, ואם כן פוסל במומו, לכן "כן ינתן בו".

לע"נ הגר אשר זאליק ב"ר ישראל צבי מצאנז זצ"ל
יא"צ ה'תשס"ט

אשה כי תזרע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים. הקשה האדמו"ר הזקן מקאצק, הלא מפתח של חיה הוא ביד הקב"ה, ואיך יתכן שתמשך מזה טומאה. ותיירץ שהטומאה באה אח"כ. ויש לפרש דבריו שהוא כעין טעם הזוה"ק בטומאת מת מפני שכוחות הטומאה משתוקקים לדבוק במקום שהיתה בו קדושה. והכי נמי מפני זה גופא שהיה שורה ענין אלקי היינו מפתח של חיה שאיננו נמסר ביד השליח אלא הקב"ה בעצמו הוא הפותח, ואח"כ כשנסתלק הענין האלקי זה, שורים לעומתו כוחות הטומאה. (ש"מ תזריע).

כל ימי אשר הנגע בו וגו' בדד ישב מחוץ למחנה מושבו. זה שמבדילין את המצורע מחוץ למחנה, הוא למען שלא תהיה לסט"א יניקה מהכלל באמצעות המצורע, וישאר הכלל נקי. (שם משמואל שם).

סיפור:

שמעתי מידידי החריף ובקי בנן של קדושים מורינו הרב בעריש הברשטאם מקאנצ'יג, נכד הרה"ג אבד"ק לאנצוט שסיפר לו הגה"צ רבי אלעזר זצ"ל בן הגה"צ רבי שמחה בן הגה"צ רבי צבי אלימלך בעל המחבר בני יששכר, שאביו הג"ר שמחה היה אצל הרה"ק רבי ישראל זצוק"ל מעיר רחין שברוסיה, וקירבו מאד, וביקשו לישוב כי צריך לדבר עמו, ואמר לו: אתה יודע שאני אלמן, בקש שידוך עבורי. הג"ר שמחה ישב מעט, ועייין. אמר לו הרה"ק: נא. ובתוך כך נפל בדעתו היות שהרה"ק הצדיק רבי הירש מרימנוב שבק חיים לכל חי, אולי ידבר על דבר אלמנתו. ואמר לו הרה"ק: תדע שמי. ופטרו לשלום.

ויסע לרימנוב, והמדוברת נתרצתה, על כן נסע חזרה. שאלו הריונער: נא רוצים אותי? אמר לו: הן. אמר לו: נא ראה לגמור הענין. נסע עוד הפעם לרימנוב והגביל זמן נישואין, וכשבא חזרה והודיע להרה"ק, הוי בדיחא דעתיה הקדושה, ואמר לו: נא, מגיע לך שכר שרכנות, אמר לו הג"ר שמחה, דמבקש מעט אמת. והבטיחו: אקאפילע אמת (-חתיכה של אמת).

אח"כ אמר לו הרה"ק מרחין: מכל מקום הלא צריכים ליתן לך גם מעט גשמיות, שתק הג"ר שמחה, הלך הרה"ק מהשולחן ופתח ארגז אחד ולקח משם מטפחת, ואמר להג"ר שמחה: זה מעזבון זקני המלאך. וידידי הרב בעריש הברשטאם נ"י אמר לי שהוא ראה המטפחת שהיתה אצל הגר"א אבד"ק לאנצוט, והיתה מרוקמת על כל הצדידין תיבת "שבת קודש", והיתה מהודרת מאד מאד, ז"ע ועכ"י אמן. (בן לאשרי ח"ג אות מ"א).

מים שלנו. חז"ל סיפרו (פסחים מב.) שדרש רב מתנה לפני אנשי פפונאי כי אין ללוש את המצות אלא במים שלנו, למחר באו כולם אל רב מתנה ואמרו לו "ה"ה לנו מים", שכן סבורים היו כי מים שלנו היינו מים שלו של רב מתנה, ואז ביאר להם רב מתנה שהוא נתכוון למים שנשאבו ולנו לילה אחד בכלי.

ויש להבין מדוע מספרים לנו חז"ל מעשה זה, וכי מה לקח לומדים אנו מבורותם של אנשי פפונאי. ונראה דחז"ל נתכוונו בכך להראות לנו כמה גדולה היתה אז אמונת חכמים אפילו אצל המוני העם הנבערים מדעת. אילו למשל היה רב של ימינו מכריז ואומר שאין ללוש את המצות אלא בקמח שלו או במים שלו, הלא אז היה העולם צועקים כלום קמחו או מימיו של הרב קדושים יותר מכל קמח או מים אחרים בעולם, והיו מטילים ברב חשדות של נגיעות. אבל

בני פפונאי כשנדמה להם שרבים רב מתנה דורש מהם להשתמש רק במים שלו, לא שאלו שאלות, ולא הטיחו נגדו דברים אלא בתמימות של אמונה הביאו לפניו את כליהם וביקשו ממנו מים שלו. (מעינה של תורה).

שואלים ודורשים שלשים יום קודם החג. ז"ל אבני נזר (או"ח סי' שכ"ב): בענין זמן שלשים יום קודם הפסח אין נחשב. הנה בשלהי מגילה (דף כט.) בהא דבאחד באדר משמיעין על השקלים, דלחכמים הטעם משום דבחד בניסן תורמין את הלשכה, והוא ליה שלשים יום קודם, [וחזיון דשואלים ודורשים בהלכות החג שלשים יום קודם]. ולרבן שמעון בן גמליאל דאמר [דשואלים ודורשים] שני שבתות [קודם החג], הטעם משום דבס"ו אדר השלחנות (-בעלי מטבעות, המחלפין שקלי כסף בפרוטות) יושבים [כדי להחליף לתורמין את פרוטותיהם בחצאי שקלים].

וקשה לי, [דמדוע לרבן שמעון בן גמליאל משמיעין על השקלים בא' אדר, ולא בב' אדר, דמדוע לא נימא דיום השלחנות עולה מן המנין], דעל כורחין לרבן שמעון בן גמליאל [שסובר דשואלים ודורשים קודם החג שתי שבתות], נחשב שתי שבתות עד יום המעשה (כוונתו, דגם יום המעשה הוא בכלל שתי שבתות), שהרי למד זה מדמשה רבינו עמד בראש חודש ומהיר על הפסח, וא"כ בשלחנות שיושבים בחמשה עשר, די שישימיו בב' אדר. וכשם שפסח שזמנו בארבעה עשר, שואלין בא' ניסן, כך שלחנות שיוצאין בחמשה עשר, ישאלו בב' אדר.

וצריך לומר שאני פסח שזמנו [אינו בבוקר, רק] מחצות ואילך, על כן ערב פסח קודם חצות נחשב לפני הפסח, ומתחשב מכלל השלשים יום [ומכלל השתי שבתות], אבל שלחנות דמצפרא זמנן [דמיד בבוקר היו יושבים בשלחנות], אין יום השלחנות עולה מן המנין וכו'.

עוד יש מקום עיון מה שאמרו במגילה שם דתורתם שקלים שבראש חודש ניסן מתחילין מראש חודש אדר, והא אדר הסמוך לניסן לעולם חסר, והוי כ"ט יום. ואינו דומה למשה רבינו שעומד בארבעה עשר בניסן ומזהיר על פסח שני, דניסן לפי סדר החדשים מלא והוויין שלשים יום.

ונראה דלא קשה מיד, מאחר שאינו מפורש בכתוב אם היה אז ניסן מלא או חסר, למדן ששואלין חודש קודם - יהיה מלא או חסר וכו'. אחר כל זה ראינו בתוס' (בכורות נז:) פלפלו הרבה במנין זה ולבסוף נדחקו בתירוץ, ולפי עניות דעתי לפי מה שכתבתי אתי שפיר הכל.

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$120 פאר גליון מליצי יושר וועט מען מודיע זיין ביי די ציונים פון די **פלאצקע גאון** - ווארשא, **אבני נזר** - סוכאטשוב, **בן לאשרי און חזון יחזקאל** - הר המנוחות אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!
געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

הרה"ק רבי **מנחם מענדל** ב"ר **יוסף** מרימנוב זי"ע אמר:

בעודי בחיים אני מנענע עם כל העולמות, ולאחר פטירתי אחזיק טובה למי שידליק נר לטובת נשמתו (ספר מנחם ציון).

נתפרסם ע"י הרה"ח המפורסם ר' מרדכי יצחק סאמעט שליט"א

בשבוע פרשת ויקרא התפלא אחד במכתבו איך אפשר לאיש פשוט לכלכל הוצאת הגליון זה כבר קרוב לשתי שנים.

לדעתי אין זה פלא בכלל, ואעתיק מה שכתוב בהקדמת הספר מלא העומר, וז"ל: ניתן ללמוד עד כמה השתוקק האי גאון וקדוש מפלאצק זי"ע שיתפשטו חיבוריו בעולם, מן העובדה המרעישת שסיפר תלמידו הגרמ"מ רדזינר זצ"ל, אשר לאחר הסתלקותו של הגאון מפלאצק זי"ע, התעסק בחריצות רבה בסידור כתביו לדפוס, והנה אירע פעם אחת שהגיע למקום מסוים בכתב יד שנרשם בראשי תיבות, ונלאו כל חכמי לב לפענח הראשי תיבות, עד שחיוו דעתם שלא כדאי להדפיס קטע סתום ובילתי מובן זה. והיה בלילה נראה אליו רבינו בחזיון והוא רואה בחלומו מול עיניו את הדף הנ"ל מכתב יד פתוח לפניו, ורבינו מראה באצבעו וקורא באזניו כמה שורות, ודרך קריאתו בשיטתא דלישניה הוא מפענח ג"כ את ראשי התיבות, ויקץ ר' מנחם מנדל והנה חלום, כשהאיר היום חש במרוצה אל תלמידו הג"ר שמואל זנוויל קלפפיש זצ"ל מרבני וורשה וסיפר לו את דבר החלום הפלאי ואת פענוחו של הקטע הסתום, ותיפעם רוחם בהיוודע להם שאפילו מעלמא דקשוט רבינו מוסיף ומתאמץ בכל יכולתו שתהיינה שמועותיו מבוררות ונלמדות היטב בשערים המצויינים בהלכה, עכ"ל.

הנה אם הגאון מפלאצק זי"ע טרח לבוא בחלום לפענח תיבה אחת מכתביו, בודאי הוא טרח לשלוח שלוחים לכלכל הוצאות הגליון שמביאים שם בכל שבוע ושבוע כמה קטעים מספריו באר היטב כשלחן ערוך. אשרי מי שזוכה להיות השליח של הגאון מפלאצק ושאר צדיקים, דבודאי מלבד הבטחתם שהם מקיימים בשלימות, גם הם מוסיפים "טיפ" ושכר טירחא להשלוחים. כדי לזכות ב"טיפ" גדול, התחלתי לעשות צילומים מהגליון בכל שבוע ולחלקם בהבנין שאני גר.

ברכה והצלחה

י. גלוינער, וומס"ב

נ.ב. נוהג אני ליקח אחר שבת הגליון ולהניחם בביתי, כי יש ברכה מיוחדת למי שמביא ספרי הגאון מפלאצק בביתו, כמו שכתב הג"ר שמואל זנוויל קלפפיש זצ"ל אב"ד ווארשא בהסכמתו להדפסת ספרו של רבינו פני אריה זצ"ל: אליכם אחי ועמי קולי אקרא משכו וקחו לכם והביאו ברכה אל תוך בתיכם, ובזכות זה הגאון זצלה"ה יעתיר בעדכם להיות שלום בחילכם ושלוה בארמונותיכם, כי כן כתובה בצוואתו, וזאת הברכה אשר ברכ איש האלקים לפני מותו לכל האנשים אשר יתנו יקר לחידושי תורתו ויזלו זהב מכיסם למהר להחיש להדפיסם, אז יהיה הוא המליץ בינותם, ולא יתן למשחית לבא אל ביתם, ורבות שמענו וראינו פעולת צדיק לחיים כאשר סיפרו לנו אנשים שונים אשר התאבקו עם מר המות, ויראו כי לא יכלו לו, חיש מהר נתנו כופר נפשם לסיוע הדפסת ספרי הגאון זצ"ל, ושבורפא להם.

יושרים חנם. על זה אמר להם: אל תתיראו, אלה הנגעין ויסורין נכונין לבא על אומות העולם שהם שפיר נתעוררין עיד"ו כנ"ל, אבל אתם התעוררות שלכם יהיה ע"י אכילה ושתייה ושמחה שזה שינוי אצלכם,

ברכת הגומל בעוברי דרכים. הרא"ש (ברכות פ"ט סי' ג') כתב וז"ל: נהגו באשכנז ובצרפת שאין מברכין ברכת הגומל כשהולכים מעיר לעיר, דסבירא להו שלא הצריכו להודות אלא הולכי מדבריות דשכיחי ביה חיות ולסטים. והא דאמרין בירושלמי "כל הדרכים בחזקת סכנה", לא אמרו אלא לענין תפלת הדוך בלבד, שבכל הדרכים צריך אדם לבקש על נפשו, אבל ברכת הגומל במקום תודה נתקנה, [ואין מביאים קרבן תודה להולך מעיר לעיר], עכ"ל. והקשה בשו"ת חת"ס (סי' נ"א) על מה שכתב הרא"ש דתקנו ברכת הגומל במקום קרבן תודה, דמשמע מדבריו דזה תקנת חז"ל לברך ברכת הגומל, והלא זה דברי קבלה, דכתיב "וירוממוהו בקהל עם". ותיקן האבני נזר (או"ח סי' ל"ט) וז"ל: הנה מגילה ברוח הקודש נאמרה (מגילה ז.), ואעפ"כ אמרו (מגילה ב.) "מכדי כולוהו אנשי כנסת הגדולה תקנוהו". ועל כרחק צ"ל דברוח הקודש נאמר להם שיתקנו. וכן יש לומר שדוד המלך ראה ברוח הקודש לתקן בהני ברכת הגומל, עכ"ל.

והנה בשו"ת מהר"ם מינץ (סימן י"ד) כתב, דלכך אומרים "הגומל לחייבים טובות", דאם היה חולה, מן הסתם היה חוטא, ולכן אומרים "לחייבים". והקשה האבני נזר על זה, וז"ל: דברי מהר"ם מינץ שייך רק בחולה ובחבוש בבית האסורין שזה ביד שמים, או ע"י אחרים, אבל יורדי הים והולכי מדברות שבעצמו הכניס עצמו לסכנה, מה ראה שחטא, [וא"כ אין אומרים "לחייבים"]. ואה"נ דיורדי הים שאירע להם גלים, וכן הולכי מדבריות שתנו בדוך, בזה יש לומר שזה היה מחמת חטא, אך משמעות ש"ס ופוסקים הוא שאפילו לא אירע להם שום סיבה מברכים הגומל "לחייבים", ולמה.

אך יש לומר ממה נפשך, אם אין צורך גדול, אסור לסכן עצמו [לילך למדבר ובים], ובזה עצמו הוא חוטא, ומאחר שמעצמו חטא והכניס עצמו לסכנה, אין מן הדין להצילו, והוא חייב בזה, ואעפ"כ גמלו השי"ת טובות, [ולכן אומרים "לחייבים"]. ואם מחמת הכרח ירד לים, או הלך למדבר, א"כ זה עצמו שהצריכוהו לכך, ראה שחטא. אבל הולכי דרכים שמנהגו של עולם הוא, ואין ראה כלל ממה שהצריך לדרך שחטא, אין יברך הגומל "לחייבים" טובות.

אך נראה דנוסח זה של "לחייבים" אינו מעכב, ורא"י מהא דרב יהודה חלש ואתפתח, עייל לגביה רב חנן ורבנן ואמרו ליה "ברוך רחמנא דיהביך לן ולא יהביך לעפרא", ענה בתרייהו אמר, אמר פטרתון מלאודויי (ברכות נד:), ולא יהא ברכתא אמן יותר מאילו בעצמו בריך על שהבריא, ולא אמר "הגומל לחייבים", ואעפ"כ נפטר, הרי דנוסח "לחייבים" אינו מעכב.

לע"ז הר"ק נתן יהודה לייב בן הר"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב יצ"ו ניסן אדם כי יהיה בעור בשרו שאת וגו'. אמרו רז"ל (ויקרא רבה פט"ו ד'): כיון ששמעו ישראל פרשת נגעים נתיראו, אמר להם משה אל תתיראו, אלו לאומות העולם, אבל אתם לאכול ולשתות ולשמות, שנאמר "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו", ע"כ. והדברים מפליאים, דמשמע דישאל לא יטמאו בנגעים אע"ג שיעברו על ה' דברים שנגעים באים עליהם, אלא אדרבא יבואו עליהם טובות גדולות שיחשקו עיד"ו לאכול ולשתות ולשמות, דאי כשישראל עושים רצונו של מקום ואומות העולם חוטאים, מה הוצרך ללמדינו.

ויש לפרש ע"פ אומרם (חגיגה ה.) עה"פ "וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתם והסתרתני פני מהם והיה לאכול ומצאחו רעות רבות וצרות", ודרשין מתיבות "והסתרתני פני מהם", שמי שהנהגת ה' עמו היא "והסתרתני פני", הוא הנחשב "מהם", כלומר מי שנוהגים עמו בהסתרת פנים והיינו שהוא צועק אל ה' מפחד הצרות הבאות עליו ותפילתו אינה מתקבלת, הרי הוא מזרע ישראל. אבל כל שאינו בהסתרת פנים, כלומר שאין ה' מסתיר את פניו ממנו, אלא כאשר הוא צועק אליו על צרותיו הוא נענה בתפילתו, סימן שאינו "מהם", דאינו מזרע ישראל. וכן מה שנאמר בהמשך הפסוק "והיה לאכול" שיהיו למאכל ולביות העמים ששוללים מהם את ממונם, יש לדרוש באותו אופן, דמי שהוא בכלל קלהל זה, הרי הוא בכלל זרע ישראל, אבל כל שאינו ב"והיה לאכול", דאין הגוים אוכלים את ממונו, סימן שאינו "מהם", דאינו מזרע ישראל. ובערכין (דף טז:) אמרו, דכל שעברו עליו ארבעים יום בלי יסורין, ידאג דילמא קיבל כאן שכרו של עוה"ב.

והטעם פשוט, דעשו ויעקב חלקו ב' עולמות, ומגיע לבני עשו עוה"ז, וליעקב ובניו עוה"ב. והנה ידוע דעונשי ה' אינם חז"ו על דרך נקמה על שעברו על רצונו, אלא כדי שיעשו תשובה, נמצא ממילא דלאומות העולם על פי דרך הטבע מגיע להם בעוה"ז כל טוב, ואם חוטאין ורוצים בשמים לעוררם לתשובה, צריך להביא עליהם כל מחלה וכל נגע וצרעת ויסורים, כדי דעיד"ו יפשפשו במעשיהם הלא טובים, דעיד"ו נשתנה ההנהגה אצלם. [ומה שאמרו דתשובה מועיל רק לבני ישראל, זה וידי גרידא, אבל תשובה גמורה כמו שעשו אנשי נינוה מועיל גם אצלם], משא"כ בני ישראל שהיסורים וצרות תמידים בזה אין שום חידוש, וכשחוטאין ורוצים לעוררם משמים, הלא ביסורין הם רגילין תמיד, ולא יהיה זה אצלם שום התעוררות, כדאמרו (כתובות סב:): אמרי אינשי דמלפי תכלי לא בהתה (אשה הרגילה לשכל בניה, אינה מפחדת שוב במות אחד מהם, כיון שכבר הורגלה בזה), וכן בשר המת אינו מרגיש באיזמל (שבת יג:), ועל כן משפיע להם הקב"ה טובה מרובה, ואז מרגישים בהשינוי ושואל לעצמו הלא עוה"ז אינו שלנו, ואיך הגיעני כל טובות הללו, אין זה כי אם שנותנים לנו שכר העוה"ב, דכתיב (דברים ז:י) "ומשלם אל שונאיו על פניו להאבידו", שיקופח שכרו בעוה"ב, ומי פתי יחליף עולם קיים בעולם עובר, ולכן חוזרים בתשובה.

נמצא צדקו רז"ל דכששמעו בני ישראל פרשת נגעים התיראו, דעיד"ו לא יבא להם שום תועלת דרגילים בזה כנ"ל, וא"כ יהיו יסורים חנם. על זה אמר להם: אל תתיראו, אלה הנגעין ויסורין נכונין לבא על אומות העולם שהם שפיר נתעוררין עיד"ו כנ"ל, אבל אתם התעוררות שלכם יהיה ע"י אכילה ושתייה ושמחה שזה שינוי אצלכם,

ועיד"ז תתעוררו לתשובה כנ"ל. כפירוש הבעש"ט (תו"י בא אות י"א) "אל נקמות", בעת שה' רוצה לנקום בישראל, "הופיע" מאיר עליהם שפע כל טוב, ואז מתביישין מפניו, ועושין תשובה, אמר כ"ר.

לע"נ הג"ר אהרן שמואל בן הג"ר יהודה אסאד יא"צ ו' ניסן

קרבן יולדת. תנן בכריתות (דף ח.) דאשה שחייבת קרבן על ה' לידות, מביאה קרבן אחד על כל הלידות להתירה בקדשים, אבל יש עליה עוד חובת קרבן על ד' לידות. ומבואר מזה, דבקרבן מחוסרי כפרה, יש שני מחייבים: (א) הבאת קרבן להתירה בקדשים. (ב) חובת קרבן. והנה אמרו במעילה (דף יט.), דאיכא מעילה גם בהוצאה מן הקודש לקודש, ולא רק בהוצאה מן הקודש לחול, ולכן הלוקח מעות הקדש וקנה בהם קן לזבה או לילודת, מעל. אבל נחלקו בזה ר' יהודה ור' שמעון, דר' יהודה סובר דמעל רק אחר שזרק הדם, ולר' שמעון גם קודם לכן מעל. ופירש"י, דר' ש סובר דנפטר מחובת קרבנו משעה שהביא את הקרבן לעזרה, ולכן מאותה שעה איכא מעילה, דדומה למוציא את ההקדש לחולין. ולר' יהודה לא נפטר עד לאחר שזרק הדם, ורק אז מעל, עכ"ד. וצ"ע דברי רש"י, דלפי פירושו יוצא איפוא דקסבר ר"ש דמאן דמחייב חטאת או אשם כיון שהביאו לעזרה נפטר מאחריותו, ואטו נימא דאם נאבד ולא קרב נפטר מלהביא אחר במקומו, הלא כל שלא קרב החטאת או האשם לא נתכפרו הבעלים, ובקיני זבים ובקיני יולדות אם נאבדו ולא קרבו הלא בעליהם עודם מחוסרי כפרה ואסורים באכילת קדשים. וי"ל דמירי הכא בזב שהיה עליה ה' זיבות ודאות, וביולדת שהיה עליה ה' לידות ודאות, והביאו קרבן אחד והותרו באכילת קדשים, והקרבנות שהביא הוא בשביל שאר ד' זיבות ובשביל שאר ד' לידות, ועל קרבנות אלה שבאים רק לחובת קרבן אשר עליהם ולא להתירם באכילת קדשים, בזה קסבר ר"ש דכיון שהביאום לעזרה נפטרו מידי חובתם ואינם חייבים עוד באחריותם. (חזון יחזקאל מעילה פ"א הי"ג).

בדיקת חמץ. הגמ' בפסחים (דף ד.) נסתפקה: המשכיר בית לחבירו בארבעה עשר, חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק. ומסיק הגמ' דחזקתו בדוק. וכתב רש"י וז"ל: בארבעה עשר - שחירת, מי מחזיקין ליה להאי משכיר דודאי בדקו אמש כמצות חכמים, אי לא, עכ"ל. ואילו שאר הפוסקים סתמו וכתבו "בארבעה עשר" סתם, ומשמע מדבריהם שספיקת הגמ' היא אפי' אם השכיר בליל ארבעה עשר. ונראה, שרש"י סובר שהבדיקה זמנה כל הלילה, והא שיש לבדוק בתחילת הלילה, היינו רק משום זריזים מקדימים למצות, וכיון שזמן הבדיקה הוא כל הלילה, אין לנו לומר בליל י"ד שחזקתו בדוק, דאטו יש לנו להחזיק

כולי עלמא בזריזים. אבל שאר הפוסקים סוברים שתקנת הבדיקה היתה על תחילת הלילה, ולדידיהו שפיר אמרינן שחזקתו בדוק אפילו בליל י"ד, משום שיש לומר שודאי לא עבר על תקנת חכמים ובדק במועד הנכון.

בור ברה"ר וחמץ משש שעות ולמעלה. אמרו בפסחים (דף ו.): שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאילו ברשותו, ואלו הן בור ברה"ר, וחמץ משש שעות ולמעלה. ונראה דאילו משום שעשה הבור והנזק בא על ידו, לא היה חייב בנזקיו, משום שאינו אלא גרמא בעלמא, וגרמא בנזקין פטור, אבל כיון שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו וקראו "בעל הבור", הרי זה כאילו הבור שלו וחייב משום נזקי ממונו. ומה שאמרו דחמץ משש שעות ולמעלה עשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו, אינו משום שהיה ברשותו עד סוף שעה שש, דלכך עשאו הכתוב ברשותו למעלה משש כקודם. אלא אפי' אם לא היה ברשותו קודם שש, כגון שהיה אסור בהנאה עוד קודם, נמי עשאו הכתוב משש ומעלה כאילו הוא ברשותו לעבור עליו בבל יראה ובל ימצא, כיון שהחמץ היה שלו.

לכבוד ידידי עורך גליון מליצי יושר שליט"א

מאז שנעשיתי גבאי הגליון בקנדה, אני שומע ב"ה מהתורמים והעוזרים שזוכים לישועות והצלחות! באמת חשבונות שמים אי אפשר לדעת איוז תפילה או מעשה טוב עזר, אבל ודאי אין ספק שרבותינו זיע"א מליצי יושר ממליצים, והמלצתם עושה פירות. ובכן אבוא בקריאה של חיבה לתושבי קנדה, להיות שותפים בהפצת וחזקת הגליון בגוף וממון, ובודאי רבותינו לא ישרו חייבים וימליצו טוב בעדם, וה' יתברך ישלח בזכותם שפע ברכות וישועות.

בברכה. יאיר כהן

438-875-5478

gilonmyrtl@gmail.com

סגולת אריה"ק ע"פ הדרכת הרה"צ מ'אראד

אריינברענגען יראת חטא אין אייערע קינד דורך א שטיין ביי קברי צדיקים א ת"ח ויר"ש וועט טון פאר אייך די סגולה בנאמנות, די אריה"ק איז מבטיח "יבער לבו לשמים לטובה, ותראה פלאים".

שטרענג קאנפידענשעל. מ'קען עס געבען פון מעער

מכון דורות ישרים 917-635-3883 dorosyesharim@gmail.com

לכבוד מערכת מליצי יושר

תודה מעומק הלב על גליון שאתם שולחים אלי בכל שבוע, מתענג אני מאד מאד מביאורים והערות על דברי האבני נזר וחזון יחזקאל, ואני מקפיד לומר בכל שיעור שאני זוכה למסור בליל שבת לבעלי בתים ולומדי תורה, איזה יסוד והגדרה מדברי האבני נזר והחזון יחזקאל. ותולה אני הזכות של הרבצת התורה במדה מרובה בזכות האבני נזר והחזון יחזקאל.

והנה שאלה גדולה יש לי ופותר אין לו, דהנה הבאתם לאחרונה דברי האבני נזר (או"ח סימן כ"ב אות ט"ו) שביאר גדרו של "באים כאחד", וז"ל: בכמה מקומות אמרינן באים כאחד כגון גבי גיטה וחצירה, ובכמה מקומות לא אמרינן כן. והכלל אצל, דבמקום שחל בעצם רק משום דבר המעכו או אפשר לחול, וכיון שעיי חלות הדבר יוסר המעכו - חל הדבר. ועל כן בחצר האשה שבעצם החצר הוא שלה, רק עיי האישות הוא שלו לפירות, וכיון שבגירושין הוסר האישות חלן הגירושין. וכן ביד דעבד, דעבד יכול לקבל גט מרבו של עבד אחר, רק מיד רבו שלו לא יועיל משום דלא נפיק מרשות רבו, וכיון דבעצם יש לו יד, רק רשות רבו מעכו, ועיי הגט הרי סר רשות רבו, עכ"ל.

ולפי חידושו של האבני נזר נתעורר לי קושיא עצומה, דבמנחת חינוך (מצוה ב' אות י"ד), ובפרת יוסף (עיי י:) כתבו, דגוי שמגייר עצמו בשעה שחל עצמו, כיון שבזה המעשה עצמו נתגייר, הו"ל כנימול עיי ישראל, והוי גר אם כבר טבל מקודם, דאף דמילת גוי פסולה, מ"מ כיון שעיי המילה נשלמה גירותו, לכן מילתו וגירותו באין כאחד, עכ"ד. ולפי גדרו של האבני נזר צ"ע דאך מהני בזה הכלל של "באין כאחד", דהרי הא דלא מהני מילה בגוי, אינו עיכוב צדדי, רק משום דבעצם מופקע הגוי ממילה, ואי"כ איך מהני בזה הכלל של "באין כאחד".

ואין לומר בזה "וכי נברא אגברא קא רמית", כי המנחת חינוך והפרת יוסף מוכיחים כן מהגמ' בעיי שם. נא לכתוב אם שגיתי ולא הבנתי דברי האבני נזר כראוי.

בהוקרה ובהערצה רבה מ. רבינוביץ לייקוואד

תגובת המערכת

מציאותו של "בן נח" אינו רק העדר של שם "ישראל", אלא בן נח יש לו פסול ושם של "בן נח". ומעשה מילה בגר מפקיע השם "בן נח", והטבילה מיחל עליו שם "ישראל", וגר שטבל ולא מל כבר נכנס לכלל ישראל, רק לא יצא עדיין מכלל בן נח. נראה גליון מליצי יושר (ט"ז) פרשת לך לך תשפ"א.

ולפי"ז יש לומר דגוי מופקע ממילה מחמת שני סבות: (א) דלאו ישראל הוא. (ב) דיש לו פסול של "בן נח". ועיי הטבילה כבר חל עליו שם וקדושת ישראל, רק דעדיין מופקע ממילה משום השם "בן נח", וכיון דבעינן רק הסרת המניעה של שם "בן נח" - דהרי כבר חל עליו שם ישראל, לכן שייך בזה הכלל של "באין כאחד".

דרך אם צריך שיחול עליו שם ישראל, אז לא שייך הכלל של "באין כאחד", כיון דעדיין מופקע הוא ממילה. אבל מאחר דכבר חל עליו שם ישראל, ורק צריך להסיר מעליו השם "בן נח", לכן אמרינן בזה הכלל של "באין כאחד".

שביבי מוסר ומחשבה

מתוך ספר "המגביה לשבת"

המדריך השלם לרוממותו וגבהותו של בן תורה מתוך ועדים שנמסרו ע"י המשגיח הגה"צ רבי ישראל מאיר המניק זצ"ל

'בין הזמנים' - 'בית המדרש' של קידוש ה'

אומרים חז"ל (יומא פו ע"א): "ואהבת את ה' אלקיך" - שיהא שם שמים מתאהב על ידך". רגילים לחשוב, שעניין חילול ה' הוא ביחס לחילונים. כשהחילוני רואה אדם דתי שמעשיו מקולקלים, נגרם בכך חילול ה', כי החילוני אומר: "אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה - ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו" (שם). בגלל מעשיו המקולקלים של אדם חובש כיפה, החילוניים מתרחקים מהדת ומהקב"ה עוד יותר.

ולעומת זאת, רגילים לחשוב שבתוך ציבור שומרי המצוות עצמו, התנהגות שלילית של האדם הפרטי אינה גורמת לחילול ה' בכלל הציבור, כי בתוך עמנו אנו יושבים ואנו יודעים שלא כולם צדיקים גדולים, יש יותר ויש פחות, ואין זה מלמד שום דבר על הדת ועל התורה. הציבור החרדי לא יתרחק מהקב"ה בגלל איזה אדם חובש כיפה שנתפס בקלקלתו. זה שיש 'תפוח רקוב', אין זה צריך להשפיע על כלל הציבור החרדי ועל היחס שלו לקב"ה, לתורה ולמצוות.

אבל זו גישה מוטעית! העניין של קידוש ה' וחילול ה' אינו נוגע רק ליחס ולמבט של החילוני כלפי הדתי, כמי שמייצג את הדת ואת הקב"ה, אלא יש לו מקום גם בתוככי הציבור שומרי המצוות, וגם בתוך הבית פנימה. המשגיח זצ"ל היה אומר שבישיבה יש כמה סוגי בתי מדרש: יש 'בית מדרש' של בית המדרש עצמו, שהוא מקום לימוד התורה, ויש עוד בית מדרש - הפנימיה וחדר האוכל, זה 'בית המדרש' של הנהגת דרך ארץ, שבו לומדים כיצד להתנהג בחיים בין הבריות.

רבי חיים ויסוקר זצ"ל היה אחד מגדולי ישיבת מיר באירופה, שלאחר המלחמה כיהן כראש ישיבה וכמשגיח בישיבת 'בית התלמוד' בניו יורק. הוא היה דואג ומטפל בסידור השולחנות בחדר האוכל, אך לעומת זאת, הוא לא מצא לנכון לטפל בסידור החדרים בפנימיה. שאלו אותו: מדוע שולחנות כן וחדרים לא? והוא הסביר לתומו: הבחורים יושבים סביב השולחן בחדר האוכל, הם משוחחים ביניהם, וממילא יש השפעה הדדית. אם כן יש משמעות לסדר, מי יושב ליד מי. אך לשם מה יש להתעסק בסידור החדרים? הרי החדר הוא מקום טכני המשמש לשינה. לאחר יום שלם של לימוד נכנס הבחור לחדר עייף ומוותש - הולך לישון וקם בבוקר לעוד יום של לימוד תורה ועבודת ה', ומה זה משנה באיזה חדר הוא ישן?... המשגיח, לעומת זאת, היה מסדר גם חדרים וגם שולחנות. הוא אמר שכל מקום הוא 'בית מדרש' לעצמו - חדר האוכל הוא 'בית מדרש' וחדרי הפנימיה הם 'בית מדרש', ולכן יש להם חשיבות רבה.

בחור ישיבה בביתו - 'חלון ראוה' של צורת בן תורה

חשבתי לומר שגם לנושא הזה של קידוש ה' וחילול ה' יש 'בית מדרש' מיוחד - 'בין הזמנים'. תקופת 'בין הזמנים' היא 'בית המדרש' של תלמיד הישיבה לקידוש ה' או חלילה לחילול ה', וכשמדברים על קידוש ה' ועל חילול ה', אין זה רק ביחס ובצורת ההסתכלות של החילוניים כלפי ציבור שומרי התורה. גם בתוך בית פנימה ובתוך המשפחה פנימה, יש הרבה-הרבה היכי תימצא לגרום לקידוש ה' או להיפך ח"ו.

בחור הגיע הביתה בסוף הזמן, לאחר שהתעלה בתורה במשך חודשי הזמן. זה הזמן שהוא עומד למבחן מה עשתה לו הישיבה, כיצד היא השפיעה עליו. כשבני הבית וכל הסובבים רואים את הנהגותיו המתוקנות, אומרים עליו הבריות: אשרי רבותיו שלימדוהו תורה, אשרי הישיבה שגדל בה, פלוני שלמד תורה - ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו - "ועליו הכתוב אומר 'ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר'" (יומא שם). הבחור הזה מקדש שם שמים במעשיו ובהנהגותיו.

זכורני שפעם הגיע לישיבה אבא של בחור ואמר לי: "הבן הזה הוא האור של הבית. כשהוא נכנס הביתה, הבית מתמלא אורה מהתורה שלו והמידות שלו".

משפחה כוללת בדרך כלל כמה ילדים, בנים ובנות, בגילאים שונים, בסגנונות שונים. לא כולם עשויים מאותו סוג, יש 'צדיקים' יותר ויש 'צדיקים' פחות, יש 'פתוחים' ויש 'סגורים'. וכשהבחור שב הביתה ל'בין הזמנים' מהישיבה, הוא עומד למבחן אצל כולם, כל אחד מנקודת המבט שלו. מידת השפעתו על כל אחד מאחיו ואחיותיו רבה מאד, לטובה או להיפך ח"ו.

הואיל והבחור הוא מתמיד ובן עליה, הוא ממשיך להיות שקוע בלימוד גם בימי בין הזמנים, ולעתים השקיעות הזו באה על חשבון היחס שלו לאחיו ולאחיותיו. אחיו הקטנים התגעגעו אליו, הם רוצים בקרבתו, אך הוא בקושי מתייחס אליהם, כמעט ואינו מדבר איתם, כי חבל לו על הזמן. מה הם מרגישים בלבם? איזה רושם הם מקבלים על דמותו וצורתו של בחור ישיבה?

הבחור לחוץ ורציני, בקושי מחייך, משרה אווירת נכאים בבית. אחותו רואה זאת וחושבת בלבה: אני מקווה שהבחור שאתו אני עתידה לבנות את ביתי לא יהיה כזה...

כשהבחור שב לביתו מהישיבה ל'בין הזמנים', הוא משמש 'חלון ראוה' של צורת בן תורה. מצורת התנהגותו הם למדים כיצד הישיבה בנתה ועיצבה אותו. לכן, הוא צריך להוכיח בביתו ובסביבתו שלימוד תורה אינו סותר שמחה ומאור פנים, אדרבה - "תורת ה' תמימה משיבת נפש... פקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהלים יט, ה-ט). עליו להראות שבן תורה הוא אדם שמח ומאיר פנים, מתעניין בשלום כולם, מביע רגשות, מתייחס בחיבה לאחיו הקטנים הרוצים את קרבתו. זה, כמוכן, לא סותר את הלימוד ב'בין הזמנים' ואת ההקפדה על הנהגות ראויות של בן תורה ב'בין הזמנים'. אדרבה, זה חלק מהמבנה ומהאישיות של הבן תורה ב'בין הזמנים'.

כשכולם רואים כיצד הוא נוהג עימם בדרך ארץ ובמאור פנים, הם יודעים שזה לא נוצר מאליו, אלא התורה ואורחות הישיבה הם שרוממו אותו כל כך. ונמצא שעל ידי כך הוא מקדש שם שמים ומקרב את כולם לתורה ולעולמה של הישיבה.

דוגמא חיה לתורה המרוממת את לומדיה

הדבר יכול לשמש לבן תורה לחיזוק גדול. יש בחור ששב הביתה ל'בין הזמנים' ומתכנס בעצמו, שקוע בעולמו הפנימי. הוא מקדיש את הזמן לעצמו, עושה מה שנוח ונעים לו ונמנע לעשות פעולות המכבידות עליו. בכך הוא נותן לכולם דוגמא שלילית וגורם לחילול ה'.

אבל ברגע אחד, במחשבה אחת, הכל יכול להשתנות, אם יקבע בלבו שיש לו תפקיד - להשרות שמחה בבית, להראות לכולם שהתורה רוממה אותו. אם מבקשים ממנו עזרה, לא ינסה להשתמט בנימוקים של "אין לי כח", "אין לי זמן", "בין הזמנים נועד למנוחה". לא זו בלבד שבכך הוא מאבד מצות כיבוד אב ואם, הוא גם גורם לחילול ה'. לכן יציע את עצמו בשמחה ויטה שכם לעזור ככל יכולתו בכל ענייני הבית.

המשגיח זצ"ל סיפר לי פעם על בחור בישיבה שהיה מתמיד עצום באופן מבהיל. הוא היה שקוע בדף הגמרא במשך כל היום ולא היה מסיר את עיניו מהגמרא לרגע. והנה - אמר המשגיח - אמו סיפרה לי שכשהוא מגיע הביתה הוא מניח את הכובע והחליפה, מפשיל שרוולים ושוטף את כל הבית, שוטף כלים, כל הבית עומד עליו. הבחור הזה, מלבד מה שקיים כיבוד אב ואם, הוא גרם לקידוש ה' גדול. כולם רואים איך התורה רוממה אותו. היא לא סגרה אותו והפכה אותו לאדם שחי לעצמו בתוך בועה ולא 'מלכלך' את ידיו. אדרבה, התורה גידלה גברא רבא. בישיבה הוא שקוע בתורה ולא פסיק פומיה מגירסא, ובבית - הוא מחזיק את כל הבית! היום הוא מגדולי מרביצי התורה שבדור. 'בין הזמנים' משמש כ'בית המדרש' של קידוש ה'. כולם רואים איך התורה מביאה את האדם לשלמות, מולידה בו עדינות ונועם, דרך ארץ ומידות טובות. התורה מרוממת ומגדלת את לומדיה, וכשהבחור שב הביתה מהישיבה ומהווה ראיה חיה לכך - זהו הקידוש ה' הגדול ביותר!

נתיב ההצלחה בדרכו של בן עכריה

המדריך לצמיחה, להתעלות ולקניין מושגים של גדלות! ארגז כלים של יסודות מעשיים וקליטים מתוך אוצר 'ועדים' שנמסרו על ידי הגהצ רבי ישראל מאיר המניק זצ"ל משגיח ישיבת 'יד אהרן'

בסיוע דשמיא

הפרשה המחכימה

**פירושים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים
ואקטואליים מהפרשה פרשת תזריע-החודש התשפ"ב גליון 213**

סכנת הירידה

**שאלה: מהי הסכנה העצומה שקיימת
לאדם כשהוא חלילה בירידה?**

א. ויקרא יב, ב: "אשה כי תזריע וילדה זכר". פירש רש"י "אמר רב שמלאי, כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו (כיצד נטמאים בלידה, צרעת וכו') נתפרשה (כאן בפרשת תזריע) אחר תורת בהמה חיה ועוף (שנתפרשו בפרשת שמיני איזה מהם מותרות ואיזה אסורות)". וכתב ה'חתם סופר' (תורת משה) כי הואיל ועל ידי המשכן זכו בני ישראל להשראת השכינה ולמדרגות רמות, היו עלולים לבוא לידי זחות הדעת ולומר: גדולים אנו אף מהמלאכים לכן הקדימה התורה דיני בהמה, חיה ועוף לפני דיני האדם, ללמדנו, כי אף אם הצדיקים שבבני אדם גדולים הם מן המלאכים, אמנם המצורעים והטמאים שנטמאו עקב עוונותם, גרועים הם מהבהמה והחיה, וטומאתם גדולה הרבה מטומאת הבהמה, כל זאת כי האדם הוא בעל בחירה, וגרם לעצמו את הטומאה בחטאיו, ולכן התביעה עליו חמורה יותר.

וזו הסיבה שיהודים שאינם שומרי תורה ומצוות, יכולים לרדת עד שפל המדרגה ולהתנהג גרוע אפילו מהבהמות רחמנא ליצלן. כעין מה שדרש רבי יהודה בן רבי אלעאי (מגילה טז.) שתי נפילות הללו למה? אמרו לו: אומה זו (ישראל) משולה לעפר ומשולה לכוכבים, כשהם יורדין – יורדין עד עפר, וכשהם עולים – עולים עד לכוכבים. וביאר המהרש"א אומה זו משולה לעפר... שיורדין עד עפר, וכולם מושלים בהם (כאמרנו בירדני 'עבדים משלו בנו, פורק אין מידם') כמו עפר שנדרס לכל. וכשהם עולים – עולים עד לכוכבים, כמו שאין אדם יכול להגיע למקום הכוכבים – כך אין יכולים כל אומה ולשון לשלוט בהן.

מסופר בגמרא (כתובות סו:) **פעם אחת רכב רבן יוחנן בן זכאי על חמור ויצא מירושלים ותלמידיו מהלכין אחריו, ראה נערה אחת מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים, הואיל וראתה אותו נגשה תיכף אליו באומרה: רבי, פרנסני, והיא אמרה לו שהיא בתו של נקדימון בן גוריון העשיר, ומשום שלא נתן צדקה כראוי ירד כל כספו לטמיון. אמר ריב"ז לתלמידיו: זכורני שחתמתי על כתובתה של זו וקראתי בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה, בכה ואמר: אשריכם ישראל, בזמן שעושין רצונו של מקום – אין כל אומה ולשון**

שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום – מוסרין ביד בהמתן של אומה שפלה. ולכאורה מה שאמר בתחילת דבריו 'אשריכם ישראל' שבזמן שאתם עולים – עולים עד למעלה, מובן למה שמח, אבל מה שסיים שבזמן שיורדים – יורדים עד למטה, קשה מה שמחה יש בזה, ומה שייך על כך 'אשריכם'. וביאר המהרש"א ש'אשריכם ישראל' מדבר על שניהם, כי באמת שני ההפכויות הם למעלות ישראל, כי כל אומה ואומה יש לה שר ומזל בשמים, מה שאין כן ישראל שאין להם שום מזל, אלא הם חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, ולכן כשעושין רצונו הם למעלה מכל האומות ושריהם [ככתוב (בראשית טו, ה) "הבט נא השמימה", ופרש"י שהעלה מעל הכוכבים, להראותו שבכח ישראל להיות מעל המזלות], אך כשאין עושין רצונו, הקב"ה מסלק שכינתו מהם, והרי הם שפלים ונבזים מכל האומות שיש להם שר ומזל ולישראל אין שר ומזל.

וכך יש לפרש את הגמרא במגילה הנ"ל שמדובר על מצבם הרוחני, כי 'כשהם עולים' ועושים רצון ה' – 'עולים עד לכוכבים' שדרגתם הרוחנית גבוהה, ו'כשהם יורדין' ואין עושים רצון ה' – 'יורדין עד העפר', דהיינו נעשים מגושמים, ושהם בני אדם הבזויים והפחותים שאין בהם נפש קדושה... עמי הארץ' (אור החיים בראשית טו, ג. וכעין לשון המסילת ישרים בפרק ו' עפריות החמירות גס'). **ולכן יש להיזהר לעלות בתמידות ללא הפסק, כי אם לא יעלו – יכולים לרדת, כעין מה שכתב הגר"א (על הפסוק במשלי טו, כד "אורח חיים למעלה למשכיל, למען סור משאול מטה") **שעל האדם מוטל כל הזמן לעלות בעבודת ה', ואם אינו עולה – בודאי הוא יורד, ולכן צריך להיות בעליה תמידית.****

וכבר הבאנו במקום אחר שיש כמה דרגות במעלת הברואים, דומם, צומח, חי ומעליהם מדבר שהוא האדם, וכל אחד הוא יסוד בפני עצמו השונה במהותו מן הקודם לו, אולם הוסיף בספר הכוזרי (א, כח-מג, וכעין זה בשערי קדושה למהרש"ו ג, א) שגם דרגת 'ישראל' העולה על דרגת הגויים שונה במהותה לגמרי ממהות שאר אומות העולם. אבל המפסיד את מעלתו המיוחדת נהיה פחות ממה שהיה בלעדיו, ופעמים נהיים גרועים יותר מן הגויים (כמבואר בהערה שם, וכמו המציאות בזמננו בכמה מקומות רחמנא ליצלן). **גם המהרש"א (יבמות סא.) כתב שיהודי מומר הוא גרוע מגוי ואינו קרוי אדם. גם הצומח אם מתבטל חיותו – הרי הוא יורד לפחות מדרגת דומם, וכן הדומם כשאין לו את צורתו – מתפרק לחלקים קטנים ומתבטל (וכמש"נ בשמות א, יז 'ראת שמים ראיה' בהערה).**

ולרכוש את הספרים בהסכמות גדולי ישראל זצ"ל ויבליחט"א (לפי סדר א"ב): **אהבתי תורתך** (סיפורים על אהבת תורה של גדולי ישראל), **בזאת תבחנו** (630 שאלות על הש"ס מכת"י מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל שתשובותיהן במסכתות אחרות), **ברורי הלכות איסור והיתר** (בשר בחלב ותערוכות י"ד פז-קיא, סיכום מפורט בעיקרי הסוגיות ומפרשיה להלכה, בתוספת ביאורים וביאורים, בהדפוס ומאירים), **המוגילה המוחכימה** (על מגילת אסתר), **המושג המוחכימה** (על פרקי אבות), **הפרשה המוחכימה** (שבעה חלקים שהם בראשית שמות וקרא במדבר דברים א' ב' ג', חכמה ומוסר אקטואליים היוצאים מפסוקי התורה בצירוף עובדות והנהגות ומעשים מנסיונות החיים), **זמנים ומועדים חלק א'** (ביאורים וביאורים, ופירושים בענייני שבת ומועדים, בהלכה ובאגדה, על שבת, ראש חודש ומועדים כללי, ובענייני המועדים בחודש אלול ותשרי - ימים נוראים, שהם אלול וראש השנה, יום הכיפורים והושענא רבה, סוכות ושמעיה עצרת ב: 380 עמודים), **זמנים ומועדים חלק ב'** (כנ"ל בחודש כסליו עד אב, בהלכה ובאגדה, על חנוכה, ט"ו בשבט, פורים, פסח, ספינת העומר, שבועות ובין המצרים), **שלום עליכם shalom aleichem** (תרגום הספר 'שלום רב המקוצר' לאנגלית), **שלום רב** (שאלות שלום והארת פנים, בהלכה, באגדה ובמוסר, משולבים בעובדות ומעשי רב מגדולי ישראל: 960 עמוד) **[אול לעת עתה]**, **שלום רב המקוצר** (קיצור ספר שלום רב, מעובד ומנוקד בשפה השווה לכל נפש), **תורת עשר המכות** (סיכום והערות בענייני עשר המכות בדרך הפרד"ס) **בטלפון: 02-5864229. ובדוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM**

נא לסייע לעלון ב'גדרים פלוס' עבור 'שבט אחים' - רמות פולין (שלוחה 3044) בקטגוריה 'עלון הפרשה המוחכימה'

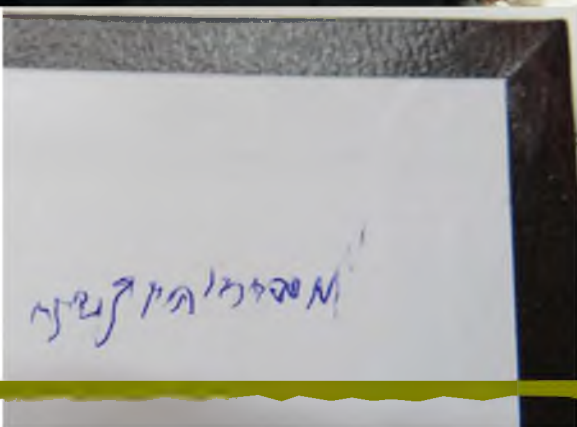
ולכן גם בזמן שהאדם נמצא בבין הזמנים או בזמני מנוחה, לעולם לא ירפה מעלייתו המתמדת, וגם בזמני נופש או לחילופין זמני חולשה, ימשיך לפחות במיניון נמוך וכדומה, וכמו שכתב רבינו תם (ספר הישר, שער ו) שגם מי שנמצא ב'מי השנאה' שהם ימים שעשיית המצוות נעשים אצלו בפחות כח וחשק, יזהר שלא להניח את לימודיו וקיום המצוות כליל, אלא יעשה אותם כביכול באש נמוכה יותר. כל שכן בזמן שהוא מרגיש טוב אלא שהוא צריך לנח, בודאי שלא יניח לגמרי את לימודיו, אלא ילמד פחות שעות מהרגלו, או שילמד לימודים קלים יותר, ענייני התגים של אותה תקופה, או לימודים אחרים שמעניינים אותו יותר וכדומה (וכמו שהבאנו במקומות אחרים). **תשובה:** אף על פי שישנה מעלה מיוחדת ליהודי שיש לו כח בחירה להגיע לדרגות גבוהות, אבל עליו לדעת שאם לא יתנהג כראוי יכול לאבד את מעלתו ולחיות יותר גרוע מחבטמה, ולכן לעולם לא ירפה מעלייתו.

© כל הזכויות שמורות. ניתן להשיג גם בחינם במייל - עלוני 'הפרשה המוחכימה' על פרשת שבוע בכל שבוע, וכן עלון 'הכנה נפלאה לבר מצוה' - הזדמנות פעם בחיים' (כמעלת אותו היום ושהכל הולך אחר ההתחלה), עלון 'הכנה נפלאה לבת מצוה' (כנ"ל), 'הכנה נפלאה לנישואין' (הלכה והנהגה לחתנים) ושיעורים מוקלטים בפרק היומי במשניות ב:40 דקות (בינתיים חוץ מחדל מסדר טהרות)

יגילו וירננו לומדי הש"ס והתלמוד

לפני כשנה שמחה רבה ניכרה בביתו של מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל עם צאתו לאור של מחברתו בכתב יד, בספר המופלא "בזאת תבחנו" - 630 שאלות ותשובות על כל הש"ס אשר תשובותיהן נמצאות דוקא במסכתות אחרות, הגר"ח נהנה ואמר למחבר 'יישר כח' על טירחתו בהוצאת הספר, ואף למד בזה מהתחלה למשך כמה עמודים, ולבסוף רשם את שמו על הספר 'מספרי חיים קנייבסקי'.

אוצר החידות והדיעות לפרשת החזק

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

בסדר הפסוקים

שאלה. בדיני יולדת בתחילת הפרשה בפסוק ז' זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה, ושוב ממשיכה התורה ואם לא תמצא ידה די שה, לכאורה היה יותר מתאים שהפסוק זאת תורת היולדת יהיה בסוף ההלכות ממש, ומדוע כתוב זאת וגו' ושוב ואם לא תמצא ידה די שה.

תשובה. הגה"ק השר שלום מבעלזא אמר שבאמת צריך שלכל יולדת יהיה קרבן עשיר, ואז זאת תורת היולדת, ואם לא תמצא ידה - זאת אינה תורה כלל. והמהרי"ל דיסקין כתב דכל היכא דכתיב תורת היא לעיכובא, והו"א דאם העניה הביאה קרבן עשיר לא יצאה, ובאמת זה אינו, ולכן נכתב קודם ללמד דלא קאי על ואם לא תמצא ידה. ובכלי חמדה ועוד ספרים פירשו ע"פ דאמרינן במנחות זאת תורת העולה, מי שלומד קרבן עולה כאילו הקריב עולה, וכתבו המפרשים דבאמירה גם העני יאמר קרבן עשיר, דגם עני אם הקריב קרבן עשיר יוצא, וכל זה בקרבנות שבאין לכפרה, מי שאינו יכול להביא שילמוד הפרשה, אבל בקרבנות שבאו רק להתיר אכילת קדשים, וכיון שאין קרבן לא שייך אמירה כלל. וזהו שכתב ביולדת זאת תורת היולדת ואם לא תשיג ידה להורות דבאמירה תאמר תמיד קרבן עשיר, משא"כ במצורע דאיתא בשבועות דנגעו אכפר ליה וקרבן בא רק להתיר קדשים ולא שייך אמירה כלל. והגר"ק בספרו טעמא קרא פירש עפ"ד חז"ל בנדרים (לה ע"ב) זאת תורת היולדת בין פקחת בין שוטה, שכן אדם מביא קרבן של אשתו שוטה כדברי רבי יהודה, דתניא אדם מביא קרבן עשיר על אשתו. ופירש הר"ן שמדין זה ילפינן שמחויב הבעל להביא קרבן עשיר אף שאשתו עניה, מכיון שהוא מחויב בקרבן, ולכן אף כשאשתו שוטה ואינה חייבת במצוות, מ"מ חייב על הבעל להביא את הקרבן, ולכן כתיב זאת תורת היולדת לאחר קרבן עשיר, ללמדנו שאם הבעל עשיר אף שהיא עניה מ"מ מוטל עליו לתת לה קרבן עשיר, ורק כששניהם עניים אז היא מביאה קרבן עני. וע"ע במשך חכמה ובספר אוצר חיים.

שמונת ימי מילה.

שאלה. יש לעיין אם ח' ימים בתורה הכוונה שיש ח' ימים מהלידה והוא בן ח' ימים דהוא ח' ימים מהולדו או שנמצא ח' ימים בעולם, ונפ"מ מי שנולד בליל שבת ונסע לאמריקה ושם עדיין יום שישי ונמצא דביום שישי הבא הוא נמצא ח' ימים בעולם אבל לידתו זהו שבת האם ימולו אותו בחו"ל ביום ו' או בשבת ולהיפך מי שנולד והעבירו אותו למקום אחר ובאותו מקום הפסיד יום כגון נולד ביום ב' והעבירו אותו למקום ושם יום ד' האם צריך עוד יום כיון דעדיין לא היה ח' ימים בעולם או דיכולים למולו ביום ב' הבא כיון דאז הוא נהיה בן ח' ימים.

תשובה. הגר"מ שטרנבוך בספרו מועדים וזמנים (ח"ז סי' רכא) ובספר צידה לדרך בשם שו"ת בצל החכמה (סי' עה) ובקונטרס פעלים לתורה כתבו דלעולם אזלינן בתר שמונה מצד הוולד, אלא דהיכי דהוי שמונה מצד העולם א"כ הוי שמונה מצד הוולד, כי יש לו להוולד שמונה ימים מצד העולם. והטעם הוא כיון דמצות מילה היא אחר שמונה ימים כשרה, ואם עשו קודם שמונה ימים אין המילה כשרה, על כן מוטב לאחר ולא להקדים.

יש לעיין. אם יש שתי תינוקות למול ואחד כהן, האם צריך להקדים את הכהן מצד וקדשתו?

תשובה. בבאר היטב (א"ח סי' קלו סק"א) הביא בשם שיירי כנסת הגדולה בשני ילדים למול אם נולדו בשעה אחת הרי כהן קודם ללוי ולישראל. וכ"פ בשו"ת בנין שלמה (דף נה ע"ב) והגר"ש קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת (רביעאה לס' רסה) ובקרבן אורה (הוריות יב ע"ב ד"ה כל המקודש), ובשו"ת זכר יהוסף (ח"א סי' לב) ובשו"ת באר משה (ירושלימסקי במאמר זכרון טוב אות ו) ובשו"ת משנה שכיר (חי"ד סי' קצז). ודינו כמו בברכת המזון שהכהן קודם, וכן לענין צדקה, וכן שצריך להקדים דינו של כהן, וכ"כ האדר"ת בספרו חשבונות של מצוה (מצוה חסד) ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קמז אות ה) ועוד ספרים. אולם בספר כורת הברית (סי' רסה סקל"ט) כתב דבכה"ג החיוב על כל אחד להיות נימול, וכ"ש דהכהן קטן דליכא גביה עשה דוקדשתו, וכ"כ בשו"ת חלקת יעקב (חאו"ח סי' כה) ודחה דבריו בשו"ת באר שרים (ח"ז סי' לז אות מ) דיש להקדים למול ילד הכהן מחמת מצות וקדשתו של האב, וגם מה שהביא דאין מצות וקדשתו בכהן קטן, באמת הוא תלוי במחלוקת עיי"ש.

צריך עיון. מדוע מילה דוחה איסור קציצת צרעת, ולא אמרינן, שאפשר לקיים שניהם וימתין שהצרעת תעבור?
תשובה. י"ל דבכה"ג לא חשיב אפשר לקיים שניהם, שהרי יש מצוה מיוחדת של מצות מילה בזמנה, ומצוה זו דוחה איסור קציצת צרעת.

חידה. למה לזכר קוראים זכר ולנקיבה קוראים נקיבה?

תשובה. בספר הכתב והקבלה (בראשית א, כז) כתב כי זכר שם תואר לאיש בעבור אותו האבר אשר ממשלת הזכרון בו אף שלא מדעת משא"כ ביתר איברי הגוף וכמש"כ המפרשים, וכתב ואין דעתי נוחה בהנחה זו בשם זכר ונקבה להיותם עיקר בהוראת האדם הנכבד, ע"כ כתב שזכר יקרא ע"ש זכר האבות הנשאר לעולם ע"י תולדות בנו וכו', להיותו מיועד להעמיד זכרון מולידי דוד ודור, משא"כ בבת שהיא מעברת נחלה משבט לשבט, וכאילו היא נבדלת ונפרשת מבית אבותיה, וע"ש ההבדלה הזאת הונח עליה שם נקבה, כמו אשר נקבו בשמות, המתורגמים ללשון פרישה, וגם ההבדל והפירוד בין חלקים נקרא בשם נקב, משא"כ בן שהוא נשאר לעולם מדובק בבית אבותיו, והיא נבדלת ונפרדת ממנו. והביא מספר הבהיר שבסוף חלק ראשון דמכדרשב"י דף יט, מאי טעמא איקרי נקבה, ע"ש שנקביה רחבים, ויש לה נקבים יתרים על האיש, ומאי ניהו וכו'.

חידה. מה הראיה שצרעת אינה מחלה מדבקת (שהרי לא בגלל זה התורה צותה שבדד ישב מחוץ למחנה).

תשובה. הרש"ר הירש האריך להוכיח כי הצרעת אינה מחלה מדבקת, והרד"צ הופמן מצטט את הוכחותיו ומוסיף עליהן. א. דווקא שחין במצרים שאינו מתרפא אינו מטמא. ב. צרעת המתפשטת בכל הגוף טהורה. ג. בנגעי בתים מצוה התורה לפנות את הכלים, בטרם יבוא הכהן ויכריז על טומאתו. ואם סיבת הטומאה היא בגלל מחלה מדבקת, היה עלינו לטמא את הכלים שבאו במגע עם הצרעת. ד. לפי הדין משחררים את החתן מבדיקת נגעו כל ימי המשתה. וכן בחגים נותנים למצורע מנוחה כל ימות הרגל, והרי בימי שמחה וחג בא המצורע במגע עם אחרים. ה. מראות הנגעים כפי שמתוארים בתורה אינם מדבקים לפי הרפואה. ו. גם הנגעים הרעים ביותר אינם מדבקים לפי מהות המומין. ובספר הגות בפרשיות השבוע הוסיף עוד כי הדין כי גרים ותושבים אינם מטמאים בנגעים, כמו כן התולש סימני נגעו טרם בא הכהן הוא טהור, וכן ספק נגעים טהור, ככל זה מוכיח כי התורה וחז"ל לא קשרו את ענין הטומאה והטהרה עם תחלואי צרעת המדבקת.

חידה. הדין הוא שמילה דוחה שבת, מדוע אחד הגאונים דן שיהיה דין שמילה בשבת תיעשה בדווקא ע"י אשה, ובמה דחה דבריו.

תשובה. בתיבת גמא כתב יש לשאול למ"ד אשה כשירה למול, ולמ"ד עשה דכרת עכ"פ דוחה ל"ת דכרת, א"כ תמול אשה בשבת, וידחה מדינא עשה לל"ת ולא ימול איש, דאשה לא מצווה אעשה דשבת כ"א אל"ת, ותיירץ דמילה הותרה בשבת. וכן הר"ר בונים איגר בקידושין כט ע"א הקשה נמי אמאי אין מלין ע"י אשה בשבת ויו"ט. ותיירץ כיון שאין חיוב על אשה למול לא ניתן הל"ת לדחות אצלה. **יש לעיין. נחלקו האחרונים האם יש איסור למול מילה קודם זמנה, דעת המהרש"ל** (סנהדרין נ"ט ב') **והמל"מ** (מלכים פ"י הל"ז מד"ה עזר כתב) **שהוא איסור עשה, ודעת המנ"ח** (מצוה ב') **דאין בזה איסור כלל ואינו אלא כמאבד החמץ קודם זמן ביעורו או כמי שאינו לובש בגד של ד' כנסות שבעידן ריתחא ענשינן ליה. ויל"ע לדעת המנ"ח למה בנוולד לביה"ש לא יהיה חייב למול בשמיני** [שהוא ספק שביעי] **מספק, דהרי אפי' אם יום זה הוא שביעי שלו לא עבר שום איסור?**

תשובה. בחמדת ישראל ח"ב קונטרס בית יהודה ביאר ע"פ השיטה להר"ן שמוטב לאחר המצוה מאשר להקדימה, שאם מל קודם זמנו ליכא מצוה כלל, ומשמע שאין איסור בדבר, אלא שמ"מ עדיף להמתין כדי לא להפסיד את המצוה.

דקדוק המקרא. יב, ה ואם לא תמצא ידה די שה, לעיל ה' ז' בקרבן עולה ויורד כתוב ואם לא תגיע ידו די שה, ואלו כאן נאמר ואם לא תמצא ידה די שה, וא"כ מדוע אצל אשה הלשון הוא תמצא ואצל זכר תגיע?

תשובה. בספר זכרון שלמה מהגר"ש אנסבכר כתב כי הביאור בזה, כי דרכו של איש לעבוד וידו משגת לרכוש, ע"כ שייך בו הלשון תגיע שפירושו השתדלות של פרנסה, אבל לא כן האשה שאין דרכה לעסוק בפרנסה בה שייך הלשון תמצא ובערוך השולחן העתיד (הל' שגגות ס' רכב אות ו) ובספר למיסבר קראי כתבו כי האיש שסיפק בידו לעשות כשאין בידו קרינן עלי' דלא הגיע או לא השיג מה שהיה צריך להשיג, אבל אשה הרי גם אם תשיג אין סיפק בידה שהרי מה שקנתה אשה קנה בעלה, אין שייך אצלה לשון השגה, אלא לשון מציאה שהמציא לה בעלה, או שהמציאו לה באופן שאין לבעלה רשות בזה. ועי' מה שנשא ונתן בדבר בספר שבת של מ"י, ומסיק לפרש ע"פ מהרש"א בח"א שזכר בא ככרו בידו דיש לו מזל, ונקבה נקראת באה בלא מזל. א"כ לזכר ה"ז משיג ומגיע ע"פ מזלו, אבל לנקבה ה"ז מציאה מה שיש לה כיון דהיא עצמה אין לה כלום כיון שאין לה מזל. ובספר דובר ישרים כתב דבא להשמיענו דאף אם בעלה עני אם היא מצאה מציאה אם היא מצאה מציאה או שנתן לה אחר על מנת שאין לבעלה רשות בה שהוא גם כן בגדר מציאה שצריכה להביא כדין עשיר עיי"ש

יש לעיין. בכהן שראה נגעים ונמצא חלל האם ראייתו כשרה?

תשובה. המנחת חינוך במצוה קסט אות יג כתב שגם אם ראה הכהן את הנגע ונודע לו אחר כך שהוא חלל, אין ראייתו כלום, לפי שאינו כהן מיוחס אלא הוא כזר לכל דבריו, ורק לענין עבודה נתחדש שאינו מחלל, ולא לענין שאר דיני כהונה. ואומנם בפני משה כתב בדעת הירושלמי בפ"ח דתרומות (ה"א) לדברי רבי יוחנן כשר החלל גם לטהר ולטמא בנגעים. ובקובץ שערי תורה חוברת חמישית כתב הגרי"ש כהנמן מפוניביז' שאם אמרין שכהונת החלל נתחדשה מהכתוב אל הכהן אשר יהיה בימים ההם, אינה מדין בני אהרן, ולכן

לענין טומאת כהנים ולענין מראות נגעים, אהרן ובניו כתובים בפרשה, ודומה כהונתו כאותה שאמרו במשה בזבחים (קא ע"ב) כי משה רבינו כהן גדול היה וחולק בקדשי שמים היה, ומ"מ לענין מראות נגעים ולהסגיר את מרים, לא היה כשר. אולם אם החלל נלמד מהכתוב והיתה לו ולזרעו אחריו, בין זרע כשר בין זרע פסול, הוא הדין לענין מראות נגעים ואיסור טומאת מת שבכלל זרע אהרן הוא. וע"ע בזה בספר פנת יקרת (מכות סי' קסד).

יש לעיין. האם הכהן שהיה רואה את הנגעים, היה צריך ללבוש בגדי כהונה או לא?

תשובה. בגמרא זבחים (יד ע"ב) אמרין דמראות נגעים לאו עבודה היא ובעיא כהונה והיינו דלא בעינן בגדי כהונה ולא שאר דיני עבודה וכמש"כ בחזו"א פרה ס"ח סק"ג. ובדף קב אמרין שאני מראות נגעים דאהרן ובניו כתובים בפרשה, והיינו דלא תלוי בקדושת כהונה, אלא באהרן ובניו.

יש לעיין. האם הכהן יכל לראות את הנגעים עם משקפיים או לא?

תשובה. בתפארת ישראל (נגעים ב.ד. בעזא אות ד) כתב דהותר לכהן לראות נגעים עם משקפיים, ומיהו כתב דבראית נגע, דכשיראה ע"י זכוכית חיישינן לטעות. ובשו"ת צפנת פענח (סי' יג) רצה להביא ראיה מהא דחולין דר"ל דמקור דין חזקה מהא דכהן מסגיר את הבית אחרי שיוצא, ולא חיישינן דנשתנה הנגע ובצר ליה שיעורא עד שיצא. וא"ת שיצא דרך אחוריו ופניו כלפי הבית, י"ל דאין דרך יציאה בכך, ולא לזה כיון רחמנא בצוותו יציאת הכהן מקודם, ועוד דעל נגע מאחורי הדלת מאי איכא למימר. ועכ"פ לא דחו דמיירי ברואה ע"י מראה, וממילא לא אחזקה סמכין, אלא על כרחך דראייה ע"י מראה אין שמה הסתכלות, וה"ה למשקפיים, ומ"מ דחה לזה עיי"ש.

חידה. מי כשר לעשות את המצוה, אפילו שבכל המצוות מעשה שלו לא חשוב כלל מעשה ומדוע?

תשובה. במנחת חינוך מצוה קפט אות טז כתב דאפילו ערל כהן שאסור לאכול בתרומה, מ"מ הוא כהן לענין שאר דברים כי ראיית נגעים איננה עבודה. והרי ערל בשאר מצוות התורה מעשה שלו לא חשיב מעשה כלל.

מצורע בזה"ז.

שאלה. הנה האחרונים החל מהרע"א עד התו"ט מדוע בזמן הזה אין מצורע ונשארו בקושיא. המעניין הוא שלכאן' אישתמיטתיה מחבר מפורש הלכות תפילין סימן ל"ח סעיף י"ג בזה"ל מנודה ומצורע אסורים להניח תפילין ע"כ, וכידוע שהמחבר אינו כותב אלא דינים הנוהגין בזה"ז, וצ"ב.

תשובה. בספר אפיקי מגינים (סקכ"ב) הובא בספר פסקי תשובות כתב כי מה שהשו"ע כתב מצורע הוא רק שיגרת לישנא דגמרא דנקיט אגב מנודה ובאמת אין דינים אלו נוגעים בזה"ז.

ספק בדן בדד ישב

יש לעיין. האם מצורע יכול להיות עם מצורעים אחרים או שצריך לשבת בדד לגמרי לבד בלי אף אחד, ומחויב יש להוכיח דבר זה.

תשובה. הרד"ל בפרקי דר"א בסוף הספר כתב דממה שאמרו בפסחים (סז ע"א) שלא יהו טמאין אחרין יושבין עמו, משמע דטמאים מצורעים כיוצא בו מותרים לישיב עמו אפילו בד' אמותיו. וכן משמע פשטיה דקרא במלכים ב' (ז, יג) דארבעה אנשים המצורעים היו יושבים כולם יחד, שכתוב היו מצורעים פתח השער וגו', ואנחנו יושבים. אולם הגר"י אייבשיץ בספרו אהבת יהונתן כתב דהארבעה המצורעים היו גיחזי ובניו ולא היה להם דין מצורעים, אלא שהרחיקו אותם משום חולי המדבקת שהיה להם וכ"כ בחת"ס כי הם לא היו מנוגעים ממש שהרי ה' עשה תשועה על ידם. ובספר צפנת פענח הביא עוד ראיה דמותרים המצורעין לילך יחדיו מהא דאיתא בברכות (נד ע"א) את והב בסופה שני מצורעין היו דהו מהלכין בסוף מחנה ישראל ומשמע דהיו מהלכין ביחד, ומהא דאיתא בב"ב (כ ע"א) במצורע אתי מצורע חבריה שרי ליה, משמע דשני מצורעין מותרין להיות יחד. וכ"כ המלבי"ם ובספר קרבן אהרן על התו"כ דהמצורע מותר לו לישיב עם שאר מצורעים. ועיין בספר מגדים חדשים דדחה ראיות אלו ומש"כ שם עוד. ובפירוש הראב"ד לתו"כ כתב, בדד ישב, שיהא כמנודה שאסור בארבע אמות שלו, ומכאן למדו חכמים שהמצורע הוא כמנודה.

קוצץ בהרת.

שאלה. הקוצץ בהרת עובר בעשה, ויש לעיין האם המורה משהה ומסתלק הנגע האם גם עובר בעשה או לא?

תשובה. האברבנאל הביא בשם יש מי שפירש שאסור למצורע להתעסק ברפואות והוא חולק עליו דהתורה לא אסרה להתעסק ברפואות. וכ"כ בשיח השדה ח"ב בקונטרס הליקוטים (סי' יב) דליכא איסור להתעסק ברפואות. אולם במשך חכמה ובנחל אשכול הל' מילה סוברים דנכלל באיסור זה גם להתעסק ברפואות. ועי' בקובץ קול התורה (נז תשס"ה עמ' קעה-קפא) שהאריך בזה וכתב כמה צדדים להקל. דתליא בפלוגת הרמב"ן והרשב"א בהיתר פס"ר בקציצת בהרת. אם יש איסור קציצת בהרת ע"י רפואות. ועוד דהמשחה נחשבת רק לגרמא. וכתב דיש להקל שיעשה ע"י קטן או גוי דהוי פס"ר דלא ניח"ל.

בית המנוגע היה או לא

שאלה בגמ' סנהדרין עא בית המנוגע לא היה ולא עתיד להיות וכו' כמאן כר' אלעזר בר' שמעון וכו' יש לעיין לפי מה שכתב הרמב"ן בפ' מצורע דנגעי בתים הוי מעשי ה' על דרך נס ולא טבע כלל ועיין עוד מש"כ בפ' תזריע, למה לא יכול להיות דמאחר שעצם הדבר נס הוא יכול להיות באיזה צורה שהיא וצ"ע

תשובה. האדמו"ר מהר"י מסאטמאר בספרו דברי יואל פירש דכוונת הרמב"ן לומר שהיו נגעי בתים בא"י, אלא שלא היתה מעולם כזאת שיחזור הנגע לפרוח בבית אחרי חילוף האבנים ואחרי הטוח, מאחר שנגעי בתים היה רק בהיות ישראל שלמים לה', ושוב לא היה צריך שיחזור הנגע לפרוח בבית. ובספר באור פניך תירץ דנס בדרגה זו לא מסתבר דיהיה לעוברי עבירה. ובספר מרפסין איגרי עה"ת תירץ שלאדם נשלחת אזהרה והיא כוללת גם עונש שהוא הבהלה הנגרמת לאדם מן האזהרה, והביא את דברי הגמרא שהתנאים לטמא את הבית הם מורכבים ביותר, וכיון שכן הרי האדם ישוב בתשובה בעצם הבהלה ומתכפר לו חטאו בכך. וע"ע בספר משלחן רבי אליהו ברוך ובספר סדר פרשיות.

לבן זה סימן טומאה?

שאלה וראהו הכהן וטמא אותו יג ג, וברש"י יאמר לו טמא אתה ששער לבן סימן טומאה הוא גזירת הכתוב, וקשה למה לבן סימן טומאה וביום כיפור לבן סימן טהרה, וכדשנינו ביומא סז בלשון של זהרית הלבין שמחים, וככתוב אם יהיו הטאים כשנים כשלג ילבינו ישעיה א יח? ועוד קשה שמכיוון ששער לבן סימן טומאה הוא גזרת הכתוב צריכים להבין מדוע אומר הכתוב להלן יג ג כשכולו הפך לבן טהור לכאורה אדרבה יהיה כולו טמא?

תשובה. בערבי נחל מתרץ, כי הנגע נמשך מעבירה שעשה, וכמאמר הכתוב (יג, מה) והצרוע אשר בו הנגע, בו דייקא, שיש נגע בפנימותו שפגם באבר הנשמה, אזי נעשה צרוע בגופו באותו אבר שפגם בו, ואז כאשר נתרבה כל כך כח העבירה עד שנעשית נגע וכמו שכתב בחסד לאברהם סוף מעיין ב' (נהר סח) שעבירה בעצמה שעבר נעשית נגע ע"ש, ולכן אז מטמא כל גופו.

ואמנם ידוע שאין שום רע בעולם אשר אין בו ניצוץ קדוש המקיימו, ואותו הניצוץ מתפשט בכל הרע ההוא לקיימו וגם להכניעו בסוד ומלכותו בכל משלה (תהלים קג, יט) כידוע - כי אם היות שהניצוץ מקיימו ומחיהו הנה ג"כ מכניעו ואין מניחו להתפשט ולהרע יותר.

ולכן אף כאשר יצא הנגע באבר אחד מגופו, עדיין אינו מטמא כל גופו, כי הניצוץ שמתפשט בקרב הנגע אין מניחו להתפשט ולטמא הגוף. ולכן אלו הם סימני טהרה, שבהיות כולו הפך לבן זהו סימן שכבר שב בתשובה וחטאו כשלג ילבין וגברה הקדושה על הרע שהיה בו ומכניעו לגמרי. וכן אם אין בו שום לבן כלל הרי הוא דומה לאנשי המקום שאין ביניהם צדיק, אשר אז הניצוצות קדושים שמוציאין הם להם כתריס בפני הפורענות, הנה כי כן גם הניצוץ קדוש שבקרב הנגע מכניע להרע לבלי יתפשט לטמא כל גופו.

אכן כאשר צמח במקום אחד מהנגע שער לבן, זה יורה שנצמצם הניצוץ ההוא שבקרב הנגע למקום אחד להחיותו בלבד, ונשאר כל שטח הנגע ערום בלי ניצוץ קדוש המכניעו, ואז מתפשט כרצונו וטמאהו, והוא כענין וחסאים בעדת צדיקים שאין להם תקומה, ובהיות כולם רעים או צדיקים יש להם תקומה, כך הענין הזה

חידה. איזה אדם לא היה שייך אצלו נגעים, לאחר שנתנה פרשת נגעים, והיכן זה מרומז?

תשובה. א] אולי התכוונתם לדברי המושב זקנים (ויקרא כ"א י"ז) שכ' שאהרן לא היה בתורת צרעת, כי מלאך ה' צבקות הוא. אמנם ע' רבינו בחי"י (ויקרא י"ד ב') שאהרן נלקה בצרעת ביחד עם מרים, אלא שנתרפא מיד. ואולי ל"ק, כי י"ל שמ"מ לא היה בתורת טומאת צרעת. ב] - י"ל כמש"כ הרמב"ם ז"ל (הלכות טומאת צרעת פ"ט ה"א) "הכל מתטמאין בנגעים אפילו קטן בן יומו והעבדים אבל לא עכו"ם ולא גר תושב, וכו'", ע"כ. וכתב שם המשנה למלך מקורו, משנה רפ"ג דנגעים וכתב הר"ש בריש פי"ב דנגעים דתניא בת"כ אחוזתכם מיטמא בנגעים ואין אחוזת עכו"ם מיטמא בנגעים וכשם שאין אחוזתם מטמאה בנגעים כך אין בגדיהם וגופן מיטמא בנגעים והכי גריס ר"ע. ונראה דהיקש זה הוא מדכתיב זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית הרי דהקיש הכתוב נגעי הגוף והבגדים והבתים וכ"כ רבינו בספי"ג מהלכות אלו, ע"כ.

ואיתא במשנה (נגעים פ"ז מ"א) "אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם למתן תורה **בעובד כוכבים ונתגייר** בקטן ונולד בקטן ונגלה בראש ובזקן בשחין ובמכוח וקדח ובמורדין חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוח והקדח ונעשו צרבת טהורים הראש והזקן עד שלא העלו שער העלו שער ונקרחו השחין והמכוח והקדח עד שלא נעשו צרבת נעשו צרבת וחיו ר' אליעזר בן יעקב מטמא שתחלתן וסופן טמא וחכמים מטהרים", ע"כ. וכתב שם הר"ש ז"ל וז"ל "שהיו בו קודם מתן תורה. בת"כ דריש מדכתיב **כי יהיה מן הדיבור ואילך וכל הני נמי דחשיב מהתם נפקי דבעינן שיוולד הנגע משעה שראוי להטמא בו ולא קודם** כמו עובד כוכבים עד שלא נתגייר וקטן עד שלא נולד וכן כולם", ע"כ.

ג] וז"ל הר' עובדיה מברטנורא ז"ל שם, "אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם מתן תורה. **מי שהיתה בו צרעת קודם מתן תורה, לא היה טמא מחמת אותו נגע לאחר מתן תורה.** דכתיב (ויקרא י"ג) אדם כי יהיה בעור בשרו, פרט לזה שכבר היה. וכל הני נמי דחשיב, מהתם נפקי דבעינן שיוולד הנגע בשעה שראוי ליטמא בו ולא קודם, כמו גר עד שלא נתגייר וקטן עד שלא נולד, וכן כולם", ע"כ.

עם ישראל איבד את האדם הגדול בעולם, שהיה לדורינו זכות לגדול בצילו הגדול. אנחנו נמצאים עכשיו סמוך ונראה לפטירתו הפתאומית. אכתוב דברים קצרים העולים בזיכרון גם מזווית של נכד שגדל על ברכיו כארבעים שנה. דברים ששמענו וחיינו לאורך כל השנים.

ויטאל, וספרי הלשם. תהילים. פרק בנ"ד. שלושה דפים במשני"ב. שלושה פרקים ברמב"ם. חמישה דפים בשו"ע. שמונה דפים בתלמוד בבלי כולל מסכתות קטנות עם תוס' והרבה נוס'. בסיום כל פרק בגמ' לומד התוספתא של אותו הפרק. תלמוד ירושלמי במקביל לבבלי שלמד באותו היום ולפעמים זה 50 דף ליום. ולא ויותר בכל מאודו על סדר זה ככל שיקל, כולל בימים שעבר אירועים רפואיים קשים, (וכידוע ביום שעבר אירוע מוחי קשה הוא השתתק בחלק מגופו ובכ"א הוא לא הסכים לשכב במיטה עד שגמר את חובותיו ורק לאחר מ"כ פינו אותו לבית חולים. כי להתנתק מהתורה זה היה יותר מסוכן בשבילו). ובשישי ושבי"ק מוסיף עוד לימודים קבועים, וכל זאת מלבד מאות מכתבי תורה שהיה עונה כל יום והוצאת ספריו הרבים ולימודים נוספים שאינם קבועים. ועוד מסכתות שלמד תוך כדי שנשכב לישון. בנוסף לקבלת הקהל הרב לאלפים ורבבות. כל שנה רבי חיים גמר את כל השי"ס (לבד משאר לימודיו הקבועים) וכידוע הרבנית ע"ה הייתה מספרת שבתוך השינה ראתה רבות שמדבר בלימוד. והרבה פעמים רבי חיים קם ואומר שכעת סיים מסכת בשנתו. וידוע שכל עוד לא היה גומר את החובות של אותו היום ראו עליו שהוא מתוח, ורק לאחר שגמרו קביעות הלימוד ראו שנחה דעתו עליו, והיה אפשר לשוחח עמו, משום שקודם צריך ללמוד ולא לדחות לאחר זמן. מידי פעם כשצריך להגיע איזה רופא לסייע לרבינו, אז רבינו מתבטא עכשיו זה זמן לבוא? ונשאל רבינו מדוע היום זה לא הזמן, והשיב רבינו שנשארו עוד חובות זה לא הזמן עכשיו.

ההיקף הגדול: ידוע בעולם ההיקף הגדול שהיה לו בכל מכמני התורה בבקיאיות עצומה ובהבנה עמוקה. אחד מגדולי הדור אמר שכל מילה בספר דרך אמונה מחושבת בדיוק איך לכתוב את זה בשביל לתרץ תירוצים רבים שיכולים להקשות אילו הנוסח היה שונה ווראים בכל מילה את המחשבה האדירה שלו איך מתכוון לתרץ ולבאר קושיות של ראשונים וגדולי האחרונים. לכולם ידוע הסיפור המפורסם ששאלוהו כמה פעמים כתוב בתורה משה. והוא ענה את המספר המדויק אך פחות שניים ממה שהופיע בחיפוש במחשב, לאחר בירור התברר ששני הפעמים הנוספות הם בעל 'משה' ידו. וכן ואם ימעט הבית מהיות 'משה' אכלתי אצל רבי חיים קניבסקי לפני מספר שנים בפרשת כי תצא והביאו את הווארט בטעם שקוראים לגט ולא ספר כריתות כמ"ש בתורה, וכתב ע"כ הגר"א כי גט הוא פירוד והאותיות ג-ט לא מציינו בשום מקום בתורה סמוכות זל"ז לא ישר ולא הפוך. שואל הגר"ח

אחריו לקבל ברכות. על ספריו: סיפר רבי משה שטרנבוך שכשרבי יחזקאל אברמסקי קיבל את ספרו של רבי חיים טעמא דקרא והוא לא ראה מי חיבר את זה. הוא אמר שזה ספר של ראשונים. ידוע שכשהוציא את הקונטרס קרני חגבים היתה לו שאלה איך נראה חגב מסויים ולפתע חגב נח על שולחנו, היה זה פעמים כשהתקשה בזה, הרב אלישיב התבטא שזוה דבר קרה רק אצל הראשונים. כשלמדתי אצל רבי מיכל יהודה ליפקוביץ כל פעם שהיה מזכיר את רבינו היה אומר זאת בחרדת קודש והיה מתבטא עליו שהוא מלאך שניתנה זכות לדורינו השפל לחיות בצילו וזאת אף שרבינו היה תלמידו. וקצרה היריעה מהכיל שאר דברי גדולי הדורות זצוק"ל ויבדלחטו"א בגדלותו. ואם הם שמבינים מה זה אדם גדול אומרים כך, אנחנו צריכים להרגיש את הזכות שהיתה לנו.

התמדה וניצול הזמן: זה היה הדבר הגדול שלו וידוע שהוא היה השקדן של הדור שכבר דורות רבים לא ראינו כמז"ז. ובהלוייה סיפר בנו ר"ש שאביו אמר לו שהוא ביטל מסירת שיעור בירושלמי כדי לא להפסיד 5 דקות של הכנת השיעור. ובקבלת קהל בין אדם לאדם הוא המשיך ללמוד והשואל הבא לפעמים היה צריך לחכות דקות ארוכות כדי שירים עניו מהספר. וכן בכל נסיעה ובכל ארוע שנערך על ידו היה יושב עם ספר כל הזמן, ומחזה נפוץ כשהיה בנסיעות קצרות בעיר היה יושב עם ספר ביד כל הנסיעה. בכל אירוע בכל זמן ועת. בכל המתנה לברית למרות שהיה מספר שניות מיד היה פותח ספר ולומד. בבר מצווה שלי ישב ולמד במשך כל הבר מצווה. והוא היה שם כשעתיים. כשהיה מחכה מספר שניות לארוחת צהרים היה תמיד פותח ספר. בשנים מעוברות שהיה לו זמן עודף שלא למד את כל חובותיו היה מוציא ספר חדש שהיה מתקבל מיד בכל שדרות הציבור. גם כשהיה הולך לנוח היה מתחיל מסכת חדשה וכך היה נשכב לישון כשמוחו משנן מסכתות שלימות, ובשנים האחרונות מפעם לפעם היה מבקש יין לסיום שערך תוך כדי לימוד בשעת השינה. תמיד ביקש שיברכו אותו שיוכל ללמוד בהתמדה כל הזמן.

החובות של רבי חיים: כידוע הסייד הגדולה שהיתה לרבי חיים בעקביות והעמל בתורה. העמוד המרכזי שעליו הושתת בית רבי חיים היה לימוד התורה. בכל עת ובכל שעה, בכל התרחשויות ובכל מאורע היתה ברקע דמותו של רבי חיים יושב ולומד. תמיד קול התורה התרונן בחלל הבית. סיומי מסכת וסיומי השי"ס היו דבר שבשגרה והשרו אווירת שמחה בבית. רבי חיים קניבסקי מגיל 16 קרוב לשמונים שנה הוא היה קם כל יום בחצות ומתחיל את היום (לילה) בתיקון חצות. דף בזהר ופרי עץ חיים לר"ח

איתא באבות: רבי מאיר אומר: כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם פלו קדאי הוא לו, נקרא רע, אהוב, אהב את המקום, אהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות, ומלפשתו ענוה ויראה, ומכשתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן, ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות, ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה, ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין, ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעט המתגבר ונזהר שמינו פוסק, והנה צנוע וארך רוח, ומוחל על עלבונו, ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים:

דברי גדולי עולם צ"ל על רבינו: החזו"א במכתב שהתפרסם שכתב לבן משפחתו שיחפש שידוך לרבינו כשהיה בן 18 בלבד הוא כתב עליו בזה"ל: מרא דכולא תלמודא. והעיד הרב אלישיב שהחזו"א דיבר עמו על רבי חיים כשלקחו לחתן הוא התבטא ואמר כבר אז שהוא הרוגוטשובר של הדור. סיפר רבי מיכל יהודה ליפקוביץ שבישיבת צוות בקבלת בחורים לישיבה קטנה פונבז' החליטו לא לקבל איזה בחור, לאחר מ"כ הרב מפונבז' חזר בו ואמר לקבל את אותו בחור בהסבירו את דבריו משום שהתורה ביקשה ממנו לקבל את הבחור הזה, לתמיהת ראשי הישיבה הסביר הרב צ"ל שרבי חיים קניבסקי ביקש וכשרבי חיים מבקש זה נחשב שהתורה ביקשה, רבי חיים היה אז סמוך לנישואיו והיה בשנות העשרים לחייו בלבד. בהלוויית הסטיפלער העולם היהודי היה בשבר גדול הרב שך הספיד ואמר לציבור שבס"ד הניח אחריו בן כמותו וזאת למרות שהסטיפלער נתפס כקדוש מהדורות הקודמים. הרב שך עשה כמה מהלכים ציבוריים ושום מהלך הוא לא הסכים לעשות בלי אישור ותמיכה של רבי חיים. בכינוס שערך הרב שך לכבודו של תורה כשרבי חיים היה כבן 60 בלבד ובכינוס השתתפו גדולי עולם וזקני ראשי הישיבות ובאותו זמן חיו עמנו גדולי ישראל זצוק"ל והרב שך במילותיו המדודות אמר יושב עמנו כאן האדם הכי גדול שיש בעולם וכל היוצא מפיו קדוש וחובה לשמוע לדבריו ואז הביא את דברי רבי חיים קניבסקי מה שאמר. הרב אלישיב היה מתבטא רבות שבכל דור הקב"ה נותן כח עצום לאדם יחיד שהוא יכול להשפיע בשמים מה שחפץ. ובדורינו זה ניתן לרבי חיים קניבסקי. הרב שטינמן היה אומר כאן בעוה"ז אנחנו יכולים להתקרב אליו בעוה"י לא נוכל להתקרב אליו. והוסיף ואמר הוא עולה תמימה והוא בבלי וירושלמי בכרך אחד. הוא נקי לגמרי ואין לו נגיעה כלל ולכן יכול להשיב במהירות. רבי משה סולוויצ'יק היה חבר חדר של רבי חיים בתור בחור והוא אמר כשהיה בחור אתם עוד תראו ירוצו

בטעמא דקרא האגס ג-ק-ז-ט-ז-צ-ס-ץ לא מצאתי סמוכים זל"י בכל התורה לא ישר ולא הפוך, והוא מוסיף אבל השאר נמצאים או ישר או הפוך. ומתרחץ שזה הראשון עי"ש. ושאלתי בשם ת"ח אחד את הגר"ח אולי ג-ק וכו' יש בב' מילים בצמידות כגון חג קרבן משא"כ ג-ט. הגר"ח חשב רגע וענה בפרשתנו יש משפט גר, והיינו ג-ט בב' מילים אחד עי"ה השני. רואים כאן דבר מופלא ביותר, א. לדעת שבכל התורה לא מופיע האותיות הנ"ל בסמיכות. ב. למצוא ברגע שמופיע בסמיכות של ב' מילים, זה נתפס רק במי שלומד לשמה. שאלתי אותו מהיכן הוא יודע שאין בכל התורה, וכמה זמן זה לקח לו לבדוק ד"ז. הוא חשב רגע וענה: שהוא כתב מהזכרון. כמו"כ רבי חיים מביא בטע"ק בפרשת כי תצא בעניין לא ילבש גבר שמלת אשה, שלא מקפידים לקרוא לבן בשם של בת ומביא כ-80 מקורות מכל החז"לים שיש בידינו שם שהוא גם של זכר וגם של נקבה, והכל בלי אוצר החכמה. לא פלא שרבי חיים קניבסקי אמר פעם שהדבר הכי קשה לו זה לא להרהר במבואות המטונפות, ורבי חיים מסיח דעתו בכוח עי"ה תרגילי חשבון קשים. וכשמצא שמותר להרהר בענייני אמונה ויחוד ה' ולהתפלל בלב, שינה והתחיל להתפלל בליבו עי"ה שנצרך. גם במדרשים היה בקיא מאין כמוהו ומלבד המדרשים המוכרים לא הניח מללמוד ולהתעמק באף לא אחד מן המדרשים אשר אינם מוכרים אלא למתי מעט. בקיאותו הנדירה בשילוב עם הבנתו המעמיקה הפכו אותו ליחיד בדורותיו ולתל תלפיות אשר כל תלמיד חכם שחיפש מראה מקום לא ידוע פנה אליו. כל מחבר ספר או מלקט בתר ליקוטי ידע כי עליו לרשום את כל המקורות אותם הוא מחפש ולסור אל מרן אשר יענה לו על אתר ויצוין לו היכן נמצא כל אחד ואחד ממראי המקומות המבוקשים. סיפר רבי אברהם גניחובסקי שפעם גביר גדול שלח אותו להציע לרבי חיים הרבה כסף כדי שיתגר בביתו וילמד לבד ללא הפרעה, זה היה בתקופה שרבי חיים למד בכולל וכל רגע ניגשו לשאול אותו שאלות, ורבי חיים ענה שאדברה זה טוב לו ששואלים אותו, כי כך הוא צריך לחזור שוב על מה שלמד וזה גורם לו שיחזור עוד ועוד וכל חזרה היא לתועלת.

ספריו: הספרים שלו הם בכל חלקי התורה. ובדגש על חלקי התורה שלא ייצאו עליהם ספרים רבים, ופעם בא להוציא איזה ספר והתברר שיש עי"כ כבר ספר הוא הפסיק באמצע. וזאת מלבד אלפי ספרים וספרי שות"ים שמביאים ממה שענה להם בכתב ידו. כידוע רבי חיים מאוד עודד אנשים להוציא ספרים, ומכוח עידודו נוצרו עוד אלפי ספרים בעולם. את הספרים שלו התחיל להוציא בעודו ילד ממש. כשהיה כותב את ספריו היה יושב עם עשרות ספרים עובר בדקדוק ועיון על כל פרט. את הספר הגאוני טעמא דקרא' על פרשיות התורה היה מוציא עי"ה שלמד בסעודות שבת את הפרשה וכשהתחדש לו חידוש היה אומר

את זה לפני המסובים ובמוצ"ש היה כותב זאת בספר וכך מידי שנה היתה יוצאת מהדורה חדשה של הספר. זכיתי לראות איך הוא עמל על הספר דרך חכמה, הוא הוציא מכל ארונות ביתו, והיו לו הרבה ארונות, את כל הספרים שיש לו על קדשים העמיד את כל הספרים בארונות שעל ידו וכך עבר ספר ספר בשביל השלמת המלאכה הגדולה. גם כשהוציא את הספר שקל הקודש על קידוש החודש שהוא ספר מלא חשבונות החברותא רבי בערל וינטרוב היה עושה את החשבונות (שהגיעו לפעמים לכמה שורות של מספרים) במחשבון, ואילו רבי חיים ערך את החשבון בעי"פ ותמיד תמיד רבי חיים חישבון יותר מהר ובתוצאה יותר מדויקת. 50 פעמים הוא למד טור ב"י ב"ח דרישה ופרישה. שו"ע עם כל המפרשים, משנ"ב ביאור הלכה ושע"צ וחזו"א לפני שהוציא את השונה הלכות. והעיד הסטיפלער שאין פסיק בכל הנ"ל שבנו לא יודע.

יר"ש ודקדוק ההלכה: סבתי עי"ה היתה מספרת איך שפעם באמצע השינה רץ לפח אשפה כי חשב אולי זרקו את הלולב ולא שמרו אותו לשריפת חמץ שהוא רק מנהג. חודש לפני פטירתו באתי עם ספר תורה והוא היה חלש נורא אך כשנאמר לו שיש כאן ספר תורה הוא מיד הרים את עניו ובכוח לא לו הוא התרומם לנשק את ספר התורה ובמשך דקה ארוכה הוא הרים את עיניו ללוות את ספר התורה עד צאתה. היה לו פחד מחטא וזה תמיד צעק. על שאלות שהיה דעתו לאיסור היה עונה בנחישות חלילה ולא הסתפק בכך ולא, על אף רכותו הידועה בשאר העניינים. פעם חיפש עט ולא הסכים לקחת מאבא שלי את העט מחשש שמא יתרגל לקחת מאנשים ויום אחד ישכח להחזיר ויעבור בגזל. בחתונת אחי הביאו לפני לברך על הכוס והוא לא הסכים לברך עליו עד שיתברר האם זה בחשש שביעית, וכשלא ידעו כל החופה התעכבה במשך שעה ארוכה עד שנמצא יין שכשר לכל השיטות. סיפור דומה התרחש בחתונת נכד אחד מגדולי האדמו"רים ובגביע לא היה שיעור חזו"א כל החופה התעכבה שעה ארוכה עד שהביאו לפני כוס גדולה לכל השיטות. בכל ספריו כותב אין לסמוך על הדברים למעשה, וזאת למרות שהשקיע בכל הלכה את כל כוחותיו הענקיים. שומר על כל האבידות בביתו במשך שנים ארוכות ואף הביא לביתו ארגז של מציאות משנותיו בישיבה לשמרם עד שיבוא אליהו. הרבנית עי"ה סיפרה שפעם דפקה בדלת שהיה נעול ורבינו פתח הדלת וכשפתח אמר אישתי לא בבית. הקפיד מאוד בכל הוראות החזו"א הקפיד מאוד על נט"י ידיים דווקא בחדר שאוכל, ותמיד כשאכלנו אצלו היה מקפיד שננהג כך, וכן בשאר הנהגות החזו"א הקפיד מאוד כמו מים של שבת, גנרטור שבת, שמטיטה כהלכתה, הידורים ודקדוקים בשחיטה ומליחה פרטית וכו'. היה מוריד לנו תמיד את השרולים מחשש שלא ניגע מעל המרפק. החזו"א לא היתה דעתו נוחה

שמסתירים את הפאות אז הוא הקפיד מאוד אצל כל בני משפחתו שילכו על הפאות בחוץ, וכשהיינו שמים מאחורי האוזן היה קם ממקומו ומוציא לנו את הפאות לחוץ, כשהיינו באים לפניו עם כיפה לא מספיק גדולה היה עוקץ אותנו ואומר מה זה הכפתור הזה שיש לכם על הראש, וכן כל פעם שנגענו בזקן הוא היה אומר ה' יעזור שיהיה לך זקן עד הריצפה. פעם התנמנם ונפלה לו הכיפה מיד הניח התיק שהיה על ידו על ראשו כי אסור להיות עם ראש מגולה ורק אז הרים את הכיפה. פעם ראינו אותו שוכב על הריצפה בסלון הבית באמצע הלילה לתמיהתנו הוא אמר שראה דף על הריצפה וחשש שזה טעון גניזה ומכיוון שהתקשה להתכופף התישב על קרטון שהיה בסמוך אך התברר שהקרטון היה ריק מה שגרם לו ליפול על הריצפה (ר"י צביון). היה מתאמץ מאוד לא להיכשל בעבירה ואכן הקב"ה היה מאוד בעזרו. הרבנית עי"ה היתה מספרת לנו תמיד איך שפעם בא לנסוע במונית לברית מילה והמונית לא הצליחה להתניע את הרכב ורק כשיצא הרכב התניע וכשכנס הרכב שוב לא התניע רבי חיים בירר מהיכן הכסף לרכב והתברר שזה בא מכסף שלו בריבית הוא אמר כיוון שהוא מקפיד מאוד על ריבית אז הוא לא יכול להנות מכך. כשמתאמץ לא להיכשל הקב"ה עוזר. דקדוקו הגדול בהלכה היה ללא ויתורים גם בדברים שהם בגדר חומרה, אכתוב מה שסיפר לי אחי רבי אריה. אירע כמה פעמים שהביאו לשולחן קערה של מים אחרונים ובלי כוונה נטלתי ראשון, ומיד אמר לי שאני אזמן כפי שנפסק בהלכה שהמזמן נוטל ראשון, לא עזרו התנצלויותי שלא התכוונתי וכו'. אאמו"ר סיפר שהעיר לו כמה פעמים בשעה שבירך על הכוס להגביהו טפח כפי שנפסק בהלכה (ראה שו"ע קפ"ג, ד). כמו כן היה נוהג לצאת בברכה ראשונה של בהמ"ז מהמזמן כפי שנפסק להלכה (עד שכבדו אזניו ובירך בעצמו). כשהייתי ילד קטן יצאתי עם סבתי הרבנית מביתה לביהכ"נ בליל ש"ק חוה"מ סוכות, והרבנית לא שמה לב שנעלתי את הבית וכנראה השארתי את המפתח בכיסי כאשר זקני היה עדיין בתוך הבית בסוכה יחד עם ת"ח אחד, לאחר מכן סופר לי שזקני רצה לצאת למעריב מבלי יכולת לצאת, לבסוף מצא עצה לצאת דרך החלון הצר שבצד הדלת למרות הקושי הגדול בדבר. אירע פעם בליל א' דסוכות ששכח לכוין בכזית ראשון את כוונת הבי"ח (שאינו אלא חומרא), ולאחר שנוכר בכך באמצע הלילה הלך להעיר את בנו רבי שלמה שלן אצל חמיו גער במרחק של כמה רחובות שישב לאכול כזית עם הכוונה הנזכרת. נזהר מאד שלא ללמוד לאור הנר או החשמל בליל שבת זולת עי"ה שומר וכדעת החזו"א, למרות שהפסיד בכך שעות לימוד מתוך הספר, ובשבת אחה"צ עם דמדומי חמה היה יוצא לפתח ביתו ולומד לאור היום, וכשהתחיל להחשיך היה יוצא לטייל יחד עם רעו הגר"ד וינטרוב זצ"ל ודיברו

בלימוד בדרך. פעם בסוף הזמן אכלתי אצלו בליל שבת ושאלני מה אני עושה אחרי הסעודה? והשבתי שאני עושה משמר עם חברותא, והורה לי לבטל את החברותא או ללמוד באותו ספר כדין המבואר בשו"ע, והראה לי מה שכתב בטעמא דקרא פרשת קרח שמי שלומד בזמנים או באופן שאסור ללמוד אין הצלחה לתורתו. בזימון תמיד הקפיד לשאול אם יש כהן, ואם היה כהן היה מכבד אותו גם אם היה בחור צעיר. וכן כשהיה עונה למכתבים היה מקדים לענות לכהנים תחילה ואח"כ ללויים ואח"כ לישראלים. רבינו לא מסיח דעתו בשבת ויו"ט עד שמשלים המאה הברכות ולהמחיש הדבר כמה הוא קרוב ללבו היה פעם ביו"ט ראשון של סוכות שהתעורר רבינו ממנוחת הבוקר ואמר שחלם דיש לו עשר ברכות ואינו יודע דאולי בעל החלום הוסיף סתם ואמרתי בפני רבינו דאולי באמת הרי היה חמש ברכות במפטיר ועוד שתיים בהלל ושתיים בלולב ואחד לישב בסוכה. עד היכן נזהר רבינו בכבוד הספרים תלמד אותנו הנהגתו בקודש שמקפיד לא לשבת עם הגב לספרים ולכך אף שכל פינה בביתו מנוצלת לארון ספרים בקיר שיושב לגבו אין ארון ספרים ואף בבתים שהיה בא לברית ישב היכן שאין ספרים לגבו וכן לפעמים אף שהיה במקומות רחוקים לא היה יכול לראות ספרים שמונחים לא בדרך כבוד ודאג בעצמו לסדרם.

שמחת המצווה: אהב מאוד לקיים את כל המצוות ואף הצליח לקיים מצוות נדירות כגון פטר חמור, ראשית הגז, לקט שכחה ופאה, ושאר מצוות הנדירות. בכל מצווה נדירה שקיים אסף אותנו הנכדים שנבוא עמו יחד, וכן באפית מצות וקטיפת סכך לסוכות ועוד מצוות שונות שלקח אותנו לקיום המצווה והיה שמח עם זה מאוד בכל אותו השבוע. ידוע גם בימים שהיה חלש נורא כשהיה מגיע אליו איזה דבר מצווה כגון לולב אתרוג או שופר היה הדבר משמחו מאוד והיתה ניכרת השמחה על פניו באופן בלתי רגיל והרגישו שממש נעלם ממנו הסבל.

לענווים יתן חן. היה לו חן מיוחד אצל כולם משום שהיה ענו גדול ולא העריך את עצמו בכלל. כשהיו שולחים לו הערות על ספרו הוא היה מתקן בספר למרות שהשקיע המון כוחות בכל מילה שכתב בספריו. כמו"כ כשחיבר ספר שקל הקודש והיתה לו איזה שאלה והוא גדול הדור, הוא נסע לביתו של מחבר הספר במודיעין עלית כדי לשאול אותו פרטים על ספרו. הוא מעולם לא נפגע מכלום, גם כשאמרו לו דברים שפוגעים מאוד, הוא היה מראה לאנשים שהיו להם שונאים מכתבי נאצה שהיו שולחים לו, וזה עניין של אדם גדול מאוד. בתפילות ובכולל תמיד ישב בין אנשים והיה בורח מהמזרח, במשפחה ידוע שהיה מאוד מתבייש לנאום בפני אנשים משום שהרגיש שאינו ראוי לכך. וכל הבורח מהכבוד.. וידוע שהוא היה הגדול הכי ענק בעולם שהיו פונים אליו מכל קצוות הקשת בלי סוף אנשים, תמיד ביתו מלא

מלא בשואלים, וכן בדרך לבית כנסת ובכל אירוע ושמחה שהגיע הוא לא יכל להשתחרר ממאות הפונים, ובכל מקום שהגיע היתה שוררת התרגשות, חרדת קודש וחשמל באוויר שא"א לתאר כלל.

מידות טובות: כשהסטיפלער נפטר הוא הוריש לו את כל ספריו ספרי הקה"י ושאר ספרים ורבי חיים החליט שהוא נותן כל הספרים לאחותו. ואותו הדבר היה עם ירושת חמיו שוויתר על הכל. למרות שזמנו היה דחוק מאוד וכל רגע מנוצל לאגור מליאדים באהבה שאהב את התורה ובכ"א הוא הקדיש זמן רב ועצום לכל פונה. וכשהיה זה מישהו שהוא יתום או מסכן הוא הקדיש זמן רב במיוחד. גם כשילדים קטנים הגיעו להטרידו בשאלות משונות היה עונה בסבר פנים יפות, היה חושב כל הזמן איך לעזור למסכנים ואומללים. פעם בטעות הוא העיר למישהו על דבר שלא היה נכון, במשך שעה ארוכה הוא הושיב אותו על ידו וביקש לפייסו, הוא התעניין בשלום כל משפחתו ועיסוקיו, עד שראה שהצליח לפייסו. סיפור דומה היה לו עם בנו רא"ש שפעם הוא גער בו בטעות וכשגילה את זה הוא צייר לו את המנורה על כל פרטיה ודקדוקיה. גם פייסו וגם בלי ביטול תורה. היה מפרגן לאנשים הן על הספרים שלהם, והן על השאלות, ולסופרים היה מפרגן על כת"י היפה שלהם בספר תורה. היה טופח על השכם של ילדים. כשהיה מישהו בא לשאול שאלה אישית היה מוציא את כולם מהחדר. פעמים רבות כשאכלתי אצלו בשבת ובפרט בשנים קודמות שהיו מתארחים אצלו בשבת עשרות סועדים שונים, הוא היה מוצא תמיד זמן לכל אחד לומר לו את המילה המתאימה להתעניין אצלו בשלום משפחתו ובפרטים אישיים שעוברים עליו. וזאת למרות שכל הסעודה ישב עם ספר ולא פסיק פומיה מגירסא. סיפר אחי רבי אריה, מדותיו וסבלנותו לכל אחד גם לפחותים היו לשם דבר. כידוע היה מקבל מכתבים מכל קצות העולם, ומכל סוגי האנשים, החל מת"ח גדולים וכלה בילדים קטנים, והיה עונה לכולם בקצרה ללא יוצא מן הכלל, והתבטא כמה פעמים שעושה כן כדי לעודד את הלומדים. וכן בקבלת קהל בזמן שכוחו היה במתניו היה משיב לכולם בסבלנות גם כאשר הרבו להטרידו. היה מקשיב לשואלים עד שיסיימו גם אם הרבו בדברים ולאחר מכן היה עונה בקצרה. זכורני שהיתה תקופה שהיה מגיע לביתו בשב"ק בבוקר בחור נכה והיה בוחן אותו בסבלנות במשך דקות ארוכות על כל מה שלמד במשך השבוע. מעדות מסוימות היו רגילים לנשק את ידו, למרות שלא אהב את זה הניח שיעשו לו כן ולא אמר דבר. בסעודות שבת היו רבים מתדפקים על דלתותיו ועד פטירת הרבנית היו סועדים אצלו בבוקר עשרות אנשים, ומעולם לא אמר על כך דבר למרות שלפי טבעו לא הוי ניחא ליה בזה שיראו אותו באכילתו. עם ישראל ניצל אותו עד תום.

קבלת קהל הענקית בעולם. במשך עשרות שנים (40 שנה) כל יום היו עוברים לפניו מאות ואפילו אלפי שואלים בכל חלקי התורה ויעוץ בכל תחומי החיים ובשנים שעוד כוחו היה במותניו היה עונה לכל פונה באריכות רבה. בנוסף היה עונה כל יום למאות רבות של מכתבים כל יום בכל תחומי התורה והחיים. היה מברך כל יום מאות פתקים בסבלנות אין קץ, בסוף היום היה מביא לי את הדפים ומבקש שנסדר לו את כל הדפים לפי הגודל שלהם שיהיה לו נח לעבור פתק פתק ולהזכיר את כל השמות, אחותי הרבנית קרול היתה מסדרת לו את הפתקים והוא היה מוקיר לה תודה על כך, כשהיו מצטברים אצלו ערימות של רבבות דפים היה שולח אותנו להעביר לגניזה באומרו שצרות של אנשים לא זורקים לפח. פעמים רבות ראיתי אותו שהיה בוכה ביחד עם האנשים שהיה שומע את צרותיהם. אנשים הגיעו מארה"ב הלוח חזור לרגע אחד רק בשביל לקבל ממנו ברכת הדרך של מילה אחת בשביל לעשות עסקים חובקי עולם והיו אלו עשרות מקרים.

מענה לשואלים: הסגנון של הדיבור שלו היה נראה כאילו שולף מהשרוול אבל הכל היה בחשבון והסביר המון פעמים את דבריו. היה זה בשבתות כשהיו סביבו בני המשפחה והוא היה מספר סיפורים ממה ששאלו אותו באותו שבוע והוא ענה כך וכך והסביר למה ענה כך ולמה כך. זכורני שפעם סיפר בשבת על שאלה שנשאל בהלכות צדקה וענה לשואל להיתר ובסעודת שב"ק ביאר לנו בארוכה על איזה חז"ל הסתמך בתשובתו, מה שנתן לנו את התובנה שתשובות קצרות בקבלת קהל או במכתב לא נשלפים מהשרוול. וידוע שבספרי דעת נוטה מאריך לבאר כל תשובה שלו למה כוונתו. גם התשובות של יתכן ואולי.

דבר ה' בפיו: אנו בתור נכדים ראינו במשך השנים רוח הקודש כמעשים שבכל יום. כמה סיפורים שבדידי הווה עובדא: במעמד תורני שערכתי בביתו השתתף גם אחד מראשי הישיבות המפורסמים ורבי חיים הביא לכולם יין ללחיים וכשהגיע לאותו ראש ישיבה הוא אמר שאינו יכול לשתות משום שהיין אסור לו ופעם כששתה יין בטעות הוא איבד את ההכרה והיה בסכנת חיים והוזקק להתאשפז.. רבי חיים אמר אתה יכול לשתות זה יין של מצווה וזה גם יעשה לך רפואה. הוא שתה כוסית מלאה ומאז ועד היום הוא שותה והבעיה חלפה לה. פעם בשבת כשהייתי בביתו ובתי היחידה אז שהיתה אז כבת שש ביקשה ברכה שיהיו לה עוד אחים, רבי חיים אמר אי"ה יהיו לכם שלישיה הרבנית קניבסקי ע"ה אמרה שלישיה זה מאוד קשה אולי תאומים. רבי חיים אמר לא חייב שיהיה בכ"א אפשר כל שנה אחד. ואכן כך היה במשך שלוש שנים כל שנה נולד לנו ילד. לאחר"כ היתה הפסקה נוספת של 6 שנים באתי שוב ובקשתי ברכה רבי חיים אמר כעת חיה יהיה לך עוד ילד, וכן הוה. בתי הוצרכה לעבור ניתוח כפתורים,

לילה לפני באתי אליו להתברך והוא אמר לא לערוך את הניתוח ומחר הכל יסתדר וכן הווה. באופן כללי שמענו ממנו תמיד לעשות מה שהרופאים אומרים וכן בדרך כלל כך היתה דעתו, אך היו מקרים שראינו אותו מבטל את דברי הרופאים גם בזמנים של פיקוח נפש ממש. אמי תחי' בקשה ממנו ברכה לכריתת רגל של ת"ח אחד שהרופאים אומרים שחובה לכרות לו את הרגל וכעת הוא אמור לעבור את הכריתה ואם לא יכרתו הוא ימות תוך מספר שעות מזיהום, רבי חיים לא הסכים לברך אלא אמר שלא יכרתו לו את הרגל כלל ואף כשהגיע הרופא עצמו לרבי חיים והסביר את חומרת המצב והסכנה הכרוכה בכך רבי חיים התעקש שלא יכרתו את הרגל, למעשה לא כרתו... כעת אותו ת"ח הולך ברחובות בני ברק כרגיל. כשנשאל מתי אומר כך ומתי אומר כך הוא היה עונה בקביעות מה שה' שם בפי אותו אדבר. וכמובן מעולם לא יצאה תקלה מפיו. אימי מורתי סיפרה לי, לפני כ- 8 שנים היא הייתה אצל אביה מרן זצ"ל ביום שישי, היה זה לאחר הלימוד עם הרב זילברשטין. הרב זילברשטין יצא, ולפתע הגר"ח קם ממקומו לכיוון החלון וקרא לרב זילברשטין שיחזור. ואז הרב סיפר לו מופת, הגיע לביתו אדם ששלח שאלה במכתב היכן יש מדרש מסוים ומה לשונו, ועניתי לו: תתגרש... והוא הגיע נבוך. הגר"ח ממשיך לספר, הרהרתי בדבר וזיכרתי שבאותו הזמן שלח לי אדם אחר מכתב בעניין אשתו שרעה מאוד והחלפתי את המכתבים, ומוסיף הגר"ח ראה זה פלא, המדרש שההוא ביקש היה בעניין מזבח מוריד דמעות על כל גט.... והקב"ה גלגל שההוא שביקש לדעת אם להתגרש קיבל מכתב בעניין מזבח מוריד דמעות וביטל את רצונו להתגרש, וההוא ששאל היכן המדרש בא לברר מה פשר התשובה שכתבתי לו 'תתגרש' והתבררה הטעות. והרב זילברשטין הביא ע"כ מהמדרש שאין הקב"ה מביא תקלה במי שלומד לשמה. הייתי ילד במלחמת המפרץ כשהיה רק בן 60 ואלפים רבים היו בלחץ חסר תקדים כי לראשונה העורף היה מאוים הייתי אז לצידו והוא במשך שעות ארוכות הקדיש לאלפי אלפי עמך ישראל בסבלנות אין קץ להרגיע אותם שלא יקרה כלום, והצילים מחרדות. וזאת למרות שכל גדולי עולם סברו שיש ממה לחשוש ואכן גברא דמריא סייעא ולמרות הפחד שהיה אז מפני טילים הנושאים נשק כימי ולמרות עשרות טילים שנזרקו לעבר ערי ישראל לא מתו בני אדם מלבד אדם אחד. והתבטא אז שגדולי ישראל לא יודעים את ערכם שמגינים על הדור.

מבשרך אל תתעלם. למרות זמנו הדחוק הוא היה מגיע לביקור קבוע אצל כל אחד מיוצאי חלציו ומידי שבת כשעוד כוחו במותניו היה יוצא לטיול יחד עם הרבנית ע"ה ובא לבקר בבית אחד מילדיו ושם היה מתעניין לפרטים במצב כ"א מהילדים ומפרגן ומעודד אותם. לאחר

הבר מצוות שלנו היה בא לביתנו עובר על הספרים שקיבלנו ואף מסתכל באלבום של התמונות. וזוכרני שכשהיה רואה את עצמו בתמונות היה אומר שזה שכנו רבי יודיל שפירא. כשלמדתי בישיבה גדולה רחוק מהעיר (תפרח) כל פעם שנסע לברית שהיה באזור הישיבה כגון באר שבע וכדו' היה לוקח מביתו מיני מתיקה ומצרף מכתב מהרבנית ע"ה ונכנס למושב תפרח ובא לבקרני ולהתעניין בשלומי. היה מעורב בכל שידוך במשפחה והיה מציע הרבה שידוכים, כשהיה צריך ללחוץ על סגירת שידוך היה נוסע לישיבה ובמשך שעה ארוכה מסביר למה כדאי לעשות את השידוך. כל אחד שהתחתן רבינו הגיע לבקר בביתו והביא עמו מתנה של כל הספרים שהוציא, ובשנים קודמות היה מגיע לביקור כל חוה"מ. כל נכד שנעשה בר מצווה או נכדה שנעשת בת מצווה היה מביא מתנה עם הקדשה מיוחדת ואישית. וזאת מלבד כל ימות השנה שהיה מתעניין מאוד בנעשה אצל כל בני המשפחה. היה דורש מאתנו הנכדים לכתוב לו כל שבוע איזה שטיקל תורה ממה שלמדנו ותמיד תמיד היה כותב ע"ז הערות שנשתמרו אצלנו. ובדרך כלל היה כותב יפה מאוד, או אתה כותב מאוד יפה. וכשהיינו באים הוא היה אומר לסבתא את יודעת איך הוא כותב יפה. היה מקפיד מאוד שיספרו לו כל שמחה שיש אצלנו במשפחה. פעם אחי רבי אריה בא לבשר לו שיש אצלו בשורות טובות. היה זה ביום שישי לפני שבת, בליל שבת לאחר הסעודה יצא יחד עם הרבנית ע"ה לבית הורי כדי לומר להם על הבשורה כי חשש שמא אחי לא עדכן את הורי בעניין, ורבי חיים סבר שחייבים להודיע להורים משום הכרת הטוב ולכן הוא טרח והלך וסיפר להורים שלי ע"כ.

החזקת עולם התורה החסד והצדקה: הדבר שהכי גרם לאנשים להזיל ממנום לצדקה לחסד ולעולם התורה היה מילה או הבטחת ישועה מרבי חיים, ואף שהדבר גזל רבות מזמנו הוא לא חסך מזמנו וכוחו ותמיד תמיד נענה לראשי המוסדות בהחזקת התורה. כמו"כ היה כותב מכתבים לכל דורש ונותן מחפציו האישיים לראשי ממלכות התורה בעולם. ואכן בשנים האחרונות פרח מאוד עולם התורה והצדקה והנתינה של כלל ישראל והכל הכל מכוחו. ודווקא בגלל שהיה שקדן כ"כ גדול הקב"ה גלגל לו שהוא רק יאמר מילה וזה פעל רבות אצל כל תומכי התורה והחסד ואכן אלפי מוסדות הוחזקו ונתמכו בזכות איזה מילה אחת שלו.

תקופת חולשתו: בתקופה שהיה חלש מאוד והוא סבל מכאבים חזקים הגיעה אליו אימי תחי' ושאלה אותו האם כואב לך? מיד הוא ענה כן כואב לי מאוד. אימי נבהלה כי מעולם הוא לא התלונן, היא שאלה אותו מה כואב לך הוא מיד ענה שאני לא יכול ללמוד כרגיל. גם בתקופות שהיה חלש מאוד ברגע שהניחו לפניו את

הגמרא הוא מיד אזר כוח והתחיל לעמול בתורה שהיתה לפניו חביבה עד אין קץ. **פרישותו מענייני העוה"ז:** הדברים ידועים שלא היה לו בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד, וכל עניני עוה"ז לא תפסו אצלו מקום כלל, **והתבטא כמה פעמים שמתפלל שישכח כל מה שאינו נוגע ללימוד.** שאלתיו פעם האם מותר להשתמש במקלף ביו"ט, והשיב לי שאינו יודע מהו מקלף. הרבנית שהיתה שם ניסתה להסביר לו ללא הועיל. עד שנאלצתי להביא את המקלף מהמטבח, וגם לא הועיל כי אמר שמעולם לא ראה דבר זה ואינו יודע מהו. בעיני ראיתי כמה פעמים כשהביאו לפניו ארוחת צהרים היה שואל כל דבר מה מברכים עליו למרות שמן הסתם כבר אכל מאכל זה מאות פעמים. לפני עשרות שנים כאשר אירעה אצלו השריפה באמבטיה, הגיע מכבי אש ושאלו אותו האם המכונת כביסה עבדה (כדי לדעת האם הקצר הגיע ממנה), ואמר להם שאינו יודע מהו מכונת כביסה. פעם שאלה אותו הרבנית האם יכולה לקנות תנור חדש בתשעת הימים לאחר שהתקלקל התנור הישן, ושאל לשם מה יש צורך בתנור בימי הקיץ, והסבירה לו שהתכוונה לתנור שאופים בו ולא לתנור שמחמם, ואמר שלא ידע בכלל שיש להם מוצר כזה. הביאו להרבנית תנור חדש במטבח, אחד מבני המשפחה שאל לרבינו האם יברך הטוב והמטיב? שאלו רבינו על מה אתה מדבר? השיב על התנור החדש שקנו. שאל רבינו איזה תנור והיכן יש תנור ומה עושים איתו? והוסיף שאינו יודע מה זה. שוב קרה שהזכירו לרבינו ענין התנור ואמר איפה יש תנור ומה עושים איתו, אמרו לו אופים בזה חלות של סבתא, ואמר, לא קונים את החלות? הרבנית סיפרה שכאשר רבינו היה מגיע בתור חתן לבית הוריה, בכלל לא היה יודע מי זאת הכלה אם אני או שאר אחיות שלי (וכמו שכתוב בגמ' ב"ב קס"ח א' שצורבא מרבנן צריך להיזהר שלא יחליפו לו את הכלה באחרת). גם מבני ביתו ומשפחתו דרש שישבו וילמדו ולא יתעסקו בעניני עוה"ז. זכורני פעם שבישיבה עשו מגבית לפני פורים עבור חתן יתום וביקשוני שאלך לסבי ואבקש ממנו תרומה ואכתוב קבלה, כדי שיוכלו להראות לכולם שהוא הרים את תרומתו. כאשר באתי אליו, אכן תרם לי, בהוסיפו "אתה צריך לשבת וללמוד, תן לאחרים שיעשו את זה". בהזדמנות אחרת באתי אליו שיש צורך לערוך מפתח ענינים לספריו הרבים שאין עליהם מפתחות, והצעתי את עצמי לתפקיד, וענה לי כנ"ל "אתה צריך לשבת וללמוד". מאחי רבי אריה. סיפר הרב דינר שפעם הוא דיבר עם רבי חיים קניבסקי על כתובת ביתו רשב"ם 23 ורבי חיים אמר אני לא יודע מה המספר של ביתי. בצבא קיבל שחרור בגלל שלא ידע את הכתובת של הישיבה, וזאת לאחר שלמד בישיבה עשר שנים. יש לציין שמה שצריך לדעת הוא ידע היטב.

דברי מספד וזכרון שנאמרו בימי השבעה על רבן של כל בני הגולה זצוק"ל

מפי נכדו יד ימינו הרה"ג יעקב ישראל קניבסקי שליט"א

במעמד ההספד שע"י איגוד בתי הכנסת בשכונת נוה יעקב בירושלים

נכתב לזיכוי הרבים ע"י אחד השומעים ולא עבר הגהה ועריכה

ברשות הרבנים רבני השכונה שליט"א, יש איזה תחושה שאנחנו השתדלנו להסתובב אתה כל השנים אבל בשבוע האחרון זה הולך ומתגבר שהרב הוא לא היה... רק סבא או משהו פרטי ששייך לנו בצורה שאנחנו יכולים לקחת בעלות על הדבר הזה. אנחנו היינו שמה כמו עדי ראה שנמצאים בכל אירוע שמתחרש ויש לנו חובה, אני מדבר על עצמי, חובה לספר לציבור מה היה לכלל ישראל ומה היה הדברים שלא כולם ראו. ואולי קצת ללמוד מהדברים שאנחנו ראינו בתוך הבית שפחות היו גלויים לכלל הציבור. אנסה לדבר על כמה נקודות שאני חושב שהם היו פחות ידועות לציבור במובן הרחב.

למשל, סיפור קטן ששמעתי עכשיו מדודה שלי בשבעה, שהיא סיפרה שהרב מאוד היה רוצה שהילדים יקומו לנץ. וגם הבנות. בשבת אמר שיקומו לנץ. וחוף מזה היה עוד ענין בבית שהיה צריך לישון עם הזקנות של השכונה. היו כמה זקנות באזור לדרמן שהבנות היו צריכים לישון אנחנו מדברים על ילדות קטנות. הבנות של הרב היו ילדות קטנות אבל הולכים לישון אצל האשה וצריך לקום בנץ. אז הם הלכו שתי אחיות ביחד וישנו אצל אותה זקנה, היתה זקנה שגרה ברח' רשב"ם וישנו אצלה. ואחרי התפילה סיפרו לרב שאחת הילדות לא קמה בנץ. אז הרב הגיע, ונתן עונש לבת שלא קמה. ואחר כך התברר לרב שהיה טעות. זה היתה הבת השניה. עד היום היא זוכרת היא היתה ילדה קטנה היום היא כבר חיתנה את כל הילדים. אז היא אומרת שהרב ישב ליד הסטנדר והוא קרא לה ואמר לה: היה לי טעות. נתתי לך בטעות עונש. רוצה לבקש ממך סליחה. עכשיו זה דברים שכאילו מי שלא מכיר בחוף זה נראה זה לא נראה מתאים לר' חיים קניבסקי כזה סיפור. ויש המון המון סיפורים שאנחנו חיים איתם בבית.

האמת שאני סיפרתי את זה כמה פעמים שר' יוסף שרייבר הוא משפחה שלנו והוא אמר פעם לדוד שלי שהוא חתנו הוא אמר לו תגיד להם... תגיד לאחיין שלך ... כל רגע ורגע שהם רואים כל איזה שהוא כל תנועה כי יבוא יום ואף אחד לא יאמין להם שהיה כזה יהודי. והשתדלנו לחיות בתחושה כזו השתדלנו לנצל כל דקה, אבל עבר סה"כ פחות משבוע היה יומיים שחיכינו ללויה ועכשיו עכשיו השבעה וככל שמדברים עם אנשים ודברים שאנחנו גדלנו איתם בבית זה היה כאילו רגיל היום יום והדברים האלה הם דברים שבאמת לא נתפסים בשכל אנושי בכלל.

למשל יום אחד ראינו שאבא שלי לומד איתו ירושלמי. אבא שלי היה לומד אתו הרבה דברים, אבל פתאום הוא התחיל ללמוד אתו בקצב יותר מהר. אז שאלתי את אבא שלי למה עכשיו אתם לומדים ירושלמי? אז אמר שסבא ביקש. ועכשיו אבא שלי טלפן לי אתה זוכר שלמדנו ירושלמי אז הוא אמר שהוא הגיע אליו ואמר לו יהיה הרי מבחן יום אחד. יהיה הרי יום אחד מבחן. ואני מרגיש שבירושלמי אני פחות הזיכרון פחות עובד כמו שעבד פעם. אז אני רוצה לעשות חזרה על הירושלמי. אז אבא שלי אמר לו אתה לא זוכר את הירושלמי? אני נמצא אתך כל יום. אתה יודע את הירושלמי. אני יודע מה אני יודע בוא נלמד ירושלמי. וככה הם למדו בקצב מהיר הם למדו את כל הירושלמי בתוך תקופה קצרה. הוא היה לומד מהר היה מסביר פה לומד פני משה פה זה ככה הוא... והנקודה אני חושב שזה מאוד מאפיין את הרב שהוא התנהג כמו... מלאך זה ביטוי שאנחנו יודעים להגיד אותו כי זה דבר שאנחנו לא מכירים, אבל זה ודאי משהו שלא שייך לדמיון אותו על שום דוגמא אחרת בשום דבר. אבל שום דבר הוא לא עשה בצורה כאילו אני צדיק גדול, ואני בן אדם מתמיד, ואני תלמיד חכם ואני זה... זה לא רק ענין של ענוה. בעבר שמעתי מאבא שלי את ההגדרה הזאת. הוא אמר לי סבא הוא לא עניו. עניו זה אחד שמרגיש שמגיע לו משהו ומשפיל את המידות שלו. הוא חי בתחושה שהוא לא נחשב.

סיפר משהו בשבעה אתמול, ומיד אבא שלי אמר שהוא זוכר את הסיפור הזה שהרב יום אחד חזר מבית כנסת ואמר ראיתם את האברך שעלה לתורה וקרא שם לבת שלו? זה מופת שלי. זה כמובן מפליא מאוד שהרב מספר על עצמו שעשה מופת. אז אומר כן האברך הזה כמה שנים לא היה לו ילדים, אני מכיר אותו, והוא הגיע אלי יום אחד הוא אמר לי שהם החליטו שהם נוסעים לבלגיה יש שם איזה מקום שמטפלים, והם נוסעים לבלגיה. טוב, הרב לא אהב את הסגנון הסיפור שהם נסעו לשם, אז הרב אמר לו: לא כדאי לנסוע. אמר לו: הרב, אני יודע שהרב ככה חושב אבל אני מגיע לרב לקבל ברכת הדרך. זה לא שייך אשתי עומדת על זה יש לנו היתר מרבנים אני רוצה לנסוע. והרב אמר לו: אבל לא כדאי. לא כדאי. אז האברך הזה היה זה... אמר אני אטלפן לאשתי ואני אגיד לה שהרב אמר לו לנסוע. הרב אמר בסדר. אז הוא יצא החוצה התקשר ואמר הרב אשתי אומרת היא מוכנה לבטל את הנסיעה אם הרב יגיד שיהיה לנו ילדים. אז הרב אמר לו: בסדר. יהיה לכם ילדים. ונולד להם ... עשרה חודשים אח"כ. והרב הוא מספר על עצמו הוא אומר זה מופת שלי. אז הוא אמר לא לכבודי עשיתי את זה אלא לכבוד בית אבא. כיון שהסטייפלער היה נגד הדברים האלה. הסיפור עצמו הוא סיפור מופת, זה מופת של הרב

ואפשר למלאות כרכים שלמים לא צריך אותי בשביל לספר את זה. אני חושב שהסיפור פה שהרב ידע מצוין שיש לו כוח לעשות מופתים, הרב הכיר בערכו לא רק הכיר בערכו לא רק במובן שהוא יודע את הש"ס כולו, הרב ידע... אבל ההנהגה שלו בבית עם כולם עם הציבור כולם זה היה ממש לא ענוה של ענוה... ענוה של אני כמו כל האנשים, אני כמו כל האנשים, ולא מגיע לי שום דבר, זה בכלל לא היה ענין גם...

מה זה היה אצל הרב בדיקת חמץ. בדיקת חמץ אצל הרב זה היה מלאכה קשה שבמקדש. היה חשבונות שלמים. הרב היה אומר שהיו מדברים להרחיב את הבית הוא אמר שצריך להוסיף פה שדיברו להוסיף את הגג בשביל שהרב יוכל ללמוד לא שייך בבית כל הזמן... לגג לא היה לרבנית מפתח. היה רק לרב. אמר לה אתן לך את המפתח כל המסכנים כל הנעבעכים את תעלי אלי לא אוכל ללמוד גם למעלה. ... הבית היה קטן, והרבנית הביאה את כל הקבלת קהל שלה ... הרב אמר אבל מה נעשה עם בדיקת חמץ? יהיה עוד קומה שלימה לבדוק חמץ. ואני חושב שהפשרה היתה ימכרו לגוי קומפלט את כל הקומה... בדיקת חמץ הרב היה מגיע לכל נכד לבקר אחרי החתונה, אז אני זוכר שהוא בא אלי אחרי החתונה אז הדבר הראשון זה היה המזוזה כמה מזוזות צריך פה כאילו איפה אני ישן ודברים כאלה אחרי זה זה הלך שיש הרבה מקום לשים ספרים בבית הרבה ארונות, ... והדבר השלישי יהיה לך עבודה בבדיקת חמץ לבדוק את הבית. טוב, אני מקוה שאתה יודע... בדיקת חמץ זה היה... למה אני מספר את זה? כי הרב היה עושה בדיקת חמץ אני זוכר בשנה אחרי שהרבנית נפטרה ככה הוא סמך על הרבנית היא מנקה טוב. ... אבא שלי בא לגור שם אני זוכר שהוא בא לאבא שלי הוא היה ... לא יודע ... אבל הוא היה מוטרד מבדיקת חמץ אמר לאבא שלי אני חושב שהשנה נמכור את כל הבית לגוי ואני אבוא להיות אצלכם בפסח. אבא שלי אמר לו שנעזור לו בבדיקת חמץ וככה הרב נתרצה. וזה היה אצלו עול עצום. כל הלילה כמעט הוא היה בודק. לא מוותר על שום דבר. אין שום דבר ... לפני זה ופנס ונר ובודק את כל הבית את כל הכסאות הוא הופך והכל. ובבית שלו כל שנה בבדיקת חמץ כל שנה ... בבדיקת חמץ היו מוצאים חמץ בעין. לא פירורים. תמיד היה איזה אשה שהיתה משאירה חצי לחמניה, איזה בחור שהשאיר עוגיה. תמיד חמץ בעין. והרב היה יכול להגיד לנו, היום שאני מסתכל אחורה אני אומר כל בית נורמלי אומרים לא נכנסים לפה עם חמץ. הרב לא יכול להגיד שבוע לפני פסח שלא יכנסו אנשים עם חמץ לבית. מה קרה? שיתלו מודעה שיעשו משהו. לא היה דבר כזה. לא די בזה אז עבר בדיקת חמץ הרב עבד כל הלילה למחרת מגיע סיום הש"ס אז יש את הצדיק שתרים רוג'לך לציבור הרב עושה סיום הש"ס שיהיה רוג'לך אז הרב עושה את הסיום בבית הכנסת כדי שלא... לזכות את הציבור וזה אנשים עולים עם הרוג'לך הביתה, הרב לא אמר מילה. והרב הדברים האלה זה היה בנפשו כפשוטו. הפחד מחמץ זה היה... הוא לא אמר שום דבר. אחרי זה צריכים לנקות את הבית שלא ישאר שום דבר מה שנשאר מהסיום.

הדברים שכולם יודעים שהוא ידע את כל התורה כולה זה לא צריך לדבר. הדברים האלה שהוא היה לא היה דבר כזה מעולם. אבא שלי גם העיד בתור ילד לא היה דבר כזה מעולם שהרב מחנך את הילדים, הילדים מרגישים שהוא כעס עליהם... שהוא עשה את זה מתוך איבוד שליטה. הרב החליט שמגיע עונש. אז הילדים הרגישו שהגיע להם את העונש. לא היה איזה... אבא עצבני הוציא את העצבים עלי. הכל היה מחושב אצלו והכל היה מה שצריך לעשות על פי הלכה ואין שום דבר אחר. וגם לא היה מעורב בזה שום רגש. סיפר ר' מנדל לובין הוא היה עכשיו בניהום אבלים אז הוא אמר שיש לו סיפור הוא ממש התרגש מאוד הוא אמר יש לי סיפור שעד היום אני זוכר אותו וכשאני זוכר אותו יש לי מין צמרמורת. מה? שהוא פעם יצא עם הרב מוטיקין ועברו שם בשביל בלדרמן הגיע שם איזה יהודי כנראה לא נורמלי התחיל לצעוק על הרב צעקות אימים פחד הוא היה גברא אלימא ואני עמדתי מאחורה רעדו לי כל הרגלים. והרב הלך בשלוה אמר לו ... תהיה בריא תרגיש טוב. ושום דבר. הוא אומר לא הזיז לו בכלל. ולי זה הזכיר הרבה סיפורים. גם בקבלת קהל שהיה את כל המשוגעים למיניהם הוא אף פעם לא...

הרב היה הולך הליכה הרופא אמר שצריך ללכת הליכה פעמיים ביום אז היינו הולכים לגבול בני ברק רמת גן והיה הולך שמה הליכה. אז היה הרבה כלבים היה שם מדי פעם לפעמים הכלבים פחות סימפטיים ואנחנו היינו בורחים כל נשמתנו בנו והוא מעולם לא זז. לא הזיז לו. זה לא שהרב גדל עם כלבים והתרגל אליהם או משהו כזה. מה שלא מפחיד לא מפחיד. אין. אם לא כתוב שזה מפחיד זה לא מפחיד. היה לו שליטה מוחלטת על כל החשקים שלו ואני מביא את הדוגמאות הקיצוניות. הרב היה יושב בסעודת שבת דברים כסדר שהיינו... הוא היה אוכל עושה הקידוש ואוכל את החלה אוכל את הדגים גומר לפני כולם אז הוא מתחיל ללמוד את המדרש רבה על הפרשה שהוא עוד לא גמר. אז זה הולך: נו, אפשר כבר לברך? אז הרבנית לא לא יש עוד מרק. אה, טוב, אז אפשר ללמוד עוד את המדרש. הוא המשיך הלאה. הוא לא... אם הוא אכל את הדגים לא אכל את הדגים ... כל זה. הוא שלט... הרב שלט על כל...

אנשים אומרים הוא היה מופקע. הוא לא הכיר שום דבר. הייתי בהספד מקודם אז המספיד לפני אמר שסיפר ר' אליה מן שפעם עם הרב באיזה מקום והרב הביאו אותו לאיזה ברית וחיכו לרב בקומה שניה והרב לא מגיע... אז אומר ... דפקתי בדלת ולא פתחו. אומר מה זה הדלת? הוא אומר פה. זה מעלית זה לא דלת. אז הוא אומר הא זה מעלית...

עכשיו זה נשמע שסיפורים מספרים על איזה עילוי... עכשיו אני רוצה לחדד את הענין. יושב הרב בבית שלו בבית שהבית שלו כל מי שהיה שם כל ... יודע שזה ... שאנחנו הולכים במקומות מספידים אז הייתי באיזה מקום בישיבה קטנה ... שאל שמה הראש ישיבה לפני מי מכל הבחורים בישיבה לא היה אצל ר' חיים? בחורים בישיבה קטנה. אז היה שם אולי כמה וכמה ילדים שלא היו. זאת אומרת במהלך השנים נכנסו שם כולם. ... זה משהו מענין אם אדם שלא עשה שום דבר בשביל זה. וגם בשנים האחרונות שהוא היה חלש הוא זיכה את הרבים בכזה צורה בכל דבר. אני אומר הרב יש בבית שלו כל הבית מלא

ספרים. עכשיו אנחנו יודעים שהרב ידע את כל הספרים שיש בבית. כולם איפה הם נמצאים. חלק גדול מהם היה כל מה שכתוב בפנים. ... אבל הוא מכיר את כל... וגם למעלה... הכל. הוא ידע מה נמצא למעלה. וזוכר את הכל בעל פה. ומגיע אח ולוקח בדיקות דם ... אז צריך מספר תעודות זהות שידעו בקופה של מי הזה... הרב לא יודע מה הוא רוצה ממנו. שמונה ספרות לא יכול לזכור ברצף שמונים שנה לא יכלת ללמוד את השמונה ספרות האלה? את כל זה זכרת וזה אתה לא יכול לזכור? לא רק זה .. אנשים לא מבינים את זה.

היו נכדים שהרב לא הכיר אותם. לא הכיר. היה נכנסים... אולי לפעמים כן אבל לא בהכרח. מנגד אם היה יכול להיות במשפחה באותה משפחה יש נכד אחד שהוא נולד כנכד של הרב והוא כבר חי שלושים שנה וכל פעם שהוא נכנס לרב צריך להציג את עצמו ומגיע מאותה משפחה חתן של אחת הבנות שהתחתן לפני חצי שנה שמה הרב מכיר אותו. למה? כי הוא מדבר בלימוד. כל פעם שמגיע הוא שואל שאלה בלימוד. אז הרב יודע מי הוא. אז הרב זוכר אותו. הרב מכיר אותו ואתה חתן של זה. נכון? הוא מדבר בלימוד אז הרב מכיר אותו. היו נכנסים אנשים בקבלת קהל... ואני אומר לרב היה יהודי שקוראים לו... זה חלב עיזים. אז אנשים מחייכים מה זה חלב עיזים? למה קוראים לו חלב עיזים? כי הוא חיבר פעם קונטרס חלב עיזים. מבחינת הרב הוא חלב עיזים. היה יהודי שקראו לו שילוח הקן הוא חיבר קונטרס שילוח הקן. עכשיו היו אנשים שהרב הכיר אותם שנים לא ידע איך קוראים להם. אם יכתבו ספר על זה אז הרב מכיר אותם. היה יהודי השבוע בניחום אבלים אז הוא סיפר ... הרב היה קורא לו מזוזה. הרב היה קורא לו... אני יודע איך קוראים לו... כי הוא כתב מכתבים על מזוזה אז הרב ידע שזה מזוזה. יום אחד הוא הגיע לקבלת קהל אז אמרנו לרב זה כהן ממזוזה אז הוא אמר לו לא חלה כי במכתבים האחרונים הוא כתב על חלה אז השתנה לו השם. אז קוראים לו חלה היום. כל הזכרון שלו הכל נותב רק לדברים שקשורים לתורה. כל דבר אחר... גם פעם אמר לנו שהתפלל שזה לא יהיה. אבל זה גם היה החלטה ושליטה על מערכת הזכרון על כל החשקים ועל כל הזה... מה שצריך להיות זה מה שצריך להיות.

והנקודה הזאת זה גם מה שהביא את הרב להיות... אנחנו מגדירים בזה... הרב היה נורמלי. מבחינה זאת שהרב הוא לא... בגלל שהוא יושב ולומד כל היום בגלל שהוא מתמיד של הדור בגלל שהוא גדול הדור אז בגלל שזה הוא לא יגיע לשמחות של המשפחה. לא היה שמחה משפחתית אחת שהוא פיספס. ולא היה שלום זכר ... משפחת ברמן משפחות ברזם, וכל בוקר הולכים לאחותו האלמנה צריך ללכת אליה אז הוא הלך אליה. לא היה שום איזשהו שהוא תירץ שבגלל שזה... אז אין לו זמן... אבא שלי תמיד היה אומר לי סבא יש זמן לכל מה שצריך. מה שצריך יש זמן. הכל מסתדרים עם החובות ועם המכתבים 70 מכתבים בממוצע ליום ולכתוב את הספרים והכל. ואנשים שמשגעים אותו והכל. אבל יש זמן לכל דבר. וגם בשמחות וגם... כל דבר חמה שצריך לעשות תמיד היה לו זמן.

לא היה לו שינויים, הולכים לישון כל יום באותה שעה. אין דבר כזה שהוא פתאום היום יש לו סוגיא שהוא לא שקוע בה שהוא לא יכול זה... אז פתאום בגלל זה הוא יהיה ער עד מאוחר בלילה. ... שעה שהולכים לישון נניח עשר בלילה עשר אצלו זה היה כל מעגל השנה כי השעון מתחלף... שעון אחד בעשר בלילה הייתי יודע... מכניס אנשים ... עשר בלילה זהו. סבא הולך לישון וזה לא משנה. הולכים לישון וזה הסדר. כי הוא היה מסודר. מה שצריך לעשות הוא עשה וזה דברים אולי שקצת אפשר אנחנו יכולים ללמוד קצה קצהו.

עוד סיפור מעניין אחד שאני חושב שאנחנו לא ידענו על הסיפור הזה אף פעם. זה סיפור שהוא מבהיל. שהיה עכשיו בשבעה היה לנחם בן של הרבנית ברמן. הוא הביא מעטפה הגיע עם מעטפה עם שני שטרות של שני דולר. הוא אומר עד היום לא סיפרנו לכם זה סיפור מעניין. שהרב היה לו היה קצת גניבה אצל הרב לפני עשרים שנה גנבו הרבה כסף... שום כסף לא היה כסף שלו זה היה כסף של גמ"ח של צדקה. והרב מאוד היה אכפת לו שהיתה גניבה ואמר אם היה לי גניבה בבית כנראה שהיה פה כסף לא כשר. ... חשבון הנפש איזה כסף לא כשר היה לי פה בבית? אז הרב אמר לרבנית ברמן אחותו, שהוא נזכר שלפני שלושים שנה פעם הביאו כסף בשבילו להעביר לרבנית ברמן והיה שמה שטר של 2 דולר. והשטר של 2 דולר... באותה תקופה היה נדיר מבחינת סתם אוסף של שטרות. ואחת הילדות אספה שטרות והיא אמרה אני רוצה את השטר של השני דולר תפרוט את זה ואני אתן לך שתי שטרות של דולר תביא לי את השטר של שני דולר. בסדר. אמרתי הרב אמר אמרתי בסדר. זה אותו שוויות זה אותו ערך מה אכפת לי? ... ועכשיו אני חושב למפרע שאולי לא היה טוב לעשות את זה. אז אולי זה הכסף הלא כשר שהיה פה בבית. אז אני מחזיר לך את השני דולר. הוא אמר שבזה לא נגמר הסיפור, אחרי שנה הרב שלח לו עוד פעם שני דולר. אז הוא אומר מה עכשיו? אז הוא אומר לו אני ראיתי שמישהו הביא פה דולרים וראיתי בשטר הזה חתימה אדומה ובשטר הקודם היה חתימה ירוקה לא זוכר מה היה לפני שלושים שנה אם היה אדום או ירוק אז שיהיה לך את שניהם. אז הרבנית ברמן שמרה את זה היא כתבה סגולה להחזיק ... סגולה לילדים צדיקים בבית. אבל אותו הרב שלא זכר שום דבר, שום דבר הוא לא זכר, אבל כשהיה צריך להזכר באיזה כסף לא כשר, הוא תמיד היה אומר שהוא מסתבך בספירה של הדולרים ... מסתבך בזה הוא לא מצליח ... התבלבל לו החשבון בספירה של הדולרים. והוא אומר. ר' צבי רוטברג סיפר בשבעה שהוא למד עם הרב, אנחנו חושבים שלמד את כל התורה... הוא לא רצה להגיד בדיוק מה למד בדיוק אבל בין הדברים שלמד אתו ... קידוש החודש כל הענין הזה. הוא אמר שיש שם חשבונות מאוד קשים. והוא היה יושב עם מחשבון והרב חישב את הכל בראש. וכל פעם שהיה טעות זה כי הוא לא הקליד טוב במחשבון. אם היה ויכוח ביניהם הרב היה תמיד מחשבון מדויק. אבל כשהיה מגיע לספור שטרות של דולרים אז היה מסתבך פתאום. הוא חישב את כל החשבונות של שקל החודש קידוש החודש הכל היה מצוין. אבל פתאום פה הרב שלא זוכר מה זה דולרים לא יודע מה זה ... פתאום הוא זוכר שלפני שלושים

שנה היה משהו שהוא עשה שאולי היה לא כהוגן. זה סיפור שסיפר לנו ... זה סיפור גם שגם אנחנו לא הכרנו כאלה דברים. הרב לא היה מדבר מדברים האלה. גם לא היה עושה עסק מעצמו. אני עכשיו יש לי נרויים אני זה ... היה פותר היה לו בעיה פותר אותה בשקט עם זה... פותר לעצמו את העניינים...

יש עוד נקודה שאני חושב שזה דבר שאפשר ללמוד מזה גם אנחנו יכולים ללמוד מדבר כזה. זה הנושא של תפילה של הרב. הקשר לקב"ה. שכולם יודעים שהרב היה מתפלל... כל מי שהתפלל אצלו בלדרמן הרב היה מתפלל בצורה קבועה לקח לו שמונה עשרה כל יום אותו דבר לא משנה אם זה יום שיש בו חתונה אם זה יום שיש בו צרה הרב התפלל. התפלל שמונה עשרה ... כמה שלוקח זמן להתפלל הרב עומד ... מתפלל. ואני זוכר שהיינו ילדים אני זוכר שהרב היה לו את הארנק ובסוף שמונה עשרה באלוקי נצור היה מוציא את הארנק ומוציא משם דף קטן ומסתכל ומחזיר את הארנק. תמיד ידענו שאסור לנגוע בארנק של סבא ... אף אחד לא נגע לא בחפצים שלו ולא בזה... היה שולט על ממונו. והיה... יום אחד היה ערב פסח ... סבתא שלי ... הדף נפל איכשהו זה הגיע לידיים הנכונות וראינו את זה. היה לנו צמרמורת לא לי אני מדבר על אבא שלי ואנשים שהכירו אותו שיותר היו מחוברים ממני, הדף היה כתוב שמה את הדברים הכי קטנים: אני מבקש שאני אספיק ללמוד ... זה וזה... שהנכד הזה יהיה לו יראת שמים... פשוט דברים שהרב כתב לעצמו להתפלל בתוך שמונה עשרה באלוקי נצור אחרי יהיו לרצון הדברים הכי פשוטים הכי שכל בן אדם הוא... זה לא היה נתפס לנו עליו כאילו ... אבל הוא חי את הדבר הזה בפשטות שזה הדבר שהוא ... מבקש מהקב"ה אז היה מבקש את זה על עצמו... כמה דקות לא היה בכיות ותמרוורים אבל... מבקש את זה כבן המתחטא לפני אביו.

ועוד נקודה אחת שהיה אצל הרב הדבר הזה של הקביעות. זה כולם יודעים החובות של הרב וכל הדבר הזה. יש גם ... הוא היה לומד עם החברותא פעם אחת הוא הגיע והרב לא הרגיש טוב. ממש לא הרגיש טוב. הרב שכב במיטה. אם הרב שכב במיטה אז זה היה האופציה היחידה. אז זה... באמת שכב במיטה לא היה לו כח לא יכל לקום מהמיטה. הוא אמר לו טוב אז אני אלך לא נלמד היום. הוא אמר לו לא. הגעת צריך לשמור על הקביעות נלמד שתי דקות ואחרי זה תלך. וככה זה היה הרב כל השנים. וזה אני חושב דבר שאפשר ללמוד מזה גם אנחנו גם אנשים פשוטים על הכוח של הקביעות.

ובעיקר מה שאני חושב שאפשר ללמוד מהרב זה דבר שכולנו רואים אותו אבל אני יכול לספר קצת מזווית שאני קצת חיותי אותה יותר ועכשיו ביתר שאת את הדבר הזה שהיה לרב ... שזה אין לזה אח ורע. זה שהתורה מכרזת עליו כולם כבר יודעים כולם אמרו את זה בכל ההספדים בן אדם ישב בקרן זוית ולא עשה שום דבר כדי להתפרסם וכל העולם הכיר אותו מאמינים פחות מאמינים יותר כולם יודעים מי הוא ... וראו את הכל.

אבל אני רוצה לדבר על עוד נקודה. הרב היה יושב בבית שלו ור' משה שפירא פעם אמר היה איזה אברך שהיה יושב הרבה אצל הרב הוא היה קשור מאוד לר' משה שפירא. אז הוא אמר 'שר' משה שפירא פעם אמר לו ר' חיים קנייבסקי עושה הכל אבל הכל כדי שאף אחד לא יבוא אליו. הוא מעיר לאנשים שיגדלו זקן הוא אומר להם תוציאו את הפאות החוצה, הוא עושה הכל הכל כדי שלא יבואו אליו. ומגיעים אליו הכי הרבה. אמר לו ר' משה שפירא תדבק בו כי אדם כזה זה אמת. אין פה שום זיוף. יהודי כזה... לא רוצה שאף אחד יבוא אליו... דברים כפשוטם. הרב היה יושב בבית ופשוט לא נותן לאף אחד סיבה לבוא אליו. שום דבר. כל מי שבא אליו או קיבל משימה לך תלמד את זה לך תלמד את זה לך תלמד את זה או הערה ברוחניות. חילונים זה לא משנה אם הוא ראש ממשלה או שהוא זה לא רלוונטי שום דבר אתה שומר שבת? אתה לומד משהו? סיפרתי את זה כבר באיזה הספד השבוע שהיה ראש עיריה מהארץ לא יודע כמה הוא דתי בכלל שהוא אמר לי בהתרגשות גדולה הוא אומר לי אני השבוע הולך לעשות סיום מסכת פעם ראשונה בחיים שלי. הוא אומר לי אתה זוכר הכנסת אותי לפני הבחירות המוניציפליות זה היה לפני שלוש שנים אני לא זוכר שהיה דבר כזה אבל הוא אומר שנכנסו לרב אז הרב דברו על הבחירות והרב דיבר איתי אתה לומד משהו? אז זה תפס אותי וקבעתי איזה קביעות ועכשיו אני הולך לגמור פעם ראשונה מסכת. אבל זה הרב כסדר. והרב היה יושב ונותן... זה מה שהיה עושה כל היום. ויש אלפי אלפי אנשים כפשוטו ... אנחנו ידענו את זה אבל את ההיקפים אנחנו מתחילים לקבל ייקח שנים כדי להבין מה היה פה. אבל כ"כ הרבה אנשים שמרגישים קשר אישי אתו. היה לו השפעה עצומה. בלי סוף מגיעים בשבעה ... מלא אנשים שהיו תיכוניסטים ונשרפו בגללו. עכשיו לא היה לו מפעל לחזרה בתשובה אף פעם לא עבד בלשכנע הוא לא דיבר יותר משני משפטים ברצף עם אנשים אף פעם לא החזיק מיקרופון לא נסע לחוץ לארץ ולא עשה שום דבר בשביל לשכנע אנשים, ולא פתח ספרי מוסר ואמר שיחות. ממשפטים שאמר לאנשים שאמר לו מה תלך לשיבה תלך לזה תעשה את זה הוא החזיר אנשים בתשובה וחזק יהודים שהיו צריכים חיזוק ועודד אנשים וכמובן לצדקה מה שהוא עשה בבית שלו אבא שלי אומר כל הזמן שסבא מגיע לשמים הוא מופתע כולו הוא לא מבין מה הולך פה? פתאום הוא רואה כל כך הרבה... הוא לא יודע מאיפה זה הגיע. אז הוא יודע שמגיע לו על זה שהוא למד ... בסדר. אבל יש הרבה אנשים שלמדו בגללו ושהתחזקו ועשו צדקה בהיקפים שאין לזה הגיון. אני אומר ... מה אנחנו יכולים לקחת מזה איזשהו התעוררות ... שאדם לא צריך לעשות הרבה בשביל... לא בשביל להצליח ברוחניות וגם לא בגשמיות. ישב ולמד. עשה מה שצריך. בכל המובנים. והשאר הגיע כבר אחר כך. הקב"ה הביא לו את זיכוי הרבים לבית. רק ... יהיה לך זיכוי הרבים.

זה כבר מאוחר. ... אבל אני מרגיש יש לי איזה הרגשה בשבוע האחרון הרב לא כתב צוואה והוא לא דיבר אף פעם על זה. הוא אמר לפני חודשיים לאבא שלי משהו כזה אני מרגיש שאני בעולם האמת כבר. אף פעם לא דיבר על... יש שני דברים שאמר פעם שהוא מפחד. מפחד שיבוא לעולם העליון. ופעם הוא אמר לנו ... הוא כתב על החזון איש כל מיני דינים שהוא ראה

שהחזון איש עשה לעצמו מחברת עם מה שהוא ראה אצל החזון איש... דרך אגב ... סיפר עכשיו בשבעה פעם בא אליו אמר לו תראה ... סיפר לרב שיש לו מחברת יש לו דף אני יודע מה כל מיני דברים שהוא כתב בשם החזון איש. אז הרב אמר לו אה כתבת? אולי אני אכתוב לך גם. הוא אומר שלמחרת הרב הגיע אליו עם מחברת עם 500 דברים מהחזון איש. בתוך יום הוא כתב מהזכרון שלו כל מה שראה אצל החזון איש. אז הרב שמר את זה את המחברת הזאת שנים שהוא לא הסכים שיקלידו את זה בכלל. ואז שכנעו אותו שמחברת זה יתפורר... צריך שיהיה בדפי מחשב ואז זה יהיה אולי שמור. לא רצה שישאר במחשב אמרו לו טוב זה יהיה רק בדפי מחשב ... במהלך השנים הפסקנו קצת ... הציבור שכנע אותו שיראה את זה וזה... פעם הוא אמר זה הפחד שלו שהוא שמע שזה קצת התפרסם. ... היה לו עגמת נפש מזה. פחד שיבוא לשמים החזון איש יהיה לו איזה טענה עליו שהוא לא דייק. זה דבר אחד שהוא אמר פעם וגם דבר שני שהשונה הלכות אז הוא אמר שהוא קצת הוא מפחד שיבוא לשמים והחפץ חיים יגיד לו שלא כתב את זה שלא דייק בהלכה או משהו כזה. והוא אומר כתבתי הרבה פעמים שלא לסמוך על זה למעשה ולא זה אבל אני לא יודע אולי החפץ חיים לא היה מרוצה. אבל הרב אף פעם לא דיבר על זה... אני מרגיש שהרב הרי כל החיים הרי הוא אמר כל המושג של הזה... שהוא אומר תשובות וזה מועיל וזה... אז הוא אמר פעם אחת הוא התבטא זה דבר ה' שהקב"ה נותן לי את המילים בפה ... הוא אמר את זה משהו כזה. אבל היה יותר הרגשה שהרב זה סוג של סייעתא דשמיא. הוא יושב ולומד והקב"ה נותן לו את הסייעתא דשמיא.

המכתב האחרון שהרב חתם עליו המכתב האחרון ממש אני זוכר שהיה בעתון לפני פורים מכתב של ר' גרשון. ר' גרשון כתב מכתב ארוך להתחזק בפורים וביקשו שהרב יצטרף גם. ואמרתי שלא נראה לי. הוא היה מאוד חלש ואמרתי לא נראה לי... יש מכתב מצויין ולא צריך זה... אמרו לו שר' גרשון אמר שהוא רוצה שהרב יצטרף גם. מאוד חשוב הלימוד בפורים לחזק את זה... אמרתי אני אנסה. לא נראה לי אבל אני אנסה. הרב היה מאוד חלש. הרב ישב ולמד. הרב היה חלש באפיסת כוחות וללמוד תמיד היה לו כח. לא היה מדבר לא כלום מביאים לו גמרא הוא יושב ולומד.

אגב אני נזכר בסיפור אני מאריך קצת את הזמן לציבור אבל אני חושב שזה סיפור שהוא גם חשוב מאוד. היה בתקופה של הקורונה הרב היה פעם אחת שהוא היה חולה קורונה היה כמה פעמים שהוא לא הרגיש טוב. ... אבל היה פעם אחת בוקר אחד התקשר אלי הנכד שישן אתו והוא אומר לי סבא מרגיש מאוד מאוד לא טוב. וכבר שעה שלמה שהוא מרגיש ככה. לא רציתי להתקשר אליך לא רציתי לשגע אותך כי היית ער כל הלילה אבל אני חושב שכבר צריך שתבוא. הוא מתאר לי בטלפון שהוא לא מוצא לו מקום הוא מרגיש מאוד מאוד לא טוב. ומה שניסו להקל עליו לא עזר שום דבר. ולא היה מה לעשות מבחינת הרפואה כי ראו שהממדים טובים הנשימה טובה לא היה בעיה הוא פשוט לא מרגיש טוב. וזה היה טבעי. אנטיביוטיקה וכל הדברים האלה. אמרתי לו באתי וזה היה כבר שעה וחצי שהוא התייסר אמרתי לו אולי תביא לסבא את הגמרא. אומר לי תגיד לי אתה כנראה לא מבין מה שאני מדבר אתך. הוא לא מרגיש טוב באמת. זה לא... אמרתי לו ניסית הכל. בוא ננסה את זה. אז הרב אפילו לא היה לו כוח ללכת לחדר הספרים הוא התיישב בחדר שינה הביאו לו את הגמרא עם הסטנדר הרב פתח את הגמרא וזה היה מצמרר ממש הרב מתחיל לקרוא את הגמרא ופשוט תוך 10-15 שניות היה לו מין שלוח על כל הגוף כמו אדם שקיבל מורפיום וזה השפיע עליו בשניה. הוא ישב ככה איזה שלוש שעות באותה תנוחה שזה היה תנוחה לא נכונה כי זה היה בחדר שינה עם הסטנדר שם נתקע כבמיטה וישב ככה עם הגמרא משך איזה שלוש שעות ישב ולמד ועבר לתוספתא וחזר מהתוספתא לראות כמה ... איפה זה עם הבבלי פשוט ישב כאילו לא היה שום דבר.

ואז באתי לרב עכשיו זה היה לפני שבועיים הרב ישב ולמד לא היה לו כוח אני הרגשתי שאין לו כוח ואני אמרתי ביקשו שהרב יצטרף למכתב... הוא קרא את הכל ואומר לי נכון. זה נכון. צריך לחזק את הענין הזה שילמדו בפורים. אז הוא אמר לאבא שלי תכתוב אולי את הירושלמי בברכות, הוא מדבר עם אבא שלי בקודים, הוא אומר תכתוב את הירושלמי בברכות הוא כותב שם שבזמני רפיון מי שלומד הוא זוכה. אז אבא שלי כתב את השורה הרב לקח עט וכתב חתימה עם כל הכוח זה היה ... חתימה כמו לפני חמש שנים. זה היה המכתב האחרון.

אני מרגיש שזה סוג של דבר שהרב היה רוצה שידברו עליו בהספד. זה דבר שהרב היה רוצה עכשיו בפרט סוף זמן בין הזמנים הרב היה רוצה שידברו על הנקודה הזאת. הוא עצמו. אפילו לא היה בין הזמנים. היינו נוסעים אתו כשהייתי ילד היינו נוסעים אתו כל שנה לצפת באמצע השבוע בצפת בבין הזמנים הוא היה אומר לנו שהוא לומד פה מה שלא מספיק בחצי שנה בבני ברק. היה יושב שמה בדירה במאור חיים עם חוס אימים היה יושב וכותב מהנץ עד הלילה כותב ... מעתיק כותב בשתי מחברות. אבל אנחנו שיש לנו בין הזמנים הרב היה מדבר על זה תמיד על הענין הזה של זמני רפיון היה אומר לנו בשם הסטייפלער שזה זמנים שאפשר לקנות בהם את כל הקנין הרוחני ואדם שמתחזק בימים האלה וגם מקבל על עצמו קביעות או איזה שהוא דבר שהוא ילמד ויסיים אותו בין הזמנים או משהו כזה זה סגולה להצלחה בכל החיים בכל התחומים. אני חושב שאולי כדאי שאנחנו מתאספים כזה ציבור גדול לדבר על הענין הזה שבאמת עכשיו מגיע בין הזמנים אבל סתם כל אחד יודע את הזמני רפיון שלו והרב היה רוצה שידברו זה יהיה גם לעילוי נשמתו וגם איכשהו למלא את החלל העצום שנשאר פה בכלל ישראל שאין לנו דרך להכיל אותו ולדבר ולהקיף את החלל הזה אבל כל אחד כל יהודי יעשה מה שיכול ואולי זה יהיה לזכות בשבילנו.

יתומים היינו ואין אב (חלק ב')

כט. בשנת תשנ"א כתבתי סיכום של דינים העולים מהגפ"ת של 15 דפים האחרונים של כתובות. הדפסתי בחוברת דקה של 20 עמודי מחשב גדולים באותיות קטנות וצפופות. ניגשתי לרבינו בכולל חזו"א לתת לו. הוא לא הסכים לקחת את החוברת ואמר לי תבוא אחרי מנחה ותיסע איתי הביתה ושם אני אעיין.

נסעתי עמו, הוא נכנס לחדר, תלה את מעילו וכובעו על קולב פשוט שהיה מחובר לארון הספרים מהצד, וישב מיד עם החוברת. הוא החל לקרוא במהירות ושמעתי מעיר לעצמו כל מיני הערות וחשבונות, עוצר לרגע ומהרהר ואומר אה זה מלשון רש"י למטה, או אומר לעצמו זה התירוץ השני בתוס' אבל מי אמר שהתירוץ הראשון חולק. ועל דרך זו. אני הבנתי היטב מה שהוא אומר, והוא באמת נגע בכל הנקודות הלא פשוטות שהיו בדברים.

כשהוא סיים לקרוא הכל, וזה לקח כמה דקות בלבד, הוא מחזיר לי את החוברת. אמרתי לו שהוא יכול להשאיר אצלו. אמר לי רבינו הרי יכולתי כבר לקחת בכולל, ולשם מה קראתי לך, מכיון שרציתי לקרוא, אבל אני לא רוצה להכניס לארון חוברות עם כריכה דקה. [הוא קיפל את החוברת פעם פעמיים ואמר אני לא מכניס לארון כאלו]. לכן רציתי לקרוא ומיד להחזיר לך. ואז סיים ואמר זה דוקא מעניין אותי, תהיה חברמן ותוציא ספר כזה עם כריכה קשה ואז תביא לי ואני אניחנו כאן בארון [הוא הצביע על איזה מקום] ואלמד בזה.

הדבר דירבן אותי ושנה אחר כך, תשנ"ב, כתבתי ספר על רוב גיטין בהיקף יותר גדול ויותר יסודי [ישנו באוצר], ועד שהדפסתי היה כבר תחילת תשנ"ד, לכבוד דף היומי גיטין שחל אז. באתי לביתו ביום ששי אחר הצהרים להביא לו את הספר ולספר לו שזה הרבה מאד בזכותו. חיכיתי קצת וראיתי שהתור ארוך ומתמשך וזה לא עסק. נכנסתי לרבינית למטבח ואמרתי לה שאין לי שאלה או בקשת ברכה ואני רק רוצה לתת את הספר ומבקש להניחו שם והיא תראה לו, וסיפרתי לה שבזכותו כתבתי והדפסתי. היא אמרה לי אתה נכנס עכשיו ברגע זה איתי. אמרתי שלא נעים לי לעקוף עשרות אנשים. היא אמרה לי זה לא בשבילך, זה בשבילי ובשבילי. זו ההנאה שלו שהיה לו חלק בתורה של משהו. היא נכנסה עמי מפתח צדדי ישר לחדר, ואמרה לו "חיים, אתה חייב לשמוע את הסיפור של האברך הזה", וברחה מיד לעבודתה.

הרב שמע את הסיפור בחיוך ובהנאה גדולים, ואמר אכן אעיין בזה ואניחנו אצלי כאן קרוב כפי שאמרתי לך. חובה קדושה לי להזכיר לעצמי שמלבד שזכיתי להשתמש בספריו הקדושים, ומצידי אני תלמיד, [ורק מפני כבודו אני מתקשה לקרוא לעצמי תלמיד, לפי שלא ראוי לקטנים כמוני להימנות על תלמידיו], עוד זאת שיש לו אחוז גבוה מאד ועיקרי בכל מה שכתבתי ופרסמתי מאז.

אכן, אחד הדברים המיוחדים של רבינו שהוא ידע שמילה שלו יכולה להזיז אנשים, והוא ניצל כל הזדמנות לתבוע ולדחוף. החל מיהודים פשוטים שתבע מהם לשמור שבת בעד ברכה, ומסתמא יש מאות ששומרים שבת בגלל משפט שלו, המשך דרך יהודים שתבע מהם חיזוק בכל מיני מצוות או הנהגות יהודיות לפי הענין, דרך עוד יהודים שתבע מהם כל מיני לימודים, [על השאלה אם ללמוד זה או זה, בדרך כלל התשובה תלמד שניהם, וכהנה למאות], וכלה בכגון הסיפור הזה לדחוף אנשים לחבר ספרים ושאר פרויקטים שלא חלמו שזה למידתם.

ל. ת"ח א' ממיודעי הציעו לו עבור בתו בחור בן עלייה מיוחד גם בתורה ויר"ש וגם במידות. להבחור לא גדל זקן כלל ואבי הבת לא ידע אם יש לחוש לזה. הוא שאל להגראי"ל שאמר לו לשאול את ר' חיים. כששאל את ר' חיים, הוא אמר שאינו יודע. היה שם ר' אליהו מן שסיפר בפני רבינו סיפור שלם עם מרן החזון איש שהציעו את הגרא"ק להרב יעקב' ולא היה לו זקן והחזו"א אמר שיביאוהו והוא ליטף את פניו ואמר שזה בסדר, ולכן הוא שואל אם אפשר להביא את הבחור לרבינו שיורה. רבינו נענע בראשו. הביאו את הבחור באיזו תואנה ואמרו לרבינו מקודם שעוד רגע יכניסו את הבחור. הבחור [שהיו פניו חלקות לגמרי] ישב לידו ור' חיים דיבר עמו בלימוד כמה רגעים. אחר כך נכנס אבי הבת ואמר לו רבינו הוא בחור מצויין גדול, ויש לו זקן גדול מאד [אגרויסער בארד] ויהיו לו הרבה ילדים.

למרות שאת 'הזקן הגדול' ראה רק רבינו, אבי הבת לקחו כדברי רבינו, וב"ה רק שנים מעטות עברו וביתו מלא זרע ברכ' ה' בלי עין רעה.

לא. סיפר לי בנו של הרב ד"ר רוטשילד, שאביו אמר לרבינו שהוא חייב לעשות הליכות לצורך הבריאות. אמר לו רבינו אני עושה כל יום הליכות 3 פעמים. ר' משה רוטשילד התפלא מאד ושאל מתי והיכן הוא עושה הליכות. אמר לו רבינו ב"עושה שלום"...

לב. סיפר לי הר"ג, שראה איך הרב מספר לרבינית חלום שחלם. ובחלומה היתה הפסקת מים ופתחו את הברזים ונשארו פתוחים. ואז חזרו המים והחלו הברזים לזרום, והוא היה לבד בבית וראה שהכיוורים עולים על גדותם ועוד מעט כל הבית מתמלא כולו מים, אבל בחלומה הוא לא ידע איך סוגרים ברזים והוא היה אובד עצות.

הרבינית צחקה ואמרה לו תסלח לי חיים, אבל זה לא כל כך רחוק מהמציאות...

לג. עוד על ספרו ה"דרך אמונה". אני זוכר בשנים הרבות שהוא עבד על זה בכולל, היו לו מחברות רבות בתיקו, אולי מחברת

על כל פרק ברמב"ם זרעים. היה רשום בחוץ בכתב נאה על איזה חלק ברמב"ם זה קאי. ולכל הלכה מוקצבים כמה וכמה דפים. והוא עבר באופן שיטתי על מאות ספרים למצות מהם מסקנות בענייני זרעים, ושיבץ כל דבר במקומו. הכוונה אחרי שכבר כתב את העולה ממפרשי המשנה והירושלמי והרמב"ם והשו"ע וכדומה. ספרים כמו אחיעזר, דבר אברהם וכו' וכו'. ורק כשגמר לקבץ הכל, שב לכתוב מסודר הלכה אחרי הלכה.

חשבתי לעצמי שרבינו קיים את ה'למיגרס והדר ליסבר' בהיקף רחב יותר. מגיל טו עד שלושים בערך שינן את כל התורה כולה בגירסה. גם אז כתב כמה וכמה קונטרסים שחייבוהו ללמוד מעט בעיון. אבל יחסית בהיקף קטן. ומגיל שלושים זמני לימוד החובות היו כבר רק כמה שעות לפנות בקר, וכל היום למד בעיון נורא סדר זרעים ויכול היה להשתמש בכל אשר רכש לו בשנים שקדמו. גם סגנון לימודו בעיון כבר נעשה מושפע מרוב בקיאותו. כלומר, חילוקים ברורים, מוכרחים, לא נסתרים ממקום אחר, הגדרות קרובות לפשט וללשון, וכדומה. אבל לא לי ולדכוותי לומר הגדרות בדרך לימודו. נשאר משהו לגדולים וטובים. וראיתי להעתיק כאן לשונו של אברהם ת"ח א' מבני ביתו הקבועים של רבינו, ששלח לי קונטרס שלם על רבינו מסודר לפי נושאים, וכך כתב בנושא זה.

היה זה בתקופות שלמדתי בחברותא כשעה עד שתיים ביום בצהריים, בקצב של משנה אחת בעיון במשך כשבוע, ממסכתות פאה וביכורים ועוד. למדנו היטב את הרע"ב והתיו"ט ומשנה ראשונה וחיידושי אנשי שם ושאר המפרשים על הדף, למדנו את הר"ש והר"מ, זכינו לעיין בירושלמי ומפרשיו עד מקום שידינו מגעת, ומטבע הדברים כבר היו לנו הרבה הערות ומו"מ וחיידושים. בהמשך עיינו ברמב"ם ונו"כ עם כל ההפניות שבספר המפתח של רמב"ם פרנקל, כגון מנחת חינוך, ושאר גדולי האחרונים. ובסוף בתורת "סיכום" של הכל למדנו בדרך אמונה.

אילולא חישבנו את הדעות והשיטות לפני כן, לא היינו מבינים את עומק הפשטות שהגר"ח טמן בשורותיו. והנני נזכר שפעם למדנו סימן עמק ונפלא ב"אגרות משה" שמחדש מהלך ישיבתי ברמב"ם מוקשה ומסיק שיש ב' דינים ומיישב לפי זה סוגיות שלמות, ואח"כ ראינו איך הגר"ח מבאר את הרמב"ם בלי שום קושיה, רק בפשטות, שכאן זה מדין א' ולכן פוסק כך וכך, ושם זה מדין ב' ולכן הפסק אחר. בקיצור כל הלומדות הארוכה מתומצתת בשורותיים. עד כאן לשונו.

לד. לפני כשנה (אולי יותר) חלה אחי ר"ז שליט"א בדלקת ריאות חריפה, החמצן בדם (סיטורציה) ירד פלאים רח"ל, והרופא שלו ציווה להתפנות מיידית לבית החולים, היות שיש לו רקע לבבי, והסתבר שיש לו קורונה. הרופא אמר לו שמן הסתם יורדם ויונשם. האיש של עזר מציון (ר' אלי ברונר) אמר לו שהמצב ביש, אין מקום, ואין כניסה למבקרים וכו', אין טיפול, ונדבקים שם בכל מיני מחלות וכו'. אבל אם אין ברירה, אין ברירה. הרופא שלו התקשר אליו מדי שעה לברר מדוע עוד לא התפנה.

אחי שלח את ר"ג לשאול את רבינו, רבינו אמר בזה הלשון "הוא לא צריך בית חולים, שילמד בבא קמא ויהיה בריא". ר"ג התקשר לאחי שהוא שולח לו ושננתם או שוטנשטיין ושיתחיל מיד. אחי שיח' הסתגר בבית בבידוד, והחל ללמוד עשר שעות ביום ב"ק היטב ככל שידו מגעת עד שסיים, ואז הבריא.

הסתבר שבכלל לא היה לו קורונה (לפי שנדבק בה יותר מאוחר), ואילו היה מתאשפז ומורדם, סופו מי ישרונו.

גם כאן רואים את הכח של הרב לסחוט התרוממות בעבודת השם מעל הכוחות ובוודאי מעל ההרגל.

לה. רבינו אמר כמה פעמים לבני ביתו שבעת הסתלקות אביו הוא הרגיש שמטילים עליו משמים שני תפקידים, האחד להרגיע יהודים, והשני לפתור ליהודים את לבטיהם וספיקותיהם, והוא קיבל זאת על עצמו בהתמסרות גדולה, למרות איבוד זמנו היקר ואיבוד כתיבת ספרים וכו'.

במלחמת המפרץ הרבנית סיפרה להגר"ח ש'שהיא שאלה את רבינו איך הוא לוקח על עצמו להבטיח שבבני ברק לא יפלו טילים. והוא ענה לה שזה תפקידו להרגיע יהודים.

לו. סיפר לי אחי הנ"ל שהיה נוכח בחוהמ"ס שהגיעה אלמנה טרייה מלייקווד עם 8 יתומים. היא עמדה בדלת ורבינו התייחס לכל ילד בנפרד. הקטן היה בן שנתיים ורבינו שאל היכן הירמולקה שלו. הרב אברהם רובינשטיין מיד הוציא את כיפתו מתחת כובעו וחבשה לילד. א' הנוכחים לחש לר' אברהם כשנצא תקח חזרה את כיפתך, רבינו הגיב מיד אם כך גם הברכה תחזיק מעמד רק עד הדלת.

כידוע שהיה אומר כך הרבה, בקשר לפיאות או לשעון.

לז. סיפר לי אחי רי"ל שהיתה בעיה בריאותית אצל רעייתו וכבר רצו לנתח. בא לבקש ברכה וקיבל בצירוף הוראה שא"צ ניתוח. תוך כדי שיחה נחשף השרוול ורבינו ראה שעון על היד ואמר לא ילבש וכו'. אחי אמר שהוא חייב שעון. הרב אמר לו תחזיק שעון אבל לא על היד. אחי אמר לו שהוא משמש כמשגיח וכשבחור מאחר הוא מביט בשעון לראות מתי מגיע, וכשיש לו שעון ביד הוא עושה זאת בלי למשוך תשומת לב, ואם יוצרך להוציא שעון מהכיס או להביט בשעון הקיר זה ימשוך מדי תשומת לב וכו'.

רבינו אמר לו 'תלמידים צריכים לפחד מהמשגיח, לא המשגיח מהתלמידים'. אחי העיד שמאותו יום חש שינוי עצום בדרך ארץ של התלמידים.

לימים קיבל תפקיד בחו"ל והיה טס הרבה, וסבל מבלבול בזמנים וחזר ללבוש שעון על היד. ומיד חזרה הבעיה אצל רעייתו. (אני משתדל לברוח מסיפורי המופתים, הן מפני שלא להסיט את תשומת הלב ממה שצריך להתחזק, והן בגלל שכל אחד יש לו כמה כאלו, והן מפני אלו שלא אוהבים זאת, אבל לא שייך לדבר על רבינו בלי שזה יצוץ פה ושם).

לח. ועוד ממקור ראשון. אברך שבתו הכלה עמדה קרוב לנישואין ואורח בזמנו לא בא. בלית ברירה לוקחים כדורים ולא רצוי כידוע. הוא התייעץ עם א' המומחים והלה אמר לו את ההדרכה המקצועית. אבל הפטיר בסוף השיחה כבעל כרחו שאנשים הולכים לר' חיים והוא מברך וזה מסתדר תוך 24 שעות. הלה ציין שהוא לא יודע להסביר אבל זה פועל תמיד. האברך התקשר וביקש מר"ג לארגן ברכה. עברו כ"ד שעות ולא הגיע. התקשר לר"ג. ר"ג אמר לו שהוא ביקש קצת יותר מאוחר בשעה זו וזו. ואכן ממש באותה שעה זה הגיע.

לט. עוד סיפור במשפחתנו. היה ברית אצל אחותי והרב הוזמן לסנדק. הוא ראה את אבא זצ"ל ושאל אותו זה הנכד הראשון שלך? אבא אמר לו ונחנו מ"ה. הרב אמר שיהיה עוד מ"ה. חלפו שנים היו בדיוק צ' בלי עה"ר. ואז ארעו כמה מקרים לא נעימים במשפחה בקשר להריונות, וגם אבא עצמו היה לו איזה שאת בשפתיים, משהו מדאיג. א' האחים זכר את הנוסח של רבינו וחשש שזה קשור. הוא שלח את א' מאחיי לרבינו, רבינו אמר ח"ו, ה' יעזור שיהיה עוד נכדים וגם אבא יהיה בריא. וכך הוה, שהכל הסתדר.

מ. ענין אחר. ידוע שהוציאו בחיי הרב כמה וכמה ספרים מלאי סיפורים עליו. זה היה נראה משונה שהוא מסכים. גם כמה ספרים של תשובות מהסוג שהוא שולף והן לא בהכרח לכבודו. הוא ידע להוציא ספרים מושקעים כידוע. דומני שהקו שלו היה ברור לגמרי. אם זה יכול לחזק יהודים ולהוסיף כבוד שמים, הוא מניח את אי הנעימות שלו בצד. ואף היה מסוגל לזרז להוציא, כאילו זה לא נוגע לו אישית. סוג של מדת ההשתוות. כמו שהוא לא ידע מה זה כבוד, הוא לא חש כלל לבזיונות.

מא. אמר לי גיסי הגרחי"ש שהכירו היטב היטב, שרבינו הוא האדם היחיד בעולם שהוא יכול לומר עליו שהוא לא היקל מעודו בשום איסור אפילו קל שבקלים. למשל, הם למדו לפני עלות השחר. לנערים שלמדו איתו היה מוכן קפה ועוגות, אבל הרב שתה רק מים. אפילו לא קפה. וזה כבר לא חשש הלכתי, רק הנהגה על פי קבלה.

עוד סיפר שנסע עמו פעם לבקר חולה ממתפללי לדרמן שהיה גר בכופר הישוב ברמת גן. הם נסעו בקו 61 שהיה מלא פריצות. המספר אמר שלו זה מאד הפריע, אבל ראה בבירור על רבינו שהדבר לא מגיע אליו בכלל. היתה לו הרגשה שאין לרבינו בכלל יצר הרע.

בשעתו התפרסם שמרן הגראי"ל אמר שיהודי שעבר אפילו פעם בחייו על דרבנן, כבר לא יכול להיות ר' חיים.

מב. יש מתעניינים על סדר לימודו של רבינו עם החברות. כבר הודפס בספרי ר"ג שהיה קשור חוט מבית הגר"ח לבית הילד חיים ישראל, שהיה קושרו ברגליו, והיה הגר"ח מעירו על ידי החוט. הגרחי"ש מוסיף שלפעמים היו הולכים יחד לבנין של גאון יעקב להעיר את החברותא השלישי (ר' ברוך ב"ר שמריהו גריינימן).

רבינו האט את הקצב שלו לצורך החברים. הגרחי"ש לא הלך בשנה ההיא לחיידר. הוא חזר על הדפים במשך היום עם שתי חברות.

בתקופה ההיא לא היו מבחנים. אבל היו חברות שהיו צריכים להיבחן. והצד השווה של כל החברות שהיה מותנה איתם מראש שהם בטוחים שלעולם לא יחסירו ולא יאחרו. היו מקרים שרבינו ביטל את החברותא מיד כשהצד השני החל להקל בזמנים.

הרב למד עם קבוצה של 3 בחורים את כל הש"ס מחוץ לקביעות הידועה, במשך 17 שנה. אחד מהם היה רווק עד גיל 31. במסכת האחרונה אמר לו רבינו שסיום הש"ס יהיה עם הווארט. ואכן הלה (הרב איזאקוב) התארס עם הבת של ד"ר רוטשילד ביחד עם הסיום.

היו בחורים וילדים הרבה במשך השנים שהרב השקיע בהם זמן רב ללמוד עמם. כל אחד וסיבותיו הוא. ואין כאן המקום לפורטם. חלק מהם נעשו אנשים גדולים ממש מכח הלימוד הזה וההדרכה הנלווית אליו.

מג. דובר הרבה על ההתמדה, על היגיעה, על הידיעה, על דקדוק ההלכה, על החסד עם הבריות, קצת על הקדושה הנוראה, ועדיין לא דובר מספיק על המידות המופלאות. ההליכה בתמימות, הענווה המוחלטת והפשטות, האמת, ועל כולנה המאור פנים והסובלנות.

מסתובבת שמועה שהרב שמואל מאיר אמר לרבינו שבגללו הוא מפקפק בחכמת הגרפולוגיה למרות שהוא עושה בה שימוש רב לסייע. כי הראו לו את הכתב של רבינו בלי לומר לו מי זה והוא אמר שהכותב כעסן. והרי רבינו ממש ההיפך. רבינו אמר לו שאכן יש לו טבע של כעסן והוא צריך כל יום לעבוד על זה. אני לא בטוח שזה נכון, לא הסיפור ולא המציאות הזו. [ידועים דברי

התפארת ישראל על משה רבינו ע"ה, ועל המפקקים באותו מעשה]. אבל מסתבר שמיום ברוא אלוקים אדם על פני האדמה עוד לא היה מי שסבל נודניקים כמוהו.

הרי בדרך כלל לאדם רגיל לא באים הרבה, ולגדולים אין גישה. אבל אצלו באו כל העולם, והדלת כמעט תמיד פתוחה. הטרידוהו בשטויות וזוטות שאין לתאר ואין לשער, ומימיו לא נראה בו קוצר רוח, ולא מילה תקיפה. לית דין בר נש כלל וכלל.

שאלו את הבן של הרב מאיר והוא אמר שהסיפור כן נכון, רק זכור לו שהוא שמע זאת מאביו על מדת העצלות ולא על כעס.

ועוד כתב לי יהודי נאמן "אני שמעתי מחתנו הרה"ג רבי זליג ברוורמן [שכתב את הפירוש על הירושלמי] שאמר כי חמיו היה אדם שבטבעו היה חסר סבלנות ממש".

מד. נערה אחת, בת של ידיד שלי, ישיבה בבית אביה עד גיל מבוגר מאד. הלכה אצל אוהבן של ישראל רבי יעקב איידלשטיין זצ"ל ובכתה לפניו. שאל אותה הרב, מה המקצוע שלך. ענתה, תופרת אני. אמר לה הרב, את צריכה לשמש תלמיד חכם אמיתי במקצוע שלך, וישועתך קרובה לבוא. על כן תלכי אצל הרבנית בת שבע קנייבסקי ותבקשי ממנה שתאפשר לך לתקן משהו בבגדיו של בעלה הקדוש.

הלכה אותה ריבה אצל הרבנית וביקשה כאשר הדריך אותה הרב איידלשטיין. אמרה הרבנית, את הבגדים של בעלי אינני נותנת לאף אחת לתקן חוץ ממני. זו הזכות שלי ואינני מוותרת על כך. למרות שכואב לי מאד מצבך ואני מאמינה לסגולה של ר' יעקב אבל לצערי הרב לא אוכל לוותר.

הנערה ישיבה ובכתה מקירות ליבה. אמרה הרבנית ע"ה, ראי נא, יש לי בת יקרה וחשובה, אשת הגר"ק שליט"א, ויש לה בית עם ילדים ויש צורך בהרבה תיקונים בבגדי בני הבית, לכי נא אליה וסייעי נא בידה, ואני אברכך שמשם תבוא ישועתך.

הלכה הנערה לבית הרבנית ק' שתח'י, והציעה את עזרתה, ואכן ישיבה שם כמה ימים ותיקנה את כל הטעון תיקון שנצטבר מימים ימימה על צד היותר טוב. באותן ימים ראה הגר"י נערה זרה יושבת זה כמה ימים בביתו, התעניין אצל הרבנית שלו לפרש הדבר וסיפרה לו את כל אותו הענין.

נפל בדעתו רעיון של שידוך להציעה לתלמיד מהכולל שלו, בחור מבוגר בעל תשובה יקר מאד. ואכן מה' יצא הדבר, ובנו בית נאמן בישראל באהבה ואחוה וכו'. נמצא שאכן משם באה ישועתה בפועל ממש כפשוטו.

לאותה נערה יש גיס ת"ח מופלג. הוא סיפר את כל אותו המעשה לרבו, א' מחשובי הת"ח בדור. אמר לו רבו, היודע אתה את עומק משמעותו של הסיפור הזה? זה אומר שר' יעקב אוהב, ומוכח שהוא צודק, שר' חיים קנייבסקי הוא ה"קמע" של הדור. [זה עתה הספיד הגרב"מ אזרחי שליט"א הספד גדול ואמר את ההגדרה הזו, שאיבדנו את הקמע של הדור. ואכמ"ל].

מה. שלח לי ידיד מה שרשם לעצמו דו שיח אופייני עם רבינו.

הייתי מסתובב הרבה בלדרמן בעיקר בחורף תשנ"ה כשלמדתי בפוניבז', אחרי משמר בליל שישי הייתי מתפלל שם ותיקין וגם בשבתות לפעמים, אני זוכר שהיה מוסר שיעור אחרי התפילה בשבת בחכמת אדם, לפעמים לא היה מנין להגיד קדיש... זכיתי לדבר עם הגר"ח זצוק"ל פעם אחת בודדת, בשנה לפני זה בניסן תשנ"ד, וזה נצרב לי בעצמות. הגעתי אותה שנה מחו"ל, בגיל 16. ימים בודדים לפני חג הפסח תשנ"ד, נסעתי לבני ברק, כוליתקוה לראות את רבינו ואולי לדבר אתו. התפללתי מעריב בלדרמן, כנראה מפני הסמיכות לפסח לא היו כל כך הרבה שואלים, אחרי שהלכו כולם התחיל לצאת לבדו מבית הכנסת. נגשתי אליו והתחלתי לשאול, פתאום נעלם ונכנס לשירותים. משיצא והתחיל ליטול ידים, מרוב התרגשות ובלבול התחלתי מיד לדבר, הוא מיד התחיל כמובן לברך אשר יצר (אגב, תוך כדי ניגוב הידים). כשסיים אמר בשלום "כן, מה רצית? שאלתי אותו איך משתחררים מתאות הכבוד. ענה "תלמד מוסר ותראה שהכל שטויות והבלים, הכל רק משחק ילדים". עמד ללכת והבחין כנראה שברצוני להמשיך לשאול, אמר "עוד משהו?" שאלתי עוד שאלה הקשורה לעבודת ה', הוא שאל "בן כמה אתה? אתה בחור או שהתחתנת כבר?" (עד היום אני לא מצליח להבין איך זה היה קשור למה ששאלתי) השבתי "אני בן שש עשרה..." אמר: "תלמד גמרא בהתמדה, ואז יפלו כל הבעיות." פניתי ללכת, הוא תפס בזרועי ואמר "אבל לשמה!" לפני שהספקתי לשאול "מה זה לשמה?", המשיך "לשמה זה על מנת לעשות ומשום שהקב"ה צוה". והפטיר בחיות: "בהצלחה!"... והלך לדרכו.

מו. בנוגע ל"מכה על קדקדו" שהיה רבינו עושה כמעט לכל יהודי, שלח לי תלמיד.

חבר שלי מהישיבה היה מעוכב שידוך, בגיל 27 הלך לר' חיים שאמר לו "תסיים את הש"ס, תמצא שידוך". בערך שנה וחצי לפני כן הצטרף הבחור הזה ללימוד דף היומי, וכשזמנו את דברי רבינו נלחץ שיתחתן כ"כ מאוחר [אם ימשיך דף היומי בקצב הרגיל]. למעשה השתתפתי אצלו בסיום הש"ס באלול האחרון, "בסיום עצמו" הוצע לו שידוך, שאותו סגר בגיל 32.

מז. תלמיד שלי, שהוא היום ת"ח מופלג, עבר תקופה קשה בנעוריו. הוריו התייעצו ולקחוהו לרופא גדול שטען שהוא בסכנה נפשית גדולה וחייבים לאשפז אותו. כידוע אשפוז ממושך בגיל צעיר במקום פרוץ מהווה סכנה עצומה לכל היהדות. האבא התייעץ עם מרן, מרן אמר לו שלא נראה לו שיש סכנה כל כך גדולה, ושלא יתאשפז. והוסיף, תגיד לבן שיכין שאלות טובות בלימוד ושהוא יכול להיכנס אלי מתי שהוא רוצה. ומיד אמר לנהג המסור, ר' ישעיה, כשהבן שלו יבוא תכניסו אותו.

הבחור אכן ניצל את הרשות, והיה נכנס הרבה מאד לשאול, בלימוד ובהלכה ובהנהגה, והיה נענה בסבלנות ובנעימות מיוחדת. לפעמים אף הוזמן להתארח בסעודות שבת. כחלוף המשבר הוא יצא מחוזק מאד, וכאמור זה כמה שנים שהקים את ביתו והוא עולה במעלות מיוחדות של ת"ח.

צא ולמד את מדת החסד של רבינו. אדם שהוא לא מכיר, והיה בהחלט די בכך שענה על מה שנשאל, והוא נוטל על עצמו עול להקדיש זמן וסבלנות יקרים מפז כדי לסייע לבחור שאינו מכיר לצאת מבעיותיו.

מח. ועוד על קיום מצות חסד והמסתעף בגופו. סיפרו הבנות החשובות בימי השבעה, זמנו של רבנו היה יקר, כל דקה וחצי דקה נוצלה ללימוד, ולא היה לו בראש כלום חוץ מתורה, כך בכל יום היה מעיין בספר שלצד מנת האוכל, וקיים בשבתך.. ובשכבך.. ובאכלך.. וכשיודעים כמה שהיה הזמן שלו יקר, זה מעצים ומפליא פלאות את מידת החסד שלו כשהלך לבקר חולים.

אחד המקרים מני רבים. הוא הלך כשבע פעמים [במשך השנים תשס עד תשעד] לבקר בבית הבחור המיוסר פלוני, והתיישב לצדו נינוח וניהל עמו שיחה ערה, וסיפר לו באריכות סיפורים על חולים שהתרפאו בניסים. לא שייך להאמין שזה אותו מתמיד שכל הזמן שלו משועבד לחובות. הוא נתן לחולה להרגיש שכואב לו בכאבו, ושיש ביניהם קשר נפשי עמוק, מה שאכן עודד מאוד.

מט. עוד סיפרו, פעם נודע לרבנו על בחור שחלה וכתוצאה מכך זיווגו נדחה והשתהה שנים רבות, ובינתיים אחותו של אותו בחור הגיעה לפירקה, וקשה לו לאח המבוגר להתבטא במפורש שהוא מוותר לה להנשא לפניו "מכל הלב".

צערה של בת ישראל ושל הוריה נגע לו, ורבינו, שכבר היה מבוגר ממש, קיים בגופו מצות "הכנסת כלה" באופן מופלא ובלתי צפוי, כאשר הגיע לבקר בבית הבחור, וישב עמו ליד שולחן ודיבר עמו כדבר איש אל רעהו, כמו אינו המתמיד החד בדרא... בסוף שיחתו העלה רבנו את הנושא של שידוכים, והמליץ לו להתעכב עד שיהיה בריא, ובינתיים כדאי שיגיד לאחותו שמוותר לה מכל הלב שתתארס לפניו, ועי"ז יגרום פתח לסייעתא דשמיא עבורו מעל הטבע. והבחור הסכים.

כך עסק רבינו בהקדשת זמנו ומוחו גם למצות הכנסת כלה באין יודעים (מלבד אותה משפחה). השיחה הזו של רבינו עם הבחור היתה בארבע עיניים, ואלולא הבחור שסיפר זאת מיד לאחותו, לא היה נודע הדבר לאף אחד.

נ. [הקטעים הבאים הם על פי ההספד של הגר"ח שליט"א]. לפני כחמישים שנה היתה ברחוב וילקומירר חנות מכולת גדולה של גב' שבשוביץ. בעלת המקום היתה אלמנה ולה בן יתום שהיה ל"ע גם נכה פולני. הבן ביקש מרבינו שילמד עמו ולו זמן קצר. אמר לו רבינו שבעיקרון הוא היה מוכן אבל אין לו זמן. אמר לו הבחור, הרי אתה צועד מהכולל לבית, אני אקח אותך ברכבי ואת הדקות שתרויח תלמד איתי. רבינו הסכים, וכך עשו במשך תקופה מסויימת.

הרבנית הביעה את צערה בפני באי הבית ואמרה, הרי הרב לא עושה התעמלות ואינו הולך כלל, הדבר היחיד שנותר לו זו ההליכה המועטה מהכולל ולא עושים לו טובה שלוקחים אותו ברכב.

אלו שהכירו את הרב בשנים ההם לא היו מעלים על דעתם לפי אורח חייו וטבעו שהוא יזכה לאריכות ימים, והקב"ה נתן לו חיים ארוכים. ידוע שהיו הרבה שניסו לשכנע את רבינו שיפסיק להקדיש כל כך הרבה זמן לציבור, ובפרט כשבגלל זה הוא לא מתקדם בכתיבת ה"דרך חכמה" על קדשים, והיו לו חלומות לכתוב גם על טהרות, ורבינו אמר שהחזו"א ואביו היו אומרים על הנושא הזה שאדם לא יודע בזכות מה הוא חי, ויתכן מאד שלולא החסד הזה הוא בכלל כבר לא היה כאן.

נא. ידיד נאמן היה לרבינו בשם הג"ר בערל ויינטרויב זצ"ל. הוא היה לצידו מימי נעורותם הצעירה בלומז'א, וכל ימיו היה שכן וידיד קרוב מאד לרבינו.

ר' בערל היה זה שמלווה את רבינו לכל הסידורים, שכן רבינו לבדו לא היה מצליח להסתדר. כגון לרופא שיניים או ללשכת גיוס. הוא סיפר שבפעם האחרונה שהיו בלשכת הגיוס, שאלו את הבחור חיים היכן אתה לומד וענה בלומז'א. שאלוהו היכן זה לומז'א וענה בפתח תקוה. שאלוהו באיזה רחוב, והבחור לא הצליח להיזכר בשום אופן. כנראה אחרי עוד כמה תשובות מוזרות, כתב הפקיד שהוא בחור משונה ופטרואו לתמיד.

נב. בקשר לכשרונות הטבעיים של רבינו. סיפר הגר"א מן שליט"א, יום א' התקשר אליו מלמד מארה"ב ומספר לו שהוא רצה לחזק את הילדים בכיתה ואמר להם שגם מי שאינו מוכשר, אם יתמיד יגדל מאד, שהרי הגר"ח קנייבסקי לא היה מוכשר ובזכות שקידתו ועמלו זכה ונהיה גדול הדור.

והנה, מספר המלמד בנו הילד עובר משבר נפשי, והפסיכיאטר אומר לו שזה סיפור מוזר, כי משבר מסוג זה לא מתאים בכלל לגיל של הילד. ולכן עולה בדעתו של המלמד שאולי דבריו נחשבים פגיעה בכבוד רבינו, והוא מבקש מהגר"א מ לבקש מרבינו מחילה עבורו. רא"מ אמר לאותו מלמד שלא נעים לו לומר לרבינו דיבורים כאלו, ולכן שהמלמד ירשום ויפקסס והוא יכניס המכתב לרבינו. וכן עשו.

רבינו קרא את המכתב והוציא מהארון ספר [דומה שזה בנין עולם של הרב אברהמי, ואולי זה הועתק מפאר הדור] שבו היה מסופר שהחזו"א בצעירותו לא היה מוכשר ובזכות התפילה גדל. ידוע שהחזו"א אמר שעמל בתפילה לא פחות מאשר עמל

בלימוד. והגר"ח מראה לרא"מ שהסטייפלר כתב על הגיליון בכתב ידו שזה שקר ולה"ר והחזו"א היה בעל כשרון גדול מנעוריו. [א.ה. לכ' אם זה שקר הרי זה מוצש"ר. ובכלל כל הענין צריך הבנה מדוע זה גנאי אבל אכ"מ]. הגר"ח סיים ואמר שבנוגע לחזו"א זה היה שקר, אבל לגביו זה נכון, וממילא המלמד אינו צריך לבקש מחילה.

ובדרך אגב, לא פלא שאנשים לא עמדו על טיבו של החזו"א מרוב שתקנותו וצניעותו. דוגמה לדבר ראינו בדורינו אצל מרן הגרנ"ק שהיה לו טבע דומה לדודו, ומתי מעט בעולם היו שעמדו על עוצם דרגתו הנוראה.

המלמד לא נחה דעתו שרבינו אינו אומר שהוא מוחל. נתגלגלו הדברים ורא"מ הלך לדבר על זה עם מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל שהיה רבו של רבינו בילדותו בישיבת תפארת ציון. הגרמ"י אמר שרבינו כן היה בגדר בעל כשרון, ושלדעתו על המלמד לבקש מחילה. רא"מ חזר עם זה לרבינו ורבינו מיד אמר בפה מלא שהוא מוחל. ואכן מיד הילד הבריא לחלוטין.

נג. הגרחי"ש אמר שאחרי סיפור כזה זה לכאורה מפחיד לומר דברים בכיוון הזה, אבל יש לו תחושה חזקה שרבינו ממש מבקש שיאמרו זאת עכשיו לתועלת, מכיון שהוא מעוניין לחזק את מי שמיואש בגלל חוסר כישרון.

ובכן, לכאורה אותו מלמד אכן צדק. הגרמ"י למד בישיבת חברון. מיד לאחר נישואיו החל לשמש כר"מ בישיבת תפארת ציון. רבו הגר"י סרנא רצה שבנו הגר"ח חיים ילמד אצל הגרמ"י ושלחו לבני ברק ללמוד בתפא"צ.

לימים נזדמן הגר"ח סרנא למסיבת תנאים בבני ברק אצל א' מתלמידיו, כנראה המקום עורר את זכרונותיו, ואמר, האם אתם מכירים את היהודי הזה שנקרא ר' חיים קנייבסקי, למדתי איתו יחד כאן בבני ברק אצל הגרמ"י. אני הייתי הבעל כשרון, וביקשוני ללמוד ולסייע לחיים שהיה חלש בכשרונותיו, והנה היום היכן אני והיכן הוא.

והזכיר את דברי הבית הלוי (עיין אבן עזרא) בענין לא תחמוד, שכן כפר אינו חושק בבת המלך, מכיון שברור לו שזה לא שייך אליו. כך אמר הגר"ח, היום המרחק בינינו כל כך גדול, שאני כבר אפילו לא מקנא בידעית התורה שלו. אני בן הכפר והוא המלך.

ידידי הרב"ד זוכר אף הוא שהשתתף בישיבת בין הזמנים לבני ישי"ק שהתקיימה בישיבת הרמב"ם בת"א. הרב סרנא הוזמן למסור שם שיעור ובסוף השיעור התורני הוסיף דברי חיזוק, והנושא היה הגר"ח ק"ה היום לעומת מה שחשבו עליו בצעירותו.

נד. כדאי לציין שהיכולת ללמוד בשקידה הוא גם סוג של כישרון, ובכישרון הזה היה רבינו בעל כשרון גדול ומופלא מילדותו. משהו שאל את מרן הרב אלישיב שמציעים לו עבור בתו שני בחורים, א' בעל כשרון והשני מתמיד. אמר לו הגריש"א, בעצם אתה שואל אם להעדיף כשרון של תפיסה מהירה או כשרון של התמדה. יש ביטוי ידוע ש"המעולה שבכשרונות הוא השקדנות".

מספר הגרחי"ש שאמר לו הגאון ר"נ שולמן זצ"ל, נכנסים לישיבה שני בחורים א' עילוי והשני מתמיד לא כשרוני. העולם בטוח שהעילוי עומד להיות המוצלח שביניהם, ואני יודע בוודאות שהסיכוי להיות אדם גדול הרבה יותר גבוה אצל המתמיד. וסיים הגרחי"ש שאכן כל עוסק בחינוך יכול להצטרף ולהעיד על כך.

נה. כששומעים על ההיקף הנורא של רבינו בידעת כל התורה כולה, זה יכול לגרום לחשוב שהוא היה מלאך כנראה, ואם כן מה זה נוגע אלי. ולכן חשוב לדעת שרבינו לא נולד מלאך כזה. גם הוא בתחילת דרכו היה כמו כלנו.

אני [הגרחי"ש הנ"ל] מעיד כשלמדתי עם רבינו והיינו נזקקים לעשות חשבון, כגון 536 כפול 4. רבינו לא ידע לעשות את התרגיל הידוע של כפל. הוא היה מחשב לאיטו בראש שפעמיים 536 זה 1072, ופעמיים 1072 זה 2144.

יום אחד לפני כשלושים שנה, הוא החליט שקידוש החודש זה מקצוע בתורה שחסר לו, ועליו ללמוד את זה גם אם זה לא מתאים לו כלל. ידידו הנאמן הגר"ב הנ"ל אמר לו, חיים עזוב, זה לא בשביל הראש שלך. ר' חיים לא ויתר. הוא שמע שיש בכולל סלבודקה אברך בשם הרב הסגל שלמד היטב את הנושא [ואף חיבר עליו ספר בשם מגיד הרקיע] ויודע להסביר. ר' חיים נסע במונית אליו לכולל וביקשו לקבוע עמו לימוד בסוגיא זו.

הרב הסגל הציע כמובן שהוא יבוא לרבינו ללמוד. רבינו כבר היה אז בן ששים ויותר ופקיע שמיה כא' מגדולי הדור. רבינו סירב על פי הגמרא הידועה במנחות (דף ז) שאבימי רבו של ר"ח התעקש ללכת אצל תלמידו שיחזיר לו מה שנשכח ממנו, כי "הכי מסתייע מילתא טפי". ואכן במשך תקופה ארוכה היה מגיע הגר"ח עם כל זקנותו, כבידותו ורוב פירסומו, ולומד עם האברך הנ"ל.

ואז יצא לעולם ספר שקל הקדש, ובו ביאור על הרמב"ם בקידוש החדש, שנלאו רוב חכמי לב להבינו, גם מוכשרים גדולים בחשבון, ורבינו מחשב שם את החישובים הכי מסובכים כזקן ורגיל. וכבר הזכיר זאת בנו בהלוייה שחישובים פשוטים כמו היחס בין לירות לשקלים לא היה מסתדר בלי עזרה, אבל כשזה מקצוע בתורה, רבינו עמל עד שהשיג.

כלומר, אכן כשרון מהסוג המצוי לא היה כנראה, אבל כשרונות של ענווה ושקידה וכדומה היו גם היו, וזה סוד הצלחתו של רבינו. נו. וכתנא דמסייע לכל הענין הזה. כשכתב רבינו את ה"שונה הלכות" לפני למעלה מיובל בהשתתפות עם הגרא"צ טורצ'ין זצ"ל, זוכר המספר [הגרחי"ש שליט"א] איך שהיה רבינו עמל מאד על החזו"א או"ח להוציא להלכה אם חולק על המ"ב בפרטים מסויימים, [א.ה. אחר כך, לכל העולם היה כבר עבודה קלה, להוציא מתוך השו"ה את מסקנת החזו"א, ורבים התהדרו בנוצות לא להם כאילו עשו בעצמם את העבודה, כידוע]. וכשכתב על עירובין היה נכנס הרבה אצל הגר"ג נדל ואצל הגר"י שפירא זכר צדיקים וגאונים לברכה שילמדו עמו קטעים וסייעו בידו להכריע מה מסקנת הדברים.

אבל כשיצא הכרך הראשון של הדרך אמונה לעולם, שהוא כעין שו"ע בהלכות זרעים, הוכה העולם בתדהמה. כבר כתבנו שחמיו אמר שמלאכים כתבו לו את זה. חברים שלו מהישיבה אמרו שלא היו מאמינים עליו בשום אופן שהוא יצליח לכתוב אפילו פרק אחד מן הדרך אמונה.

נז. שמע הגרחי"ש מרבינו שאמר, אי אפשר לחקות את החזו"א, שהרי מי שמחקה כבר מיד איננו חזו"א, שהרי החזו"א לא חיקה את אף אחד.

ובקשר לדמותו של רבינו, יש לדעת שרבינו לא למד מעולם כדי להיות גדול הדור, ולא עסק בשאלה אם בסוף יהיה ת"ח גדול או לא, ומה ייצא ממנו. הוא למד ולמד כי זה מה שצריך לעשות. הוא ניסה להתקדם בידיעת התורה כי גם זו מצוה.

ממשיך הגרחי"ש לספר, אני הכרתיו כשהיה בן 34 בערך. בבית הכנסת לדרמן דאז, לפני 60 שנה, היו אז אריות בתורה, כל גדולי תלמידי מרן החזו"א, כולם מעיינים מופלגים בעלי תריסין, והוא היה בלתי מוערך כלל כלפיהם. אלו שסינגרו עליו היו טוענים שצריך גם ת"ח מהסוג שלו שלומד כל היום רק בקיאות שטחית. אלו שלא היו חסידיו, לא כדאי כמובן בכלל לומר מה ואיך דיברו. שמענו איך מרן הגרב"ד פוברסקי התבטא בהשתוממות גדולה, איך הסתכלנו עליו כשהיה בן 20, ואיך היום זו זכות בשבילנו לגעת בידיית דלתו.

מי שרוצה לחקות אותו, שיחקה אותו בללמוד לשם שמים כי זה רצון השם, ולא כדי שישמעו ממך, לא בשביל להיות רב וגדול בישראל, לסמוך על עדות ה' נאמנה שהיא מחכימת פתי, בכך שתעשה מה שאתה יכול ואיך שאתה יכול בלי לחשוב מה יקרה. זה נחשב ללכת בעקבותיו.

כשמכירים את כל הרקע שלו איך צמח, יותר קל להבין איך עד סוף ימיו ממש הוא לא הבין באמת ובתמים מה רוצים ממנו. מסתבר שבשנים הרבות ההן הוא הבין שהחזו"א ואבא שלו היו רוצים לראותו יותר למדן ועוסק יותר בעיון ובהבנה, ואולי הוא אפילו חשב שמאוכזבים ממנו, אבל יש לשער שהוא אמר לעצמו, רבש"ע זה מה שאני יכול, ואת זה אני עושה הכי בשלימות. והקב"ה קיים בו מה שנאמר "הרימותי בחור מעם".

ולכן חשוב באמת לומר ברורות, הוא לא נולד מלאך, הוא נולד אדם כמונו, והוא היה פעם כמונו, רק שהוא שקד וצמח עד שהתורה עשתה ממנו גדול, שיכול לקחת על עצמו להיות המרגיע של כלל ישראל, ופושט הספיקות של כל כלל ישראל. [כפי שכבר הובא לעיל שאמר בביתו שהוא לקח זאת על עצמו לאחר פטירת אביו].

נח. ממשיך הגרחי"ש, סיפר לי רבינו, בילדותי נסעתי עם החזו"א לצפת למנוחה. אבא לא היה איתנו. השתובבתי וקיבלתי סטירה קלה מהחזו"א. אני לא זוכר שראיתי עוד אחד שזכה לקבל חוץ ממני. אחרי כמה דקות באתי והתיישבתי על ברכי החזו"א. החזו"א אמר תראו כמה טוהר טבעי יש לילדים, הנה זה עתה קיבל סטירה וכבר בא ומתפייס.

כך סיפר את זה רבינו. אבל קרוב לוודאי שהחזו"א אמר כמה מידות טובות וטהרה יש לילד המסויים הזה.

אגב. באותה נסיעה, חזרו מצפת לבית הריק, ותוך כדי שמתארגנים נשמע כבר איזה קול של לימוד מבית המדרש. החזו"א התפלא מי שם. הלכו לראות ואמרו שזה חיים הקטן, שזה עתה הגיע וכבר הוא יושב ושונה את החומש או המשניות. החזו"א אמר "הוא - זה יכול להיות".

נט. בתקופה שלמדנו [מספר הגרחי"ש] היו מעשים בכל יום שדיברנו על דבר שקרה אתמול והוא לא זכר מאומה. הייתי בטוח שהוא עושה את עצמו. אחר כך שמעתי שהוא היה מתאמץ לא לזכור כלום חוץ מתורה ואף היה מתפלל על כך.

הוא רצה שכל תא במוח שלו יהיה פנוי לזכור ידיעות מן התורה. ואת כל כח המחשבה שלו שיעבד רק לתורה. בשביל להבין ענין בתורה הוא הפעיל את כח החשיבה ואף הצליח נוראות, כשהוא לא היה בשביל תורה הוא לא היה מוכן להפעיל חשיבה, והיה מתנהל כבטלן נורא ותמים מובהק.

אני זוכר שר' נתן איינפלד בא מאמריקה והביא עבורו צ'ק של 5000 דולר. הוא הציע לרבינו שיפרוט עבורו את הצ'ק למזומנים. רבינו שמח. ר"נ פרט את הצ'ק אצל ר' נח וזה לקח יומיים (כנראה כדי לפתור איזו בעיה של ריבית ואכ"מ). כשבא אחרי יומיים עם הכסף, רבינו לא זכר כלל שהיה סיפור עם צ'ק שהגיע לו.

עשיתי אז חשבון שבזמן ההוא זה היה ערך של ששית דירה בערך. בן אדם מקבל סכום שכזה והוא לא זוכר כלום כעבור יומיים. זה היה מסוג הסיפורים שלכן טעיתי לחשוב שהוא פשוט עושה את עצמו כאינו זוכר. עד שקלטתי שכדי שרבינו יזכור משהו צריך לדאוג שזה יהיה קטע ברש"י או במ"ב. מה קרה אתמול במילי דעלמא הוא לא מסוגל לזכור, אבל איך למצוא כל ידיעה בתורה כהרף עין, בלי שום מחשבים, את זה הוא זכר טוב מאד.

ס. יום אחד הרבנית אומרת לי [להגרחי"ש], שמע סיפור. היה כאן יהודי מתקרב ליהדות שביקש מאד לקחת את הרב לירושלים לסנדקאות ברכבו החדש. הרב מתיישב והמכונית לא מתניעה. הרב יצא והחל ללכת. והנה הרכב נדלק. הלה רדף אחרי הרב וקורא לו לחזור. הרב חוזר ושוב זה לא מתניע. הרב יצא ואחריו בעל הרכב. הרב שואל אותו, תגיד האם המכונית הזו קנו אותה מכסף של ריבית. הלה החזיר ואמר שהוא עצמו נזהר מריבית, אבל השותף שלו באמת מתפרנס מהלוואות בשוק האפור והוא

זה שקנה לו את הרכב במתנה.

מסיימת הרבנית ואומרת, "נו אז האם לא היה כדאי". כוונתה היתה למה שאנחנו מדברים כאן. היו שנים רבות שהיא ראתה איך יש כאלו שאינם מבינים כלל בטיבו של בעלה, ומה הוא חושב על עצמו, והיא המשיכה לתמוך בו ולגדלו בלי להסתכל על כלום, רק על שקידתו ומידותיו ויראתו הקודמת לחכמתו, להיות אשת חבר, בלי לחפש להיות אשת ת"ח מפורסם. והיא מבטאת את שמחתה על שבכל זאת זכתה לראות עולמה בחייה, לאן הגיע בעלה.

[כדאי לשים לב שהיא לא שמחה כלל בפירסומו או שטויות והבלים אחרים מסוג זה. היא שמחה בדרגתו הגבוהה שהגיע אליה, ששומרים עליו מן השמים לא ליהנות מאיסור ושהוא יכול מיד להרגיש במה דברים אמורים].

סא. רבינו כותב בארחות יושר שאל תדבר או תעיין בספר בחזרת הש"ץ, וגם אם אתה רואה אחרים שמדברים, אפילו אם הם ת"ח, אל תלמד מהם, כי ממ"נ, אם יש להם סיבה, הרי לך אין את הסיבה. ואם גם להם אין סיבה, הרי באמת גם הם ייענשו.

הדיבורים הללו משקפים מצב מסוים שהיה קיים. לפעמים ת"ח מרוב ידיעתם את שרש הדינים, יודעים על איסור מסויים שאולי יש לדון על מקורו וכו'. ואני עקבתי אחרי רבינו עוד מילדותי לפני הבר מצוה, בניסיון לתפוס אותו פעם מיקל ראש באיזה איסור קל, ואני יכול להעיד, שלא הצלחתי לראותו עובר על שום איסור קל שבקלים. דבר שאינני מרגיש על אף אחד אחר שאני יכול לומר זאת.

[בשלב זה עבר הגר"ש לדבר על הפרישות והקדושה של רבינו, ואיך שהרבנית קיבלה לביתה הקטן עשרות נשים בכל מיני מצבים, ובדרך הטבע זה היה צריך מאד להפריע וכו', ורבינו לא רואה ולא יודע מאומה חוץ מהספר שלפניו. אבל אני הכותב נאלצתי לעזוב וחסרתי את סוף ההספד. מקוה להשלימו בס"ד].

עד כאן מדברי הגר"ש המתחילים לעיל באות נ.

סב. סיפר לי יהודי (אולי זה כבר נדפס) שדיבר עם רבינו בענין השתדלות בפרנסה. אמר לו רבינו עיקר ההשתדלות היא יומיים בשנה. היינו להתפלל היטב בשני ימי ראש השנה.

סג. סיפור קטן שנזכרתי אודות ההרגעה של רבינו. בת משפחתי היתה צריכה להשתתף בחתונה של גיסתה, בעיר רחוקה, והיות שהיתה סמוכה ללידתה חששה מאד להתרחק מבית החולים המוכר ובכלל מהנסיעה. רבינו אמר לבעלה תגיד לה שהילד לא ייוולד לכל הפחות עד שתשוב מהחתונה הביתה.

[למותר לציין שכך הוה. החלק הזה הוא בכלל לא סיפור. הסיפור הוא כאמור איך רבינו רואה לעצמו תפקיד להרגיע, וכנראה מקבל כוחות משמים שיהיה לזה כיסוי]

סד. הייתי נוכח כשנכנס יהודי אחד שהתקבצו עליו כמה צרות ל"ע עם ילדיו, וניסה לברר אצל רבינו על מה עשה להם אלוקים ככה, ובאיזה ענין הוא וביתו צריכים לתקן. רבינו לא השיב לו על שאלתו והדריך אותו שלא זו הדרך, אלא בעיקר צריך להתחזק באמונה שלימה שהכל משמים ולדעת שאין אנו יודעים כלום בחשבונות שמים. [מן הסתם הכוונה שמה שלא בסדר הרי ידוע כבר ובאמת צריך לתקן ומן הסתם משתדלים בזה, אלא הרי שואלים על מה שלא רואים ומבינים שצריך שינוי, ועל כך השיב כנ"ל].

על אחד השמות של הילדים היה כתוב שצריך חיזוק גדול מאד באידישקייט לאחר שסר כמעט מן הדרך. רבינו בקוראו אמר "רפואה שלימה". הלה ניסה להראות לרבינו שלא ביקש על רפואה כלל רק על תשובה שלימה. עמד רבינו על שלו ואמר לו "כשתהיה לו רפואה שלימה, תהיה לו כבר ממילא גם תשובה שלימה".

כמדומה שזה יסוד גדול וחשוב לעוסקים עם צעירים, הן בבית והן כמחנכים, שפעמים הרבה בעיות שנראות ביר"ש בגיל ההתבגרות, אין יסודן בחולשה ביר"ש אלא בבעיות רגשיות של הגיל הזה. ודוק.

סה. אני מעתיק מה שכתב ת"ח אחד (הר"ל) מבאי ביתו אודות ההתמדה של רבינו.

אשרי מי שזכה לראות אותו בכל שבוע בערש"ק בין הערביים יושב על כסא וסטנדר בראש גרם המדרגות לעין כל, חוטף עוד קצת לימוד עד שיחשיך. או לראות אותו הולך סובב ברחוב נחמיה בין הערבים של יום שב"ק עד זמן ערבית.

והנה ידוע בכל ישראל שהיה מסיים כל הש"ס בבלי וירושלמי בכל שנה [החברות שהתחלפו במשך השנים שלמדו עמו סדר של 7 דפים ביום בצעירותם, הידועים לי, נכד דודו הג"ר צבי רוטברג, המתמיד המיוחד רבי בן ציון זילבר, ר' נחמ' פפר, ועוד].

ולא זו בלבד אלא שסיים גם תנ"ך ומדרשים וברייתות וכו' בכל שנה. סדר הנ"ך היה פעם בשבוע בשבת בסעודת היום על השולחן עם ילדי המשפחה, היו כמה ספרי נ"ך ור' חיים מקריא כדרכו, ומבאר פה ושם, והנוכחים ילדיו הצעירים ואולי גם איזה נכדים, מטים חצי אוזן ובעיקר משתובבים. (מפי "החברותא" לנ"ך, אחי זצ"ל, שהיה בילדותו הולך בכל שבת קודש לבית הגר"ח ומצטרף אליו ללימוד זה).

היה נוסע שנים רבות לכל מקום שהוזמן לסנדקאות, גם שעות שלמות של נסיעה לצפון או לדרום, כמעט בכל יום היה לו סנדקאות, וכשאמר תחנן בשחרית היה יום יוצא מן הכלל. והסיבה שהסכים ולא חשש לביטול תורה, כי למד בדרכים באותו

צורה שלמד בכולל ובבית. [א.ה. ידוע שכך השיב לחותנו ששאל אותו מדוע הוא נוטל סנדקאות ולא חושש לביטול תורה]. כל הזמן למד בלי הפוגה והסחת דעת. [א.ה. יש לציין שלמד בעל פה ובמחשבה ולא מספרים, משום דנפיק מפומיה דאביו הסטייפלר שקריאה בספרים בדרכים מזקת לעיניים].

היה פעם נהג שניסה לדבר בדרך, לפי רמתו, וסיפר משהו על כלב, הגר"ח השתתף בשיחה בנעימות ואמר לבן לווייתו [נדמה לי בנו שאול כשהיה בחור], בוא נחשב היכן מוזכר כלב בש"ס, ועברו בקול על כל הש"ס בדרך ומנו את הפעמים שמוזכר "כלבא" בכל מסכת ובכל פרק.

סו. פעם התייעץ עמו אחי זצ"ל על בעיה של חברותא בישיבה, ובין הדברים אמר לו הגר"ח, שהחברותא הכי טוב הוא הסטנדר, וכשמטרגלים אליו הוא לא עוזב אף פעם, וכך נעשים גדולים באמת. עכ"ל כמעט בדיוק. ונאים הדברים למי שאמרו.

וזכורני שבשנת תשמ"ט החליטו שני אברכים מכולל פוניבז' לייסד עיר חרדית חדשה להקלת מצוקת הדיוור (ר' דוד שרייבר ויבל"ח ר' יצחק טיקוצ'נסקי) והתייעצו עם הגרא"ל שטיינמן, שאמר שעיר של תורה תצליח להיות כזאת רק אם יהיה גר בה אדם גדול כמו שהיה החזו"א בבני ברק, ובקשו מהגרא"ל לעבור עמם לעיר החדשה, ואמר שהוא כבול לסדרי הישיבה הקטנה והכולל ואין באפשרותו לשנות. והציע להם שיקחו את מחותנו הגר"ח קניבסקי "שימו לו שם סטנדר ותגידו לו שפה זה לדרמן. אצלו אין הבדל איפה הוא, בכל מקום ילמד אותו דבר".

בשנים האחרונות (לפחות בערך כ-10 שנים) אחרי שהפסיק ללכת ללמוד בכולל חזון איש, עשו לו מדרגות מסוכתו (הישנה, בצד דרום) לדירה שבקומה שמעליו ושם היה לו חדר לימוד מבודד, ואפילו לרבנית לא היה מפתח לדירה זו. שם למד את סדרי "חובותיו" היומיים, ושם כתב תשובות למכתבים בשנים אלו. זכיתי פעם אחת להקרא אליו בשעת לימוד זו (היתה שאלה דחופה וסדרו לי זמן להכנס לשם) ושם הפסיק מלימודו בספ"י וכבדני לשבת בכסא לצידו ושמע השאלה בתשומת לב וענה.

סז. על ענין דקדוקי הלכה אצל רבינו. כבר יצאו המון ספרים עם תמונות, איך קיים בכל פרט ופרט את ההלכה עם דקדוקיה. זכורני ששנים רבות מילדותי התפללתי במנחה גדולה בשבת בלדרמן והגר"ח היה ש"ץ קבוע. אמרו שזה מחמת חשבון ק' ברכות, [דהיינו להרויח שבע ברכות דחזרת הש"ץ כדי להשלים מנין הברכות].

מקומו בלדרמן (למטה) היה בטור הצפוני סמוך למעבר שליד הבימה, לפני הסטנדר שלו היה עמוד של ביהמ"ד. כשהגיע לשמונה עשרה היה מסיט את הסטנדר לצד ונצמד לעמוד, כפי ההלכה שעדיף להתפלל לפני קיר כמ"ש ויסב חזקיהו פניו אל הקיר וגו'.

סח. בענין פסיקת ההלכה של רבינו, היה כתובת לשאלות בהלכה, והכרעה שלו במילה אחת פתרה את כל הספקות. אמרו"ר זללה"ה [א.ה. מדובר בדיין חשוב מאד] היה הולך אליו לשאול שאלות לפעמים (שנות תש"ל), ובשאלות חמורות שבאבן העזר לפעמים היה מבקשו לשאול את חמיו הגרי"ש "ואחרי שיענה לי תספר לי מה ענה".

לכן נעשה כתובת לשאלות בהלכה במכתבים (כשהיה צורך להאריך בתשובה בכתב, קיצר זאת בתשובתו למילה אחת "תכנס"). ולכן כתוצאה מכך, כשקבע במכתב של "קופת העיר" יש דין צדקה מהודרת ומעולה ביותר, זה היה מיד "פסק הלכה" למאות אלפי ישראל ואין מערער. זו היתה ה"פרסומת" היחידה של הקופה שהתבססה מהרה (עוד שנים רבות לפני ההבטחות והישועות וכו'). מעניין לקרוא את תשובותיו ההלכתיות הארוכות יותר יחסית משנות תש"ל ותש"מ, הינן מצויות לעשרות בכרכי שו"ת רבבות אפרים לרבי אפרים גרינבלט ממעמפיס.

כשהיינו ילדים והתעוררה שאלה הלכתית היינו עולים לר' חיים. לחברי שנעשה בר מצוה בחודש אייר נקרק המתלה של החליפה בשבועות שחל בערב שבת, והוא עלה לשאול את ר' חיים אם זה יהיה טלטול בשבת, ר' חיים ראה את המתלה וענה שזה טלטול שלא לצורך האסור גם ביו"ט, והורה לו להשאיר את החליפה בביתו, ונתן לו ליומיים חליפה של בנו שאול. [א.ה. הלא הוא בנו חביבו הגרי"ש שליט"א].

בשנת תשמ"ט כשהיו שהשיעו מצביעים לרשימה אחת, או שנדרו להצביע, הכריז הרב שך במשאו במעמד כרבבה (במגרש שבצומת נחמיה עזרא בן יעקב רב אשי) שכל השבועות והנדרים לא חלו, ובנשימה אחת הוסיף "זה לא אני פוסק, אינני פוסק, 'הוא' פסק זאת, והוא כן 'פוסק' שצריך לסמוך עליו" [ואולי הוסיף שידע כל התורה, איני זוכר כרגע], ואז הסתובב לאחור ושאל [ושמעו ברמקול] "אז איז רב חיים?" [היכן ר' חיים], והגר"ח שהיה בין הקהל למטה [או שישב ולמד באותו זמן] הוכרח ע"פ הרב שך לעלות לבמה.

סט. על פרישותו של רבינו. אמלאה החרבה, לא נבנתה התורה בגדלותו אלא מחורבנה של "רומי". העולם הזה של מרן הגר"ח הסתכם בגבינה ובלבן שאכל לארוחת בוקר בכמות גדולה, ועוד כמה "מעדנים" נפלאים כאלו.

כשנשאל פעם על ברכת בורקס, לא ידע מה זה. הרבה פעמים [א.ה. כמעט תמיד] היה שואל את הרבנית מה הברכה על מה שהגישה לו...

והכי מדהים, הוא חי לגמרי מחוץ לציביליזציה, כלומר לא היה לו קו טלפון בבית מעולם, נייח. על סלולרי מאן דכר שמיא. לא היה לו חשבון בנק מעולם... (שמעתי את הרבנית מדברת על זה עם חשמלאי שבא לתקן את הבוילר). הוא חי עם בבלי וירושלמי, ופה נעצר הכל.

ע. "קדושה". וזכר אני מילדותי לפני קרוב לחמישים שנה את תנועת ידיו הרגילה, שתי ידיים מעל החזה. כך הלך ברחוב. וכך היה בביהכ"נ. [א.ה. כוונת הרב הכותב לדברי חז"ל על רבי יהודה הנשיא שנקרא רבינו הקדוש לפי שלא הוריד ידיו מתחת לאבנטו]. נדמה לי שאמר פעם או כתב כי לא השתמש בסבונים בלכתו למקווה.

כמו כן לא הסתכל במראה מעולם ולא הכיר תמונת עצמו. באחת הפעמים שבא לבקר את קרובי זצ"ל בחוליו (בשנות תש"ס), כשיצא, ליווהו אבי החולה זצ"ל ודיבר עמו, מחמת שהמקום היה צר הלך האבא מאחוריו וכך דיברו בדרך החוצה. כשעברו את דלת החדר היה צריך להמשיך לימין, ואילו בדיוק ממול הדלת היתה דלת הזזה של ארון שכולה מראה מלמעלה עד למטה. הגר"ח המשיך ישר ונעצר ליד המראה כי היה לו "פקק תנועה", עמדו שם אנשים... [הוא ראה במראה שורה של אנשים שהיו באמת מאחוריו אבל היה נדמה לו שהם באים מולו], והוא ממשיך לדבר עם האבא שכביכול עומד מולו במראה מאחורי האיש הזקן... יש הרבה להאריך איך שלא הכיר צורת מטבע.

עא. היתה תקופה שהיה מסיעו החזן ר' חיים אליעזר הרשטיק, היתה תלויה לו ברכבו תמונה של הסטייפלר. ופעם טס רח"א לאמריקה וביקר שם אצל א' האדמורי"ם המפורסמים והתפעל ממנו, בחזרתו הדביק ברכב תמונת אותו אדמו"ר במקום תמונת הסטייפלר. בפעם הבאה שהסיע את הגר"ח הצביע לו על התמונה ושאלו אם זה טוב שתלה או להוריד, והגר"ח הסתכל ואמר, זה יפה מאוד אבל למה הורדת את התמונה של אבא? ומאז היו ברכב תלויות ב' תמונות זו לצד זו...

למד מזה רחא"ה שהגר"ח היה איש של שלום [א.ה. שידע שזו תמונת אותו אדמו"ר ולא נמנע מלשבח ושישאר אותו ברכב, למרות רגישות מסויימת שאכמ"ל בה]. ולדעתי אין מכאן כל ראייה, מפני שהגר"ח לא הכיר את פני מי שלא פגש, שהרי מעולם לא רפרף בתמונות ומימיו לא קרא עיתון, ומנין לו כלל מיהו הרב השני...

עב. "חביבות". היה מקבל כל אחד בסבר פנים יפות ובנעימות. הרבה אורחים הכניסה הרבנית לביתם, לסעודות שבת, וגם בימי חול כשהיה צורך למשל לבייביסיטר. ולמרות שהוא לא היה קשור לזה, אבל כשנפגש מקרוב עם כל אחד, אברך ואפ"ל בחור, ואפילו ילד קטן, היה פונה אליו במילה מתאימה בחיוך. בדרך כלל בשאלה. כגון אם ילד היה אוכל משהו (שהרבנית כיבדה), היה שואל אותו "מה הברכה של זה?", וכן למעלה בקודש למבוגרים שאלות מענייני דיומא, הלכות חג בחג וכדו'. ולא לשם השאלה אלא לשם "דו שיח".

פעם יצא ללוויה מביתו, ללוות אחד ממכריו שנים רבות שנפטר, וביציאה שאל את בנו [חביבו!!] ר' שאול: מה הקשר שלנו לנפטר? זו היתה שאלה לצורך התשובה, איהו מותיב ואיהו מפרק, אמו אחיינית של... [בן דוד החזון איש]. כלומר שרצה להזכיר את היחס של הנפטר, ואת הקשר המשפחתי, והסגנון היה דרך שאלה ותשובה. וכהנה דוגמאות רבות.

לפעמים היו לו "ווארטים" עם טיפת הומור, [א.ה. אולי היה מתכוון להעיר משהו בעדינות, אבל הסגנון היה בהומור], וזה היה בשביל להעלות חיוך על פני הניגש אליו. למשל כשהגיע משהו עם חולצה עם שרוולים קצרים לבקש ברכה, היה יכול לומר לו "ה' יתן לך כסף שיהיה לך הרבה בד" ומתכווין שיצחק...

לפי היכרותי עמו משנים עברו, מאותו סגנון ואותו טעם התחיל "להעלות" את הקנייטש של הכובעים של הבאים אליו עם כובע קנייטש, אבל מה לעשות שהם או הנכדים הצעירים לקחו זאת מדי ברצינות, והמגיעים אליו התחילו להעלות את הקנייטש לפני כניסתם.

אז הוא החל להצביע על השעון יד ואומר "לא ילבש". ושוב, במקום לקבל את זה כיחס אישי, כקירבה והתעניינות שלו באורח הבלתי מזכר, לפני שהוא מייעץ או מברך, החלו לחלוץ את השעונים לפני שנכנסו אליו. [א.ה. ע"כ דעת הכותב על פי התרשמותו, אבל לאחרונה התפרסם ששמע כן מהחזו"א ואכן היתה מעורבת לו גם כוונה להעיר הלכתית או קרוב להלכה, ויש מקרים שתבע זאת באופן ברור לא כהומור וכדומה. ובכל זאת כנראה צודק הרב הכותב שהיה מעורב כאן הרבה רצון להראות חביבות].

עג. עובדה קטנטנה המלמדת איך חדרו דברי רבינו ללב העומדים לפניו. בדידי הוה עובדא ששאלני לפני 12 שנים ובת שחוק על פיו, אם אינני פוחד מאנשים מסויימים שאם אבוא אליהם יגלגלו אותי מכל המדרגות, (במליצה כמובן), ומדבריו נכנס לי פחד, ומאז עד היום לא הלכתי לאותם אנשים כשהם נמצאים במקום שיש מדרגות.

עד. "הסתפקות במועט". היה כדאי לראות את הבית הקטן, להכנס ל"חדר השינה" ולראות את המיטות של הברזלים עם הקפיצים. להכנס למטבח וכו'. לראות שאין כלום בבית חוץ מתורה.

גם הבית עצמו לא שלו. כמדומה שמעולם לא היה לו דירה של עצמו, הדירה הזאת היא של כולל חזון איש. הדירה הקודמת (ברחוב רש"י פינת רחוב אור החיים) היתה של ר' וולף רוזנגרטן משוייץ. היתה זו דירת 2 חדרים, חדר אחד למשפ' הגר"ח (וכבר היו להם תינוקות), וחדר שני למשפחת ת"ח אחר. והשתמשו שתי המשפחות כאחת בהול ובמטבח ובשירותים ואמבטיה. ודי לחכימא.

לפני זה היה הגר"ח גר ב'בית הופמן' הקיים עד היום (רח' הרב בלוי 5), בשותפות עם עוד 3 זוגות בדירה אחת! והרהיטים (המינימליים ביותר, שהרי נכנסו לחדר בודד...) היו מיד שניה. וכך גידלו 8 ילדים ולא חשבו על עולם הזה.

עה. זכורני שפעם היתה שריפה שכילתה חצי מדירתו, והגר"ח רק שמע מזה ומיד התרונן משמחה, מה שימח אותו באותו רגע?

שאמש סיים לכתוב כרך שלם של "דרך אמונה" ואת כל המחברות שלח לרבי דוב לנדו לביקורת, ואינם בבית. איזו השגחה פרטית!!

עו. "זריזות". ניתן היה לראותו מדי יום יורד עם ערימת גלויות ומעטפות מביתו לתיבת הדואר האדומה שהיתה קבועה ברח' רשב"ם פינת הרב מיודסר, ומשלשלם למשלוח למענם.

ברגע שסיים לכתוב את התשובות הקצרות, לא הניח בצד ולא דחה את המשלוח למחר או לזמן שיצטרך "בין כך וכך" לרדת מהבית לתפילה וכדו'.

וכן ניתן היה לראותו מדי בוקר הולך לבקר את אביו הסטייפלר, ותוך כמה דק' כבר הולך משם, כי סיים.

עז. ועל הנהגתו בפשטות של רבינו, יצא לי לראותו לומד וכפתור הסוודר שלו קרוע, ובתוך כך נכנסים רבנים לשאול שאלות בתורה ואחרים לבקש ברכה, ובאמצע הרבנית ניגשת לתפור לו את הכפתור, והיות וזה קשה לשכחה [לתפור בגד בעוד האדם לבוש בו], ויש עצה ללעוס דבר, לכן הביאה לו חוט, ולעסו והמשיך ללמוד תוך כדי שהיא תופרת. ואחרי שכבר סיימה, רבינו עודנו באמצע לימודו ושיחתו ולא שם לב, עד שהיא אומרת לו "חיים סיימתי, תוציא את החוט".

עד כאן מהקונטרס של הרב רי"ל שליט"א המתחיל לעיל באות סה. וישר כחו.

עח. ידידי הרמ"ב שליט"א החל לחבר ספר על רש"י על התורה לבאר מדוע לפעמים רש"י מביא דברים בשם אומרם, למרות שבדרך כלל הוא מביא המימרות בסתמא. וחידש שבכל מקום שרש"י מביא את שם האומר, יש שם קושי שמתיישב בידיעת האומר שהוא לשיטתו וכדומה.

הרר"מ הראה את הדברים לרבינו שאמר לו, מנין לך שרש"י היה לו בזה כוונות, מסתבר טפי שאין בזה שום כוונה, אלא כפי שהזדמן לו.

הרר"מ כמעט והתייאש מלהמשיך בעבודה על הפרוייקט הזה. אולם לאחר מכן שאל את מרן הגריש"א (שהיה מחבב מאד את ספרו הראשון גנא דפלפלי), וא"ל שחכם אחד (בלא לגלות את שמו) טען כנ"ל, והרב אלישיב לא הסכים ודעתו נטתה שרש"י אכן יש לו דרך בזה, ועודדו להמשיך ביגיעה על חיבורו, שאכן יצא בשם אילני דפלפלי.

(ייש"כ להגאון ר' יעקב ש. על הדברים הנפלאים שנמסרו במיוחד עבור ה"קובץ גליונות")

כל הזכויות שמורות @

יום אחד ניגשתי לרבי שלמה קנייבסקי שליט"א ואמרתי לו שאני רוצה שישאל את אבא שלו שאלה קשה: בישיבה היה ידוע שמרן הגר"ח למד עם כל אחד מבניו את הש"ס כולו עוד לפני הבר מצוה. אמרתי שאני רוצה שהוא ישאל את אבא שלו לשם מה הוא עשה זאת. למחרת הגיע רבי שלמה ואמר לי שהוא קיבל תשובה לשאלתי...

חלקה השני של השיחה המרתקת שקיימנו עם מגיד המישרים הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א, אחר מיטת קדשו של מרן שר התורה זיע"א

יעקב א. לוסטיגמן

התורה, בחינוך הילדים, ובכלל בכל תחומי החיים".

איך מזהים ירא שמים?

"הגאון רבי ראובן הכסטר, משגיח דישיבת מיר ברכפלד, סיפר לי בעבר מעשה יפה מאוד, שכדאי לשמוע בכל עת, ובמיוחד עכשיו כשהצדיק אבד ואין לנו אלא להיתלות באמרות הטהורות שנשמעו מפה קדשו", מוסיף לנו הרב טורק עוד פנינה ייחודית מאוצרותיו הנפלאים.

"ביום מן הימים הייתי אצל מרן הגר"ח", כך מספר הגר"א הכסטר, "וביקשתי ממנו הדרכה. רציתי שמרן ילמד אותי איך אפשר לראות על בחור אם הוא ירא שמים? אם אנחנו רוצים לדעת על בחור אם הוא יודע ללמוד, אפשר לבחון אותו. אבל איך אנחנו יכולים לדעת אם יש לו יראת שמים?

"רבי חיים ענה לי תשובה מאוד קצרה: 'מסתכלים עליו'. חד וחלק, מסתכלים על הבחור ורואים אם יש לו יראת שמים..."

"התשובה כמובן לא ברורה דיה, החלטתי ללכת ולשאול גדול נוסף, אולי אקבל הדרכה ברורה יותר. הלכתי למרן הגר"א"ל שטיינמן זצוק"ל, ושאלתי אותו: 'ילמדנו רבינו, איך אפשר לדעת אם בחור מסוים הוא ירא שמים או שחלילה אינו עונה להגדרה הזאת?'. מרן

בשבוע שעבר הבאנו ב'לקראת שבת' חלק מהשיחה שזכינו לקיים עם מגיד המישרים הנודע הגאון הגדול רבי אליעזר טורק שליט"א, על מרן שר התורה בעל ה'דרך אמונה' זיע"א. מפאת קוצר היריעה ודוחק השעה לא הספקנו לערוך עלי גיליון את כל הדברים ששמענו מפיו באותה שיחה מרתקת ומרוממת, וכעת אנו מביאים את חלקה השני בסייעתא דשמיא.

"אני אספר לכם סיפור נפלא שאירע לפני כ-45 שנה, ושאפשר ללמוד ממנו לימוד עצום לכל אחד", אומר הגר"א טורק שליט"א. למדתי אז בישיבת פוניב'ז, עם בניו של מרן שר התורה זיע"א, יבלחט"א הגאון רבי אברהם ישעיה קנייבסקי שליט"א והגאון רבי שלמה קנייבסקי שליט"א שלמד שני שיעורים מתחתיו, אם אני זוכר נכון.

"יום אחד ניגשתי לרבי שלמה שליט"א ואמרתי לו שאני רוצה שישאל את אבא שלו שאלה קשה: בישיבה היה ידוע שמרן הגר"ח למד עם כל אחד מבניו את הש"ס כולו עוד לפני הבר מצוה. אמרתי לרבי שלמה קנייבסקי שאני רוצה שהוא ישאל את אבא שלו לשם מה הוא עשה זאת.

"הרי ברור שילד לפני גיל בר מצוה לא מסוגל להבין את כל הסוגיות המורכבות שבמסכת עירובין ובמסכת יבמות כמו גם במסכתות אחרות בש"ס. אם כן, לשם מה השקיע אביכם מאמצים גדולים כל כך וזמן רב כל כך ללמוד אתכם דברים שממילא לא הבנתם כראוי???"

למחרת הגיע רבי שלמה קנייבסקי ואמר לי שהוא קיבל תשובה לשאלתי: "אמת הדבר שלא הבנתם את כל הסוגיות הללו", אמר לו מרן זיע"א, "אבל את הפחד מלימוד מסכת עירובין, הורדתי לכם! את הפחד מללמוד מסכת יבמות הורדתי, את הפחד מהסוגיות המורכבות בשאר מסכתות הש"ס כבר לא יהיה לכם. כל מקום בש"ס שרק תפתחו, זה מקום שכבר למדתם פעם, גם אם לא הבנתם אותו כנדרש, זאת כבר לא מסכת מאיימת כל כך כמו שהיא מאיימת בעיני מי שלא למד אותה מעולם".

"מי שיעמיק בסיפור הזה, ימצא בו הרבה מאוד הדרכה בלימוד

"הרי ברור שילד לפני גיל בר מצוה לא מסוגל להבין את כל הסוגיות המורכבות שבמסכת עירובין ובמסכת יבמות כמו גם במסכתות אחרות בש"ס. אם כן, לשם מה השקיע אביכם מאמצים גדולים כל כך וזמן רב כל כך ללמוד אתכם דברים שממילא לא הבנתם כראוי"

כשנדרוך על מפתן ביתו של מרן הסטייפלער.
"כמובן שתמיד יש עליות וירידות, כי דרכו של אדם, והיינו רואים
דבר פלא. בימים שבהם ההכנה לביקור אצל הסטייפלער היתה
לעילא ולעילא ובאמת היינו מגיעים אליו כשאנחנו מטוהרים יותר,
הוא היה מקבל אותנו בחדווה ובהארת פנים נפלאה, ואפילו היה קם
לכבודנו! ובימים שבהם ההכנה היתה 'ככה ככה', הוא היה מקבל
אותנו אומנם בכבוד, אבל זה לא היה אותו דבר. הוא לא קם לכבודנו
ולא היתה כזאת הארת פנים מיוחדת.
"כשסיפרתי את הסיפור הזה, כל האנשים באולם התרגשו והתפעלו
מאוד. רק אדם אחד לא הבין את הסיפור. היה זה מרן הגר"ח. הוא
לא הבין איפה ה'עוקץ' של הסיפור. בעיניו זה היה דבר פשוט וברור
שאם דיברת היום דברים בטלים, רואים את זה על הפנים שלך. זאת
הגדלות של הסטייפלער? את זה רואה כל אחד..."

סגולה לזרע של קיימא

אשלים את דברי בסיפור מעשה ששמעתי מפיו של הגר"ח א
ברוידא, רב קהילת בני הישיבות באחיסמן ואחד מגדולי המקורבים
למרן זצ"ל, שסיפר לי שלפני שנים רבות הוא הכיר יהודי שהתגורר
באזור שלו בפתח תקוה, קראו לו אברהם, והוא היה יהודי מסכן
ומלא פגעים ומחלות. הוא היה גיבן וחולה ואומלל, ואשתו היתה
עזר כנגדו גם היא סבלה מכל מני מחלות וצרות. אבל יותר מכל
העיקה על שני בני הזוג העובדה שהם לא זכו להיפקד בזרע של
קיימא, דבר שכמובן מעציב ומצער יותר מכל דבר אחר.
"אחרי כמה שנים, הציעו שם שאולי יעברו בני הזוג להתגורר
ברכסים, והרי ברכסים יש להם קבלה מהגה"צ רבי אל"ה לופיאן,
שלא יהיה עקר ועקרה בכל היישוב, ולכן חשבו שאולי הם יעברו
לרכסים הם יזכו להיפקד בפרי בטן בזכות ברכתו של רבי אל"ה זצ"ל.
"מצד שני, הרי הדבר היחיד שהיה להם זה השכנים והחברים, ואם

המשך בעמוד 29

הגר"ח ל"השיב לי גם הוא תשובה בשתי מילים: "מסתכלים ורואים".
"מספר הגר"ח הכסטר שהוא דיבר על כך עם בחורים בישיבה ואמר
להם ששני גדולי הדור התנבאו בסגנון אחד וענו לו תשובה זהה. איך
אפשר לראות אם בחור ירא שמים, מסתכלים עליו...
"אחד הבחורים שם היה חברה'מן, הוא החליט שהוא מנסה לשאול
את אותה השאלה, לגדול שלישי. הוא רץ לראש הישיבה שלו, הגאון
רבי אריה פינקל זצ"ל, ושאל אותו את אותה השאלה, בלי לספר לו
מה שהמשגיח אמר לגבי זה שהוא שאל את הגר"ח והגר"ח ל.
"שמע רבי אריה פינקל את השאלה, איך אפשר לדעת אם בחור הוא
ירא שמים, והשיב בפשטות: "כתוב בפסוק בסוף פרשת משפטים
'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך'. מי שיש לו יראת שמים,
רואים את זה על הפנים שלו". אבל הגר"ח פינקל הוסיף עוד פרט
קטן לתשובתו: "מי יכול לראות את יראת השמים על פניו של
הזולת? מי שיש לו בעצמו יראת שמים".

שלא יהיו לנו בושות

"בהקשר זה", ממשיך הגר"ח א טורק שליט"א, "יש לי עוד סיפור יפה
עם הגר"ח זיע"א, שגם קשור בקשר ישיר לעניין הזה שמי שיש לו
יראת שמים יכול לראות על זולתו אם הוא ירא שמים אם לאו.
"פעם הוזמנתי לשאת דברים בשמחת שבע ברכות לאחד מנכדיו
של מרן שר התורה זיע"א. דיברתי בעניין השמחה ובענייני הפרשה,
ובדיקו כשהתחלתי לספר סיפור על מרן הסטייפלער הקדוש
זיע"א, נכנס בנו מרן שר התורה אל האולם. אני כמובן עצרתי מיד
את דרשתי ולא אביתי להמשיך ולדבר בפני מרן זצ"ל, אבל רבינו
הגר"ח הורה לי להמשיך ולדבר. לאחר הדרשה התנצלתי בפניו
שגזלתי מזמנו היקר, והוא חיך ואמר לי על דרך צחות שזה דווקא
גומל עמו חסד, כי בשעה שאומרים דרשה אנשים לא באים לשאול
שאלות, וממילא הוא יכול לנוח בזמן הזה...
"בכל אופן, סיפרתי שם שכשלמדתי בישיבה קטנה בישיבת רוז'ין,
היה לנו מושגיה, הרב יעקבזון, שהחזיר בלבנו את אמונת החכמים
התמימה בצורה יוצאת דופן. תמיד כשהוא שמע על בחור שעומד
ללכת לאחד מגדולי וצדיקי הדור, הוא היה מזרז אותנו לעשות
תשובה, ואמר שהצדיקים רואים על פנים של האדם את כל מעשיו,
ולכן צריך להיטהר ולהתחטא מכל חטא ועוון לפני שבאים אליהם,
כדי שלא נעשה לעצמנו בושות...
"בהמשך למדתי בישיבת פוניבז', ושם התגבשה קבוצת בחורים,
שאני זכיתי להיות חלק ממנה, והיינו הולכים פעמיים בשבוע לדבר
עם הסטייפלער בלימוד.

"אותה אמונה יוקדת שהוחדרה בליבי בישיבה קטנה, גרמה לי
לחברים האחרים בקבוצה להתייחס ברצינות מאוד מאוד גדולה
לביקורים האלו אצל הסטייפלער הקדוש. ידענו שהוא סולם מוצב
ארצה וראשו מגיע השמימה, ובאותם ימים שהיינו אמורים ללכת
אליו, היינו נזהרים מאוד כבר מהבוקר השכם להתנהג כראוי. נמנענו
מלדבר דברים בטלים, היינו מדקדקים יותר במצוות, מכוונים
יותר בתפילה, ומשקיעים יותר בלימוד, כדי שלא נבוש ולא נכלם

הוא יבוא לשמים ויאמר להם כי יש לו עקרונות, יענו לו מלאכי החבלה גם לנו יש עקרונות... המשיך: אכן ישנה תופעה כזו בעולמם של בעלי עסקים שמעוניינים שבניהם יהיו גם בעסקים כדי שלא יצטרכו לתמוך בהם, אבל מה קורה לבסוף, הבן עוזב את הכולל שוקע בעסקים נופל לבוץ של גירעונות ולאחר מכן מה קורה? האבא נאלץ להשקיע הרבה כסף כדי להוציא את בנו הצעיר מהסבך

פניני דעת ממרן הגראי"ל שטיינמן זיע"א

"והובא אל אהרן הכהן" (ויקרא י"ג, ב')

אברכי שכונה ירושלמית עמלו רבות עד שעיריית ירושלים, הקצתה להם קרקע - לבנות בית כנסת לקהילתם. אחרי השגת ההקצאה היתה להם בעיה רבתי, הם נוקקו בדחיפות ל'עמותה' לרשום את ההקצאה, ולא השיגו, עד שכמעט שה'הקצאה' הלכה לאבדון.

יהודי תלמיד חכם מהשכונה, שהיתה לו 'עמותה' מסודרת וותיקה, הציע שירשמו את המקום על שם העמותה שלו. כך עשו. ולאחר תקופה קצרה החלו בבניית המקום, השיגו תורמים, ולימים לא מרובים הבניין עמד על תילו. הקהילה התגבשה סביב המקום. והחלו דיבורים אודות מינוי רב למקום. ואז הגיעה הפתעה בלתי צפויה.

למענו של הגבאי הראשי, הגיע אותו יהודי, שעל שם עמותתו רשמו את הבנין, ותבע לעצמו את כתר הרבנות: "בלעדי לא היה לכם כלום, ואם כן מגיע לי את 'הרבנות', הכל מודים שאם לא הייתי כאן, לא היתה לכם קהילה נורמלית ובוודאי לא רב".

הגבאי היה בהלם וניסה את מזלו בהסברים, אך ללא הועיל, לא היה עם מי לדבר.

הוא החליט שלפני שהבעיה מתרחבת ויהיו בזיונות ואולי מריבות ('בידקא דמיא'), הוא ימהר לרדת לבני ברק, אולי הרב שטיינמן יסייע בידו לדעת איך לצאת מהפלונטר.

הוא נכנס אל הקודש פנימה והציג את הענין וביקש עזרה: "מה עושים? כיצד אבוא אל הגבאים האחרים מה אומר להם, ומה נוכל לומר לאותו יהודי שטענתו תקיפה וחזקה בפיו?

רב אהרן-ליב לא התמהמה יותר משניה אחת, ואמר "ער איז גערכט = הוא צודק, אבל יש לאולמרט [רה"ע דאז] דין קדימה, הוא הרי נתן את ההקצאה...".

יש לגביר עקרונות ומה קורה בסוף

אברך נכנס והציג את סיפורו.

חמיו 'גביר בעל ממון', החזיקו כספית עד כעת, ועתה הודיע לו כי הוא מעוניין שייצא לעבוד לפרנסתו. ואם לא יעשה כך אלא ימשיך ללמוד בכולל, לא יתמוך בו יותר ו"זה לא בא מקמצנות, אלא שזה עיקרון אצלו שאדם צריך לעבוד ולהתפרנס מעבודתו" - הדגיש. הוא הביע את מצוקתו כי לכאורה לא יהיה לו כדי מחייתו מהתקציב של הכולל ואשתו בת גבירים.

רב אהרן-ליב אמר לו, כי עליו ועל אשתו בת הגביר לאלץ ולהתרגל לחיים יותר צנועים. ואז נשמעו דברים לא סטנדרטיים מפיו: הוא (חמיו) יבוא לשמים ויאמר להם כי יש לו עקרונות, יענו לו מלאכי החבלה גם לנו יש עקרונות... (שאינן לזוז מהם). המשיך: אכן ישנה תופעה כזו בעולמם של בעלי עסקים שמעוניינים שבניהם יהיו גם בעסקים כדי שלא יצטרכו לתמוך בהם, אבל מה קורה לבסוף, הבן עוזב את הכולל שוקע בעסקים נופל לבוץ של גירעונות ולאחר מכן מה קורה? האבא נאלץ להשקיע הרבה כסף כדי להוציא את בנו הצעיר מהסבך, ואילו היה נשאר ללמוד, במעט כסף יחסית, יכול היה להחזיקו במשך שנים ארוכות.

מקל גדול להכות בו?

הוא לא הרפה: "אז שיהיה חצי חצי, חצי הוצאות ישלם ראש הישיבה וחצי הוצאות אני אשלם".

אינני מבין, אם יש לך מצוה, וכי תסכים לתת למישהו אחר חצי מהמצוה, יש לך מצוות תפילין האם תעלה על דעתך ותסכים לתת למישהו אחר חצי מהמצוה? הספר זו מצוה שלי ולא אתחלק עם אף אחד!

מזן רוצה כל כך את המצוה לעצמו, כי העריך את המצוות כראוי: תלמיד חכם מופלג סיפר לרב אהרן-ליב כי בברית לאחיו, השתתף החזון איש והסבא של התינוק רצה את הסנדקאות, הציע החזון איש ואמר לו: הבה נעשה חלוקה שאני (החזון איש) יקבל את הסנדקאות והסבא יקבל את העשירות.

הגיב רב אהרן-ליב: יכול להיות שהיו לחזון איש סיבות אחרות לחלוקה הזו. כי מצד האמת אין כאן חלוקה שווה, וכמו שאחד יקבל מיליארד דולר והשני יקבל כמה שקלים, כי מה הערך יש למצוה ביחס לעשירות 'עולם הזה', שהיא כלום לעומת המצוה. באותו ענין.

אמרו באוזניו את הפשט של החפץ חיים על הנוסח "אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר", שנשאלת השאלה וכי הם אינם מקבלים שכר הרי על עבודה מקבלים משכורת חודשית? וביאר החפץ חיים שהם מקבלים רק על התוצאה (ואם לא היתה תוצאה של סחורה, הם לא מקבלים שכר), אבל אנחנו מקבלים שכר גם על העמל. ע"כ.

רב אהרן-ליב התקשה להאמין כי החפץ חיים שאל והשיב כך, שהרי השאלה לא מתחילה לכאורה כי אם אחד מקבל על העבודה שלו מיליון דולר והשני קיבל כמה פרוטות, וכי זה נקרא שקיבל שכר? זה נחשב שעבד בחינם, מה הרחוב יוצר מעבודה של שבעים שמונים שנה - אוכל, מכונת, בית, נופש בחו"ל, בית מלון - וכי זה שכר? זה נקרא לעבוד בחינם! אנחנו יוצאים עם נצח כל רגע זה נצח - זה שכר, בשביל זה שווה לעבוד, והשכר בעולם הזה לעומתו הוא כלום וכלום - "אינם מקבלים שכר".

(מתוך הספר 'חכימא דיהודא')

כאשר נטל את מקלו תרמילו ועבר מארץ לארץ ומעיר לעיר, לכבוד שמים, יהודים רבים קיבלו את האפשרות להיכנס אליו באופן פרטי, חלקם לברכה ואחרים לעצה. הם התקבלו בסבר פנים יפות. ביניהם היה עשיר ירא שמים ששאל מה עליו לעשות?

אני מחזיק כולל בניו יורק וכולל בא", יש לי אפשרות לתת אלף דולר חודשי לעשרה אברכים, או חמש מאות דולר לכמות כפולה של אברכים? הוא העצים את השאלה: יש צד שכדאי לתת רק חמש מאות, כי בכך יהיה לאברך מושג (מועט) ב'תורה מתוך הדחק' (כידוע שמזן היה מפליג תמיד בעוצם זכותם וגדולתם של אברכים הלומדים 'תורה מתוך הדחק', והעמידם ברום המעלה).

רב אהרן-ליב המשיך במאמציו להשרות תמיד אורה נעימה, התסכל עליו והתעניין בתמימות: האם יש לך מקל בבית? כן, יש לי מקל גדול (השיב בחיוך מתמיה).

אולי גם תרביץ לאברכים עם המקל, שיטעמו והיה להם 'תורה מתוך ייסורים', לא רק 'תורה מתוך הדחק'...

התשובה היתה ברורה.

הוא הגיע במיוחד ל'קבלת קהל' והתעניין: "האם הרב עומד להדפיס איזה ספר, כי ברצוני לשלם את כל הוצאות הספר, 'הספר הבא עלי!' הכריז.

התחמק רב אהרן-ליב: כעת אינני עומד להדפיס שום דבר. "לא משנה מתי הרב ידפיס, אני אשלם את כל ההוצאות של הספר הבא".

אמר לו הרב: מאז ומתמיד אינני נוטל כסף לספרים. היהודי לא הרפה ורב אהרן-ליב נאלץ לנהל איתו כביכול, משא ומתן: "מה המטרה שלך שבשבילה אתה רוצה לתת כסף, וכי אין לך מה לעשות עם הכסף?"

"מה פירוש, אני רוצה לתרום לספר של רבינו!"
"אבל בשביל מה אתה רוצה לתרום? כי אתה רוצה מצוה, אתה רוצה מאד לזכות בתלמוד תורה! נו, גם אני רוצה את המצוה הזו, המצוה היא שלי, מה פתאום שאתן לך אותה, עם הכסף אתה יכול לעשות מצוות בצורה אחרת".

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה ראשית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

הוא הסתכל עלי בעיניו החודרות, ואמר לי 'אני אהיה לך אבא ואתה תהיה לי לבן', כך במילים האלה, אני זוכר את זה, הרגשתי את זה וידעתי את זה כל השנים. כאשר יצאתי מהחדר שלו קראה לי הרבנית בת שבע ע"ה שהייתה במטבח, ואמרה לי 'לא יכול להיות שאבא יהיה לך לאבא ואני לא אהיה לך לאמא, הוא אבא שלך ואני אמא שלך'. וככה הרגשתי כל החיים

סיפורו המדהים של הרב סנדר פרייזלר, 'שאומץ כ' בנו' של מרן שר התורה זיע"א

להעיר אותו. הבאתי את בני הקטן דודיק. אמרתי לו 'זה דודיק, הוא לומד טוב, תברך אותו'. הוא פתח את העיניים וחייך. אמרתי להגאון רבי יצחק שאול קנייבסקי. תראה איך הוא מחייך אלי, אני רואה שהוא אוהב אותי ורואה אותי, אבל לא יכול לדבר איתי. הוא לא מצליח לדבר איתי - המילים שלו נבלעות".

מה ההיכרות הראשונה שלך עם הרב זצ"ל?

"אני זוכר את המשפט שהוא אמר לי אחרי פטירת אבי זצ"ל, שאני יכול לבוא אליו תמיד. אמרתי לו אני צריך אבא, לא סתם בן אדם. הוא הסתכל עלי בעיניו החודרות, ואמר לי 'אני אהיה לך אבא ואתה תהיה לי לבן', כך במילים האלה, אני זוכר את זה, הרגשתי את זה וידעתי את זה כל השנים".

"כאשר יצאתי מהחדר שלו קראה לי הרבנית בת שבע ע"ה שהייתה במטבח, ואמרה לי 'סנדר בא הנה'. התפלאתי, מאיפה היא יודעת שקוראים לי סנדר? היא אמרה לי 'לא יכול להיות שאבא יהיה לך לאבא ואני לא אהיה לך לאמא, הוא אבא שלך ואני אמא שלך'. וככה הרגשתי כל החיים. יש אביו המביאו לעולם הזה, ורבו מביאו לעולם הבא. אבא (מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל א.ר.) הביא אותי גם לעולם הזה וגם לעולם הבא. לא יודע איך הייתי עומד על הרגליים בלעדי

עם ישראל הוריד כנחל דמעה, בהסתלק גאון הדור והדרו, מרן רבינו שר התורה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל, שהאיר את שמייה של היהדות החרדית עשרות שנים והותיר אותנו לאנחות. "כולם היו בניו", אינה קלישאה. ביתו היה פתוח לכל, ולא בכדי, אלפים רבים הרגישו 'מקורבים' ו'בני בית', אלא שיש גם מי שגדל על ברכי מרן זצ"ל. רבי חיים ורעייתו הרבנית בת שבע ע"ה הובילו אותו לחופה, הוא קרא לו 'אבא', הרבנית הייתה עבורו 'אמא' לכל דבר, וכעת, הוא מדבר לראשונה, הלוא הוא הרב סנדר פרייזלר.

הרב פרייזלר התייתם לאחר פורים תשל"ד מאביו רבי אברהם יעקב פרייזלר ז"ל. "מרן רבינו נתן לי את האהבה כל השנים יחד עם הרבנית ע"ה, וידעתי והרגשתי שהוא אבא שלי, מה גם שהוא אמר לי שהוא אבא שלי מאז התייתמתי. והנה עכשיו אחרי פורים תשפ"ב אני מקבל את השמועה הכואבת בפעם השנייה. 'ארציית כפול ומכופל', הוא פותח את השיחה.

"הרבה פעמים במשך השנים הילדים שלי שאלו אותי 'אם אצטרך להגיד קדיש אחרי שסבא רשב"ם ילך לבית עולמו?' לא אהבתי את השאלה הזאת. אמרתי להם 'לא שואלים שאלות כאלה'. עכשיו אני כבר לא צריך לתת להם תירוץ, כי הקב"ה המסובב לכל הסיבות סיבב את זה באופן שלא יהיו לאף אחד שאלות".

פרייזלר, מלמד תשב"ר בתלמוד תורה בבני ברק, לא מפסיק לדמוע מאז פטירת שר התורה זצ"ל. "זה מאוד קשה לדבר, צריך להיות חזק. יהודים מתקשרים אלי, וקשה לי לדבר עם כל אחד ואחד, אבל כיוון שאני יודע שהדבר יביא חיזוק, אני מוכן לדבר".

"בשבועיים האחרונים מספר הרב פרייזלר בבכי על התקופה האחרונה בחיי מרן זצ"ל. "חשבתי לעצמי בלב, איך השנה הוא יעשה סיום הש"ס בפסח? חסר לו דפים! ניסיתי להעיר אותו בכל הכוח, ניסיתי, ניסיתי. ליטפתי לו את היד, ניסיתי להעיר אותו, אמרתי לו 'אבא תלמד!' בפרשת משפטים עוד הצלחתי. אמרתי לו אני אקרא לך את הפרשה בקול, התחלתי לקרוא את 'ואלה המשפטים' בקול רם. הוא פותח את העיניים הטהורות שלו והרגשתי את היד שלו, שהוא מודה לי שהוא יכול ללמוד קצת".

הרב פרייזלר מומשיך ומתאר את התקופה האחרונה המצמררת בחייו של מרן זצ"ל: "בשבועות האחרונים ראיתי שאני לא מצליח

**"הוא הקדיש לי מהזמן שלו
לשבת ללמוד איתי. שנים ניסיתי
לחשוב איך אני יכול להחזיר לו
טובה, לא מצאתי שום דרך. הוא
לא צריך כלום כלום. איך אפשר
להחזיר לו קמצוץ ממה שהוא
נתן לי יחד עם הרבנית ע"ה?!"**

הייתי הורס את הכל. אז הוא לא היה מספר ואומר לי: 'אתה מכיר, אז אני לא מספר'. זה נשאר לו פחד מהישיבה. כשהוא היה בישיבה, ישיבת לומז'ה, אחד מתלמידי החפץ חיים היה שם ר"מ ומשגיח ר' אליהו דושינצ'ר. ר' אלה הביא מדרש לבחורים שכל בן אדם מוקצב לו כמה מילים הוא יקבל בחיים שלו. היה לרב פחד שאם יגמור את המילים הוא לא יוכל לדבר יותר". "וכך, בשנה האחרונה הוא בקושי דיבר. הייתי אצלו המון עם אנשים ושאלות רבות, היה אומר מילה אחת 'כן' - 'לא'. הייתי מנסה לסחוט עוד קצת, אז היה אומר 'כדאי', 'צריך' ממש מילה אחת. התקמצן על המילים. בשבועיים האחרונים הוא כבר לא דיבר מילה".

"אוי מי מחכה לך שם עכשיו בשמים?" נאנח הרב פרייזלר. "סבא הגדול מבני ברק הסטייפלר זצ"ל והסבא הגדול מירושלים מרן הרב אלישיב, הרב'ה של מרן הרב שך ז"ל ומרן ר' אהרן לייב שכל הזמן היה מתפלל עליך. נשארנו יתומים, תתפלל עלינו ותהיה מליץ יושר".

(נערך מתוך כתבתו של א. רבינא מתוך עלון 'חלקי בעמלי')

אבא. אמא בת שבע ואבא ר' חיים העמידו אותי על הרגליים. את כל החיים אני חייב להם".

"אני זוכר שהוא הוביל אותי לחופה ביחד עם הרבנית ע"ה, הוא ביקש מר' אהרן לייב שטיינמן שיסדר לי חופה וקידושין, אנשים שאלו אותי בפני הרב זצ"ל למה הרב לא מסדר לך? הרב חיך, איזה אבא מסדר לבן שלו חופה וקידושין?" הרב פרייזלר לא מסוגל לעצור את הדמעות: "תמיד בלבלתי לו את המוח, הוא ישב איתי, היה מלטף לי את היד בשיא הנעימות גם חצי שעה לפעמים, אני לא מגזים - עם כל הסבלנות. היה עונה לי לכל השאלות, ככה במשך שנים על גבי שנים".

הייתם לומדים יחד?

"הוא אמר לי לפני הרבה שנים 'בוא נלמד', ואני לא הבנתי איזה זכות זה ללמוד עם כזה צדיק. חשבתי שאני עושה לו טובה, כך הוא נתן לי להרגיש. הוא הקדיש לי מהזמן שלו לשבת ללמוד איתי. שנים ניסיתי לחשוב איך אני יכול להחזיר לו טובה, לא מצאתי שום דרך. הוא לא צריך כלום כלום. איך אפשר להחזיר לו קמצוץ ממה שהוא נתן לי יחד עם הרבנית ע"ה?!"

הרב פרייזלר נזכר בימים שאחרי פטירת הסטייפלר זצ"ל, "באותו זמן אני חושב, לא ידעתי שהוא 'גדול' אבל ידעתי שהוא אדם טוב וצדיק. הרבה פעמים הייתי שואל אותו שאלות, אמר לי זה צריך לשאול את הרב שך, אלו שאלות של גדול הדור. אני זוכר כשמועצת גדולי התורה התכנסה, שאלתי אותו למה אתה לא נכנס? הוא אמר לי למה אני צריך להיות שם? שם זה רק הזקנים של הדור".

ספר לנו איזה אנקדוטה מר' חיים הבן אדם, 'האבא'...

"פעם בשולחן שבת אני זוכר, אם הרבנית הייתה אוכלת איתנו יחד עם הבנות, הוא היה אומר דברים על שולחן שבת. המון משלים מהמגיד מדובנא. הוא היה מתחיל כך: 'הדובנא מגיד היה אומר', ואז היה אומר את הסיפורים שלו. ואני שמתי לב שיש לו הכל מסודר לפי כל פרשה. וכך כל שנה היה חוזר על אותו סיפור של שנה קודמת. אם הייתי אומר לו שאני נזכר או שאני מכיר את הסיפור,

דרשו ד' וישו
מרכז חסידי תל אביב
ועירי ירושלים

מחזור חדש בדף היומי בהלכה
התחלה חדשה
שיעור חדש בעברית

**מתומצת
ממוקד וברור**

077-2222-666

שולוחה 1/2

עכשיו בקו השיעורים
של דרשו

'כאשר באים לבית הדין שני אנשים שנראים כיראי שמים, איך אפשר לדעת מי דובר אמת ומי משנה מן האמת?' - כך נשאל מרן הגאב"ד הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל. בתחילה שתק הרב וסירב לענות, אך לאחר שהפצירו בו רבות, ענה: 'הקב"ה שם בפיו של הרמאי שייכשל בלשונו ויאמר טענות שיש בהם כדי הודאה על שקרו'

על כהנים ודיינים, ומידת החסד

מאת: הרב יהושע לייבוזן

בפרשת השבוע כשאנו עוסקים בדיני נגעים כשהטהרה והטומאה של הנגעים נקבעת לעיני מראה הכהן, חיפשתי בכמה ספרים ענייני כהנים ודיינים. הגיע לידי הספר 'דרש דוד' שבהוצאת 'דרשו' על מסכת אבות ובו מאמרים שונים של נשיא 'דרשו' הרה"ג רבי דוד הופשטטר שליט"א על ענייני פרקי אבות. בתוך המאמרים משולבים סיפורים מרתקים מגדולי ישראל. ליקטתי עבורכם כמה סיפורים מעניינים. ותחילה במה שפתחנו על ענייני הכהן. מצאתי משהו מרתק בשם מרן הגאון רבי ניסים קרליץ זיע"א. תחת הכותרת: הדיין צריך לפשפש במעשיו כדי שיישעו לו מן השמים להכיר מי מבעלי הדינים דובר אמת...

'כאשר באים לבית הדין שני אנשים שנראים כיראי שמים, איך אפשר לדעת מי דובר אמת ומי משנה מן האמת?' - כך נשאל מרן הגאב"ד הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל.

בתחילה שתק הרב וסירב לענות, אך לאחר שהפצירו בו רבות, ענה: 'הקב"ה שם בפיו של הרמאי שייכשל בלשונו ויאמר טענות שיש בהם כדי הודאה על שקרו'.

ושבו שאלוהו: 'ומה יעשה הדיין כאשר דברי שניהם נראים אמת, והקב"ה לא שם בפי אחד מהם הודאה על שקרו?'

גם לשאלה זו לא ענה רבי ניסים מיד, ורק לאחר שתיקה ארוכה אמר: 'במקרה כזה, צריך הדיין לפשפש במעשיו ולחזור בתשובה, שהרי לא מסייעים לו מן השמים!...'

בנוסף מצאתי בספר המרתק, כמה סיפורים על חסד וקירוב רחוקים. וכך כותב הרב הופשטטר שליט"א:

אנשי שארית הפליטה ששרדו את השואה האיומה, בחרו בשארית כוחותיהם לראות את החיים ואת האור, במקום מראות המוות והחושך שראו עד עתה; ומכוח האמונה והתקווה בנו עולם חדש לאחר חורבן יהדות אירופה.

בכללם היו גם הורי היקרים והאהובים, אבי מורי הר"ר נתן נטע יצחק ואמי מורתי מרת חיה שרה ע"ה, שניצלו ממהומות-המוות בהונגריה לאחר שחוו על בשרם תלאות וייסורים אשר לב בשר יתקשה

לעמוד בהם, ובתעצומות נפש וגבורת עוז באו אל ארץ נכר והקימו עולם חדש, עולם של תורה, בהקמת הישיבה הראשונה בטורונטו שבקנדה, מתוך הכרה והבנה שללא ישיבה, עתידה של הקהילה היהודית אינו מובטח כלל; וכן עולם של חסד, בפעילות נמרצת למען הכנסת כלה וביקור חולים.

לאחר פטירת אמי ע"ה, אבי הכ"מ חלם אודותיה חלום, בו ראה את הפסוק 'עולם חסד יבנה'. דבר החלום התיישב היטב על ליבנו, בודענו כי אכן עולם חדש הוקם, כשמרכזו הוא עמוד החסד שהעמידו הורינו היקרים.

לנח עמדה זכות זו בבניית העולם אחר המבול, והורינו הכירו והבינו שרק מכח עמוד החסד, יזכו לבנות עולם חדש.

והנה סיפור מיוחד על מרנן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל והגאון רבי שמחה וסרמן זצ"ל:

לפני שבעים שנה, כשעדיין לא היה כל כך מצוי שאנשים יעסקו בקירוב רחוקים, ובפרט ראשי ישיבות, החל הגאון רבי שמחה וסרמן זצ"ל, בן הגאון הקדוש רבי אלחנן וסרמן הי"ד, לעסוק בעניינים אלו. בהזדמנות שאלתי אותו מה הביא אותו לעניין זה?

**שנים רבות לאחר מכן נכנס ר'
מרדכי אל רבו, האדמו"ר בעל
ה'אמרי חיים' מויזניץ זצ"ל, ושאל
אותו האם כדאי לו לשוב לשמו
האמיתי - 'מרדכי גרינפלד'. אמר
לו הרבי: 'בכל פעם שמישהו
קורא לך 'מרדכי וינברגר',
נעשה רעש גדול בשמים**

כאשר עמד ר' מרדכי על רציף הנמל ונפרד מידידו ענגיל, פרץ ענגיל בבכי ואמר: 'איך אצא מכאן? איזו מדינה תסכים להכניס אותי אחר שחליתי במחלת הטיפוס? האם נגזר עלי לסיים כאן לנצח את חיי?!'. ליבו הרחום של ר' מרדכי לא עמד בבכיו של ענגיל, ובכוחות על טבעיים עמד ונתן לו את אישור הכניסה שלו, באומרו: 'מענה קוראים לך 'מרדכי גרינפלד', קח את האישור שלי, היכנס לקנדה ובנה לך חיים חדשים'. ענגיל הפליג לקנדה כדי להתחיל שם חיים חדשים, ואילו מרדכי גרינפלד חזר למחנה הפליטים בתקווה שימצא הזדמנות נוספת לצאת מאפילה לאורה.

כעבר זמן רב השיג ר' מרדכי אישור כניסה חדש לקנדה על שם אדם בשם 'וינברגר', ומאז הפך שמו ל'וינברגר', וכך הצליח בחסדי השי"ת לצאת מהגיהנום האירופי ולבנות חיים חדשים.

שנים רבות לאחר מכן נכנס ר' מרדכי אל רבו, האדמו"ר בעל ה'אמרי חיים' מויזניץ זצ"ל, ושאל אותו האם כדאי לו לשוב לשמו האמיתי - 'מרדכי גרינפלד'. אמר לו הרבי: 'בכל פעם שמישהו קורא לך 'מרדכי וינברגר', נעשה רעש גדול בשמים מגודל מסירות הנפש שיכול יהודי למסור עבור זולתו! חבל לך להפסיד זאת!'. (לסיכום: ספר מומלץ ביותר..)

וכך אמר לי: "אם רואים שיש סייעתא דשמיא צריך לקפוץ על העגלה...". הוא המשיל זאת לאדם המבקש לקנות סחורה ביריד ורואה שאנשי העסקים המבינים פונים כולם לדוכן מסוים, הרי בודאי שגם הוא יפנה לשם, מתוך הבנה שכנראה שם כדאי להשקיע... "בקירוב רחוקים" - אמר רבי שמחה - "רואים סייעתא דשמיא מיוחדת, כנראה שזהו רצונו של הקב"ה...".

הדמעות של הסבא והסבתא גרמו לנכד לחזור בתשובה

בראשית הקמתו של ארגון 'אחינו' העוסק בקירוב רחוקים, ביקשתי ממרן ראש הישיבה הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל שיכהן כנשיא הארגון. בתחילה אמר לי שהדבר קשה עליו, כיון שהוא טרוד מאוד ואינו רוצה ליטול על עצמו עול נוסף. אולם לאחר שהדגשתי בפניו את חשיבות הדבר עבורנו, בהיותנו זקוקים לגדול העומד על גבינו אשר ינחה אותנו בדרך המסורה לנו מדור דור, הסכים. ואכן, מאז בכל שאלה וענין שהתעוררו אצל רבני הארגון, נכנסו אליו הרבנים והוא הורה להם כדת מה לעשות.

פעם אחת, בעת שדנו בכמה סוגיות בענייני קירוב רחוקים אצל בני הנעורים, התפעלתי באוזניו מהתופעה הברוכה שנערים צעירים שהתחנכו על ברכי הכפירה והוריהם רחוקים מכל זיק של יהדות, מתעוררים לתשובה ומתקרבים ליהדות, נענה רבי מיכל יהודה ואמר: 'גם כשרואים יהודי רחוק ומנוכר, ויודעים שאף אביו היה כמותו, מכל מקום יתכן שהיה לו סבא או אבא של סבא או סבתא, שהיו יהודים יראים ושלמים, והם שפכו דמעות על צאצאיהם, ודמעות אלו אינן חוזרות ריקם, והן הן אלו שגרמו לנכד לשוב בתשובה שלימה...!'.
◆◆◆

ולסיום נביא סיפור מדהים על חסד אמיתי על האיש שפעם קראו לו 'מרדכי גרינפלד', והיום קוראים לו 'מרדכי וינברגר' לאחר השואה האיומה שהיו יהודים רבים במחנות פליטים ועשו מאמצים גדולים לקבל אישורי כניסה לקנדה, אך שלטונות קנדה העניקו אשרות כניסה רק לאנשים בריאים, ללא כל בעיה רפואית. הר"ר מרדכי גרינפלד נבדק ונמצא בריא, ואכן קיבל אישור כניסה לקנדה. אולם לחבירו הטוב, ענגיל, לא ניתן אישור כניסה, בשל עברו החולני במחלת ה'טיפוס'.

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

בפעילות מכון 'שיח אמונה'

אלפים מכל העולם היהודי הצטרפו בתוך ימים ספורים להשלמת 120 הש"ס בפרוייקט 'מסיימים לזכרו'

עילוי נשמה לרשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל: בפעילות מכון 'שיח אמונה' הוכרז מאז הסתלקותו של רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל, על פרוייקט 'מסיימים לזכרו' בו התבקש הציבור להירתם ללימוד 120 ש"ס לעילוי נשמת רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל, ובס"ד מאז פרסום היוזמה מתקבלים בכל רגע נתון פניות מכל רחבי העולם היהודי בבקשה לקבל עוד ועוד מסכתות לעילוי נשמתו הטהורה של מרן שר התורה, ולזכות להמנות עם אלו שיזכו לסיים ליום השנה את מאה ועשרים הש"ס.

כידוע רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל הקפיד לסיים בכל שנה את הש"ס בבלי יחד עם ש"ס ירושלמי הרמב"ם הטור השו"ע הספרא הספרי, ובודאי שהנחת רוח הגדולה ביותר שבידינו לעשות לעילוי נשמתו היא להמשיך ולשלוח לו עוד ועוד מסכתות מן הש"ס אותו כל כך אהב.

מיד עם היוודע פטירתו היתה תחושת כל אחד ואחד מרבבות המלווים שמוכרחים לעשות משהוא לזכר נשמת מרן, ובאופן טבעי הדבר המתבקש ביותר היה משהוא שיהיה קשור עם לימוד התורה משוש חיו, משהוא שיוכל למלאות את החלל הגדול שנוצר עם פטירתו.

עין לא נותרה יבשה למראה המודעות שבישרו כי השנה לא נזכה לסיים הש"ס של מרן בערב פסח, ורק בדינו להמשיך את המסורת רבת השנים ולסיים בעצמינו את הש"ס לזכותו ולעילוי נשמתו.

אלפים קיבלו על עצמם כבר מסכתות מכל הש"ס לעילוי נשמתו, במספר מסכתות אף עברו כבר את המאה ועשרים ומתקרבים למאתים, כעת ממתינים לעוד ועוד שיסייעו להשלים את לימוד 120 הש"ס ליום השנה לעילוי נשמתו של רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל. מספר הטלפון להצטרפות לפרוייקט מסיימים לזכרו 07-33-47-8888 במספר זה ניתן גם לשמוע את המסכתות שנלקחו כבר על ידי הציבור.

מסיימים לזכרו

אלפים כבר לקחו מסכת לע"נ מרן שר התורה זצוק"ל
בחר גם אתה מסכת לעילוי נשמתו!!

בחר עכשיו מסכת
והצטרף לאלפים שיזכו בעוד שנה
לשלוח למרן 120 ש"ס לע"נ הטהורה

073-347-8888

120 ש"ס מסיימים לזכרו

מודעה רבה לאורייתא

יצא לאור ספר אמרי ישראל

בענין בל יראה ובל ימצא ותשביתו

בירור מקיף ביסודות דיני חמץ והמסתעף

הידעת -

◇ אם טעמו של "בל יראה" ו"תשביתו" משום חשש אכילת חמץ?

◇ אם דרשינן טעמא דקרא? הכללים בזה!

◇ אם מצינו סייג בדאורייתא?

◇ מאי שנא חמץ משאר איסורי תורה?

◇ אם מצות "תשביתו" נוהג בנשים?

◇ אם מצות "תשביתו" נוהג בכל ימות הפסח?

◇ אם נוהג איסור "חצי שיעור" בבל יראה?

◇ אם נוהג איסור "בל יראה" בפסח מצרים?

תשובות לשאלות אלו ועוד תמצאו בספר!

ספר שנשתבה ונתקלס ע"י לומדי התורה

עם מפתחות:

מפתח ערכים, ומראה מקומות לש"ס, ורמב"ם

ניתן להשיג אצל המחבר: הרב עמרני שליט"א

טל': 054-8561842 | 08-6273367

מסכת קידושין מהדורת באר"ת

להבין כל שורה ברש"י ובתוספות

ידועה איגרתו של מרן החזון איש (קובץ אגרות אגרת א') בה הוא מתריע על עזיבת לימוד המהרש"א "המרגיל את האדם בעיון נכון ועמוק" "ומיום שעזבוהו אבדו את ידיעת הפשט כולו, ויתרגלו בקלות העיון, ובעזיבת הדעת דבר דבור על אפניו".

הבנת הפשט בכל מילה של רש"י ותוספות, עליהן עמלו המהרש"א וגדולי האחרונים, היא עמל תורה אמיתי, לעומת "קלות העיון" ברפרוף על פני הדברים כש"נדמה" שמבינים.

לשמחת לב מבקשי האמת, יצאו לאור הגמרות החדשות מהדורת באר"ת עם "באר"י רש"י ותוספות", בהם מובאים בצידי הדף באורי המפרשים, ראשונים ואחרונים, השופכים אור על כל מקום הקשה ברש"י ובתוספות. וכן מצוטטים כל הגמרות שמביאים רש"י ותוספות.

מסכת בבא קמא היתה למראה עיני רבינו שר התורה זצוק"ל ולהבחיל"ח מרן ראש הישיבה שליט"א, ונתנו את ברכתם החמה להפצתה, ואכן מאז הודפסו כבר שלש מהדורות, שנתקבלו בחיבה בישיבות המפורסמות, ובחורים רבים הגיעו באמצעותן ל"בקיאות בהבנה" בכל המסכת. יצאה לאור גם מסכת ברכות, בבא מציעא, ועתה מסכת קידושין עם רא"ש ורי"ף וכל המפרשים.

ביאור בהיר על הדף של דברי רש"י ותוספות מהראשונים ומהאחרונים, בלשונם הזהב של המפרשים.

הסדרה החדשה של עולם התורה

תלמוד בבלי מהדורת באר"ת • תמציתי ומאיר עיניים!

ניתן להשיג סטים שלמים, ברכים בודדים, חוברות לתלמידים

משלוחים מהירים מחירים מיוחדים לכמויות

מוקד הזמנות ארצי:

052-766-07-07

מפעל
המושגיות
והתלמוד

הופיע ויצא לאור עולם
הכרך השלישי מסדרת

שיעורי רבי שמואל יעקב

על מסכת
בבא בתרא
פרק חזקת הבתים

חורג

כרכא דכולא ביה,
האוצר את שיעוריו
המופלאים של
גאון התורה

רבינו
שמואל יעקב
בורנשטיין
זצלה"ה

בעריכה
חדשה ובהירה
לשמחת לב
תופשי התורה

לפרטים: 052-7665915 • 050-4111275

ניתן להשיג בחנויות המובחרות • הפצה ראשית משנת הספר 050-4123114

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 81 | פר' תזריע תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

גדולי ישראל בניחום אבלים אצל בני מרן שד התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

הבית המיוזם

אלפי המנחמים בכניסה לבית

עצרות מספד בהיכלי התורה למדן רשבבה"ג שד התורה זצוק"ל

המשגיח מרן הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א

בעצרות מספד שנערכו בדאשותו בהיכלי הישיבות והכוללים המרכזיים ברחבי ארה"ק

בהיכל ישיבת חברון

בהיכל ישיבת עטרת שלמה

בהיכל הפיס בנווה יעקב בהשתתפות אלפי אברכי השכונה

בהיכל ישיבת נתיבות חכמה (וולפסון)

עצרות מספד בהיכלי התורה למדן רשכבה"ג שד התורה זצוק"ל

ההספד בישיבת פוניבז'

עצרת מספד בהיכל ישיבת 'תפארת ציון'

בראשות בנו הגר"ש קניבסקי, העומד בראשות הישיבה צילום: דוד ארזני

הגאון הגדול רבי מאיר גריינימן

אחרון תלמידי החזון איש בדורנו, בהספד על שד התורה

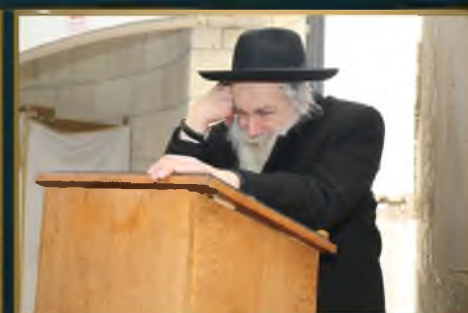
עצרות מספד בהיכלי התורה למדן רשכבה"ג שד התורה זצוק"ל

עצרת מספד מרכזית בבלות השבעה להסתלקות מדן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בישיבתו של רבינו 'ישיבת קדית מלך' בהשתתפות מדנן ורבנן שליט"א צילום: דוד אדאזני

זקן הרבנים מדן הגאון האדיר רבי אביגדור נבנצאל שליט"א
במשא החספד המרכזי על דבן של ישראל זצוק"ל בכולל "צילום של היכל" ירושלים

עצרות מספד בהיכלי התורה למדן רשכבה"ג שד התורה זצוק"ל

הגאון הגדול ר' ירחמיאל אונגרשד בהיכל ישיבת בית מדרש עליון

מדן הגרמ"צ ברגמן בהיכל כולל רשב"י

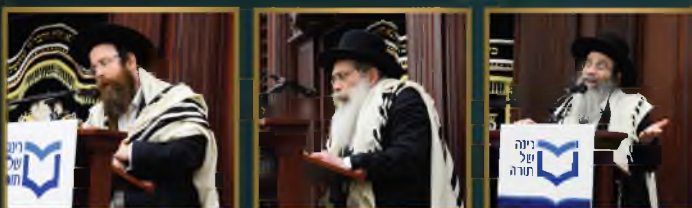
מדן פוסק הדוד ממדר בבכי בהיכל ישיבת חברון
על המצב הקשה לאחר הסתלקות מדן שד התורה

המשגיח הגה"צ ר' דודן דוד גולד שליט"א מספיד בישיבה

עצרת תפילה ע"י רינה של תורה בכרכפלד בהשתתפות המשגיח
הגה"צ רבי בנימין פינקל והתנא דבי נשיאה מדן הגר"ש שטינמן
נכדו חבניו הגר"ג הוניסברג רב קהילת שונה הלכות

הגאון הגדול ר' אברהם יצחק הכהן קוק ראש ישיבת מאור התלמוד
וחבר מועצתה"ת בהיכל ביהמ"ד מאור חיים שע"י ישיבת מאור התלמוד
במודיעין עילית

עצרות מספד בהיכלי התורה למדן רשכבה"ג שד התורה זצוק"ל

בהיכל ישיבת עטרת שלמה

בבית הכנסת המרכזי שכונת ה' בראשות הגרמ"ב זילברברג

בהיכל ישיבת ליקווד

הרב דינר בהספד בבית שמש

**מאות תלמידי שו"ב בביהמ"ד לדרמון לזכרו של מרן שד התורה זצ"ל,
נשא דברים מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה ונשיא שו"ב מרן המשגיח הגר"ח ולקין שליט"א**

**גדולי ישראל ואישי ציבור השתתפו אמש בשמחת נשואי בן הרב שמשון יהודה אנגל
נאמנו של מרן הגאון הגדול רבי מרדכי שמואל אדלשטיין שליט"א**

רבי ניסן גולדברג בסנדקאות בברית לנכדו

מעמד כתיבת אותיות בבית מרן זצוק"ל

על פי הוראת רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א ביוזמת מכון 'שיח אמונה'

היענות רבה להצטרפות לתכנית 'חלק בתורה' שע"י 'שיח התורה' לזכות בחלק מתורת רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל על ליום השלושים

התכנית המיוחדת 'חלק בתורה' הינה מלבד החיזוק בלימוד משניות ואמירת פרקי תהילים בימי השבעה שמתקיים ע"י 'שיח התורה' * הגרלות ענק כל מי שיזכה לקנות 'חלק בתורה' ולדעת אותו על פי דרכו של רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל * בניחום האבלים בבית רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל הדריך רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א את הגרי"ש קניבסקי שליט"א בדרכי החיזוק במסגרת 'שיח התורה'

היענות רבה לתכנית מבית 'שיח אמונה' לזכות בחלק בתורה על פי דרכו של רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל, כאשר על פי הדרכות והוראות רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א כפי שאמר להגרי"ש קניבסקי שליט"א בעת ניחום האבלים הכריז מפעל 'שיח התורה' על תכנית 'חלק בתורה' לזכות ללמוד ולדעת 'חלק בתורה' לעילוי נשמתו ועל פי דרכו של רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל עד ליום השלושים בחג הפסח הבעל"ט. הגרלות ענק יתקיימו בין כל הלומדים שיזכו להשתתף, ויעמדו במבחנים המיוחדים שיתקיימו בס"ד בחול המועד פסח הבעל"ט.

מפעל 'שיח התורה' שע"י 'שיח אמונה' בנשיאות בנו של מרן זצוק"ל הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א, פועל על פי הוראת רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א להעמקת ידיעת התורה במלואה כמו שהנחיל לנו רשכבה"ג רבינו הגדול זיע"א, ולכן יוצא בתכנית "חלק בתורה" עד ליום השלושים ט"ו ניסן א' דפסח.

תכנית 'חלק בתורה' מתקיימת בשלושה מסלולים שעניינם ידיעת חלק התורה באופן שלם, מסכת שלימה מהגמרא, מסכת משניות שלימה, או 5 דפי גמרא. אי"ה בימי הפסח עד כ"ה ניסן יוכלו המצטרפים לתכנית 'חלק בתורה' לענות על שאלות מקיפות בענייני המסכת או החומר שקבלו על עצמם לדעת, כשבין העונים נכונה יתקיימו הגרלות ענק על קרוב ל-100,000 שקלים.

ההגרלות יתקיימו חלקם על כל מסכת מהבבלי בנפרד, וחלקם מרוכזות על כל לומדי הגמרא, חלקם מרוכזות על כל לומדי המשניות, וחלקם על כל לומדי ה-5 דפים. ניתן ללמוד ולהבחן על יותר ממסכת אחת.

המבחנים במסגרת 'חלק בתורה' מטעם 'שיח התורה' יתקיימו אי"ה החל מתחילת חג הפסח ועד כ"ה ניסן, בטלפון או בעמדות נדרים פלוס.

התכנית המיוחדת 'חלק בתורה' הינה מלבד החיזוק בלימוד משניות ואמירת פרקי תהילים בימי השבעה שמתקיים ע"י 'שיח התורה', שפרטיה כדלהלן, לגברים: במערכת ישנם שאלות על כל פרקי המשניות, וכל אחד ואחד יכול ללמוד פרק משניות ככל שיבחר לעילוי נשמתו הטהורה ולאשר ולענות על השאלות במערכת שיח התורה, והנשים יאשרו סדר אמירת תהילים במערכת שיח התורה.

ניתן להשתתף בלימודי 'שיח התורה' בטלמסר של מכון 'שיח אמונה' - 03-308-5000 בשלוחת 'שיח התורה' שלוחה 2, וכן בעמדות 'נדרים פלוס' בכפתור 'שיח התורה'.

שיח התורה

בדרכו ולעי"נ של רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בנשיאות בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

בהוראת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה שליט"א לנשיא "שיח התורה" הגר"ש קניבסקי שליט"א
יוצא מפעל "שיח התורה" בתכנית מיוחדת:

"חלק בתורה"

להעמקת ידיעת התורה במלואה ובשלמותה
כמו שהנחיל לנו רשכבה"ג רבינו הגדול זיע"א
התכנית ההסטורית חלק בתורה תפעל בשלושה
מסלולים, כל אחד לפום חורפיה

3

לימוד 5 דפים "ישר והפוך"

כל אחד יכול לבחור 5 דפים
שירצה ללמוד אותם היטב
ולדעת אותם היטב עד ט"ו ניסן
יום השלשים.

בימי הפסח (עד כ"ה ניסן) יוכלו
לענות על 15 שאלות מהדפים הנ"ל
במערכת שיח התורה, בטלפון או
בנדרים פלוס

בין העונים נכונה על
80% מהשאלות לפחות
תתקיים הגרלה
על סך

₪ 15,000

ניתן ללמוד יותר ממקבץ דפים אחד
אחת, וכל בחינה על 5 דפים נוספים
מזכה בכניסה נוספת להגרלה ובלבד
שענו נכונה על 80% מהשאלות

2

לימוד מסכתא משניות "ישר והפוך"

כל אחד יכול לבחור מסכתא
חדא של משניות, ללמוד אותה
היטב ולדעת אותה היטב עד ט"ו
ניסן יום השלשים.

בימי הפסח (עד כ"ה ניסן) יוכלו לענות
על 50 שאלות בענייני המסכתא (משנה
ורע"ב) במערכת שיח התורה, בטלפון
או בנדרים פלוס

בין העונים נכונה על
80% מהשאלות לפחות
תתקיים הגרלה
על סך

₪ 15,000

ניתן ללמוד יותר ממסכתא אחת, וכל
מסכתא נוספת מזכה בכניסה נוספת
להגרלה ובלבד שענו נכונה על 80%
מהשאלות

1

לימוד מסכתא חדא "ישר והפוך"

כל אחד יכול לבחור מסכתא חדא, ללמוד
אותה היטב ולדעת אותה היטב עד ט"ו
ניסן יום השלשים.

בימי הפסח (עד כ"ה ניסן) יוכלו לענות
על 50 שאלות בענייני המסכתא (גמרא
רש"י) במערכת שיח התורה, בטלפון או
בנדרים פלוס

בין העונים נכונה על 80%
מהשאלות לפחות, בכל
מסכתא בנפרד תתקיים הגרלה
על סך

₪ 1,000

ההגרלה תתקיים על כל מסכתא
בנפרד (על ברכות 1000 ₪, על שבת
1000 ₪ וכו')

וניתן ללמוד יותר ממסכתא אחת. בנוסף
תתקיים הגרלה בין כל הלומדים על סך

₪ 15,000

(כל מסכתא מזכה בכניסה נוספת להגרלה,
ובלבד שענו נכונה על 80% מהשאלות)

סדרי הלימוד בימי השבעה:

גברים: במערכת ישנם שאלות על כל פרקי המשניות, וכל אחד ואחד יכול ללמוד פרק משניות ככל שיבחר לעילוי נשמתו
הטהורה ולאשר ולענות על השאלות במערכת שיח התורה | נשים: יאשרו סדר אמירת תהלים במערכת שיח התורה

השכלמת שמירת השמיטה כנהמת ליבו של מרן זיע"א

מרן שר התורה זיע"א
חזה ברוח קודשו
שניווטר לבדנו בעיצומה
של שמיטה זו,
והתחנן שנהיה אנחנו
משלימי דרכו,
ונשלים את
שמירת השמיטה -
שהיתה נטועה
במעמקי ליבו
כמורשת דודו
החזון איש זיע"א

**מקיימים את מורשתו של מרן זיע"א
שנסתלק במחצית שנת השמיטה
ותורמים להשלמת שמירת השמיטה בא"י**

גם אני מצטרף לברכה ועדות שהדרך בדורנו לזכות לברכת
"וציויתי את ברכתי" לעושר וברכה, היא על ידי **השלמת**
שמירת השמיטה בשעה שהיא בסכנה על ידי 'קרן
השביעית' שנוסדה ע"י גאוני הדורות זיע"א

א. ש. ש. ז. ז.

קרון
השביעית

קרן הקודש של גדולי ישראל שליט"א
לקיום מצוות השביעית בארץ ישראל
מיסודו של שרן רבי בנימין מנדלזון דציקל

1800-300-5444

לתרומות בהעברה בנקאית: בנק פאגי / סניף 185 / מס' חשבון 485101